

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

64 metai

2021 m. sausio 11 d.

Turinys

I Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

555-oji Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto plenarinė sesija, 2020 10 27–2020 10 29

2021/C 10/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Migrantų kilmės moterų, motinų ir šeimų integracija ES valstybėse narėse ir tiksliniai kalbos mokėjimo lygiai integracijai skatinti (tiriamoji nuomonė)	1
2021/C 10/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Įvairovės valdymas ES valstybėse narėse (tiriamoji nuomonė)	7
2021/C 10/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Socialinis dialogas – svarbus ekonominio tvarumo ir ekonomikos atsparumo ramstis, atsižvelgiant į aktyvių viešųjų diskusijų įtaką valstybėse narėse (tiriamoji nuomonė)	14

III Parengiamieji aktai

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

555-oji Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto plenarinė sesija, 2020 10 27–2020 10 29

2021/C 10/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo reaguojant į COVID-19 protrūkį iš dalies keičiamos Reglamento (ES) Nr. 168/2013 nuostatos dėl L kategorijos serijos pabaigos transporto priemonėms taikomų specialių priemonių (COM(2020) 491 final – 2020/0251 (COD))	27
--------------	---	----

2021/C 10/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria siekiant padėti ekonomikai atsigauti nuo COVID-19 pandemijos iš dalies keičiamos Direktyvos 2014/65/ES nuostatos dėl informacijos teikimo reikalavimų, produktų valdymo ir pozicijų apribojimų (COM(2020) 280 <i>final</i> – 2020/0152 (COD)), Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl ES atsigavimo prospekto ir finansų tarpininkams skirtų tikslinių pakeitimų siekiant padėti ekonomikai atsigauti nuo COVID-19 pandemijos iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2017/1129 (COM(2020) 281 <i>final</i> – 2020/0155 (COD)), Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo siekiant paskatinti atsigavimą nuo COVID-19 pandemijos iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2017/2402, kuriuo nustatoma bendroji pakeitimo vertybiniais popieriais sistema ir sukuriamą specialioji paprasto, skaidraus ir standartizuoto pakeitimo vertybiniais popieriais sistema (COM(2020) 282 <i>final</i> – 2020/0151 (COD)), Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl pakeitimo vertybiniais popieriais sistemos patikslinimų, padarytų ekonomikos atsigavimui paremti reaguojant į COVID-19 pandemiją, iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 575/2013 (COM(2020) 283 <i>final</i> – 2020/0156 (COD))	30
2021/C 10/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl tam tikriems trečiųjų šalių užsienio valiutos kurso lyginamiesiems indeksams taikomos išimties ir tam tikrus lyginamuosius indeksus, kurių teikimas nutraukiamas, pakeičiančių pakaitinių lyginamųjų indeksų nustatymo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2016/1011 (COM(2020) 337 <i>final</i> – 2020/0154 (COD))	35
2021/C 10/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos įgūdžių darbotvarkė, kuria siekiama tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo“ (COM(2020) 274 <i>final</i>). „Pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos dėl profesinio mokymo siekiant tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo“ (COM(2020) 275 <i>final</i>) . .	40
2021/C 10/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Jaunimo užimtumo rėmimas. Tiltas jaunai kartai į darbo rinką“ (COM(2020) 276 <i>final</i>), Pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijos „Tiltas į darbo rinką. Sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva“, kuria pakeičiama 2013 m. balandžio 22 d. Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo (COM(2020) 277 <i>final</i> – 2020/132(NLE))	48
2021/C 10/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2020–2025 m. ES strategija dėl nusikaltimų aukų teisių“ (COM(2020) 258 <i>final</i>)	56
2021/C 10/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl laikinos nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/58/EB nuostatų dėl su numeriu nesiejamo asmenų tarpusavio ryšio paslaugų teikėjų naudojamų technologijų naudojimo asmens ir kitiems duomenims tvarkyti kovos su seksualine prievarta prieš vaikus internete tikslais (COM(2020) 568 <i>final</i> – 2020/0259 (COD))	63
2021/C 10/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos ir taip nustatomas kovos su sukčiavimu pridėtinės vertės mokesčiu greitojo reagavimo mechanizmas (COM (2020) 360 <i>final</i> – 2020/0165 (CNS))	65
2021/C 10/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 1313/2013/ES dėl Sąjungos civilinės saugos mechanizmo (COM(2020) 220 – 2020/0097 (COD))	66
2021/C 10/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2018/848 dėl ekologinės gamybos nuostatos dėl taikymo pradžios datos ir tam tikrų kitų tame reglamente nurodytų datų (COM (2020) 483 <i>final</i> – 2020/0231 (COD))	67
2021/C 10/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo 2021–2027 m. leidžiama naudoti tam tikrų į Kanarų salas importuojamų žuvininkystės produktų autonomines Sąjungos tarifines kvotas ir numatomas jų administravimas (COM(2020) 437 <i>final</i> – 2020/0209 (CNS))	68

2021/C 10/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma poveikio klimatui neutralizavimo sistema ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2018/1999 (Europos klimato teisės aktas) (COM(2020) 563 <i>final</i> – 2020/0036 (COD))	69
2021/C 10/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Sąjungos Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „2020 m. metinė tvaraus augimo strategija“ (papildoma nuomonė) (COM(2019) 650 <i>final</i>)	70
2021/C 10/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Rekomendacijos dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos (papildoma nuomonė) (COM(2019) 652 <i>final</i>)	79

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS**555-OJI EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETO PLENARINĖ SESIJA,
2020 10 27–2020 10 29****Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Migrantų kilmės moterų, motinų ir
šeimų integracija ES valstybėse narėse ir tiksliniai kalbos mokėjimo lygiai integracijai skatinti****(tiriamoji nuomonė)**

(2021/C 10/01)

Pranešėjai: **Indrė VAREIKYTĖ**
Ákos TOPOLÁNSZKYES Tarybai pirmininkaujančios Vo- 2020 2 18 raštas
kietijos prašymas

Teisinis pagrindas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis

Atsakingas skyrius Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius

Priimta skyriuje 2020 9 9

Priimta plenarinėje sesijoje 2020 10 29

Plenarinė sesija Nr. 555

Balsavimo rezultatai 234 / 4 / 14

(už / prieš / susilaikė)

1. Išvados ir rekomendacijos**1.1. EESRK pažymi, kad:**

- nacionaliniai migrantų integracijos veiksmų planai ir strategijos visoje ES labai skiriasi pagal savo pagrindinius principus, priemones, stebėsenos ir vertinimo lygi,
- visose valstybėse narėse retai nustatomi veiksmų planai ir strategijos, kuriuose ypatingas dėmesys skiriamas moterų ar lyčių klausimams; tuo tarpu migrantų kilmės etninių mažumų moterų ir skirtingų amžiaus grupių moterų patiria daugialypę ar tarpsektorinę diskriminaciją daugelyje gyvenimo sričių,
- mažiau nei pusė ES valstybių narių yra parengusios veiksmų planus ar strategijas, kurie aiškiai skirti migrantų palikuonims, net jei Eurostato ir tarptautinių organizacijų statistiniai duomenys rodo, kad jų padėtis nepalanki,

— veiksminga integracija gali duoti daug ekonominės, socialinės ir fiskalinės naudos šalims, kuriose įsikuria migrantai, tačiau tinkamų veiksmų tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu iš viso yra labai nedaug, palyginti su iššūkių sudėtingumu.

1.2. COVID-19 krizė neproporcingai paveikė pažeidžiamas bendruomenes, ypač etninių mažumų migrantus ir konkrečiai migrantes. Todėl EESRK primygtinai ragina Komisiją rengiant savo naują Integracijos ir įtraukties iniciatyvą atsižvelgti į šios krizės metu įgytą patirtį ir pristatyti geriausius valstybių narių taikomus metodus.

1.3. EESRK tiki holistiniu požiūriu atremiant su migracija susijusius iššūkius. Todėl iniciatyva turėtų apimti pagrindinių teisių, socialinės įtraukties ir integracijos į darbo rinką, švietimo, kultūros, teisingumo ir sveikatos politiką.

1.4. EESRK ragina Komisiją formuojant holistinę integracijos politiką geriau ir veiksmingiau vykdyti komunikacinę veiklą ir koordinuoti veiksmus su valstybėmis narėmis, jų nacionalinėmis, regionų ir vietos valdžios institucijomis bei pilietinės visuomenės organizacijomis.

1.5. EESRK dar kartą smerkia visų formų smurtą prieš moteris ir ragina Stambulo konvencijos dar neratifikavusias valstybes nars persvarstyti savo poziciją, taip pat skatina visas valstybes nars užtikrinti, kad nuo smurto nukentėjusios moterys migrantės turėtų vienodas galimybes kaip ir vietinės moterys naudotis atitinkamomis paslaugomis, parama ir infrastruktūra.

1.6. EESRK dar kartą ragina sukurti geresnes švietimo srities gebėjimų vertinimo sistemas ir atsižvelgiant į lyties aspektą parengti paramos programas, kurios palengvintų moterų migrantų patekimą į darbo rinką.

1.7. EESRK ragina skubiai imtis veiksmų siekiant užtikrinti integruotą požiūrį, kuriuo siekiama suderinti daugiapakopį socialinės ir užimtumo politikos valdymą, darantį poveikį darbui namų ūkyje visoje ES.

1.8. Būtina plėtoti sistemingesnę informavimo ir sąmoningumo didinimo veiklą, siekiant užtikrinti, kad migrantai ir pabėgėliai žinotų apie savo teises ir pareigas, ir didinti jų pasitikėjimą administravimo ir valdžios institucijų gebėjimais juos apsaugoti bei šiuos gebėjimus stiprinti.

1.9. EESRK ragina parengti bendras ES kalbų mokymo gaires, kad būtų užtikrintas vienodas ir holistinis požiūris, atsižvelgiant ne tik į skirtingus besimokančių asmenų poreikius ir lygius, bet ir į mokytojų kvalifikacijos reikalavimus.

1.10. EESRK mano, kad **kalbų mokymas turėtų apimti orientavimą, informavimą ir paaiškinimus** apie kalbų mokymo tikslus ir naudą besimokančių asmenų gyvenimui, taip skatinant pačius migrantus aktyviau dalyvauti šiame procese.

1.11. EESRK mano, kad būtų naudinga toliau tirti, ar bendra Europos kalbų mokėjimo orientacinė sistema galėtų būti naudojama siekiant racionalizuoti migrantų kalbų mokymo procesą ir užtikrinti labiau pritaikytą požiūrį.

1.12. EESRK pabrėžia, kad būtina tobulinti tinkamų ir palyginamų pagal lytį suskirstytų migracijos ir integracijos duomenų rinkimą ES, nacionaliniu ir ypač vietos lygmeniu.

2. Tiriamosios nuomonės objektas

2.1. Europos Sąjungos Tarybai pirmininkaujanti Vokietija paprašė EESRK tiriamojoje nuomonėje apžvelgti konkrečias valstybėse narėse numatytas priemones, skirtas migrantų kilmės moterų, motinų ir šeimų integracijai, ir valstybėse narėse pabėgėlių ir kitų migrantų integracijos proceso pradžioje naudojamus kalbų kursų modelius bei šiuose kursuose nustatytus tikslinius kalbos mokėjimo lygius.

3. Padėties analizė ⁽¹⁾

3.1. Nacionaliniai migrantų integracijos veiksmų planai ir strategijos visoje ES labai skiriasi savo pagrindiniais principais, priemonėmis, stebėseną ir vertinimais. Šie skirtumai atspindi nacionalinius ypatumus, administracines tradicijas ir migracijos istoriją. Šie skirtingi požiūriai aptariami Europos integracijos tinkle. Tačiau ES valstybėse narėse vis dar skirtingai įgyvendinami Europos Sąjungos Tarybos Bendrieji pagrindiniai integracijos principai ir kiti susiję politikos dokumentai. Svarbu pažymėti, kad kai kuriose valstybėse narėse integracijos politiką įgyvendina regionų ir (arba) vietos valdžios institucijos, todėl dar labiau didėja šių gairių įgyvendinimo skirtumai.

3.2. Visose valstybėse narėse retai nustatomi veiksmų planai ir strategijos, kuriuose ypatingas dėmesys skiriamas moterų ar lyčių klausimams, ir yra požymių, kad migrantų kilmės moterys, ypač etninių mažumų moterys ir juodaodės moterys, patiria daugialypę ar tarpsektorinę diskriminaciją daugelyje socialinio gyvenimo sričių, įskaitant užimtumą ir švietimą, ir ypač susiduria su kliūtimis norėdamos pasinaudoti sveikatos priežiūros paslaugomis ⁽²⁾.

3.3. Mažiau nei pusė ES valstybių narių yra parengusios veiksmų planus ar strategijas, kurios aiškiai skirtos migrantų palikuonims, net jei statistiniai duomenys rodo, kad jų padėtis nepalanki. Nepakankama socialinė įtrauktis kelia galimo migrantų kilmės jaunimo atstūmimo pavojų, o tai turi pasekmių socialinei sanglaudai, netolerancijai, diskriminacijai ir nusikalstamumo plitimui, taip pat jaunų migrantų pažeidžiamumo nuo dezinformacijos ir ekstremistinių judėjimų didėjimui.

3.4. Tėvų migrantų informavimas yra nusistovėjusi ir sisteminga politika vos kelete valstybių narių. Tokia politika apima įvairias sritis: nuo migrantų ir pabėgėlių tėvų ir šeimų įtraukimo į mokyklų gyvenimą, jų informavimo ir sąmoningumo didinimo apie jų vaikų švietimą iki paramos jiems mokantis valstybių narių nacionalinės kalbos ir galimybių jiems sudarymo padėti savo vaikams ir juos remti švietimo procese.

3.5. Valstybėse narėse atlikti nacionalinio lygmens moksliniai tyrimai ir studijos rodo, kad vaikai migrantai mokykloje patiria segregaciją. Be to, net jei koncentracija gyvenamajame rajone nėra didelė, kai kuriose mokyklose, ypač pradinėse, segregacija yra didesnė nei toms mokykloms priskirtuose rajonuose.

3.6. Jaunesnių nei 18 metų amžiaus migrantų vaikų, neturinčių teisėtų globėjų, skaičius nuolat didėja – Europa priima 74 % prieglobsčio prašančių nelydimų nepilnamečių. Po trauminės migravimo kelionės, kuri neretai neapsieina be smurto, šiems vaikams ir paaugliams ir toliau kyla įvairių grėsmių. Jie yra itin lengvas grobis nusikaltėlių tinklams, užsiimantiems nepilnamečių verbavimu, prekyba vaikais prostitutijai, seksualiniu išnaudojimu ir vaikų darbu ⁽³⁾.

3.7. Valstybių narių lygybės įstaigos paprastai renka duomenis tik apie diskriminacijos dėl rasės ir (arba) etninės kilmės atvejus. Daugumoje ES valstybių narių duomenų apie su diskriminacija susijusius trečiųjų šalių piliečių skundus, pateiktus ne dėl etninės ar rasinės kilmės, yra mažai arba jų visai nėra ⁽⁴⁾. Faktinis trečiųjų šalių piliečių lygybės įstaigoms pateiktų skundų skaičius yra labai mažas, palyginti su per apklausas užfiksuota jaučiamos diskriminacijos ir viktimizacijos patirtimi ir atvejais. Tai, kad apie daug atvejų lieka nepranešta ⁽⁵⁾, kelia didelį susirūpinimą ir gali būti siejama su nepakankamu informuotumu apie teises ir nepasitikėjimu valdžios institucijomis, ypač migrantų moterų ir vaikų atveju.

⁽¹⁾ Daugiau informacijos žr. <https://ec.europa.eu/migrant-integration/feature/what-measures-are-in-place-to-ensure-the-long-term-integration-of-migrants-and-refugees-in-europe>.

⁽²⁾ *Together in the EU: Promoting the participation of migrants and their descendants*, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2017 m.

⁽³⁾ Nuomonė SOC/634 „Nelydimų nepilnamečių migrantų apsauga Europoje“, EESRK (numatyta priimti 2020 m. rugsėjo 16, 17 ir 18 d. plenarinėje sesijoje).

⁽⁴⁾ *Links between migration and discrimination – A legal analysis of the situation in ES Member States*, Europos lyčių lygybės ir nediskriminavimo teisės ekspertų tinklas, Europos Komisija, Teisingumo ir vartotojų reikalų generalinis direktoratas, 2016 m.

⁽⁵⁾ *Being Black in the EU – Second European Union Minorities and Discrimination Survey*, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2018 m.

4. Integracijos gerinimas

4.1. EESRK pabrėžia, kad **integracija yra dinamiškas, ilgalaikis ir nuolatinis dvikryptis procesas**, kuriame dalyvauja tiek migrantai, tiek priimančioji visuomenė. Tai iššūkis, kurį Sąjunga išpareigojo atremti, nes veiksminga integracija gali duoti daug ekonominės, socialinės ir fiskalinės naudos šalims, kuriose įsikuria migrantai, tačiau tinkamų veiksmų tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu iš viso yra labai nedaug, palyginti su šio iššūkio sudėtingumu.

4.2. COVID-19 krizė neproporcingai paveikė pažeidžiamas bendruomenes, ypač migrantus ir konkrečiai migrantes⁽⁶⁾. Tai, be kita ko, poveikis fizinei ir psichinei sveikatai, taip pat ekonominės pasekmės, galimas diskriminacijos ir rasizmo padidėjimas ir fizinio mokymų uždarymo poveikis migrantų vaikams ir jų tėvams. Todėl EESRK primygtinai ragina Komisiją rengiant naują Integracijos ir įtraukties iniciatyvą **atsižvelgti į šios krizės metu įgytą patirtį ir pristatyti geriausius valstybių narių taikomus metodus**. Atsižvelgdamas į šią krizę, EESRK taip pat primygtinai ragina valstybes nares rengti nemokamus kursus apie skaitmeninių prietaisų naudojimą, dokumentų tvarkymą, darbo paiešką ir nuotolinį darbą, taip pat suteikti galimybę ekonominių sunkumų turintiems asmenims ir (arba) asmenims, kuriems gresia socialinė atskirtis, gauti paramą dėl krizės ir teisinės konsultacijas⁽⁷⁾.

4.3. EESRK tiki, kad su migracija susijusius iššūkius atremti reikia taikant holistinį požiūrį. Todėl būsima iniciatyva turėtų apimti pagrindinių teisių, socialinės įtraukties ir integracijos į darbo rinką, švietimo, kultūros, teisingumo, sveikatos ir būsto politiką.

4.4. EESRK dar kartą smerkia visų formų smurtą prieš moteris ir ragina Stambulo konvencijos dar neratifikavusias valstybes nares persvarstyti savo poziciją⁽⁸⁾, taip pat skatina visas valstybes nares **užtikrinti, kad nuo smurto nukentėjusios migrantės turėtų vienodas galimybes kaip ir vietinės moterys naudotis atitinkamomis paslaugomis, parama ir infrastruktūra**. Nuo smurto šeimoje nukentėjusiems imigrantams turėtų būti suteikta galimybė konfidencialiai kreiptis dėl teisėto imigranto statuso suteikimo atskirai nuo smurtautojo⁽⁹⁾.

4.5. Migrantės dažnai yra pernelyg aukštos kvalifikacijos laisvoms darbo vietoms užimti, lieka bedarbės ir praranda savo kvalifikaciją⁽¹⁰⁾. EESRK dar kartą ragina **sukurti geresnes švietimo srities gebėjimų vertinimo sistemas ir parengti su lytimi susijusias paramos programas**, kurios palengvintų moterų migrančių patekimą į darbo rinką (kaip antai ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros), siekiant pradėti spręsti šiuos klausimus⁽¹¹⁾.

4.6. Komitetas pabrėžia, kad moterys migrantės yra labai nevienoda grupė, ypač įgūdžių ir kvalifikacijos požiūriu⁽¹²⁾: jos dažniausiai būna nepakankamai kvalifikuotos ir (arba) pernelyg aukštos kvalifikacijos savo atliekamam darbui ir mažiau tikėtina, kad jos bus įdarbintos⁽¹³⁾. Todėl integracijos priemonės, aktyvi darbo rinkos politika bei programos ir socialinės ekonomikos projektai turėtų apimti kalbų kursus, įgūdžių vertinimą ir profesinį rengimą⁽¹⁴⁾.

4.7. Namų ūkio darbuotojais dirbantys migrantai tapo esminių gerovės sistemų ramsčiu, visų pirma ilgalaikės pagyvenusių žmonių priežiūros srityje, tačiau neigiamą poveikį dažniausiai patiria namų ūkio sektoriaus darbuotojos migrantės⁽¹⁵⁾. Šiame sektoriuje vis dar įdarbinama visiškai ar iš dalies nelegaliai, mokamas mažas darbo užmokestis; namų ūkio darbuotojoms taikoma mažesnė darbuotojų ir (arba) teisinė apsauga nuo nedarbo, profesinių sužalojimų ar negalios,

⁽⁶⁾ Europos integracijos interneto svetainėje nuolat stebimas COVID-19 poveikis migrantų bendruomenėms įvairiose pagrindinėse integracijos srityse visoje ES.

⁽⁷⁾ Manifestas dėl skaitmeninės įtraukties, Europos moterų migrančių tinklas, 2020 m. birželio 16 d.

⁽⁸⁾ OL C 240, 2019 7 16, p. 3.

⁽⁹⁾ *Handbook for Legislation on Violence against Women*, DEW/DESA, Jungtinės Tautos, 2009 m.

⁽¹⁰⁾ *Harnessing Knowledge on the Migration of Highly Skilled Women*, Tarptautinė migracijos organizacija, 2014 m.

⁽¹¹⁾ OL C 242, 2015 7 23, p. 9.

⁽¹²⁾ *The New EU Migration Pact in Progress: Recalling Legal Obligations*, Europos moterų migrančių tinklas, 2020 m.

⁽¹³⁾ Europos interneto svetainė integracijos klausimais, Moterų migrančių integracija, 2018 m. lapkričio 12 d., <https://ec.europa.eu/migrant-integration/feature/integration-of-migrant-women>.

⁽¹⁴⁾ Nuomonės 4.16 punktas, OL C 283, 2018 8 10, p. 1

⁽¹⁵⁾ *Out of sight: migrant women exploited in domestic work*, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2018 m.

taip pat motinystės atveju, jos dažnai kenčia nuo socialinės izoliacijos ir atskirties, ypač kai jos gyvena kartu su savo darbdaviais⁽¹⁶⁾. EESRK ragina skubiai imtis veiksmų siekiant užtikrinti integruotą požiūrį, kuriuo siekiama **suderinti daugiapakopį socialinės ir užimtumo politikos valdymą, darantį poveikį darbui namų ūkyje** visoje ES, kartu atsižvelgiant į priežiūros, užimtumo ir migracijos politikos sąsajas ir jų poveikį migrantų kilmės namų ūkio darbuotojų integracijai į darbo rinką ir gyvenimo sąlygoms.

4.8. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad moterys migrantės dažnai priverstos gyventi izoliuotai ir tampa pažeidžiamomis vienetams ir smurto aukomis. Be to, dirbančiosios dažnai turi pakelti per didelį darbo krūvį ir dar atlikti visas priežiūros pareigas namuose. Kadangi tokie klausimai sprendžiami įgyvendinant lyčių lygybės politiką, priemonės ir mechanizmus, labai svarbu **garantuoti vienodas moterų migrantų galimybes** naudotis tokiomis priemonėmis ir užtikrinti, kad jos būtų ne mažiau įgalėtos nei vietinės moterys. Būtina plėtoti sistemingesnę informavimo ir sąmoningumo didinimo veiklą, siekiant užtikrinti, kad migrantai ir pabėgėliai žinotų apie savo teises ir pareigas, ir didinti jų pasitikėjimą administravimo ir valdžios institucijų gebėjimais juos apsaugoti bei šiuos gebėjimus didinti.

4.9. EESRK mano, kad migracijos ir integracijos kontekste lyčių lygybei tenka toks pats svarbus vaidmuo kaip ir likusios Europos visuomenės atžvilgiu, nes tai apima pagrindines teises (t. y. toleranciją, lygybę, saviraišką, įsitikinimų ir religijos laisvės ir t. t.), kurios gali būti kultūriniu požiūriu nežinomos pabėgėliams ir kitiems migrantams, kilusiems iš visiškai skirtingų kultūrų ir aplinkos. Todėl tai turėtų virsti vienu iš pagrindinių integracijos ramsčių, įgyvendinant holistiškai pritaiktą politiką, integracijos modelius ir veiksmus.

4.10. EESRK pažymi, kad migrantų šeimos ir tėvai turėtų pradėti dalyvauti vietos ir mokyklų bendruomenėse ankstyvaisiais priėmimo etapais, kad būtų išvengta migrantų kilmės vaikų ir jaunimo marginalizacijos ir vėlesnio atstūmimo. Tokia parama gali būti naudinga ankstyvojo gimtosios kalbos mokymosi požiūriu.

4.11. Todėl EESRK ragina Komisiją **geriau ir veiksmingiau vykdyti komunikacinę veiklą ir koordinuoti** veiksmus su valstybėmis narėmis ir jų nacionalinėmis, regionų ir vietos valdžios institucijomis formuojant holistinę integracijos politiką, taip pat skelbiant jos įgyvendinimo lyginamąsias ataskaitas ir aktyviai skatinant dalytis gerąja patirtimi. Be to, ES institucijos turi puoselėti Europos vertybes ir užtikrinti taikytinų teisės aktų vykdymą tais atvejais, kai valstybės narės nesilaiko žmogaus teisių srities įstatymų, su migrantais elgiasi nehumanistiškai ir (arba) juos diskriminuoja.

4.12. EESRK ragina Komisiją parengti įvairių priemonių ir mechanizmų, kuriais būtų remiamos valstybės narės ir jų nacionalinės ir vietos valdžios institucijos, taip pat socialiniai partneriai, NVO ir atskiros iniciatyvos kovojant su priešišku migrantams ir apskritai migracijai ir dezinformacijos kampanijomis prieš migraciją, parodant mūsų visuomenei migrantų naudą ir potencialą.

4.13. EESRK pabrėžia, kad būtina užtikrinti tinkamų ir palyginamų migracijos duomenų rinkimą ES, nacionaliniu ir ypač vietos lygmenimis, įskaitant duomenis, suskirstytus pagal lytį, amžių, etninę kilmę ir migracijos statusą, užimtumo trukmę, darbo užmokesčio dydį ir karjeros pažangą, bet šiais duomenimis neapsiriboti siekiant formuoti tinkamą, faktais pagrįstą politiką.

5. Kalbų mokymas

5.1. EESRK nuomone, kalbų mokymas neturėtų būti savitikslis – jį derinant su kultūros pažinimu ir dalyvavimu bendruomenės bei visuomenės gyvenime būtų užtikrintas sėkmingesnis integracijos procesas.

⁽¹⁶⁾ Tarptautinės migracijos tyrimas Nr. 115, Tarptautinė darbo organizacija, 2013 m.

5.2. Deja, tik kelios valstybės narės laikosi poreikiais grindžiamo požiūrio į kalbų mokymąsi, siūlydamos kursus visiems gyventojams, kurių kalbos žinios ribotos. Kai kurios valstybės narės suteikia galimybę dalyvauti tokiuose kursuose tik asmenims, kuriems suteikta humanitarinė apsauga. Kalbos mokymosi programos retai siejamos su užimtumu ir nėra įprasta rengti konkrečiam darbui reikalingos kalbos, darbo vietoje organizuojamus arba aukštesnio lygio kalbos kursus. Kitose šalyse migrantai už kursus turi sumokėti iš anksto ir jų išlaidos kompensuojamos tik tuo atveju, jei jie išlaiko galutinius egzaminus. Be to, labai skiriasi ne tik kalbų mokymo metodai ir kokybė, bet ir pačių migrantų išpareigojimai ⁽¹⁷⁾.

5.3. Todėl EESRK mano, kad svarbu parengti bendras ES kalbų mokymo gaires, kad būtų užtikrintas vienodas ir holistinis požiūris, atsižvelgiant ne tik į skirtingus besimokančių asmenų poreikius ir lygius, bet ir į mokytojų kvalifikacijos reikalavimus.

5.4. Be to, priežiūros pareigų turinčioms moterims ypač sunku lankyti kalbos kursus dėl jų tvarkaraščio ir sąlygų (kainos ir (arba) vietos) ⁽¹⁸⁾. Labai svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad būtent migrantėms turėtų būti skiriamas papildomas dėmesys dėl itin didelių kalbinio išsilavinimo spragų, nes kai kuriose kilmės šalyse moterys turi ribotas galimybes įgyti bendrąjį išsilavinimą. Pavyzdžiui, moterims migrantėms kalbos kursų metu turėtų būti siūlomos vaikų priežiūros paslaugos, o jų mažamečiams vaikams turėtų būti suteikta galimybė lankyti kalbos ir žaidimų pamokas, kurios pasirodė esančios labai veiksmingos tiek kalbų mokymosi, tiek integracijos tikslais.

5.5. Be to, EESRK mano, kad patys migrantai, jų šeimos ir vaikai turi nuspręsti, kuri kalbų mokymosi strategija geriausiai atitinka jų gyvenimo tikslus. Kadangi migrantai gali norėti rinktis iš įvairių prisitaikymo būdų, reikia imtis priemonių migrantų nuomonei išklausyti ir specialiai pritaikytiems kursams kurti ir organizuoti. Labai svarbu, kad **kalbų mokymas apimtų orientavimą, informavimą ir paaiškinimus** apie kalbų mokymo tikslus ir naudą jų gyvenimui, taip skatinant pačius migrantus aktyviau dalyvauti šiame procese ir į jį įsitraukti.

5.6. EESRK mano, kad būtų naudinga toliau tirti, ar bendra Europos kalbų mokėjimo orientacinė sistema galėtų būti naudojama siekiant racionalizuoti migrantų kalbų mokymo procesą ir užtikrinti labiau pritaikytą požiūrį, nes taip būtų ne tik palengvintas organizavimo procesas, bet ir nustatyti aiškūs besimokančiųjų lūkesčiai.

5.7. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad asmens migracijos ir integracijos paslaugoms ir rezultatams didelį poveikį daro vertėjai žodžiu. Tačiau vertėjų žodžiu kvalifikacija nebūtinai atitinka migrantų poreikius, todėl moterys dažnai atsiduria nepalankioje padėtyje. Todėl vertėjų žodžiu mokymą reikėtų racionalizuoti ir užtikrinti Europos lygmens sertifikavimą. Reikėtų užmegzti bendradarbiavimą su visos ES universitetais, kurie siūlo viešosioms paslaugoms skirto vertimo žodžiu studijų programas.

5.8. EESRK mano, kad kalbiniai įgūdžiai, užimtumas ir darbo kokybė yra tarpusavyje susiję, todėl kuo geresni kalbos įgūdžiai, tuo didesnė tikimybė, kad naujai atvykęs asmuo turės galimybių gauti gerą darbą bei mokytis ir apskritai geriau integruotis į visuomenę. Priimančiosios bendruomenės kalbos išmokimas turi daug naudos: nuo didesnių ir geresnių galimybių patekti į darbo rinką iki priklausymo bendruomenei pripažinimo jos narių akyse ir pačių migrantų tapatumo jausmo. Todėl svarbiausi kalbų mokymosi aspektai yra šie: taikyti aukštos kokybės dėstytojavimo praktiką, kad mokymas būtų prieinamas, patogus ir specialiai pritaikytas. Remiantis COVID-19 krizės metu įgyta patirtimi, reikėtų daugiau investuoti į skaitmenines priemones, kad migrantai galėtų pamokose dalyvauti internetu.

2020 m. spalio 29 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG*

⁽¹⁷⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/201915_early_language_support_wider_dissemination.pdf.

⁽¹⁸⁾ OL C 242, 2015 7 23, p. 9.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Įvairovės valdymas ES valstybėse narėse**(tiriamoji nuomonė)**

(2021/C 10/02)

Pranešėjai: **Adam ROGALEWSKI****Carlos MANUEL TRINDADE**

ES Tarybai pirmininkausiančios Vo- Raštas, 2020 2 18
kietijos prašymas

Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2020 9 9
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	237 /4 /10
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Šioje ES Tarybai pirmininkaujančios Vokietijos prašymu parengtoje nuomonėje svarstomas su migrantais ir etninėmis mažumomis susijusios įvairovės visuomenėje ir darbo vietoje valdymas. Šioje nuomonėje nagrinėjami keturiose ES šalyse, atstovaujančiose keturiems geografiniams regionams, atlikti atvejų tyrimai: Šiaurės Europa (Suomija), Vidurio ir Rytų Europa (Lenkija), Vakarų Europa (Prancūzija) ir Pietų Europa (Italija).

1.2. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) ragina įvairovės valdymo politikoje laikytis holistinio požiūrio. Tokia politika turi būti sutelkta į visus atitinkamų grupių darbo ir kasdienio gyvenimo aspektus, įskaitant darbo vietas, švietimą, viešąsias paslaugas, vietos bendruomenes ir socialines teises.

1.3. Valdant įvairovę reikėtų atsižvelgti į įvairiarūšiškumą ir daugybę tapatybių. Migrantai ir etninės mažumos nėra vienaalytė grupė, todėl norint sėkmingai plėtoti įvairovės politiką labai svarbu pripažinti sąryšį.

1.4. Sprendžiant struktūrinio rasizmo problemą visose institucijose, etninėms mažumoms ir migrantams būtinas socialinis teisingumas. Šiuo tikslu EESRK ragina ES ir valstybes nares dėti daugiau teisinių ir politinių pastangų kovojant su rasizmu ir ksenofobija. Pastarojo meto pasauliniai įvykiai rodo, kad veiksmų reikia imtis skubiai. COVID-19 stiprina struktūrinį rasizmą Europoje. Etninės mažumos ir migrantai ne tik dažniau turi sąlytį su šia liga, bet ir patiria didesnę su tuo susijusios nelygybės riziką ir rečiau gali sulaukti paramos. Visoje Europoje vykę protestai „Black Lives Matter“ po to, kai Jungtinėse Amerikos Valstijose buvo nužudytas George Floyd, atskleidė, kad institucinis rasizmas ir ksenofobija išlieka iššakniję mūsų Europos visuomenėje.

1.5. Migrantai ir etninės mažumos daugeliu atveju kovoja su pandemija ir jos pasekmėmis priešakinėse gretose, kartu patirdami neproporcingai didelę riziką. Jų indėlis turi būti pripažintas, o įvairovės strategijai šioje srityje turėtų tekti svarbus vaidmuo. Jų indėlio pripažinimas turėtų apimti kokybiškų darbo sąlygų, sąžiningo darbo užmokesčio ir socialinės apsaugos užtikrinimą. Migrantams turėtų būti suteikta galimybė naudotis tokiais pat kokybiško apgyvendinimo, švietimo ir sveikatos apsaugos standartais, kokie taikomi Europos piliečiams. Be to, turėtų būti įgyvendinama dokumentų neturinčių migrantų apsaugos politika, kurioje dalyvautų ir kuriai pritartų socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos.

1.6. ES ir valstybės narės turi iniciatyviai užtikrinti daugiau lėšų įvairovės valdymui visų piliečių, socialinio teisingumo, pagrindinių teisių ir ekonomikos labui. Negalima leisti, kad dėl COVID-19 pandemijos ir ekonomikos krizės būtų sumažintos viešosios išlaidos ar sumažėtų valstybių narių pajėgumai šioje srityje. Pakankamas ir ilgalaikis finansavimas įvairovės politikai plėtoti ir įgyvendinti visų pirma turėtų būti skiriamas socialiniams partneriams ir pilietinės visuomenės organizacijoms. Tokį finansavimą turėtų teikti ir naujasis ESF+ fondas.

1.7. Įgyvendinant įvairovės politiką turėtų būti sprendžiama nepakankamo igūdžių panaudojimo problema. EESRK pakartoja savo rekomendacijas dėl geresnio kvalifikacijų pripažinimo, ypač sveikatos ir ilgalaikės priežiūros sektoriuose ⁽¹⁾. Kvalifikacijos ir ankstesnio mokymosi pripažinimo procesai turėtų būti gerinami atsižvelgiant į UNESCO rekomendacijas, kuriose raginama kurti nuoseklias, skaidrias ir lanksčias sistemas, skirtas migrantams ir pabėgėliams ⁽²⁾.

1.8. EESRK pabrėžia svarbų viešųjų paslaugų ir jų tinkamo finansavimo vaidmenį apsaugant įvairovę.

1.9. Komitetas ragina ES ir valstybes nares rengti nemokamus ir visuotinius švietimo kursus, įskaitant kalbų kursus, kad migrantai galėtų visapusiškai dalyvauti darbo rinkoje.

1.10. EESRK ragina įvairovės valdymą integruoti į įvairias ES politikos sritis ir įtraukti į viešųjų pirkimų taisykles, atsižvelgiant į tai, ar įmonės taiko įvairovės politiką kaip viešųjų sutarčių sudarymo kriterijų.

1.11. EESRK pabrėžia esminį socialinių partnerių vaidmenį plėtojant, įgyvendinant ir vertinant įvairovės valdymą. Pristatomi moksliniai tyrimai ir atvejų tyrimai rodo, kad nepaprastai svarbios kolektyvinės derybos ir socialinis dialogas ir kad darbovietėse, kuriose veikia profesinės sąjungos, yra dažniau taikoma įtraukties politika ir geriau kovojama su diskriminacija. Be to, profesinės sąjungos ir darbdavių organizacijos, taikydamos specialius paramos mechanizmus, atlieka svarbų vaidmenį užtikrindamos darbuotojų migrantų ir verslininkų įgalėjimą savo struktūrose.

1.12. EESRK pabrėžia svarbų pilietinės visuomenės organizacijų ir interesų grupių, kurios akcentuoja migrantų ir etninių mažumų teises, vaidmenį. Migrantų vadovaujamos organizacijos aiškiai ragina vesti struktūruotą dialogą ir prasmingai įtraukti jas į visus darbo jėgos migracijos ir užimtumo politikos, darančios poveikį migrantų ir etninių mažumų kilmės darbuotojams, etapus. Kad įvairovės valdymas būtų prasmingas, į socialinį ir pilietinį dialogą turi būti įtraukti visi suinteresuotieji subjektai.

1.13. Komitetas ragina darbdavius, bendradarbiaujant su profesinėmis sąjungomis, parengti patikimas įvairovės valdymo strategijas, kurios neapsiribotų vien įmonių socialinės atsakomybės teiginiais, ir vykdančias tinkamą stebėseną užtikrinti pokyčius. Konkrečiai kalbant, darbdaviams turėtų būti padedama naudotis esamais priemonių rinkiniais ir metodikomis, pavyzdžiui, tais, kuriuos parengė Europos kovos su rasizmu tinklas (ENAR). Darbdaviai turėtų siekti įvairovės politiką taikyti visoje tiekimo grandinėje.

1.14. Siekdamas išplėtoti išsamias kovos su sisteminiu rasizmu ir įvairovės skatinimo strategijas, valstybės narės turėtų parengti nacionalinius kovos su rasizmu veiksmų planus, kaip pasiūlyta 2018 m. Pietų Afrikoje vykusioje JT pasaulinėje konferencijoje prieš rasizmą ⁽³⁾.

1.15. EESRK ragina Komisiją skubiai parengti naują trečiųjų šalių piliečių įtraukties planą, nes ankstesnis planas nustojo galioti 2018 m. Be to, į siūlomą Prieglobsčio ir migracijos paktą turėtų būti integruoti pozityvūs veiksmai migrantų įtraukčiai stiprinti.

1.16. Komitetas mano, kad valstybėse narėse ir ES lygmeniu būtina gerinti duomenų rinkimą ir įvairovės politikos stebėseną darbo rinkoje. Nepagerinę duomenų rinkimo, negalėsime stebėti ir tobulinti atitinkamų strategijų. Šiuo tikslu EESRK ragina visus susijusius suinteresuotuosius subjektus bendradarbiauti, kad būtų pažangiau renkami duomenys apie etninių mažumų atstovų ir darbuotojų migrantų dalyvavimą darbo rinkoje.

⁽¹⁾ OL C 487, 2016 12 28, p. 7.

⁽²⁾ GEM (2018), Policy Paper 37, UNESCO.

⁽³⁾ Pavyzdžiui, neseniai tokią politiką patvirtino Švedija, Nyderlandai ir Prancūzija.

1.17. Įtrauktis ir įvairovė turi esminės svarbos demokratijai. Kai etninės mažumos ir migrantai dalyvauja pilietinės visuomenės, profesinių sąjungų ir oficialiuose demokratinuose procesuose, pavyzdžiui, rinkimuose, mūsų darbovietės ir visuomenė tampa demokratiškesnės. Siekdamas propaguoti aktyvų pilietiškumą, valstybės narės turėtų skatinti migrantus aktyviai dalyvauti ne tik darbo rinkoje, bet ir sprendimų priėmimo procesuose, pavyzdžiui, politikoje. Kad mūsų visuomenėje būtų skatinama įvairovė, svarbu suteikti migrantams balsavimo teisę, kad jie galėtų dalyvauti vietos rinkimuose tuo pačiu pagrindu kaip ir ES piliečiai ir kelti savo kandidatūrą būti vietos bendruomenių atstovais.

1.18. ES institucijos, įskaitant EESRK, įvairovės valdymo srityje turėtų rodyti pavyzdį, be kita ko, didindamos iš etninių mažumų kilusių narių ir darbuotojų skaičių⁽⁴⁾. Geras pavyzdys – Komiteto nuomonė dėl lyčių lygybės⁽⁵⁾, kurią priėmus buvo sukurta vidaus grupė dėl lyčių lygybės.

2. Įžanga

2.1. Šioje nuomonėje sąvoka „migrantai“ – tai asmenys, gimę ne toje šalyje, kurioje jie šiuo metu gyvena, įskaitant Europos ir trečiųjų šalių piliečius. „Etninės mažumos“ – tai rasinių, etninių ar religinių mažumų kilmės asmenys, gimę savo gyvenamojoje šalyje. Nuomonėje vartojama pozityvesnė sąvoka „įtrauktis“, o ne „integracija“, kuri taip pat yra plačiai paplitusi diskurse įvairovės tema.

2.2. Rasizmas ir diskriminacija gali būti individualūs ir apimti tokius veiksmus, kaip nevienodas požiūris, priekabiavimas ar neapykantos nusikaltimai. Jie taip pat gali būti struktūriniai, susiję su institucine diskriminacija, kurią lemia nelygybė darbo rinkoje arba socialinių teisių atėmimas dėl neteisėto užimtumo ar migracijos statuso⁽⁶⁾. Todėl įgyvendinant įvairovės politiką ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas „rasinėms grupėms“ – marginalizuotoms bendruomenėms, kurios susiduria su struktūriniu ar instituciniu rasizmu, diskriminacija ar profiliavimu dėl priklausymo tam tikroms etninėms ar religinėms grupėms.

2.3. Kaip geriausia praktika, įvairovės valdymas darbovietėje apima įmonių bendradarbiavimą su profesinėmis sąjungomis vykdant kolektyvines derybas – remiant NVO ir Vyriausybėmis – siekiant bendrai plėtoti strategijas, kuriomis siekiama didinti darbo jėgos įtrauktį ir lygybę. Specialus dėmesys turėtų būti skiriamas įmonėms, veikiančioms valstybės narėse, kuriose kolektyvinių derybų aprėptis yra maža, ir labai mažoms ir mažoms įmonėms, kuriose taip pat įdarbinama daug migrantų ir etninių mažumų atstovų ir kurios turėtų būti remiamos vykdant socialinį dialogą, kad būtų plėtojama įvairovės politika. Šiuo tikslu reikia atlikti dalyvaujamojo pobūdžio vertinimą, kokios kliūtys darbovietėje kyla įvairovei ir įtraukčiai ir kaip tai bus valdoma, stebima ir vertinama. Strategijose galima numatyti organizacinių struktūrų, darančių diskriminacinį poveikį (pvz., įdarbinimo ir samdymo praktika) šalinimą, valdymo struktūrų įvairovės užtikrinimą ir duomenų rinkimą, kad būtų galima pranešti apie rezultatus, susijusius su darbuotojų išlaikymu, karjeros raida ir vienodu požiūriu į juos. Įvairovės valdymo strategijos taip pat gali apimti konfliktų sprendimo ir vidaus skundų nagrinėjimo mechanizmų peržiūrą, kai vadovybė, konsultuodamasi su profesinėmis sąjungomis, nustato aiškius skundų nagrinėjimo procesus ir imasi tinkamų priemonių teisių pažeidimams atitaistyti, kartu apsaugant skundų pateikėjus nuo atsakomųjų veiksmų. Veikla gali apimti mokymo kursų vedimą, paramos grupių steigimą ir kuravimo programų rengimą. Be to, įvairovės politika gali paskatinti etnines mažumas ir migrantus dalyvauti darbovietės konsultacinių organų, pavyzdžiui, įmonių tarybų, veikloje.

2.4. Nuo to laiko, kai buvo priimta Rasių lygybės direktyva (2000/43/EB), jau praėjo 20 metų. Šia direktyva nustatyta vienodo požiūrio į asmenis nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės skatinimo Europos sistema ir apibrėžiami pozityvūs veiksmai (įvairovės valdymas). 20 metų praėjo ir nuo Direktyvos dėl vienodo požiūrio pagrindų (2000/78/EB), skirtos kovoti su diskriminacija darbo vietoje, priėmimo. Tačiau nė viena iš šių direktyvų konkrečiai neužkerta kelio struktūrinei diskriminacijai dėl tautybės ar kilmės šalies ir savaime nesuteikia migrantams pakankamos apsaugos nuo diskriminacijos. Be to, Taryba nepriėmė vadinamosios horizontaliosios direktyvos, kuria siekiama apsaugoti žmones nuo diskriminacijos dėl keleto priežasčių tiek darbovietėje, tiek kitur.

⁽⁴⁾ Žr. 2020 m. birželio 17 d. Europos Komisijos Pirmininkės Ursulos von der Leyen kalbą.

⁽⁵⁾ OL C 240, 2019 7 16, p. 3.

⁽⁶⁾ Europos kovos su rasizmu tinklas (ENAR), *Shadow Report: Racism and Discrimination in Europe 2013-2017*

2.5. Kova su diskriminacija ir lygybės skatinimas taip pat įtraukti į ES sutartis ir Europos socialinių teisių ramstį. 2004 m. Taryba patvirtino Europos Sąjungos imigrantų integracijos politikos bendruosius pagrindinius principus. Remiantis šiais principais, 2010 m. priimtoje Saragosos deklaracijoje buvo pabrėžta būtinybė parengti naują integracijos darbotvarkę ir nustatyti rodikliai migrantų integracijai Europoje analizuoti ir stebėti⁽⁷⁾. Šio proceso išdava – sukurta Europos integracijos interneto svetainė, kuri yra pagrindinis lyginamųjų tyrimų, migrantų integracijos strategijų stebėjimo šalies lygmeniu ir geriausios patirties vertinimo šaltinis⁽⁸⁾. Per šį procesą taip pat buvo sukurtas Europos integracijos tinklas, subūręs už migrantų integraciją atsakingų ministerijų atstovus iš visų ES šalių, Islandijos ir Norvegijos, siekiant konsultuotis su Komisija integracijos politikos klausimais⁽⁹⁾.

2.6. 2010 m. Komisija įsteigė ES įvairovės chartijų platformą⁽¹⁰⁾, kuri skatina organizacijas kurti ir įgyvendinti įvairovės ir įtraukties politiką ir suteikia galimybę diskutuoti ir keistis patirtimi bei geriausios praktikos pavyzdžiais. Šiuo metu yra 24 Europos įvairovės chartijos. Pasirašydama chartiją organizacija savanoriškai įsipareigoja skatinti įvairovę ir lygias galimybes darbo vietoje. Tapimas įvairovės chartijos signataru suteikia galimybę naudotis plačiu lygiarangių partnerių tinklu, leidiniais ir pagalbinėmis lyginamosios analizės, vertinimo ir stebėsenos priemonėmis.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Pastaruoju metu pablogėjo migrantų ir etninių mažumų padėtis ir konstatuojama, kad prieš šias grupes įvykdoma daugiau išpuolių ir padaugėjo neapykantą kurstančių kalbų, pagrįstų rasistiniais ir ksenofobiniais išankstiniais nusistatymais. Šiuo atžvilgiu ES turi skubiai nuveikti daug daugiau ir vienas iš būdų yra įvairovės valdymo skatinimas.

3.2. Be to, prieglobsčio prašytojai ir migrantų antplūdis daro spaudimą integracijos paslaugų pajėgumams valstybėse narėse. Turėtų būti padidintas kitos DFP fondų, pavyzdžiui, EFS+, finansinis pajėgumas remti įtraukties politiką.

3.3. Neseniai Europos Komisijos užsakytame tyrime nustatyta, kad visose valstybėse narėse vidutiniškai 13 % „pagrindinių profesijų“ darbuotojų yra imigrantai ir kad neproporcingai daug imigrantų iš ES nepriklausančių šalių dirba svarbiausiose pagrindinių paslaugų darbo vietose sveikatos priežiūros, maisto, tiekimo ir transporto sektoriuose⁽¹¹⁾. Iš naujausių Europos kovos su rasizmu tinklo surinktų įrodymų matyti, kad krizė etninėms mažumoms turi didelių neigiamų padarinių, susijusių su būstu, policijos piktnaudžiavimu savo padėtimi, užimtumu, sveikatos priežiūra, neapykantą kurstančiomis kalbomis ir pilietinės visuomenės tinklų gebėjimu jų vardu dalyvauti interesų gynimo veikloje⁽¹²⁾. Migrantai ir etninės mažumos daugeliu atveju kovoja su pandemija ir jos pasekmėmis priešakinėse gretose, kartu patirdami neproporcingai didelę riziką. Jų indėlis turi būti pripažintas, o įvairovės strategijai šioje srityje turėtų tekti svarbus vaidmuo. Jų indėlio pripažinimas turėtų apimti kokybiškų darbo sąlygų, sąžiningo darbo užmokesčio ir socialinės apsaugos užtikrinimą. Migrantams turėtų būti suteikta galimybė naudotis tokiais pat kokybiško apgyvendinimo, švietimo ir sveikatos apsaugos standartais, kokie taikomi Europos piliečiams. Be to, turėtų būti įgyvendinama dokumentų neturinčių migrantų apsaugos politika, kurioje dalyvautų ir kuriai pritartų socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos.

3.4. Įvairovės politikai svarbus sąryšiu grindžiamas požiūris. Etninės mažumos ir imigrantai nėra viena grupė. Joje daug moterų – pastaruoju metu migracija labai sumoteriškėjo. Joje yra ir jaunimo, religinėms bendruomenėms priklausančių žmonių, neigaliųjų ir LGBTIQ+ bendruomenės atstovų. Dažnai šie žmonės patiria įvairių formų diskriminaciją, kylančią dėl institucinio ir struktūrinio šališkumo. Tai ypač pasakytina apie patekimą į darbo rinką ir profesinę segregaciją, susijusią, pavyzdžiui, su žmonių teise gyventi šalyje, įdarbinimo praktika ir rasistiniu išankstiniu nusistatymu tam tikrų tautybių, konfesinės priklausomybės ar etninės kilmės asmenų atžvilgiu.

3.5. Svarbus įtraukties elementas – visuotinės prieigos prie viešųjų paslaugų užtikrinimas. Daugeliu atvejų imigrantai ir etninių mažumų bendruomenės naudoja viešojo sektoriaus paslaugomis. Kitais atvejais jie dirba viešajame sektoriuje, kuriam tenka ypatinga atsakomybė skatinti lygybę. Tačiau daug migrantų, ypač prieglobsčio prašytojai ir rasinės grupės, norėdami naudotis viešosiomis paslaugomis taip pat susiduria su didelėmis kliūtimis. Dėl privatizavimo ir apskritai investicijų į viešąsias paslaugas trūkumo valdžios institucijoms irgi kyla didelių sunkumų įgyvendinti lygybės politiką.

⁽⁷⁾ Europos ministrų konferencija įtraukties klausimais, 2010 m. balandžio 16 d.

⁽⁸⁾ Europos integracijos interneto svetainė.

⁽⁹⁾ Europos integracijos tinklas.

⁽¹⁰⁾ Europos Komisija, ES įvairovės chartijų platforma.

⁽¹¹⁾ Fasani, F. & Mazza, J. (2020), *Immigrant Key Workers: Their Contribution to Europe's COVID-19 Response*, informacinis pranešimas JRC120537, Europos Komisija.

⁽¹²⁾ Europos kovos su rasizmu tinklas (2020 m.), *Covid Impact Paper*.

3.6. Daug migrantų dirba darbus, kuriems nereikia jų įgytų įgūdžių ar kvalifikacijos. To priežastys dažnai yra struktūrinės, pavyzdžiui, kai nepripažįstamas išsilavinimas, kvalifikacija ir įgūdžiai, įgyti už ES ribų, ir tai skatina diskriminaciją įdarbinant darbuotojus ir darbo rinkos segmentaciją. Kliūtimi įsidarbinti dažnai laikomos nepakankamos kalbos žinios ir, deja, dažnai neatsižvelgiama į darbuotojų migrantų darbovietėje teikiamos kultūrinės ir kalbinės įvairovės privalumus. Įvairovės valdymas gali padėti spręsti šią problemą ir taip padidinti bendrą darbo jėgos našumą.

3.7. Įvairovės politika turėtų būti įgyvendinama ne tik kaip atitinkamos grupės įtraukties strategija, bet ir kaip visos ES visuomenės švietimo priemonė. Šiuo tikslu daugiau dėmesio turėtų būti skiriama vyresnio ir jaunesnio amžiaus žmonių švietimui apie etninę įvairovę ir migraciją, įskaitant gyvybiškai svarbų šių grupių indėlį į mūsų kultūrą, visuomenę ir ekonomiką. Be to, mokyklų mokymo programose daugiau dėmesio turėtų būti skiriama rasizmui, įskaitant struktūrinį rasizmą. ES kartu su valstybėmis narėmis ir aktyviai dalyvaujant socialiniams partneriams ir vietos bendruomenės organizacijoms turėtų būti inicijuoti informavimo kampanijos, kuriomis būtų skatinama įvairovė ir kovojama su rasizmu Europos ir nacionaliniu lygmenimis.

3.8. Švietimas ir mokymas taip pat yra svarbūs didinant migrantų ir etninių mažumų bendruomenių įtrauktį. Mokymas taip pat galėtų apimti savanorišką veiklą arba įvairių formų kuravimo programų kūrimą, pakviečiant kuratoriais būti vietos piliečius arba pačius migrantus. COVID-19 krizė parodė migrantų bendruomenių informuotumo apie sveikatą svarbą siekiant apsaugoti nuo pandemijos.

3.9. Daug socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų dalyvauja valdant įvairovę savo struktūrose, pavyzdžiui, per migrantų komitetus arba savarankiškai organizuojamas profesinių sąjungų grupes. Tokios struktūros ne tik padeda skatinti pilietinių teisių gynimo judėjimus, bet ir stiprina demokratiją darbovietėse ir visoje visuomenėje⁽¹³⁾. Balsavimo teisių neturintys migrantai negali dalyvauti priimant demokratinis sprendimus savo gyvenamojoje šalyje, išskyrus atvejus, kai jie veikia per pilietinės visuomenės organizacijas ir profesines sąjungas.

3.10. Tinkamai remiami darbuotojai migrantai prisideda ne tik prie ekonomikos, bet ir prie socialinio teisingumo. Profesinių sąjungų, į kurias buriasi darbuotojai migrantai, pavyzdžiai rodo, kad jos iniciatyviau nei kiti darbuotojai gali sutelkti jėgas siekiant socialinio teisingumo ir geresnių darbo sąlygų visiems⁽¹⁴⁾.

3.11. Integruojant migrantus svarbų vaidmenį atlieka kalbų mokymasis⁽¹⁵⁾. Norint tapti piliečiu, visos šalys reikalauja gerai mokėti kalbą, tačiau tik nedaugelyje jų kalbų kursai rengiami nemokamai⁽¹⁶⁾. ES ir valstybės narės turėtų sudaryti palankesnes sąlygas migrantams, ketinantiems tapti piliečiais, lankyti nemokamus kalbų kursus.

3.12. Įvairovės valdymas kartais įtraukiamas į darbdavių vykdomą įmonės socialinės atsakomybės politiką ir kai kurios valstybės narės tai skatina. Nors įmonės socialinės atsakomybės politika gali būti naudojama įvairovės valdymo principams remti, pasikliauti, kad taip bus užtikrintas įvairovės valdymas, nebendradarbiaujant su profesinėmis sąjungomis ir pilietine visuomene, yra problemiška.

3.13. Kai kurios valstybės narės atsisako įvairovės strategijų. Konkrečiai kalbant, Vidurio ir Rytų Europos šalys taiko kvietinių darbuotojų migracijos modelį, pagal kurį iš užsienio atvykusiems darbuotojams daugiausia išduodamos trumpalaikės vizos. Šis modelis ne tik pasirodė esąs ekonomiškai neveiksmingas, bet ir skatina diskriminaciją ir ksenofobiją⁽¹⁷⁾.

⁽¹³⁾ Rogalewski, A. (2018) *Organising and mobilising Central and Eastern European migrant women working in care. Transfer: European Review of Labour and Research* (Organizuoti ir mobilizuoti priežiūros srityje dirbančias Vidurio ir Rytų Europos moteris migrantas. Europos darbo ir mokslinių tyrimų apžvalga), 24(4), 421–436 p.

⁽¹⁴⁾ Ten pat.

⁽¹⁵⁾ *Together in the EU: Promoting the participation of migrants and their descendants*, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2017 m.

⁽¹⁶⁾ www.sirius-project.eu

⁽¹⁷⁾ Penninx, J. Roosblad (eds) (2000) *Trade Unions, Immigration and Immigrants in Europe, 1960–1993. A Comparative Study of the Attitudes and Actions of Trade Unions in Seven West European Countries* (Profesinės sąjungos, imigracija ir imigrantai Europoje 1960–1993 m. Profesinių sąjungų požiūrio ir veiksmų septyniuose Vakarų Europos šalyse lyginamasis tyrimas). Niujorkas, *Bergahn*.

3.14. Duomenų apie darbuotojų etninę kilmę ir sąsają su migracija Europos Sąjungoje yra nedaug. Tačiau šie duomenys yra labai svarbūs siekiant stebėti ir gerinti įvairovę darbuotojų įdarbinimo, karjeros modelių ir išlaikymo požiūriu. Nors EESRK pripažįsta, kad esama tam tikro susirūpinimo dėl to, kad pats tokių duomenų rinkimas gali būti diskriminacijos forma, jis pabrėžia, kad pagal ES teisę leidžiama rinkti duomenis apie lygybę, kai tokie duomenys teikiami savanoriškai ir laikantis duomenų apsaugos standartų, įskaitant konfidencialumą⁽¹⁸⁾. Kad lygybės politika būtų veiksminga, įvairovės valdymui darbdaviai turi taikyti geriausios praktikos metodus, kurie apima duomenų apie lygybę rinkimą siekiant kovoti su diskriminacija darbo vietoje. Neskelbtini asmens duomenys apie etninę kilmę, religiją ir migraciją turėtų būti renkami tik taikant tinkamas apsaugos priemones, kuriomis užtikrinamas informuoto asmens sutikimas, tapatybės nustatymas, savanoriškas dalyvavimas, asmens duomenų privatumas ir konfidencialumas ir būtų konsultuojamasi su grupėmis, kurioms gresia diskriminacija. Įvairūs darbdaviai, taip pat daugelis profesinių sąjungų ir pilietinės visuomenės organizacijų jau laikosi tokio požiūrio skatindami įtrauktį ir didindami darbo jėgos ir narystės įvairovę.

3.15. Reikia keisti diskursą apie įvairovės valdymą, visų pirma kalbant apie mažąsias ir vidutines įmones (MVĮ). Įvairovė turėtų būti investicija, duodanti ilgalaikės naudos, o ne laikoma administracine našta MVĮ arba skirta tik tarptautinėms bendrovėms, turinčioms didelį biudžetą. Dalyvaujant profesinėms sąjungoms įtraukties politiką turėtų įgyvendinti visos įmonės, ypač veikiančios sektoriuose, kuriuose dirba daug migrantų ir etninių mažumų darbuotojų, pavyzdžiui, maitinimo, apgyvendinimo ir statybos sektoriuose.

3.16. Įvairovės valdymas turėtų reikšti ne tik kvotų laikymąsi, bet ir aktyvų kliūčių darbo vietoje, dėl kurių atsiranda rasinė nelygybė, šalinimą. Dėl struktūrinio rasizmo neproporcingai daug etninių mažumų ir migrantų kilmės darbuotojų dirba mažų garantijų, pavojingesnius, prastai apmokamus ir laikinus darbus, palyginti su baltaodžiais darbuotojais. Netiesioginės rasinės diskriminacijos atvejus sunku teisiškai persekioti ir dar sunkiau įrodyti institucinį rasizmą. Kai į tai žiūrima rimtai, įvairovės valdymo strategijos gali būti veiksminga priemonė diskriminacijai dėl rasės ir sąsajų su migracija panaikinti.

4. Įvairovės valdymo strategijų palyginimas keturiose šalyse

4.1. Prancūzijoje, Italijoje, Suomijoje ir Lenkijoje migracijos modeliai, padėtis darbo rinkoje ir etninių mažumų statusas labai skiriasi. Tačiau visos keturios šalys susiduria su bendromis problemomis, susijusiomis su struktūrine diskriminacija.

4.2. Visose keturiose šalyse bendras veiksnys yra darbo rinkos segmentacija, dėl kurios darbuotojai migrantai dirba menkai apmokamą ir mažų garantijų darbą. Pati blogiausia padėtis Italijoje, po to – Prancūzijoje. Panašios tendencijos pastebimos ir Lenkijoje. Šiose šalyse pasigirsta pilietinės visuomenės reikalavimų įteisinti migrantų statusą. Yra įrodymų, kad Suomijoje labai skiriasi migrantų ir baltaodžių suomių darbo užmokestis, tačiau šie duomenys buvo surinkti iki Nediskriminavimo įstatymo priėmimo 2014 m.

4.3. Visose šalyse kaip svarbi tema nurodoma su migracija sąsają turinčių moterų ir diskriminacijos dėl lyties sąryšis, taip pat esama įrodymų, kad nebaltaodės moterys patiria didžiausią diskriminaciją užimtumo srityje, palyginti su baltaodėmis europietėmis ir tų pačių etninių grupių vyrais.

4.4. Vyriausybių, darbdavių ir pilietinės visuomenės veiklos mastas įvairovės valdymo srityje nevienodas. Įvairovės chartijos, priklausančios ES įvairovės chartijos platformai, galioja visose keturiose šalyse. 2015 m. Prancūzija patvirtino nacionalinį kovos su rasizmu planą, kuriuo skatinamas socialinis dialogas. Tačiau Suomija laikosi tvirto reglamentuojamojo požiūrio, pagal kurį diskriminacija traktuojama kaip nusikaltimas pagal Baudžiamąjį kodeksą, o daugiau kaip 30 darbuotojų turintys darbdaviai teisiškai įpareigojami parengti lygybės darbovietėje skatinimo planus.

4.5. Bendra problema visose keturiose šalyse yra romų ir sintų marginalizacija – tai grupė, patirianti didžiausią diskriminaciją užimtumo srityje.

⁽¹⁸⁾ ENAR (2016), Equality Data Collection: Facts and Principles (Duomenų apie lygybę rinkimas: faktai ir principai).

4.6. Italija, kuri kartu su Belgija ir Švedija vykdo mokslinių tyrimų programą, organizuojamą pagal jos Įvairovės chartiją, bendradarbiauja su darbdaviais ir darbo ieškančiais asmenimis ir dalijasi geriausios praktikos pavyzdžiais dėl įtraukties į darbo rinką strategijų.

4.7. Kai kurios nevyriausybinės organizacijos, vietos bendruomenės ir socialinių partnerių organizacijos Lenkijoje savarankiškai rengia įtraukties migracijos srityje politikos priemonės. Dėl darbo rinkos susiskaidymo esamomis iniciatyvomis sunku pasiekti migrantus ir apsaugoti jų teises. Kalba, kaip atrodo, kelia mažiau problemų, nes dauguma migrantų yra iš Ukrainos, o ukrainiečių kalba yra panaši į lenkų.

2020 m. spalio 29 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Socialinis dialogas – svarbus ekonominio tvarumo ir ekonomikos atsparumo ramstis, atsižvelgiant į aktyvių viešųjų diskusijų įtaką valstybėse narėse

(tiriamoji nuomonė)

(2021/C 10/03)

Pranešėjai: **Cinzia DEL RIO**

Vladimíra DRBALOVÁ

René BLIJLEVENS

ES Tarybai pirmininkaujančios Vo- Raštas, 2020 2 18
kietijos prašymas pateikti nuomonę

Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2020 9 9
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	252 / 0 / 5
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Socialinis dialogas nacionaliniu ir Europos lygmenimis atlieka svarbų vaidmenį formuojant aukštynkryptę gyvenimo ir darbo sąlygų konvergenciją visose valstybėse narėse skatinančią darbo ir socialinę politiką. Krizių valdymas, pokyčių numatymas ir valdymas, ilgalaikis planavimas, gebėjimas inovuoti ir tęsti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, patikimas verslo valdymas ir socialinių partnerių tarpusavio pasitikėjimu grįstas bendradarbiavimas, paremtas darbuotojų informavimu, konsultavimusi su jais ir jų dalyvavimo teisėmis, yra dalis tos pačios Europos sistemos, kuri sudaro sąlygas efektyviai reaguoti į Europai iškilusius iššūkius, įskaitant ir COVID-19 krizę.

1.2. Socialinis dialogas keičiasi: augančios globalizuotos ir tarpusavyje susietos ekonomikos, gamybos procesai ir prekybos poveikis verčia plėsti tarpvalstybinius santykius su tarptautinėmis įmonėmis ir globaliomis tiekimo grandinėmis skirtingais lygmenimis, o tam reikia bendros ir koordinuojamos Europos lygmens strategijos.

1.3. EESRK pripažįsta, kad veiksmingas socialinis dialogas turi apimti: reprezentatyvius ir teisėtus socialinius partnerius, kurie turi žinių, techninių pajėgumų ir savalaikę prieigą prie dalyvavimui reikiamos informacijos; politinę valią ir įsipareigojimą įsitraukti į socialinį dialogą; pagarbą pagrindinėms socialinių partnerių autonomiškumo, asociacijų laisvės ir kolektyvinių derybų teisėms, kurios tebėra darbo santykių pagrindas, ir palankią teisinę ir institucinę sistemą, kuri esant gerai veikiančioms institucijoms remia socialinio dialogo procesus.

1.4. Europos socialinis dialogas yra neatsiejamas Europos socialinio modelio komponentas ir yra įtvirtintas Sutartyje, remiamas ES teisės aktų ir pripažįstamas Europos socialinių teisių ramstyje. EESRK ragina Europos socialinius partnerius išnaudoti visas Sutarties jiems teikiamas galimybes įsitraukti į derybas, kuriose būtų nagrinėjamos naujos temos ir spartūs pokyčiai darbo rinkoje.

1.5. Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimo veiksmų plane bus ieškoma būdų, kaip sustiprinti socialinį dialogą ir kolektyvines derybas. Socialinių partnerių įtraukimas į Europos semestro procesą turėtų būti laikomas svarbiu veiksmu siekiant veiksmingų rezultatų, kai duomenys rodo, jog kai kuriose šalyse toks dalyvavimas yra fragmentiškas arba jo trūksta, nepaisant tiesiogiai Europos Komisijos skatinamos įmonių socialinės atsakomybės. Kadangi įgyvendinant 2021–2027 m. daugiametę finansinę programą ir priemonę „Next Generation EU“ svarbų vaidmenį atliks Europos semestras, EESRK ragina įvesti mechanizmą, kuris suteiktų teisę konsultuotis su socialiniais partneriais ES ir nacionaliniu lygmenimis.

1.6. EESRK ragina Europos Komisiją, konsultuojantis su Europos lygmens socialiniais partneriais ir įgyvendinant Europos iniciatyvas, nustatyti aiškius ir skaidrius sektorių socialinių partnerių susitarimų įgyvendinimo kriterijus, kaip numatyta SESV 155 straipsnio 2 dalyje.

1.7. Per ankstesnes krizes išmoktos pamokos yra tokios: šalys, kuriose yra įtvirtintos socialinio dialogo institucijos ir darbo santykių sistemos, dažniau parengia operatyvias ir veiksmingas trišales reagavimo priemones. Operatyvus ir veiksmingas socialinių partnerių dalyvavimas ir vyriausybės parama yra svarbūs veiksniai reaguojant į betarpiškus krizių padarinius ir jais papildomas ilgalaikis ekonomikos gaivinimo planavimas, siekiant apsaugoti ir skatinti užimtumą pasitelkiant tvarias įmones ir socialines investicijas.

1.8. Prioritetą teikti reikėtų kolektyvinių derybų aprėpčiai ir procesams visais lygmenimis. Viešosios politikos prioritetu turėtų būti pažeidžiamų darbuotojų ir piliečių socialinės apsaugos sistemų įtraukimas.

1.9. Patikimas įmonių valdymas, paremtas socialiniu dialogu, kolektyvinėmis derybomis ir pagarba darbuotojų teisėms į informaciją, konsultavimąsi su jais ir jų dalyvavimą, gali padėti pasiekti pozityvius ekonomikos tikslus, taip pat socialinius ir ekologinius siekius. Sudarius palankesnes sąlygas priimti informacija pagrįstus valdymo sprendimus tiesiogiai darbuotojams aktualiais klausimais padedama kurti tvarų ir teisingesnį verslo modelį. Tai padeda skatinti Europos socialinį modelį, kuris yra Europos įmonių konkurencingumo variklis.

1.10. Dėl globalizacijos ir augančių tarpvalstybinių gamybos procesų kitaip struktūruojami informacijos šaltiniai, susiję su įmone. Darbuotojų informavimo, konsultavimo su jais ir jų dalyvavimo teisės pripažįstamos ES teisės aktuose ir yra esminiai efektyvaus socialinio dialogo ramsčiai; Europos darbo tarybų kokybė ir veiksmingumas tarpvalstybiniuose restruktūrizavimo procesuose turi būti gerinami; trūkumus reikia ištaisyti, kad būtų sustiprinta tikroji demokratija ir numatytos vykdymo užtikrinimo priemonės, kartu su efektyviomis ir proporcingomis sankcijomis. EESRK jau ragino ES lygiu parengti suderintą darbuotojų dalyvavimo valdymo lygmeniu sistemą, kartu gerbiant nacionalinius ir įmonių lygmens skirtumus. Deja, patvirtintoje Europos bendrovių teisėje į šį pasiūlymą atsižvelgta nebuvo.

1.11. EESRK skatina lanksčius, į tikslą orientuotus sprendimo būdus, pagrįstus darbdavių ir darbuotojų atstovų derybomis tinkamu lygmeniu, siekiant nustatyti konkrečius informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo būdus, kartu užtikrinant vienodas sąlygas ir tinkamą minimalią apsaugą.

1.12. Siekiant užtikrinti pagarbą teisei į informaciją ir konsultacijas dėl restruktūrizavimo, kurį lėmė COVID-19 krizė, procesų, EESRK ragina imtis veiksmų Europos ir nacionaliniu lygmenimis.

1.13. Valdant krizę po pandemijos EESRK primygtinai rekomenduoja, kad: i) socialiniai partneriai tinkamai dalyvautų kuriant ir įgyvendinant nacionalinius ekonomikos gaivinimo planus; ii) būtų vykdomas geresnis socialinių partnerių bendradarbiavimas su Europos Komisija siekiant užtikrinti nuoseklų ES išteklių naudojimą; ir iii) ES Komisija pasiūlytų naują laikiną finansinę priemonę, kuria būtų remiama ypatinga veikla, kuri turi būti vykdoma gaivinimo etapu, kaip bendrai siūlo Europos socialiniai partneriai.

2. Socialinis dialogas: kaip būtų galima jį toliau skatinti ir įgyvendinti?

2.1. ES Tarybai pirmininkaujanti Vokietija paprašė EESRK šioje nuomonėje sutelkti dėmesį į tai, kaip socialinio dialogo koncepciją, ypač trišalę jo formą, būtų galima pritaikyti ir kitose, ne vien kolektyvinių derybų srityse. Trišalis – taip pat kaip ir dvišalis – socialinis dialogas yra pagrindinė priemonė, padedanti patikimai valdyti bet kurį pokyčių procesą.

2.2. Siekiant įvertinti vaidmenį, kurį socialinis dialogas ir dalyvavimu grindžiami modeliai gali atlikti prisidedami prie aukštynkryptės ekonominės ir socialinės konvergencijos per dabartinę krizę ir padėdami reaguoti į COVID-19 poveikį mūsų visuomenei ir ekonomikai, naudinga prisiminti socialinio dialogo koncepcijos raidą tarptautiniu ir Europos lygmeniu.

2.3. Savarankiškų ir atstovaujančių socialinių partnerių vaidmuo iš pat pradžių buvo visiškai pripažintas svarbiausiose Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) konvencijose, tačiau socialinio dialogo įtaka formuojant socialinę ir ekonominę politiką ir stebint, kaip ji įgyvendinama, kito priklausomai nuo mūsų visuomenės pokyčių ir sparčių globalizacijos procesų. Atsižvelgiant į poreikį užtikrinti visų suinteresuotųjų subjektų ⁽¹⁾ dalyvavimą daugiašaliu, nacionaliniu ir vietos lygmenimis reikia ieškoti naujų konsultavimosi ir dalyvavimo politikos formavimo procesuose formų, kurios, priklausomai nuo nacionalinių aplinkybių ir regioninių pokyčių, gali būti naudojamos įvairiais lygmenimis, pavyzdžiui, per Europos integracijos procesą.

2.4. Remiantis TDO apibrėžtimi ⁽²⁾, socialinis dialogas apima visų rūšių derybas, konsultacijas arba keitimąsi informacija tarp vyriausybių, darbdavių ir darbuotojų atstovų bendrų interesų klausimais ekonominės, darbo ar socialinės politikos srityse. Toks dialogas gali apimti trišalį procesą, kuriame tiesiogiai dalyvauja vyriausybė, dvišalį darbdavių ir darbuotojų atstovų procesą arba neseniai pradėtą taikyti tarpvalstybinį lygmenį ⁽³⁾, kuriuo, atsižvelgiant į vis labiau globalizuotą ir tarpusavyje susijusią ekonomiką, rengiamas tarpvalstybinis socialinis dialogas daugiašalėse įmonėse ir pasaulinėse tiekimo grandinėse.

2.5. EESRK dalyvauja dabartinėje veikloje formuojant reikalingą nuoseklų ES požiūrį, kuriuo būtų susieta pagarba žmogaus teisėms, DVT įgyvendinimas ir tvirtos investicijos į verslo veiklą visame pasaulyje, ir kartu sprendžiamas tvirtėjančių tarptautinių santykių su daugiašalėmis įmonėmis poveikio klausimas, įtraukiant socialinius partnerius. Šios temos yra ypač aktualios keletui konkrečių nuomonių, pavyzdžiui, ES Tarybai pirmininkaujančios Vokietijos ir Europos Parlamento prašymu po G7 ir G20 aukščiausiojo lygio susitikimų 2015 m. ir 2016 m. vykusių diskusijų rengiamoms nuomonėms dėl deramo stropumo ir deramo darbo pasaulinėse tiekimo grandinėse. Europos Sąjunga pasirūpino reguliavimo sistema, užtikrinančia pagrindinius ekonominius, socialinius ir aplinkos standartus, kurie yra svarbus Europos konkurencingumo elementas.

2.6. Tačiau pagrindinis uždavinys yra paremti šį dialogą panaudojant institucinę sistemą siekiant garantuoti nuolatinį dialogo procesą ir konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais. Deja, daugumoje pasaulio šalių ir kelete Europos šalių, kuriose socialinis dialogas vyksta atsitiktinai ir yra fragmentiškas, šis uždavinys nesprenžiamas. Valstybės vaidmuo trišaliuose mechanizmuose yra labai svarbus ir negali būti pasyvus ⁽⁴⁾. Valstybė privalo sukurti tinkamas sąlygas ir teisinę bei institucinę tokių konsultacijų sistemą, taip pat politinę ir pilietinę aplinką, kurioje galėtų dalyvauti atstovai ir teisėti

⁽¹⁾ Žodis „suinteresuotieji subjektai“ reiškia socialinius partnerius (darbdavius ir profesines sąjungas). Trišalio socialinio dialogo atveju ši sąvoka taip pat apima vyriausybes.

⁽²⁾ TDO deklaracija dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos, TDK, 2008 m.; TDO rezoliucija dėl pasikartojančios diskusijos socialinio dialogo klausimais, 2013 m. birželio 13 d. priimta Tarptautinėje darbo konferencijoje; TDO rezoliucija dėl antrą kartą pasikartojančios diskusijos socialinio dialogo ir trišališkumo klausimais, 2018 m. birželio 8 d. priimta Tarptautinėje darbo konferencijoje. Taip pat žr. 108-ojoje Tarptautinėje darbo konferencijoje minint TDO šimtąsias metines priimtą deklaraciją dėl darbo ateities, 2019 m.

⁽³⁾ Ten pat, 2018 m. TDO rezoliucija; Bendrųjų diskusijų dėl deramo darbo pasaulinėse tiekimo grandinėse išvados, 2016 m. birželio mėn.

⁽⁴⁾ Naujausi EBPO tyrimai *Employment Outlook 2019* ir 2019 m. ataskaita *Going Digital: Shaping Policies, Improving lives*.

socialiniai partneriai, kartu pripažįstant jų vaidmenį. Priešingai, kai kuriose Europos šalyse socialinio dialogo procesai susilpnėjo, o socialinių partnerių savarankiškumas sumažėjo ⁽⁵⁾.

2.7. Tvirtus ir ryžtingus ES veiksmus, kuriais būtų siekiama nustatyti solidaresnį požiūrį į konsultavimosi praktikos formavimą, reikėtų vertinti teigiamai ⁽⁶⁾.

2.8. EESRK daugelyje savo nuomonių nuolat kalba apie tai, kaip plėtojamas ir įgyvendinamas socialinis dialogas ir kokia yra jo kokybė. Rengiant ir įgyvendinant politiką, kuri daro tiesioginį ar netiesioginį poveikį užimtumui ir darbo rinkoms, konkretų vaidmenį ⁽⁷⁾ atlieka socialiniai partneriai. EESRK taip pat palankiai vertina solidarią EUROFOUND poziciją, kad „[s]ocialinis dialogas turi būti skatinamas ir remiamas, kartu turi būti paisoma socialinių partnerių autonomijos ir kolektyvinių derybų principo, taip pat didinamas socialinių partnerių gebėjimas dalyvauti socialiniame dialoge“ ⁽⁸⁾ suteikiant jiems žinių ir mokymą, taip pat sukuriant tinkamą politiką ir teisinės sistemas, kurios sudaro sąlygas visiems suinteresuotiesiems subjektams veikti veiksmingai. Dvišalis socialinis dialogas ir kolektyvinės derybos visais lygmenimis yra nacionalinių darbo santykių sistemų pagrindas ir yra labai svarbus formuojant užimtumo sąlygas ir darbo rinką. Dvišalis socialinis dialogas turėtų būti grindžiamas institucine sistema, kuri padeda užtikrinti tinkamą paramą, kartu gerbiant subsidiarumo principą ir socialinių partnerių savarankiškumą.

2.9. Į nacionalinius dialogo mechanizmus gali būti įtrauktos nacionalinės trišalės ekonominės ir darbo tarybos, kurios yra atviros įvairioms pilietinės visuomenės organizacijoms, arba ekonominės ir socialinės tarybos; šie mechanizmai turėtų veikti kaip Europos visuomenės nuomonių ekonomikos ir socialiniais klausimais formavimo veikiant per grupes, kurioms priklauso piliečiai, kanalai ir turėtų padėti užtikrinti šį dialogą siekiant bendromis jėgomis reaguoti iššūkiams, kurie iškilo mūsų ekonomikai ir visuomenei. Tačiau šie organai įsteigti ne visose ES šalyse ir EESRK ryšių komitetui turėtų tekti svarbesnis vaidmuo koordinavimo srityje.

3. Europos socialinis dialogas: ES socialinio modelio ramstis

3.1. Socialinis dialogas – tai neatskiriama Europos socialinio modelio elementas. Nors 1985 m. *Val Duchesse* dialogai laikomi atskaitos tašku, būtent Maastrichto sutartyje buvo atsižvelgta į socialinių partnerių pastabas, siekiant sukurti dabar jau mums gerai pažįstamą Europos tarpprofesinį socialinį dialogą.

3.2. Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) ⁽⁹⁾ pripažįstama, kad vadovybės ir darbuotojų dialogo skatinimas yra bendras Europos Sąjungos ir valstybių narių tikslas. Tarpprofesiniai arba sektoriaus lygmens socialiniai partneriai, veikdami kartu ir pasirašydami susitarimus, dalyvauja formuojant ES teisės aktus, kuriais reglamentuojami su darbu susiję klausimai, ir įgyvendinant juos nacionaliniu lygmeniu. Jie tai daro atsižvelgdami į Komisijos teisėkūros iniciatyvą (taip pat papildydami Europos Parlamentą) arba rengdami savarankiškas iniciatyvas, pagrįstas trejų metų trukmės darbo programomis, kurias parengia Europos socialiniai partneriai. Be to, SESV garantuoja Europos socialinių partnerių vaidmenį ir savarankiškumą.

3.3. Per pastaruosius dvidešimt metų Europos socialinis dialogas vyksta labai netolygiai: pažanga pasiekta, tačiau pasitaiko ir nesėkmių. 2009 m. prasidėjus euro zonos krizei, visas Europos socialinio dialogo procesas pablogėjo.

⁽⁵⁾ Konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose, susijusiose su keletu ES šalių, Europos Komisija prašo imtis konkrečių intervencinių veiksmų siekiant pašalinti kolektyvinių derybų ir socialinio dialogo kliūtis.

⁽⁶⁾ Pažymėtina, kad TDO Konvenciją Nr. 144 dėl trišalių konsultacijų ratifikavo 26 ES šalys, Kroatijoje ji įsigalios 2021 m. vasario mėn. (Liuksemburgas Konvencijos neratifikavo).

⁽⁷⁾ OL C 125, 2017 4 21, p. 10.

⁽⁸⁾ EUROFOUND (2020), *Capacity building for effective social dialogue in the European Union*.

⁽⁹⁾ SESV 151–155 straipsniai.

3.4. EESRK savo nuomonėje ⁽¹⁰⁾ dėl 2020 m. ES užimtumo politikos gairių atkreipia dėmesį į 7 gairę „Darbo rinkų veikimo ir socialinio dialogo veiksmingumo gerinimas“, kurioje labai aiškiai nurodyta, **kad valstybės narės turėtų skatinti socialinį dialogą ir kolektyvines derybas visais lygmenimis**. Socialinius partnerius reikėtų paraginti derėtis dėl kolektyvinių sutarčių, kuriose būtų aptariami jiems svarbūs klausimai, ir sudaryti tokias sutartis kartu visapusiškai gerbiant partnerių autonomiškumą.

3.5. Iki šiol Europos socialiniai partneriai, atsižvelgdami į savo reguliarias bendras darbo programas, sudarė devynias bendrąsias sutartis. Trys iš jų, – kuriomis reglamentuojamos vaiko priežiūros atostogos ⁽¹¹⁾, darbas ne visą darbo laiką ⁽¹²⁾ ir darbas pagal terminuotą darbo sutartį ⁽¹³⁾, – sudarytos daugiau nei prieš 20 metų, perkeltos į Europos direktyvas ir dabar yra sudedamoji ES teisės dalis; kitos sutartys yra atskiri susitarimai ⁽¹⁴⁾ ir veiksmų programos ⁽¹⁵⁾, taip pat įvairūs kiti bendri dokumentai. Atskiri susitarimai neturi tiesioginio poveikio nacionalinių darbo santykių srityje ir jas reikia perkelti į šalių vidaus teisinę sistemą arba kolektyvines sutartis, tačiau nacionalinio lygmens socialiniai partneriai atsako už tai, kad jos būtų įgyvendinamos savalaikiai, tinkamai ir labiau koordinuojant Europos lygmeniu.

3.6. 2020 m. socialiniai partneriai sudarė autonominį susitarimą dėl skaitmeninimo. Todėl reikia parengti skaitmeninių pokyčių strategiją, kuria būtų užtikrinama, kad įmonės ir darbuotojai galėtų pasinaudoti diegiamomis skaitmeninėmis technologijomis (įgūdžių tobulinimu, mokymo programomis, susijusiomis su skaitmeniniais pokyčiais darbe, ir priemonėmis, kuriomis sprendžiami su prisijungimu ir atjungtimi susiję klausimai).

3.7. Socialinio dialogo komiteto pogrupis, nagrinėjantis su savarankiško socialinio dialogo priemonių, padedančių stiprinti socialinių partnerių organizacijų gebėjimus, įgyvendinimu susijusius klausimus, turėtų išnagrinėti poreikį Europos ir nacionaliniu lygmenimis užtikrinti glaudesnę ir aktyvesnę socialinių partnerių sąveiką ir ryšius. Šiomis aplinkybėmis Europos socialiniai partneriai įsipareigojo dėti dar daugiau pastangų, kad pašalintų įvairias kliūtis, trukdančias įgyvendinti jų autonominius susitarimus, o ES turėtų atidžiai stebėti tuos susitarimus, kad galėtų imtis veiksmų dėl konkrečių paramos iniciatyvų.

3.8. Galiausiai buvo susidereta dėl šešių bendrų darbo programų. Naujausia programa ⁽¹⁶⁾ yra remiami 2016 m. keturšalio pareiškimo dėl *naujos pradžios socialiniam dialogui* ⁽¹⁷⁾ tikslai, kuriais siekiama: stiprinti socialinį dialogą Europos ir nacionaliniu lygmenimis; derėtis dėl autonominio susitarimo dėl skaitmeninimo; labiau remti nacionalinių socialinių partnerių gebėjimų stiprinimą, ypač pasitelkiant Europos socialinį fondą, ir didinti nacionalinių socialinių partnerių vaidmenį bei įtaką vykdant Europos semestro veiklą.

3.9. EESRK ragina Europos socialinius partnerius pasinaudoti visu jiems Sutartimi suteiktu potencialu (SESV 154 straipsnis), siekiant ištraukti į derybas (kurios gali būti atnaujintos Europos socialinių ir su darbu susijusių sričių sistemos pagrindas), spręsti naujus uždavinius, kylančius dėl greitų pokyčių darbo rinkoje, ir numatyti Komisijos ir Tarybos teisėkūros vaidmenį šioje srityje.

⁽¹⁰⁾ OL C 232, 2020 7 14, p. 18.

⁽¹¹⁾ Pirmoji sudaryta 1996 m. ir paskui peržiūrėta 2009 m. Į ES teisę perkelta Tarybos direktyva 2010/18/ES.

⁽¹²⁾ Į ES teisę perkelta Direktyva 97/81/EB.

⁽¹³⁾ Į ES teisę perkelta Direktyva 99/70/EB.

⁽¹⁴⁾ Dėl nuotolinio darbo (2002 m.), su darbu susijusio streso (2004 m.), priekabiavimo ir smurto darbe (2007 m.), įtraukčių darbo rinkų (2010 m.), vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo grindžiamo požiūrio (2017 m.) ir skaitmeninimo (2020 m.).

⁽¹⁵⁾ Dėl įgūdžių tobulinimo ir kvalifikacijos kėlimo visą gyvenimą (2002 m.), lyčių lygybės (2005 m.) ir jaunimo užimtumo (2013 m.).

⁽¹⁶⁾ 2019–2021 m. darbo programoje nustatomi šie šeši prioritetai: skaitmeninimas, darbo rinkų veiklos gerinimas ir socialinių sistemų gebėjimai, psichologinių ir socialinių aspektų ir rizikos darbe klausimų sprendimas ir gebėjimų stiprinimas siekiant tvirtesnio socialinio dialogo ir žiedinės ekonomikos.

⁽¹⁷⁾ Keturšalis pareiškimas skelbiamas adresu <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=2562>.

3.10. Europos sektorių socialinio dialogo teisinis pagrindas – 1998 m. gegužės 20 d. Sprendimas 98/500/EB⁽¹⁸⁾, kuriuo įkuriami sektorių dialogo komitetai. Šiuo metu veikia 43 sektorių socialinio dialogo komitetai, apimantys pagrindinius sektorius⁽¹⁹⁾ ir apie 80 proc. ES darbo jėgos⁽²⁰⁾. Tarybos sprendimais buvo įgyvendinti įvairūs susitarimai, tačiau Europos Komisija nepateikė Tarybai iš socialinių partnerių gautų dviejų pasiūlymų, kad perkeltų sektoriaus susitarimą į direktyvą, t. y. kirpyklų sektoriuje sudarytas susitarimas (2012 m.) ir sutarimas dėl informacijos ir konsultavimosi teisių centrinėje ar federalinėje vyriausybėje (2015 m.). Tai buvo beprecedentis veiksmas, dėl kurio buvo iškelta byla Europos Sąjungos Teisingumo Teisme.

3.11. Reikia nustatyti aiškius procesus, susijusius su privalomomis derybomis dėl ES lygmens sutarčių su socialiniais partneriais pagal Sutartis (153–155 straipsniai), įskaitant skaidrius kriterijus, kuriais gerbiama socialinių partnerių autonomija siekiant tokių derybų rezultato per konkretaus sektoriaus ir tarpsektorines derybas. Komisija, ES lygmeniu bendradarbiaudama su visais partneriais, turėtų pateikti paaiškinimą, kad išvengtų neaiškių Europos Komisijos diskrecijos ribų siekiant šių derybų rezultato.

3.12. ES socialinio dialogo sistema taip pat yra susijusi su kelete ES valstybių narių veikiančiomis Europos įmonėmis, o jos struktūra iš esmės apima darbuotojų teises į informaciją ir konsultacijas⁽²¹⁾. Svarbiausia ES teisės aktų leidėjo sukurta priemonė, siekiant užtikrinti veiksmingą ir nuolatinį šių teisių vykdymo užtikrinimą, yra Europos darbo tarybų direktyva⁽²²⁾.

3.13. Derybos užbaigtos dėl daugiau kaip 1 100 susitarimų, siekiant sukurti Europos darbo tarybas ir kitas tarpvalstybines darbuotojams atstovaujančias įstaigas (pvz., Europos bendrovė (SE) arba Europos kooperatyvai) arba atnaujinti jų darbą. Visai neseniai vedant socialinį dialogą su tarptautinėmis bendrovėmis taip pat buvo dažniau naudojami bendrovių tarptautiniai susitarimai, kurie grindžiami daugybe dokumentų, kuriuos pasirašė įvairūs subjektai, tačiau daugumą jų pasirašė Europos profesinių sąjungų federacija (angl. ETUF) arba Europos darbo tarybos⁽²³⁾. Yra sudaryta daugiau kaip 200 bendrovių tarptautinių susitarimų, kuriais siekiama atnaujinti pramonės ryšius su daugiašalėmis įmonėmis⁽²⁴⁾. Praktiškesnė gairių priemonė, skirta tarpvalstybinėms kolektyvinėms deryboms bendrovės lygmeniu padėtų užtikrinti didesnę šio ES darbo santykių sistemos segmento veiksmingumą.

3.14. Visa ši veikla atspindi socialinio dialogo dinamiką visais lygmenimis, net jeigu tam gali prireikti priemonių, dėl kurių socialinis dialogas gali padėti veiksmingai reaguoti į naujausius įmonių ir darbuotojų poreikius, kurie atsirado dėl sparčių darbo organizavimo pokyčių ir pertvarkos. 2018 m. pasirašytas ir Europos Komisijos remtas keturšalis pareiškimas *Nauja socialinio dialogo pradžia*⁽²⁵⁾ buvo bandymas pritaikyti tarpprofesinį socialinį dialogą prie naujos Europos institucinės aplinkos, kurioje ES ekonomikos valdymas atlieka svarbesnį vaidmenį skatinant aukštynkryptę visų europiečių gyvenimo ir darbo sąlygų konvergenciją.

3.15. **Keiskime mūsų pasaulį. Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.** Jungtinių Tautų 2030 m. darbotvarkėje ir jos 17 darnaus vystymosi tikslų (DVT) (8, 16 ir 17 tiksluose) pripažįstama, kad socialinis dialogas gali prisidėti prie (demokratiškos) institucijų stiprinimo ir palengvinti perėjimą prie tvaresnės ekonomikos pasiekiant bendrą supratimą apie uždavinius ir jų sprendimo būdus. Todėl socialiniai partneriai laikomi pagrindiniais subjektais tais atvejais, kai kalbama apie

⁽¹⁸⁾ 1998 m. gegužės 20 d. Komisijos sprendimas 98/500/EB dėl sektorių dialogo komitetų, skatinančių socialinių partnerių dialogą Europos lygiu, įkūrimo, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1998:225:0027:0028:EN:PDF>.

⁽¹⁹⁾ Pavyzdžiui, transporto, energetikos, žemės ūkio, statybų, prekybos, metalo, laivų statyklų, švietimo, draudimo ir bankininkystės sektoriuose.

⁽²⁰⁾ Kerckhofs, *European sectoral social dialogue: facts and figures*, EuroFound (2019), <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2019/european-sectoral-social-dialogue-facts-and-figures>.

⁽²¹⁾ Žr. 5 skyrių, kuriame pateikiamos konkrečios nuorodos.

⁽²²⁾ Europos darbo tarybos pirmą kartą įsteigtos 1994 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyva 94/45/EB dėl Europos darbų tarybos steigimo arba Bendrijos mastu veikiančių įmonių ir Bendrijos mastu veikiančių įmonių grupių darbuotojų informavimo bei konsultavimosi su jais tvarkos nustatymo, tačiau dabar reglamentuojama pagal naujos redakcijos direktyvą. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:02009L0038-20151009> Remiantis ataskaita „2019 Benchmarking working Europe“, 2018 m. buvo 1 150 Europos darbo tarybų, kurių darbe dalyvavo apytiksliai 20 000 darbuotojų atstovų.

⁽²³⁾ ETUC-Business Europe galutinė ataskaita *Building on experiences: A win-win approach to transnational industrial relations in multinational companies*, 2018 m.

⁽²⁴⁾ Remiantis Europos Komisijos tarptautinių bendrovių susitarimų duomenų baze, kurią galima rasti adresu <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=978&langId=en>.

⁽²⁵⁾ Išsamesnės informacijos galima rasti <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?eventsId=1028&catId=88&furtherEvents=yes&langId=en&>.

šalių visuomenių ir jų ekonomikos reformavimą ir atnaujinimą. Jie gali prisidėti siekiant daugumos DVT ir platesniu mastu, palyginti su dabartine jų veikla, integruoti tvarumo aspektus. Norint praplėsti derybų ribas, reikia naujų partnerių ir strategijų⁽²⁶⁾. Savarankiškas ir nepriklausomas socialinis dialogas yra būtinas siekiant suderinti socialinę politiką su patikima ekonomine politika ir tvaraus ekonomikos augimo, konkurencingumo bei socialinės pažangos visose valstybėse narėse ir Europos ekonominėje erdvėje strategija⁽²⁷⁾.

3.16. Norint, kad socialinis dialogas išliktų naudingas, reikia spręsti naujus klausimus ir aptarti darbo rinkos pokyčius, taip pat iš tiesų pasiekti rezultatų. Atsirandant naujoms netipinėms darbo formoms, gali išnykti darbuotojo ir darbdavio santykių ribos, todėl vis daugiau žmonių nedalyvauja kolektyvinėse derybose arba jiems netaikomi apsaugą užtikrinantys teisės aktai. Būtent šią sritį galima aptarti vedant socialinį dialogą ir taip padėti užtikrinti bendrą sutarimą tarp darbuotojų ir įmonių, siekiant apimti visus tvarumo aspektus.

3.17. Trišalis socialinis dialogas būtų veiksmingesnis, jeigu juo būtų skatinamos konkrečios derybos ir siekiama rezultatų visais lygmenimis. Trišalio socialinio dialogo įstaigų veiklą ir konsultavimosi procedūras galima pagerinti, ypač Vidurio ir Rytų Europos šalyse, siekiant tikro poveikio, kuris taip pat padėtų socialiniams partneriams aktyviau, laiku ir prasmingiau įsitraukti į politikos formavimo ir sprendimų priėmimo procesą. Dabartinio TDO ir Europos Komisijos projekto tikslas – išsiaiškinti įvairių šalių naują gerą patirtį, susijusią su socialiniu dialogu, taip pat nustatyti, kokių veiksmų valdžios institucijos imasi siekdamos didinti socialinio dialogo, įskaitant kolektyvines derybas, vaidmenį sprendžiant naujus uždavinius ir išnaudojant naujos darbo aplinkos galimybes, kartu remiant socialinių partnerių autonomiją⁽²⁸⁾.

3.18. **Europos socialinių teisių ramstyje** (ESTR)⁽²⁹⁾ pripažįstamas socialinių partnerių autonomiškumas ir jų teisė imtis kolektyvinių veiksmų bei dalyvauti rengiant ir įgyvendinant užimtumo ir socialinę politiką, įskaitant kolektyvinių sutarčių sudarymą. ESTR patvirtina esminę socialinio dialogo ir socialinių partnerių, taip pat kolektyvinių derybų visais lygmenimis svarbą.

3.19. **ESTR veiksmų plane** bus nagrinėjami būdai, kaip **skatinti socialinį dialogą ir kolektyvines derybas ir didinti profesinių sąjungų ir darbuotojų organizacijų gebėjimus** ES ir nacionaliniu lygmeniu.

3.20. Socialiniai partneriai turėtų dalyvauti Europos ekonomikos valdymo semestro veikloje, ypač plėtojant ir įgyvendinant užimtumo, socialines ir, kai tinkama, ekonomines reformas ir politiką, atsižvelgiant į konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas arba nacionalinius pokyčius ir rengiant nacionalines reformų programas⁽³⁰⁾.

3.21. Dauguma autorių pažymi, kad nacionalinės vyriausybės socialinius partnerius įtraukia tik kelete šalių, o iš per keletą metų surinktų faktų matyti, kad konsultacijų taikant ekonomikos valdymo sistemą galimybė vyriausybės naudojasi savo nuožiūra. Dar blogesnė padėtis yra tose valstybėse narėse, kuriose išlieka ilgalaikiai socialinio dialogo struktūrų ir praktikos trūkumai. Bet kuriuo atveju nacionaliniai socialiniai partneriai ne visada yra pajėgūs aktyviai dalyvauti šiame sudėtingame procese⁽³¹⁾.

⁽²⁶⁾ „Užimtumas ir socialiniai pokyčiai Europoje“, 6 skyrius „Tvarumas ir valdymas“.

⁽²⁷⁾ Pirmieji TDO ir ES projekto dėl socialinių partnerių dialogo skatinimo rezultatai buvo pristatyti šių metų kovo mėn. surengtoje konferencijoje, kurioje buvo aptarti klausimai, susiję su nacionalinių socialinio dialogo institucijų veiksmingumu ir vyriausybės vaidmeniu skatinant šį procesą.

⁽²⁸⁾ Nauju TDO ir Europos Komisijos projektu buvo siekiama išanalizuoti ir užfiksuoti, kaip ES šalių socialiniai partneriai stengiasi prisitaikyti prie šių pokyčių. Youcef Ghellab, Daniel Vaughan-Whitehead.

⁽²⁹⁾ Tarpinstitucinė deklaracija dėl Europos socialinių teisių ramsčio, (2017/C/428/9).

⁽³⁰⁾ Žr. ETUC profesinių sąjungų dalyvavimo semestro procese, susijusiame su semestro metu vykstančiais nacionaliniais dialogais, indeksą.

⁽³¹⁾ Daugybėje EUROFOUND, ETUC, Europos Komisijos, Užimtumo komiteto (angl. EMCO) ir OSE ataskaitų patvirtinama, kad socialinių partnerių nėra tinkamai įtraukiami.

3.22. Koordinavimas semestro metu ir koordinavimas, kurį per Užimtumo komitetą atlieka Taryba, ne visada duoda visas šalis tenkinančių rezultatų. Atsižvelgiant į svarbų vaidmenį, kuris bus atliekamas vykdamas ES semestro veiklą, kai bus įgyvendinama 2021–2027 m. DFP ir priemonė „Next Generation EU“, reikėtų apsvarstyti galimybę įvesti mechanizmą, kuriuo būtų suteikta teisė dėl pagrindinių semestro orientyrų konsultuotis su socialiniais partneriais ES ir nacionaliniu lygmeniu. Atlikus šešių dokumentų rinkinio pakeitimą⁽³²⁾, nacionalinėms vyriausybėms gali būti nustatyta pareiga konsultuotis su socialiniais partneriais dėl semestro orientyrų nustatant tokius kriterijus kaip tinkamas konsultacijų laikas ir konsultacijų prasmingumas bei tinkamumas (Reglamento (EB) Nr. 1146/97, iš dalies pakeisto Reglamentu (ES) Nr. 1175/2011 2-a straipsnio 2 dalies c, d ir e punktai).

3.23. Iš tam tikrų mokslinių tyrimų išvadų⁽³³⁾ matyti, kad nacionaliniai socialiniai partneriai ne visada yra pajėgūs iniciatyviai dalyvauti šiame sudėtingame procese. Europos Komisija turėtų skatinti ir remti, be kita ko, panaudodama ESF fondų lėšas, su socialinių partnerių gebėjimų stiprinimu susijusius veiksmus, kuriais siekiama stiprinti nacionalines socialinio dialogo sistemas ir praktiką. Taip socialiniams partneriams būtų sudarytos sąlygos stiprinti savo gebėjimus orientuotis perėjimo prie žaliosios ekonomikos ir skaitmeninės transformacijos laikotarpiams. Šiuo atžvilgiu gebėjimai yra ne tik vidaus finansinių ir išteklių (trūkumo) problema, bet ir struktūrinis klausimas, kurio sprendimas priklauso nuo darbo santykių sistemos. Reikia toliau remti mokymo veiklą, kuria prisidedama prie socialinių partnerių gebėjimų stiprinimo, taip pat intensyvesnio dalyvavimo dvišalėse derybose sektoriaus ir įmonės lygmeniu, kartu gerbiant kolektyvinių derybų autonomiškumą.

3.24. Reikėtų toliau plėsti gebėjimų stiprinimą pagal ESF veiklos programas. Nepaisant parengto partnerystės elgesio kodekso, kurio laikydamiesi socialiniai partneriai turėtų turėti galimybę daryti didesnę įtaką šių programų turiniui, vadovaujančiosios institucijos neskiria paramos socialinių partnerių gebėjimų stiprinimui. Kartu su siūlomu ESF+ reglamentu turėtų būti suteiktos priemonės, skirtos gebėjimų stiprinimui remti, ir pateikta informacija, kaip vadovaujančias institucijas įtikinti labiau remti socialinių partnerių gebėjimų stiprinimo poreikius. Šiuo atžvilgiu socialinėse konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose (įskaitant 2020 m. rekomendacijas) įvardijamos šalys, kuriose reikia labiausiai remti socialinius partnerius.

3.25. Kalbant apie pilietinės visuomenės organizacijas ir pilietinį dialogą, pažymėtina, kad ES ir nacionalinės vyriausybės turėtų su jomis konsultuotis, ypač dėl konkrečių politikos sričių, kuriose jos galėtų duoti papildomą naudą.

4. Paskutiniosios 2008–2010 m. finansų krizės teigiamos ir neigiamos patirties ir išminktų pamokų analizė

4.1. Paašškėjo, kad socialinis dialogas krizės metu, pavyzdžiui, per paskutinįją 2008–2010 m. krizę, dažnai buvo naudojamas kaip priemonė sprendimo būdams rasti. Akivaizdu, kad socialinių partnerių atsakas buvo nukreiptas į užimtumo užtikrinimą ir pastangas išvengti darbuotojų atleidimo arba bandymus riboti atleidimo mastą ir pasekmes. Socialinis dialogas yra svarbi priemonė, kurią, siekdamas šalinti neigiamas ekonomines ir socialines pasaulinės ekonomikos krizės pasekmes, tam tikromis aplinkybėmis skatina vyriausybės. „Kolektyvinės derybos buvo naudojamos kaip priemonė siekiant išvengti blogiausio scenarijaus, t. y. atleidimų, daugybės darbo vietų netekimo ir įmonių uždarymo“⁽³⁴⁾.

4.2. Nacionalinių socialinių partnerių reakciją į finansų krizės sukeltas pasekmes darbo rinkai nulėmė trys pagrindiniai veiksniai: ekonominės krizės mastas, darbo santykių institucinė sąranga ir vyriausybių sprendimai. Šalyse, kuriose seniai veikia socialinio dialogo institucijos, socialiniai partneriai aktyviai dalyvavo rengiant greitą ir veiksmingą trišalį atsaką sektoriaus ar įmonių lygmeniu. Intervencijos būdai valstybėse narėse gerokai skyrėsi. Paašškėjo, kad lemiamas sėkmingo arba nesėkmingo socialinio dialogo veiksnys buvo susijęs su vyriausybės paramos procesui dydžiu ir savalaikiu socialinių

⁽³²⁾ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/eus-economic-governance-explained_en.

⁽³³⁾ Ten pat, EUROFOUND ataskaitos, ETUI *Benchmarking Working Europe 2018*, ETUC kasmetinė socialinės atsakomybės įgyvendinimo Semestro procese analizė.

⁽³⁴⁾ ETUI, *2010 Benchmarking working Europe*, Brussels 2010.

partnerių įsitraukimu⁽³⁵⁾. Galima išskirti šiuos bendrus bruožus: esant sunkiam ekonominiam laikmečiui, ankstyvuojų krizės laikotarpiu (2008–2010 m.) socialiniai partneriai ėmėsi veiksmų, siekdami bendro tikslo, t. y. išlaikyti esamas darbo vietas ir bendrą užimtumo lygį, ir pasinaudojo esamomis automatinėmis socialinėmis stabilizavimo priemonėmis. Tai įvyko ne tik vedant nacionalines trišales derybas, bet taip pat atsispindėjo sektoriaus (šakos) ir įmonės lygmeniu sudarytose dvišalėse kolektyvinėse sutartyse⁽³⁶⁾.

4.3. Beje, per antrąją krizės etapą (2011–2014 m.) įvairiems valstybių narių darbo santykių aspektams buvo daromas įvairialypis poveikis⁽³⁷⁾. Vienas iš šio poveikio aspektų buvo tendencija, susijusi su tolesne kolektyvinių derybų decentralizacija. Kai kuriose valstybėse narėse bendrasis poveikis buvo toks, kad vyriausybės priėmė daugiau vienašalių sprendimų, o kolektyvinių derybų decentralizacija lėmė tai, kad vyko mažiau jungtinių darbdavių derybų ir sumažėjo kolektyvinių derybų aprėptis. Be to, Vidurio ir Rytų Europos darbo santykių sistemose buvo pereita prie labiau savanoriško pobūdžio ir mažesnio skaičiaus trišalių struktūrų ir procesų⁽³⁸⁾.

4.4. Valstybės narės, kuriose krizė darbo santykiams padarė skaudžiausią poveikį, ekonominiu ir socialiniu požiūriu nuo krizės nukentėjo labiausiai. Pavyzdžiui, socialiniai partneriai Graikijoje, Airijoje, Portugalijoje ir Ispanijoje turėjo nedaug veiksmų laisvės, atsižvelgiant į ekonominių korekcijų, kurias šios šalys turėjo padaryti, mastą⁽³⁹⁾. Šiaurės ir Vidurio Europos šalių darbo santykių subjektai ir procesai buvo lankstesni (pvz., kolektyvinių sutarčių įvadinės nuostatos), taigi šioms šalims pavyko geriau prisitaikyti prie ekonominės aplinkos pokyčių. Todėl tvirti socialinių partnerių santykiai sudarė sąlygas pasiekti geresnių rezultatų.

4.5. Buvo nustatytos dvių rūšių priemonės, sušvelninančios krizės poveikį. Vienų priemonių paskirtis buvo išvengti atleidimų iš darbo, o kitos buvo orientuotos į atleidimo iš darbo padarinių švelninimą. Siekiant išvengti atleidimų iš darbo, įvairiose šalyse buvo nustatytos įvairių formų sutrumpinto darbo laiko sistemos, tačiau taip pat buvo akivaizdu, kad tam tikroms gyventojų ir pažeidžiamų darbuotojų grupėms, kurių darbo santykiai buvo nestandartiniai, nebuvo taikoma jokios formos socialinė apsauga, todėl įtraukimas į socialinės apsaugos sistemas ir veiksmingos viešosios paslaugos yra viešosios politikos prioritetas. Be sutrumpinto darbo laiko sistemų ir išmokų, mokamų už nedarbo laikotarpį, taip pat buvo nustatytos kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo priemonės. Šią tendenciją buvo galima pastebėti daugeliu atvejų ir tai reikėtų laikyti gerąja patirtimi susidūrus su krize.

4.6. Kitos atsakomosios priemonės, skirtos krizės poveikiui mažinti, buvo taikomos derybose dėl išeitinių išmokų darbuotojams, kurių paklausa buvo labai didelė, ir profesinių sąjungų ir darbdavių sudarytiems susitarimams, kuriais siekta padėti atleistiems darbuotojams grįžti į darbą. Dėl skirtingos institucinės sąrangos šie susitarimai buvo įvairių formų: pvz., perėjimas iš vienos darbo vietos į kitą (Nyderlanduose), įmonių perdavimas (Vokietijoje), darbo vietų išsaugojimo tarybos (Švedijoje) ir darbo fondai (Austrijoje). Kartu su šiomis priemonėmis dažnai buvo teikiami pasiūlymai dėl konsultavimo, darbuotojų persikirstymo į kitas darbo vietas priemonių, perkvalifikavimo ir informavimo apie laisvas darbo vietas. Su visomis priemonėmis galima susipažinti Europos Komisijos leidinyje „Industrial relations in Europe 2010“⁽⁴⁰⁾.

⁽³⁵⁾ ILO Policy Brief, *The need for social dialogue in addressing the COVID-19 crisis*, Geneva, 2020 m. gegužės mėn.

⁽³⁶⁾ EUROFOUND (2012), *Social dialogue in times of global economic crisis*.

⁽³⁷⁾ EUROFOUND (2013), *Comparative analytical report: the impact of the crisis on working conditions relations*,

⁽³⁸⁾ Glassner (2013), *Central and eastern European industrial relations in the crisis: national divergence and path-dependent change and ILO Recovering from the crisis through social dialogue in the new EU Member States: the case of Bulgaria, the Czech Republic, Poland and Slovenia*.

⁽³⁹⁾ EUROFOUND (2014), *Changes to wage-setting mechanisms in the context of the crisis and the EU's new economic governance regime*.

⁽⁴⁰⁾ European Commission's *Industrial relations in Europe*, (2010).

4.7. Socialinis dialogas buvo labai svarbus laiku rengiant tikslingas atsako priemones, kuriomis buvo siekiama paremti atsigavimą darbo rinkoje ir ekonomikos gaivinimą krizės metu, tačiau vien to nepakako visoms problemoms išspręsti. Krizės sąlygomis ypač svarbu užtikrinti patikimą viešąją politiką ir reguliavimą bei tinkamą fiskalinę erdvę⁽⁴¹⁾.

5. Darbuotojų dalyvavimas įmonės valdyme: reagavimas į pokyčių valdymą

5.1. Pramonės demokratija plačiai suprantama, kaip verslo procesų valdymas „tvariose“⁽⁴²⁾ įmonėse ir šis valdymas paremtas socialiniu dialogu, kolektyvinėmis derybomis ir darbuotojų informavimu, konsultavimusi su jais ir jų dalyvavimu įmonės lygmeniu⁽⁴³⁾. Dėl patikimo įmonių valdymo galima pasiekti pozityvius ekonomikos tikslus, o taip pat socialinius ir aplinkos tikslus. Šiuo metu taikomas teisėkūros priemonių derinys kartu su veiklos ir politikos priemonėmis, atsižvelgiant į nacionalinę darbo santykių praktiką ir situaciją kiekvienoje įmonėje. Dėl Europos įmonių globalizacijos ir tarpvalstybinių gamybos procesų pasikeitė informacijos srautų įmonėje struktūra⁽⁴⁴⁾. Pasitvirtino, jog svarbus yra tvirtas darbdavių ir darbuotojų bendradarbiavimas – pastarąjį kartą per COVID-19 pandemiją.

5.2. Darbuotojų informavimo, konsultavimosi su jais ir jų dalyvavimo teisės yra pagrindinės socialinės teisės, įtvirtintos tarptautiniuose (TDO) ir Europos (Europos Taryba ir ES) žmogaus teisių dokumentuose ir jos yra būtinos veiksmingam socialiniam dialogui.

5.3. Europos lygmeniu darbuotojų dalyvavimas padeda savalaikiai pasidalyti informacija su darbuotojų atstovais apie darbo santykių sistemas, padeda užtikrinti, kad tiesiogiai darbuotojams aktualiais klausimais kartu su darbuotojų atstovais būtų rengiami informacija pagrįsti valdymo sprendimai, ir prisideda prie tvaraus ir teisingesnio verslo modelio. Tai padeda skatinti socialinės ir ekonominės rinkos idėją, kad Europos socialinis modelis turi būti Europos įmonių konkurencingumo variklis.

5.4. Įvairiuose ES lygmens teisės aktuose nustatomi minimalūs reikalavimai⁽⁴⁵⁾ ir apibrėžiamos darbuotojų informavimo, konsultavimosi su jais ir jų atstovavimo valdybos lygmeniu teisės, įskaitant Direktyvą dėl informacijos ir konsultavimo ir Europos darbo tarybų direktyvą⁽⁴⁶⁾, taip pat teisės aktus, susijusius su konkrečiomis įmonių formomis, pvz., Europos bendrove ir Europos kooperatinėmis bendrovėmis, arba konkrečiomis situacijomis, pvz., tarpvalstybiniais įmonių susijungimais, įmonių perdavimais ir kolektyviniais atleidimais iš darbo. Europos darbo tarybos (ir Europos įmonės darbo tarybos) yra darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais tarpvalstybiniais klausimais organai ir jos yra svarbios Europos darbo jėgai. Tarybos atlieka svarbų vaidmenį laipsniškai integruojant Europos valstybės nares ir bendrąją rinką⁽⁴⁷⁾. Kaip Komisija pabrėžė savo ataskaitoje⁽⁴⁸⁾, dar galima pagerinti Europos darbo tarybos informavimo ir konsultavimosi apie tarptautinių įmonių restruktūrizavimą kokybę ir veiksmingumą.

⁽⁴¹⁾ Ten pat, *ILO policy brief*, 2020 ir atnaujinta informacija EBPO interneto portale *Tackling the coronavirus – contributing to a global effort*, 2020 m. kovo mėn.

⁽⁴²⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 35 – 3 skyriuje apibrėžiama „tvari“ įmonė.

⁽⁴³⁾ Straipsnis parengtas remiantis EUROFOUND tyrimu *Industrial democracy in Europe: a quantitative approach*, Pablo Sanz, Christian Welz, Maria Caprile, Ricardo Rodriguez Contreras, *Labour and Industry*, 2020 m. birželio mėn.

⁽⁴⁴⁾ Straipsnis parengtas remiantis EUROFOUND tyrimu *Industrial democracy in Europe: a quantitative approach*, Pablo Sanz, Christian Welz, Maria Caprile, Ricardo Rodriguez Contreras, *Labour and Industry*, 2020 m. birželio mėn.

⁽⁴⁵⁾ Informavimo ir konsultavimosi direktyva 2002/14/EB ir Europos darbo tarybų direktyva 2009/38/EB.

⁽⁴⁶⁾ Direktyva 94/45/EB, iš dalies pakeista Direktyva 2009/38/EB.

⁽⁴⁷⁾ EUROFOUND (2020), *Social dialogue and HR practices in European global companies*, įskaitant socialinio dialogo europinio matmens raidos tiek sprendimus priimant tarpvalstybiniu lygmeniu, tiek vietos patronuojamųjų įmonių lygmeniu, ir Europos darbo tarybų, kaip svarbios skirtingų socialinio dialogo lygmenų grandies įmonėse, pvz., nacionalinėse ir Europos įmonėse, vaidmens analizę ir išvadas.

⁽⁴⁸⁾ Europos Komisija: Direktyvos 2009/38/EB dėl Europos darbo tarybos steigimo arba Bendrijos mastu veikiančių įmonių ir Bendrijos mastu veikiančių įmonių grupių darbuotojų informavimo bei konsultavimosi su jais tvarkos nustatymo (nauja redakcija) įgyvendinimo valstybėse narėse ataskaita, Briuselis, 2018 5 14 COM (2018) 292 final.

5.5. Darbuotojų dalyvavimo valdybos lygmeniu pavyzdžių galima rasti daugumoje valstybių narių, tačiau Europos lygmeniu nėra nustatyti bendri pagrindai, todėl taikoma įvairi praktika, kuri priklauso nuo konkrečių nacionalinių priemonių. Savo nuomonėje SOC/470⁽⁴⁹⁾ EESRK jau ragino sukurti suderintą ES lygmens sistemą, skirtą darbuotojų dalyvavimui valdybose. Deja, patvirtintas 2019 m. bendrovių teisės aktų rinkinys neatspindi šio pasiūlymo.

5.6. Europos socialinių teisių ramsčio 8 principas nustato, kad darbuotojai ir jų atstovai turi teisę būti informuojami ir teisę į konsultavimąsi su jais jiems aktualiais klausimais. Todėl pažymėtina, kad darbuotojų dalyvavimas turi strateginę reikšmę valdant pertvarką ir sprendžiant ekologinius, demografinius ir technologinius uždavinius ir padeda vykdyti įmonės pokyčius darbo organizavimo ir restruktūrizavimo srityse⁽⁵⁰⁾. EESRK ragina Europos ir nacionalines institucijas imtis veiksmų siekiant užtikrinti, kad darbuotojų teisės į informaciją, konsultacijas ir dalyvavimą vykdančios restruktūrizavimo procesus būtų gerbiamos.

5.7. Europos teisėkūros priemonės darbuotojų saugos ir sveikatos srityje taip pat atspindi ir apima būtiną darbuotojų atstovavimo šioje srityje vaidmenį. Kai kuriose Europos šalyse sudaryti trišaliai ir dvišaliai susitarimai, kuriais siekiama stabdyti COVID-19 plitimą įmonės lygmeniu, yra aktyvių veiksmų, susijusių su socialinių partnerių bendromis iniciatyvomis darbuotojų saugos ir sveikatos srityje, pavyzdžiai.

5.8. COVID-19 krizė, viena vertus, rodo, kad visoje Europoje vyksta konstruktyvus socialinis dialogas įmonių lygmeniu, siekiant išsaugoti darbo vietas, užtikrinti saugų grįžimą į darbo vietą ir kartu tęsti verslo veiklą. Kita vertus, informavimo ir konsultavimosi teisės nebuvo gerbiamos visoje Europoje, net ir esant ekstremaliajai situacijai, įskaitant restruktūrizavimą ir priemones, kurių reikia imtis siekiant apsaugoti darbuotojų saugą ir sveikatą bei išvengti rizikingų darbo sąlygų. Siekiant užtikrinti pagarbą teisei į informaciją ir konsultacijas restruktūrizavimo, kurį lėmė COVID-19 krizė, metu, būtina imtis veiksmų Europos ir nacionaliniu lygmeniu.

5.9. Reikia papildomų Europos lygmens priemonių, kurios padėtų užpildyti spragas ir stiprintų demokratiją darbe. Taip siekiama užtikrinti tinkamas būtiniausias apsaugos priemones ir teises, susijusias su darbuotojų informavimu, konsultavimusi su jais ir jų atstovavimu valdybos lygmeniu tarpvalstybinėse situacijose, kai negalima koordinuotai ir vienodai taikyti nacionalinių įstatymų. ES bendrovių formose ir tose formose, kuriomis leidžiama pasinaudoti bendrovės mobilumo priemonėmis, reikia numatyti veiksmingesnę kompleksinę informavimo, konsultavimosi ir atstovavimo valdybos lygmeniu teisių sistemą. Norint užtikrinti tinkamą Europos darbo tarybų vaidmenį reikia įvertinti trūkumus, trukdančius gauti prieigą prie informacijos apie verslo veiklą ne ES šalyse ir tos veiklos poveikį darbo vietoms ir darbo sąlygoms. Įgyvendinant Europos darbo tarybų direktyvą reikėtų stiprinti įgyvendinimo užtikrinimo priemones, kartu su veiksmingomis ir proporcingomis sankcijomis tais atvejais, kai nustatomi trūkumai.

5.10. Taip pat būtina užtikrinti, kad būtų visiškai gerbiamos viešojo sektoriaus darbuotojų informavimo ir konsultavimosi teisės. EESRK ragina Komisiją imtis veiksmų ir užtikrinti, kad šiuo klausimu būtų tinkamai įgyvendintas Europos socialinių partnerių susitarimas.

5.11. Nacionalinė praktika rodo, kad darbuotojų dalyvavimas skiriasi. Visų pirma reikia užtikrinti, kad į administracinius ir priežiūros organus laikantis Europos ir nacionalinių taisyklių⁽⁵¹⁾ paskirti darbuotojų atstovai galėtų tinkamai eiti savo pareigas, numatytas nacionaliniuose ir Europos teisės aktuose. Taip pat būtina užtikrinti, kad darbuotojai būtų tinkamai ir laiku informuojami ir su jais būtų konsultuojamasi dėl įmonės planų ir galimo poveikio užimtumui ir darbo sąlygoms, kaip numatyta direktyvoje.

6. Socialinis dialogas siekiant tvaraus ir įtraukaus atsigavimo po COVID-19

6.1. Daugybė organizacijų ir institucijų, įskaitant TDO, EBPO, Europos Komisiją, EUROFOUND, taip pat Europos socialinius partnerius rinko, skelbė ir reguliariai teikė naujausią informaciją apie priemones, kurių buvo imtasi nacionaliniu lygmeniu visų pirma siekiant spręsti su nepaprastosios padėties etapu susijusius klausimus, o vėliau siekiant atnaujinti ekonominę veiklą bei planuoti ekonomikos gaivinimo programas.

⁽⁴⁹⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 35.

⁽⁵⁰⁾ Straipsnis parengtas remiantis EUROFOUND tyrimu *Industrial democracy in Europe: a quantitative approach*, Pablo Sanz, Christian Welz, Maria Caprile, Ricardo Rodriguez Contreras, *Labour and Industry*, 2020 m. birželio mėn.

⁽⁵¹⁾ Vokietija: tiesioginis paskyrimas pagal įstatymą; Nyderlandai: darbuotojų nurodytų vadovų paskyrimas; Prancūzija: tiesioginio ir akcininkų atliekamo paskyrimo derinys; Švedija: profesinės sąjungos atstovų paskyrimas ir pan.

6.2. Kai kuriose šalyse, prasidėjus pandemijai, buvo pasirašyti dvišaliai ir trišaliai susitarimai, įskaitant įvairius dvišalius sektorių susitarimus, kuriais buvo siekiama nustatyti priemones, padedančias toliau užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatą.

6.3. Atsižvelgiant į tai, kad pandemijos krizės pradžioje trūko koordinuoto valstybių narių atsako, akivaizdu, kad gaivinimo etapu reikės laikytis valstybių narių solidarumu pagrįsto požiūrio į Europos ateitį.

6.4. Europos socialiniai partneriai – Europos profesinių sąjungų konfederacija (angl. ETUC), Europos verslo konfederacija (angl. BusinessEurope), Europos viešasis ir visuotinės svarbos paslaugas teikiančių darbdavių ir įmonių centras (angl. CEEP) ir SME United – savo bendrame pareiškime dėl COVID-19 ekstremaliosios situacijos primygtinai ragina valstybes nares kuriant ir įgyvendinant nacionalines priemones įtraukti nacionalinius socialinius partnerius. Vis dėlto aktyvus ir veiksmingas jų indėlis priklauso ne tik nuo jų pačių pajėgumų, bet ir nuo to, ar vyriausybė pripažįsta jų vaidmenį stabdant pandemiją ir sprendžiant jos sukeltas socialines bei ekonomines pasekmes. Yra gerų krizės valdymo, kuriam aktyviai vadovavo sektoriniai Europos ir socialiniai partneriai, pavyzdžių. Vienais atvejais tai buvo trišalis vadovavimas, kitais – dvišalis. Kolektyvinėmis sutartimis keliose Europos šalyse buvo siekiama sustabdyti viruso plitimą užtikrinant saugią darbo aplinką, sukuriant konkrečias darbo taisykles ir socialinius saugumo tinklus, pvz., suteikiant laikinojo nedarbingumo atostogas ir vaiko priežiūros atostogas.

6.5. ES ekonomikos gaivinimo planas, kuris apima Komisijos pasiūlymą dėl priemonės „New Generation EU“ ir visas priemones, kurios jau buvo patvirtintos naudojant *ad hoc* fondus, dotacijas, taip pat ECB ir EIB paskolas, neabejotinai yra esminis finansinių priemonių, kurios turėtų paskatinti viešąsias ir privačiąsias investicijas ir tikslingai remti tvarų augimą bei darbo vietų kokybę, rinkinys.

6.6. Birželio 23 d. surengtame trišaliame socialinių reikalų aukščiausiojo lygio susitikime socialiniai partneriai atkreipė dėmesį į poreikį investuoti į šiuo laikotarpiu labiausiai nukentėjusį visuomenės sveikatos sektorių ir paslaugas ir imtis struktūrinių investicijų į ekologinę pertvarką, skaitmeninę transformaciją ir inovatyvias technologijas, siekiant skatinti Europos konkurencingumą ir taip remti kokybišką užimtumą, mokymą ir socialinę bei ekonominę pažangą koordinuojamoje Europos aplinkoje.

6.7. Labai svarbu, kad ES ekonomikos gaivinimo planas būtų grindžiamas socialinių partnerių dalyvavimu visais lygmenimis. Socialinis dialogas yra pagrindinė patikimo valdymo priemonė krizių laikotarpiams. Konsultacijos ir diskusijos trišaliu lygmeniu padeda didinti politikos formavimo kokybę reaguojant į krizę, užtikrinant socialinių partnerių dalyvavimą įgyvendinimo veikloje ir stiprinant jų tarpusavio pasitikėjimą sprendžiant problemas, kartu remiant socialinę sanglaudą ir mūsų ekonomikos sistemų atsparumą. Krizės poveikis darbuotojams, įmonėms ir vietos bendruomenėms nustatomas kartu su vietos valdžios institucijomis ir yra labai svarbus patvirtinant sutartas laikinas priemones ir ieškant bendro sutarimo dėl vidutinės trukmės ir ilgalaikių ekonomikos gaivinimo planų.

6.8. Būtina parengti nacionalinius planus dėl Europos išteklių paskirstymo ir tai daryti remiantis vidutinės trukmės ir ilgalaikiu planavimu, užtikrinant, kad dėl fragmentiškų planų ištekliai nebūtų naudojami neracionaliai, taip pat atsižvelgiant į ekstremaliosios padėties etapu paaiškėjusius pažeidžiamumo aspektus ir didėjančią nelygybę visuomenėje.

6.9. Paaiškėjo, kad kai kuriose ES šalyse socialinis dialogas yra veiksminga priemonė norint greitai ir veiksmingai patvirtinti griežtas neatidėliotinas priemones, kuriomis įmonėms padedama išgyventi ir išsaugoti darbo vietas, taip pat **išlaikyti žmones darbo rinkoje**, kartu užtikrinant, kad būtų įvestos sutrumpinto darbo laiko sistemos, kurių paskirtis – sušvelninti poveikį užimtumui ir suteikti daugiau saugumo sudarant planus, susijusius su darbuotojais ir įmonėmis ekonomikos gaivinimo etapu.

6.10. Tačiau kai kuriose valstybėse narėse pažeidžiamiausios grupės, pvz., netipinį darbą dirbantys darbuotojai, savarankiškai dirbantys asmenys ir nedeklaruojamą darbą dirbantys darbuotojai, neturėjo galimybių pasinaudoti apsaugos priemonėmis ir susiduria su skurdo rizika, todėl dar labiau gilėja socialinė krizė.

6.11. Ilguoju laikotarpiu ES gali remti valstybes nares ir socialinius partnerius atšaukdama struktūrines reformas, kuriomis sumažinama užimtumo apsauga, ir suteikdama didesnę laisvę kolektyvinėms deryboms bei stiprindama darbo rinkos institucijas. ES taip pat turėtų spręsti skubius uždavinius, susijusius su, pvz., ilgalaikiu nedarbu, perėjimu prie žaliosios ekonomikos ir skaitmeninių procesų, kvalifikacijos kėlimu ir perkvalifikavimu, siekiant skatinti užimtumą ir nustatyti tinkamą reguliavimo sistemą, pritaikytą įvairioms darbo formoms.

6.12. Geresnis Komisijos, nacionalinių vyriausybių, darbdavių ir profesinių sąjungų bendradarbiavimas taip pat gali padėti socialinėms sistemoms reaguoti į besikeičiančias Europos ekonomines ir socialines aplinkybes, siekiant apimti tas pažeidžiamas grupes, kurios šiuo metu nėra įtrauktos. Atsižvelgiant į EPSCO tarybos darbą, reikėtų toliau tobulinti Europos semestrą ir taip remti valstybes nares šiuo tikslu parengiant naują rezultatų suvestinę, atliekant lyginamąją pažangos analizę, įgyvendinant sutartas politikos priemones ir Europos lygmeniu siekiant bendrų tikslų. Šiuo sudėtingu laikotarpiu visų ES ir nacionalinių valdžios institucijų, taip pat visų lygmenų socialinių partnerių ir kitų suinteresuotųjų subjektų ryžtas ir atsakomybė bus labai svarbi užtikrinant tvarų ekonomikos gaivinimą ir stiprinant Europos socialinį modelį.

6.13. Savo komunikate „2020 m. Europos semestras. Konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos“⁽⁵²⁾ Europos Komisija visoms valstybėms narėms pateikė savo rekomendacijas dėl COVID-19 pandemijos. Įžanginėje dalyje atkreipiamas dėmesys į tai, kad gerai veikiančio socialinio dialogo vaidmuo yra labai svarbus užtikrinant, kad priemonės, kurių imamasi, būtų sėkmingos, įtraukios ir tvarios. Būtina pripažinti, kad kai kuriose valstybėse narėse socialinio dialogo praktika ir socialinių partnerių bei pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimas per COVID-19 krizę susilpnėjo arba buvo apribotas⁽⁵³⁾. Todėl trims valstybėms narėms – Vengrijai, Lenkijai ir Rumunijai – pateikta rekomendacija **užtikrinti tinkamą ir veiksmingą socialinių partnerių ir suinteresuotųjų šalių dalyvavimą politikos formavimo procese**. EESRK ragina Komisiją atidžiai stebėti ir vertinti, kaip šiose šalyse įgyvendinamos konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos.

6.14. Komisija turėtų užtikrinti ir stebėti, ar valstybės narės, pasitelkdamos, pvz., ataskaitų teikimo priemones, veda veiksmingą socialinį dialogą su nacionaliniais suinteresuotaisiais subjektais per visą semestro procesą ir ar jos rengia nacionalinius ekonomikos gaivinimo planus, kad užtikrintų tolesnių veiksmų veiksmingumą ir įgyvendinimą, pagrįstą bendra atsakomybe.

6.15 Taip pat labai svarbu **užtikrinti, kad dėl koronaviruso sukeltos krizės nesumažėtų socialinių partnerių gebėjimai**. ES turėtų apsisvarstyti visus būtinus veiksmus, įskaitant finansinius išteklius, siekiant remti socialinių partnerių gebėjimų stiprinimą atsižvelgiant tiek į socialinio dialogo veiklą, tiek į jo struktūrą. Europos socialiniai partneriai Europos Komisijai pateikė bendrą pasiūlymą⁽⁵⁴⁾ dėl naujos finansinės priemonės sukūrimo siekiant remti ekstremaliosios situacijos veiklą, kurią jie vykdo ištikus COVID-19 krizei.

2020 m. spalio 29 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG

⁽⁵²⁾ 2020 m. gegužės 20 d. Komisijos komunikatas COM (2020) 500 final, 2020 m. Europos semestras. Konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos.

⁽⁵³⁾ ETUC Briefing notes, *Workers' Information, consultation and participation*, 2020 m. gegužės 15 d.

⁽⁵⁴⁾ Tarpsektorinių Europos socialinių partnerių bendras pasiūlymas sukurti specialią finansinę priemonę, skirtą socialiniams partneriams remti per COVID-19 krizę. Pasiūlymas adresuotas vykdomajam pirmininko pavaduotojui Valdžiui Dombrovskui ir už darbo vietas ir socialines teises atsakingam Komisijos nariui Nicolasui Schmidtui, 2020 m. balandžio 10 d.

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS555-OJI EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETO PLENARINĖ SESIJA,
2020 10 27–2020 10 29

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo reaguojant į COVID-19 protrūkį iš dalies keičiamas Reglamento (ES) Nr. 168/2013 nuostatos dėl L kategorijos serijos pabaigos transporto priemonėms taikomų specialių priemonių

(COM(2020) 491 final – 2020/0251 (COD))

(2021/C 10/04)

Pranešėjas **Christophe LEFÈVRE**

Konsultavimasis	Europos Sąjungos Taryba, 2020 9 14 Europos Parlamentas, 2020 9 14
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnis
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius
Biuro sprendimas	2020 9 15
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	220 / 3 / 18
(už/prieš/susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Atsižvelgdamas į COVID-19 krizę, dėl kurios 2020 m. buvo beveik nutrūkusi prekyba, EESRK išnagrinėjo Europos Komisijos pasiūlymą dėl reglamento, kuriuo euro 4 motociklų gamintojams būtų leista iki 2020 m. kovo 15 d. susikaupusias transporto priemonių atsargas parduoti po 2021 m. sausio 1 d.

1.2. Pastaruoju terminu buvo apribota galimybė parduoti visas taršesnių nei euro 5 transporto priemonių atsargas po to, kai 2021 m. sausio 1 d. bus pradėti taikyti privalomi euro 5 standartai.

1.3. EESRK pažymi, kad šiame pasiūlyme jokių būdų nekeliamas klausimas dėl prievolės parduoti euro 5 reikalavimus atitinkančius motociklus pradinio įgyvendinimo ir euro 4 transporto priemonių gamybos nutraukimo.

1.4. EESRK remia pasiūlymą dėl reglamento, kuris, jo nuomone, yra tinkama ir subalansuota priemonė, skirta kovoti su ekonominiu COVID-19 krizės poveikiu ir spręsti brangiai kainuojančio euro 4 transporto priemonių išmontavimo klausimą.

1.5. Pasiūlymu užtikrinama tinkamo vidaus rinkos veikimo, kurį labai sutrikdė COVID-19, ir nuolatinių pastangų mažinti kelių transporto poveikį aplinkai pusiausvyra.

2. Komisijos pasiūlymo turinys

2.1. Motociklų sektorių labai paveikė COVID-19 pandemija: įvedus izoliavimo priemones, labai sumažėjo paklausa ir padidėjo transporto priemonių atsargos, kai paprastai kovo–liepos mėn. parduodama 60 % motociklų. Tai turi įtakos gamintojų gebėjimui laikytis kai kurių 2013 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 168/2013 ⁽¹⁾ nustatytų terminų.

2.2. Pagal tą reglamentą euro 5 etapo išmetamųjų teršalų lygis bus pradėtas taikyti 2021 m. sausio 1 d., o tai reiškia, kad nuo tos dienos Sąjungos rinkai gali būti pateikiamos tik euro 5 reikalavimus atitinkančios transporto priemonės.

2.3. Reglamento (ES) nuostatose dėl L kategorijos serijos pabaigos transporto priemonių numatyta galimybė gamintojams teikti rinkai ribotą transporto priemonių, kurių eksploatavimas pagal tipo patvirtinimą (ES tipo patvirtinimas) nustoja galioti, atsargų dalį.

2.4. Nors šiame reglamente numatyta vadinamųjų serijos pabaigos transporto priemonių pardavimo procedūra, kiekvienoje valstybėje tokių transporto priemonių skaičius negali viršyti 10 % vidutinio transporto priemonių, parduotų per dvejus ankstesnius metus, skaičiaus arba šimto transporto priemonių. Tačiau remiantis sektoriaus šaltiniais, apskaičiuota, kad 2020 m. kovo mėn. buvo turima maždaug 553 700 euro 4 transporto priemonių atsargų.

Kadangi prekyba sumažėjo 98 % ir atsižvelgiant į turimas transporto priemonių atsargas, galiojančios nuostatos dėl serijos pabaigos nėra tinkamas mechanizmas susiklosčiusiai padėčiai ištaisyti.

2.5. Pasiūlymu siekiama nustatyti leidžiančią nukrypti nuostatą, pagal kurią gamintojams būtų leidžiama tik 2021 m. pateikti rinkai daugiau, nei pradiniam reglamente buvo numatyta, euro 4 serijos pabaigos transporto priemonių, kurių atsargų buvo susikaukę 2020 m. kovo 15 d.

2.6. Nors dėl šio pasiūlymo gali būti vėluojama atsisakyti transporto priemonių, kurios yra taršesnes nei naujos kartos transporto priemonės, lanksčios nuostatos bus taikomos tik izoliavimo priemonių taikymo metu susikaupusioms pagamintoms transporto priemonėms. Be to, nereikėtų be reikalo atiduoti į metalo laužą transporto priemones, kurios kitu atveju, jei krizė nebūtų įvykusi, būtų buvusios pateiktos rinkai. Šiuo pasiūlymu euro 5 etapo įsigaliojimas 2021 m. sausio 1 d. visoms naujai pagamintoms transporto priemonėms nebus atidėtas.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK pakartoja, kad remia visas iniciatyvas, kuriomis siekiama mažinti išmetamųjų teršalų kiekį ir gerinti oro kokybę, visų pirma reikalavimų dėl išmetamųjų teršalų, žinomų kaip euro standartai, integravimą į transporto sektorių. Būtina riboti išmetamųjų teršalų, tokių kaip anglies monoksidas, azoto oksidai, angliavandeniliai ir mikrodalelės, kiekį.

3.2. Nuomonėje dėl pasiūlymo dėl reglamento dėl dviračių ir triračių transporto priemonių bei keturračių patvirtinimo ir rinkos priežiūros ⁽²⁾, kuri buvo vieningai priimta 2011 m. sausio 19 d., EESRK pritarė Europos Komisijos pasiūlytam terminui ⁽³⁾, nuo kurio turi būti pradėti nauji euro aplinkosauginiai etapai.

3.3. EESRK pripažįsta, kad COVID-19 pandemija yra didelis iššūkis didžiajai daugumai Europos ekonomikos sektorių, visų pirma sezoninių prekių rinkoms, pavyzdžiui, motociklų pardavimo rinkoms, kurioms ypač didelį poveikį padarė didžiausio aktyvumo sezonu pradėtos taikyti izoliavimo priemonės.

3.4. Dėl tokios padėties gamintojai negalėjo parduoti pakankamo kiekio euro 4 transporto priemonių, kurių bus nebegalima naudoti nuo 2020 m. gruodžio 31 d. EESRK mano, kad dabartinėmis transporto priemonių serijos pabaigos nuostatomis nebus suteikta tinkama parama motociklų pramonei, kad būtų sušvelnintas ekonominis krizės poveikis.

⁽¹⁾ 2013 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 168/2013 dėl dviračių ir triračių transporto priemonių bei keturračių patvirtinimo ir rinkos priežiūros.

⁽²⁾ COM(2010) 542 final; EESRK nuomonė OL C 84, 2011 3 17, p. 30.

⁽³⁾ Žr. 2 išnašą.

3.5. Todėl EESRK mano, kad būtina rasti tinkamą sprendimą motociklų sektoriaus patiriamams sunkumams, kartu užtikrinant pusiausvyrą tarp poreikio parduoti nuo 2020 m. kovo 15 d. turimas transporto priemonių atsargas ir būtinybės nevilkinti euro 5 reikalavimų įsigaliojimo nuo 2021 m. sausio 1 d.

3.6. Todėl EESRK pritaria tam, kad 2021 m. būtų taikomos konkrečios priemonės dėl L kategorijos serijos pabaigos transporto priemonių. EESRK nuomone, jos yra tinkamas ir subalansuotas sprendimas siekiant tinkamo vidaus rinkos veikimo, kartu užtikrinant tolesnes pastangas mažinti kelių transporto poveikį aplinkai.

2020 m. spalio 29 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė*
Christa SCHWENG

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria siekiant padėti ekonomikai atsigauti nuo COVID-19 pandemijos iš dalies keičiamos Direktyvos 2014/65/ES nuostatos dėl informacijos teikimo reikalavimų, produktų valdymo ir pozicijų apribojimų

(COM(2020) 280 final – 2020/0152 (COD))

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl ES atsigavimo prospekto ir finansų tarpininkams skirtų tikslinių pakeitimų siekiant padėti ekonomikai atsigauti nuo COVID-19 pandemijos iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2017/1129

(COM(2020) 281 final – 2020/0155 (COD))

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo siekiant paskatinti atsigavimą nuo COVID-19 pandemijos iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2017/2402, kuriuo nustatoma bendroji pakeitimo vertybiniais popieriais sistema ir sukuriamą specialioji paprasto, skaidraus ir standartizuoto pakeitimo vertybiniais popieriais sistema

(COM(2020) 282 final – 2020/0151 (COD))

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl pakeitimo vertybiniais popieriais sistemos patikslinimų, padarytų ekonomikos atsigavimui paremti reaguojant į COVID-19 pandemiją, iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 575/2013

(COM(2020) 283 final – 2020/0156 (COD))

(2021/C 10/05)

Pagrindinis pranešėjas **Giuseppe GUERINI**

Konsultavimasis	Europos Sąjungos Taryba, 2020 8 27 (COM(2020) 281 final, COM(2020) 282 final ir COM(2020) 283 final) Europos Parlamentas, 2020 9 14 (COM(2020) 281 final, COM(2020) 282 final ir COM(2020) 283 final) Europos Komisija, 2020 9 23 (COM(2020) 280 final)
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniai
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	246 / 0 / 8
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina ir remia šioje nuomonėje nagrinėjamus ir Kapitalo rinkų gaivinimo priemonių rinkinyje pateiktus pasiūlymus iš dalies keisti direktyvą dėl finansų rinkų reguliavimo. Šiais pakeitimais siekiama iš esmės supaprastinti dokumentus ir finansų rinkas reguliuojančius reikalavimus, konkrečiai FPRD II teisės akto nuostatas. Kadangi iš pradžių į pakeitimų rinkinį buvo įtrauktos keturios skirtingos pakeitimų priemonės, manoma, kad šioje nuomonėje vis dėlto reikėtų visapusiškai atsižvelgti į supaprastinimo pasiūlymus, kuriais siekiama ne tik supaprastinti FPRD II direktyvą, bet ir sumažinti bankų ir finansų subjektų administracinę naštą ir taip atlaisvinti išteklius investicijoms į ekonomikos atgaivinimą.

1.2. EESRK pritaria Komisijos pasiūlymams ir jos siūlomiems reformų dokumentų rinkinio tikslams. Iš tiesų būtina dėti visas pastangas atnaujinti taisykles siekiant: i) sudaryti palankesnes sąlygas investicijoms į realiąją ekonomiką, ii) gerinti paskolų teikimą asmenims ir MVL, iii) skatinti Europos įmonių rekapitalizavimą ir stiprinti vertybinių popierių rinkų vaidmenį.

1.3. EESRK palankiai vertina tai, kad supaprastinama tam tikra finansų reguliavimo našta tinkamoms sandorio šalims ir profesionaliems investuotojams, atsižvelgiant į bankų sektoriaus subjektų jau išreikštą paramą šiuo klausimu.

1.4. EESRK, atstovaudamas vartotojams ir pilietinei visuomenei ir atsižvelgdamas į būtinybę apsaugoti ir sutaupų turinčius asmenis, ir neprofesionalius investuotojus, palankiai vertina Komisijos sprendimą, kuriuo, atlikus numatytus pakeitimus, ir toliau daugiausia dėmesio bus skiriama finansų reguliavimui, užtikrinant įvairių kategorijų investuotojų poreikių pusiausvyrą. Supaprastinus reguliavimą iš tiesų neturėtų sumažėti sutaupų turinčių asmenų ir mažiau patyrusių investuotojų apsaugos priemonių, kurios turėtų būti aiškiai atskirtos nuo profesionalių veiklos vykdytojų priemonių.

1.5. EESRK pritaria Komisijos tikslui sumažinti reikalavimų laikymosi išlaidas ir vengti materialinių išteklių švaistymo gerokai sumažinant su investicijomis susijusių popierinių dokumentų naudojimą ir juos pakeičiant skaitmeninėmis priemonėmis, kurios garantuoja greitesnę ir saugesnę operatorių ir vartotojų sąveiką, leidžia geriau išsaugoti dokumentus ir užtikrinti didesnę aplinkos tvarumą.

1.6. EESRK ypač palankiai vertina tikslą palengvinti neveiksnių pozicijų pakeitimą vertybiniais popieriais. Šis reguliavimo pakeitimas sudarytų bankams galimybę išvalyti savo balansus ir taip padidinti skolinimo pajėgumus laikotarpiu, kai šie pajėgumai yra gyvybiškai svarbūs.

1.7. Todėl EESRK mano, kad Komisijos veiksmai šioje srityje turėtų būti dar platesni ir ryžtingesni, nei siūloma. Galiojanti neveiksnių paskolų pakeitimo vertybiniais popieriais teisinė sistema buvo parengta prieš pandemiją ir yra nelanksti, todėl gali daryti neigiamą poveikį realiajai ekonomikai, visų pirma MVĮ, atsižvelgiant į dabartinės dėl pandemijos pablogėjusias ekonomines sąlygas.

1.8. Šis nelankstumas, visų pirma susijęs su terminais, per kuriuos bankai gali atlikti neveiksnių pozicijų perleidimo operacijas, turi būti labai kruopščiai valdomas, kad siūlomas supaprastinimas nebūtų pernelyg naudingas tiems, kurie specializuojasi neveiksnių paskolų tvarkymo srityje, ir dėl to realiosios ekonomikos įmonės patirtų (papildomų) sunkumų, jei bankai būtų priversti išsilaisvinti nuo šių paskolų per pernelyg trumpą laiką.

2. Bendrosios pastabos

2.1. 2020 m. liepos 24 d. Europos Komisija pasiūlytas dokumentų rinkinys, kuriame pateikti pasiūlymai dėl finansinio reglamento pakeitimų, papildė keletą per pastaruosius mėnesius bankininkystės ir finansų srityse priimtų priemonių siekiant paskatinti realų atsigavimą po COVID-19 pandemijos sukeltos krizės.

2.2. Pirmasis šios strategijos priemonių rinkinys buvo skirtas bankų sektoriui ir jame siūlyta remti bankų paskolų teikimą namų ūkiams ir įmonėms visoje ES, kad būtų pašalintas neigiamas pandemijos poveikis paklausai ir pasiūlai įvairiuose gamybos sektoriuose.

2.3. Liepos 24 d. pasiūlytame priemonių rinkinyje pateikti pakeitimai yra skirti kapitalo rinkoms ir jais siekiama skatinti investicijas, didinti įmonių kapitalizaciją ir bankų gebėjimą finansuoti ekonomikos atsigavimą.

2.4. Komisijos siūlomame dokumentų rinkinyje atliekami konkretūs pakeitimai, kuriais supaprastinamos keturios pagrindinės bankų ir finansų sektoriaus reguliavimo priemonės: Finansinių priemonių rinkų direktyva (FPRD II direktyva), Prospektų reglamentas, reglamentas dėl pakeitimo vertybiniais popieriais ir Kapitalo reikalavimų reglamentas (KRR). Todėl, nors pagrindinis šios nuomonės objektas yra Finansinių priemonių rinkų direktyva (FPRD II), manoma, kad svarbu pateikti nuomonę apie visą dokumentų rinkinį, nes Komisijos iniciatyvos veiksmingumas ir naudingumas akivaizdesnis ją vertinant iš bendros pakeitimų sistemos perspektyvos.

2.5. Informacijos teikimo reikalavimų supaprastinimo priemonės, nustatytos MiFID II direktyvoje, jau numatytos 2021 m. ir 2022 m. laikotarpiui, todėl Komisija jau surengė viešas konsultacijas šiuo klausimu. EESRK mano, kad tikslinga numatyti šiuos pakeitimus, kad Europos ekonomikai itin svarbiu etapu būtų galima nedelsiant sumažinti reikalavimų laikymosi išlaidas, susijusias su FPRD II taisyklių įgyvendinimu.

2.6. Pakeitimais, pasiūlytais Reglamentui (ES) 2017/1129 dėl prospektų, skatinant ES atsigavimo prospektą (angl. *ES Recovery prospectus*) ir finansų tarpininkams skirtais tiksliniais koregavimais, pateiktais Europos Komisijos dokumentų rinkinyje, atliekami supaprastinimai, kuriais informacinių prospektų apimtis (kuri šiuo metu gali būti daugiau kaip 100 puslapių) sutrumpinama iki 30 puslapių.

2.7. Pakeitimo vertybiniais popieriais reglamentu ir KRR Komisija ketina patobulinti Europos Sąjungos bankų sistemai prieinamas priemones, kad pagerintų jos gebėjimą finansuoti realiąją ekonomiką. Šios priemonės yra ankstesnio Europos Komisijos pasiūlymo reaguojant į COVID-19 pandemiją iš dalies pakeisti reglamentus (ES) Nr. 575/2013 ir (ES) 2019/876 tęsinys.

2.8. Komisijos pasiūlymu, kuriame daugiausia dėmesio skiriama neveiksnių paskolų pakeitimui vertybiniais popieriais, norima sudaryti galimybę neveiksnius paskolas paversti parduodamais vertybiniais popieriais. Pakeitimas vertybiniais popieriais turėtų padėti tokiu būdu išlaisvinti bankų kapitalą papildomoms paskoloms ir sudaryti galimybę platesniam investuotojų ratui finansuoti ekonomikos atsigavimą.

2.9. Apskritai visais Komisijos pasiūlymais siekiama veiksmingai supaprastinti su investicijomis susijusius dokumentus, kad būtų sumažinta administracinė našta ir taip išlaisvinti ištekliai investicijoms, kuriomis siekiama greito ekonomikos atsigavimo.

3. Konkrečios ir bendrosios pastabos

3.1. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymus ir pritaria jų tikslams. Iš tiesų būtina dėti visas reguliavimo pastangas siekiant: i) sudaryti palankesnes sąlygas investicijoms į realiąją ekonomiką, ii) gerinti paskolų teikimą asmenims ir MVĮ, iii) skatinti Europos įmonių rekapitalizavimą ir stiprinti vertybinių popierių rinkų vaidmenį siekiant ekonomikos atsigavimo tikslo.

3.2. EESRK palankiai vertina ketinimą sumažinti tam tikrą finansų reguliavimo našta, visų pirma tenkančią tinkamoms sandorio šalims ir profesionaliems investuotojams. Šiuo požiūriu bankų sektoriaus subjektai jau palankiai įvertino Komisijos siekiamą supaprastinimo tikslą.

3.3. EESRK, atstovaudamas vartotojams ir pilietinei visuomenei, palankiai vertina Komisijos sprendimą išlaikyti aukštą reglamentavimo lygį užtikrinant santaupų turinčių asmenų ir neprofesionalių investuotojų apsaugą ir tolesnę įvairių poreikių pusiausvyrą. Akivaizdu, kad supaprastinus reguliavimą neturėtų sumažėti apsaugos priemonių, skirtų santaupų turintiems asmenims ir mažiau patyrusiems investuotojams, o jie turėtų būti aiškiai atskirti nuo profesionalių veiklos vykdytojų ir tinkamų sandorio šalių.

3.4. Apskritai, kaip neseniai nurodyta Kapitalo rinkų sąjungos (KRS) aukšto lygio forumo parengtoje ataskaitoje, EESRK ragina atlikti išsamią ES bankininkystės ir finansinių taisyklių peržiūrą siekiant panaikinti dubliavimąsi ir neatitikimus šiame sektoriuje ir ypač pakeisti nuostatas (kuriomis siekiama užtikrinti santaupų turinčių asmenų saugumą), kurios laikui bėgant pasirodė esančios neveiksmingos, brangios ir nepalankios tiek finansų subjektams, tiek investuotojams.

3.5. EESRK taip pat remia Komisijos tikslą sumažinti reikalavimų laikymosi išlaidas ir materialinių išteklių švaistymą, gerokai sumažinant popierinių dokumentų naudojimą ir teikiant pirmenybę skaitmeninėms bendravimo formoms. Skaitmeninėmis priemonėmis iš tiesų galima užtikrinti greitesnį ir saugesnį operatorių ir klientų bendravimą, o dokumentai laikui bėgant būtų lengviau išsaugomi ir užtikrintas didesnis aplinkos tvarumas.

3.6. EESRK taip pat pritaria informacijos apie investicijų sąnaudas ir papildomus mokesčius supaprastinimui, pagal kurį numatyti skirtingi reikalavimai teikti informaciją lygiai, atsižvelgiant į tai, ar sandorio šalys yra tinkamos ar ne. Be to, šiomis konkrečiomis ir išskirtinėmis aplinkybėmis būtina siekti tinkamos pusiausvyros tarp poreikio supaprastinti ir būtinybės tinkamai apsaugoti santaupų turinčius asmenis ir neprofesionalių investuotojų.

3.7. Tarp svarbiausių pasiūlymo iš dalies keisti FPRD II direktyvą aspektų EESRK norėtų pabrėžti tuos, kurie yra susiję su investicijų į išvestines finansines priemones energetikos srityje apribojimais ir aprėptimi; tačiau EESRK mano, kad būtų naudinga, imantis veiksmų dėl rizikos draudimo išimčių taikymo energetikos išvestinėms finansinėms priemonėms, numatyti paskatas investuoti į atsinaujinančią energiją.

3.8. EESRK palankiai vertina Komisijos sprendimą patvirtinti taisykles, ribojančias finansinių priemonių, susijusių su investicijomis į žmonėms vartoti skirtus žemės ūkio produktus, naudojimą. Taip yra todėl, kad, nors svarbu ir būtina užtikrinti naujų rinkų plėtrą skatinant investicijas naudojant ir finansines priemones, žemės ūkio prekėms, kurios laikomos svarbiomis, reikia skirti ypatingą dėmesį siekiant išvengti, kad pirmenybė nebūtų teikiama, pavyzdžiui, naudojimui ne maisto reikmėms.

3.9. EESRK palankiai vertina tai, kad siūlomais pakeitimais supaprastinami visi prospektai, informaciniai pranešimai ir periodinės ataskaitos, nes tai gali padėti sutaupyti lėšų, būtinų alternatyvioms investicijoms skatinti, be kita ko, dažniau naudojant skaitmenines priemones.

3.10. Prospektų sutrumpinimas taip pat yra teigiamas, nes leidžia sumažinti reikalavimų laikymosi išlaidas, palyginti su dokumentais, kurie dažnai praktiškai buvo pernelyg ilgi ir sunkiai suprantami mažiau patyrusiems santaupų turėtojams. Todėl EESRK tikisi, kad supaprastinimas bus dvejopas ir apims materialinius išteklius, susijusius su informacijos teikimo reikalavimais ir, visų svarbiausia, su svarbios informacijos santaupų turėtojams teikimu.

3.11. Visapusiškai supaprastinus šį sektorių, kaip gerai apibendrinta naujajame ES atsigavimo prospekto modelyje, būtų galima paskatinti įmonių gaunamų pinigų srautą ir per COVID-19 pandemiją prarasto kapitalo lygio atkūrimą. Tai sudarytų palankias sąlygas mažos bei vidutinės kapitalizacijos įmonėms išleisti naujų akcijų, o tai užtikrintų joms geresnes galimybes gauti kapitalo neatsisakant būtinos santaupų turinčių asmenų apsaugos.

3.12. Pakeitimas, kuriuo siūloma nuo 75 mln. EUR iki 150 mln. EUR padidinti ribą, kai įmonių gautiems ne nuosavybės vertybiniais popieriais, kuriuos leidžia kredito įstaiga, netaikoma prievolė skelbti prospektą atrodo ypač naudingas skatinant aktyvų bankų ir kredito įstaigų dalyvavimą remiant atsigavimą. Komisijos pasiūlyme numatyta, kad šis ribos, nuo kurios netaikomas reikalavimas pateikti prospektą, padidinimas yra laikinas. Tačiau EESRK mano, kad tais atvejais, kai priemone skatinamas veiksmingas įmonių finansavimo formų įvairinimas priartinant MVĮ prie kapitalo rinkos, būtų tikslinga priemonę taikyti ir pasibaigus krizės laikotarpiui.

3.13. EESRK palankiai vertina tikslą supaprastinti pakeitimą vertybiniais popieriais taikant ne tokius griežtus prudencinius reikalavimus, kai šie pakeitimai vertybiniais popieriais yra susiję su neveiksniomis paskolomis, taip sudarant sąlygas bankams išvalyti savo balansus ir taip padidinti savo skolinimo pajėgumus. Tačiau reikia ypač atidžiai stebėti, kad šis supaprastinimas nebūtų naudingas tik subjektams, kurie specializuojasi neveiksnių paskolų srityje, nes įmonėms kiltų papildomų sunkumų, jei bankai pernelyg greitai parduotų savo neveiksnius paskolas.

3.14. EESRK ypač atkreipia dėmesį į pasiūlymus dėl neveiksnių paskolų pakeitimo vertybiniais popieriais ir mano, kad veiksmai turėtų būti platesni už tuos, kurie pasiūlyti, nors ir pritaria Komisijos pasiūlymų tikslui.

3.15. Naujausiais Komisijos pateiktais pasiūlymais iš tiesų pagrįstai siekiama nustatyti konkrečias neveiksnioms pozicijoms taikomas taisykles, kad kai kuriais atžvilgiais jas būtų galima atskirti nuo veiksnų paskolų. Visgi reikėtų pažymėti, kad visa šiuo metu galiojanti neveiksnių paskolų reglamentavimo sistema yra nelanksti ir tai gali daryti didelį poveikį realiajai ekonomikai, visų pirma MVĮ, ypač dabartinėmis dėl pandemijos pablogėjusiomis ekonominėmis sąlygomis.

3.16. Visų pirma turimas omenyje Reglamentas dėl neveiksnių pozicijų nuostolių minimalaus padengimo lygio, pagal kurį reikalaujama nuvertinti neveiksnius paskolas pagal griežtą grafiką ir mažai (arba visiškai) neatsižvelgiama į realią šių paskolų užtikrinimo priemonių ekonominę vertę. Jau prieš pandemiją atrodė sudėtinga tokią sistemą suderinti su neveiksnių paskolų antrinės rinkos realybe, tad nesunku įsivaizduoti, kad dėl jos galėtų kilti dar daugiau problemų po pandemijos susiklosčiusiomis ekonominėmis sąlygomis. Todėl reikėtų bent jau laikinai sustabdyti arba iš naujo nustatyti reglamente dėl finansinio stabilumo stiprinimo priemonės numatytas atidėjinių kreives. Taip pat pabrėžiame, kad dėl COVID-19 ekstremaliosios situacijos turėtų būti laikinai sušvelninta 90 dienų taisyklė, kad būtų išvengta neigiamo tokio trumpo laikotarpio socialinio poveikio.

3.17. EESRK supranta, kad Europos Komisijos pateiktu pakeitimų rinkiniu, skirtu palengvinti kapitalo rinkos gaivinimą, siekiama spręsti COVID-19 pandemijos poveikio klausimą, tačiau reikia pabrėžti, kad Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2019/630 nustatytos taisyklės dėl minimalios neveiksnių paskolų aprėpties šiuo metu yra netinkamos siekiant spręsti ekonominio pandemijos poveikio klausimą, todėl jos turėtų būti laikinai sušvelnintos.

3.18. Be Komisijos pateiktų pasiūlymų dėl vertybiniais popieriais pakeistų paskolų, reikėtų veiksmingesnės specializuotų subjektų ir finansų įstaigų įsigytų neveiksnių paskolų nekeičiant jų vertybiniais popieriais tvarkos nei šiuo metu galiojančios rizikos ribojimo taisyklės, šiuo tikslu patobulinant KRR 127 straipsnį. Dabartine teisine sistema sukuriamas paradoksus atgrasymas, nes finansų įstaigos, kurios perka neveiksnius paskolas antrinėje rinkoje, absorbuoja pernelyg daug kapitalo.

3.19. Tai naudinga neveiksnių paskolų įsigijimo srityje besispecializuojantiems fondams, kuriuos kai kuriais atvejais valdo ne Europos finansų operatoriai, kuriems netaikoma ES reguliavimo sistema ir KRR reglamento nuostatos. Dėl to susidaro paradoksali situacija, kuria pažeidžiamas principas „vienoda rizika, vienodos taisyklės“: ES skiria daug dėmesio vidaus reglamentavimui, kuris gali suteikti daugiau privalumų Europos bendrojoje rinkoje veikiantiems, tačiau savo registruotą buveinę ir kapitalą už ES ribų turintiems subjektams, kuriems, bent iš dalies, netaikoma jos taisyklių sistema.

2020 m. spalio 29 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė*
Christa SCHWENG

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl tam tikriems trečiųjų šalių užsienio valiutos kurso lyginamiesiems indeksams taikomos išimties ir tam tikrus lyginamuosius indeksus, kurių teikimas nutraukiamas, pakeičiančių pakaitinių lyginamųjų indeksų nustatymo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2016/1011

(COM(2020) 337 final – 2020/0154 (COD))

(2021/C 10/06)

Pagrindinis pranešėjas **Christophe LEFÈVRE**

Konsultavimasis	Europos Sąjungos Taryba, 2020 8 28 Europos Parlamentas, 2020 9 14
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniai
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Biuro sprendimas	2020 7 14
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	244 / 0 / 7
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Atsižvelgdamas į EESRK nuomonėse pateiktas rekomendacijas ⁽¹⁾ ir visų pirma į tai, kad LIBOR nebeskelbiamas ⁽²⁾, EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymus užtikrinti finansų subjektų veiklos kapitalo rinkų sąjungoje nuostatų tęstinumą, kiek tai susiję su išimtimi, taikoma tam tikriems trečiųjų šalių užsienio valiutos kurso lyginamiesiems indeksams, ir su tam tikrus lyginamuosius indeksus, kurių teikimas nutraukiamas, pakeičiančių pakaitinių lyginamųjų indeksų nustatymu.

1.2. Šiuose pasiūlymuose ne tik tiesiogiai reaguojama į LIBOR skelbimo nutraukimo ir Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos pasekmes, bet kartu numatoma galimybė atsižvelgti į lyginamųjų indeksų padėtį šalyse, kuriose valiutos kursas nėra laisvai konvertuojamas, ir taip prisidėti prie platesnių tikslų įgyvendinimo.

1.3. EESRK manymu, sklandžiam kapitalo rinkų sąjungos veikimui užtikrinti būtinos saugios, stabilios ir atsparios sukrėtimams rinkos. Šiuo požiūriu LIBOR panaikinimas turės labai didelių ekonominių pasekmių, nes daugelyje sutarčių nebuvo numatyta atsarginis mechanizmas, kuris būtų taikomas tuo atveju, jei iki 2021 m. pabaigos būtų panaikintas susiejimas su LIBOR.

1.4. Todėl itin svarbu pakeisti susiejimą su LIBOR ir tam reikėtų teikti pirmenybę. EESRK kartu palankiai vertina Komisijos pasiūlymą į šį procesą įtraukti nacionalines valdžios institucijas priimant Europos reglamentą, kuriuo būtų užkirstas kelias skirtingų teisės aktų taikymui, galimam į nacionalinę teisę perkeliant direktyvą.

1.5. EESRK palankiai vertina tai, kad siūlomais šių lyginamųjų indeksų pakeitimais bus įvestas teisinis igaliojimas Europos Komisijai nustatyti pakaitinę normą, kai nustojamas skelbti lyginamasis indeksas, kurio skelbimo nutraukimas smarkiai sutrikdytų Sąjungos finansų rinkų veikimą.

⁽¹⁾ Europos finansų priežiūros institucijų sistema (EPFIS). Reformos (OL C 227, 2018 6 28, p. 63), Tvarus finansavimas: taksonomija ir lyginamieji indeksai (OL C 62, 2019 2 15, p. 103) ir Europos finansų priežiūros institucijų sistema (EPFIS). Iš dalies pakeistas pasiūlymas dėl kovos su pinigų plovimu (OL C 110, 2019 3 22, p. 58).

⁽²⁾ Londono tarpbankinė palūkanų norma (*London Interbank Offered Rate, LIBOR*) naudojama kaip visuotinai pripažinta pagrindinė lyginamoji palūkanų norma tarpbankinio skolinimo sąnaudoms apskaičiuoti.

1.6. EESRK taip pat palankiai vertina tai, kad įstatymų nustatyta tvarka teisės aktais nustatyta pakaitinė norma visose ES prižiūrimų subjektų sudarytose sutartyse pakeis visas nuorodas į lyginamąjį indeksą, kurio teikimas nutraukiamas.

1.7. EESRK laikosi nuomonės, kad svarbu tai, kad sutartims, kurių šalis nėra ES prižiūrimas subjektas, valstybės narės raginamos patvirtinti nacionalinės teisės aktais nustatytas pakaitines normas.

1.8. Galiausiai EESRK pritaria, kad siekiant stebėti nustatytos naujos išimties tinkamumą, kompetentingos institucijos ir prižiūrimi subjektai būtų įpareigojami periodiškai pranešti Komisijai apie ES įmonių naudojamus lyginamuosius indeksus, kuriems taikoma išimtis, ir prižiūrimų subjektų balansų pokyčius dėl trečiųjų šalių valiutos kurso svyravimo rizikos.

1.9. Šis sprendimas atitinka Finansinio stabilumo tarybos rekomendacijas⁽³⁾, tačiau EESRK svarsto, ar, žvelgiant į pasaulinę veiklą, Europos Sąjunga tikrai yra vienintelė jurisdikcija, bandanti sureguliuoti veikiantį neatidėliotinų užsienio valiutų kursų mechanizmą.

1.10. Žinoma, EESRK rekomenduoja stebėti šio reglamento įgyvendinimą ir jo įtraukimą į finansų rinkas. EESRK svarbu, kad siūlomos taisyklės konkrečiai ir tiesiogiai padėtų įgyvendinti tikslus ir duotų teigiamų rezultatų visiems susijusiems subjektams visose valstybėse narėse.

2. Aplinkybės

2.1. Komisijos 2020 m. darbo programoje numatyta peržiūrėti Finansinių lyginamųjų indeksų reglamentą. Šie indeksai naudojami kaip lyginamieji indeksai, kuriais remiantis nustatoma pagal finansinę priemonę ar finansinę sutartį mokėtina suma arba finansinės priemonės vertė. Lyginamųjų indeksų reglamente nustatant lyginamiesiems indeksams, su kuriais susietos finansinės sutartys, taikytinus valdymo ir duomenų kokybės standartus siekiama didinti kapitalo rinkos dalyvių pasitikėjimą Sąjungoje naudojamais lyginamaisiais indeksais. Tai padeda Komisijai vykdyti kapitalo rinkų sąjungai naudingą darbą.

2.2. Lyginamųjų indeksų reglamentu nustatomas reikalavimas finansinių lyginamųjų indeksų administratoriams gauti veiklos leidimą ir reikalavimai teikėjams pradinių duomenų, naudojamų finansiniams lyginamiesiems indeksams apskaičiuoti, taip pat reglamentuojamas finansinių lyginamųjų indeksų naudojimas. Pagal Lyginamųjų indeksų reglamento taisyklės ES prižiūrimi subjektai (kaip antai bankai, investicinės įmonės, draudimo įmonės, kolektyvinio investavimo į perleidžiamuosius vertybinius popierius subjektai (KIPVPS2) privalo naudoti tik tuos indeksus, kurių administratoriui išduotas veiklos leidimas. Trečiosiose šalyse administruojami lyginamieji indeksai gali būti naudojami ES tik atlikus lygiavertiškumo, pripažinimo ar patvirtinimo procedūrą.

2.3. Lyginamųjų indeksų reglamentas taikomas nuo 2018 m. sausio mėn. Tačiau iki pereinamojo laikotarpio tvarkos galiojimo pabaigos, t. y. 2021 m. gruodžio mėn. pabaigos, ES rinkos dalyviai gali toliau naudotis lyginamaisiais indeksais, administruojamais Sąjungai nepriklausančios šalies, nepriklausomai nuo to, ar yra priimtas lygiavertiškumo sprendimas, ar indeksas yra Sąjungoje pripažintas arba patvirtintas.

2.4. Pirmiausia, pasiūlyme dėl teisėkūros procedūra priimamo akto pateiktais pakeitimais, dėl kurių rengiama ši EESRK nuomonė dėl lyginamųjų indeksų, bus įvestas teisinis įgaliojimas Europos Komisijai nustatyti pakaitinę normą, kai nustojamas skelbti lyginamasis indeksas, kurio skelbimo nutraukimas smarkiai sutrikdytų Sąjungos finansų rinkų veikimą.

2.5. Antra, įstatymų nustatyta tvarka teisės aktais nustatyta pakaitinė norma visose ES prižiūrimų subjektų sudarytose sutartyse pakeis visas nuorodas į lyginamąjį indeksą, kurio teikimas nutraukiamas.

2.6. Trečia, sutartims, kurių šalis nėra ES prižiūrimas subjektas, valstybės narės raginamos patvirtinti nacionalinės teisės aktais nustatytas pakaitines normas.

⁽³⁾ Tarptautinė ekonominė grupė, įsteigta 2009 m. balandžio mėn. Londone įvykusiame G 20 susitikime. Ją sudaro 26 nacionalinės finansų institucijos (centriniai bankai, finansų ministerijos ir kt.), taip pat kelios tarptautinės organizacijos ir grupės, rengiančios standartus finansinio stabilumo srityje.

2.7. Galiausiai siekiant stebėti nustatytos naujos išimties tinkamumą, kompetentingos institucijos ir prižiūrimi subjektai yra įpareigojami periodiškai pranešti Europos Komisijai apie ES įmonių naudojamus lyginamuosius indeksus, kuriems taikoma išimtis, ir prižiūrimų subjektų balansų pokyčius dėl trečiųjų šalių valiutos kurso svyravimo rizikos.

3. Pastabos

3.1. Atsižvelgdamas į EESRK nuomonėse pateiktas rekomendacijas⁽⁴⁾ ir visų pirma į tai, kad LIBOR nebeskelbiamas, EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymus išlaikyti finansų subjektų veiklos kapitalo rinkų sąjungoje nuostatų tęstinumą, **kiek tai susiję su išimtimi, taikoma tam tikriems trečiųjų šalių užsienio valiutos kurso lyginamiesiems indeksams, ir su tam tikrus lyginamuosius indeksus, kurių teikimas nutraukiamas, pakeičiančių pakaitinių lyginamųjų indeksų nustatymu.**

3.2. Šiuose pasiūlymuose ne tik tiesiogiai reaguojama į Jungtinės Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos pasekmes, bet ir numatoma galimybė atsižvelgti į lyginamųjų indeksų padėtį šalyse, kuriose valiutos kursas nėra laisvai konvertuojamas, ir taip prisidėti prie platesnių tikslų įgyvendinimo.

3.3. Jie leidžia atsižvelgti į užsienio valiutos kurso lyginamųjų indeksų naudojimą siekiant padengti trečiųjų šalių valiutos kurso svyravimą, išvestinių finansinių priemonių sutarčių apmokėjimą kita, nei riboto konvertavimo, valiuta, visų pirma tais atvejais, kai trečiosios šalies valiuta nėra laisvai konvertuojama.

3.4. Ši reforma yra nepaprastai svarbi siekiant sušvelninti staigius su „Brexit'u“ susijusius pokyčius kapitalo rinkų sąjungoje dėl bankų sąjungos plėtros, užtikrinti ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS) veikimą ir padėti stiprinti ES ir valstybių narių poziciją kintančioje pasaulinėje aplinkoje.

3.5. Ypatingos svarbos lyginamųjų indeksų, kaip antai tarpbankinių palūkanų normų⁽⁵⁾, reformai Komisijos kapitalo rinkų sąjungos veiksmų plane teikiamas absoliutus prioritetas, atsižvelgiant į finansinio stabilumo tarybos rekomendacijas.

3.6. Siekiant sklandaus kapitalo rinkų sąjungos veikimo būtinos saugios, stabilios ir atsparios sukrėtimams rinkos. Taigi LIBOR panaikinimo poveikis, net jei jis susijęs su laipsnišku gebėjimo atspindėti susijusią padėtį rinkoje ar ekonominę tikrovę (kurias jis turi vertinti) praradimu, turės labai didelių ekonominių pasekmių, kol daugelyje sutarčių nebus numatytas atsarginis mechanizmas iki 2021 m. pabaigos, kai nustos galioti susiejimas su LIBOR.

3.7. Todėl itin svarbu pakeisti susiejimą su LIBOR ir tam reikėtų teikti pirmenybę. EESRK kartu palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymą į šį procesą įtraukti nacionalines valdžios institucijas priimant Europos reglamentą, kuriuo būtų užkirstas kelias skirtingų teisės aktų taikymui, galimam į nacionalinę teisę perkeliant direktyvą.

3.8. Įmonėms ir bendruomenėms, su kuriomis Europos Komisija iš anksto konsultavosi, taikomi lyginamieji indeksai padeda užtikrinti tarpvalstybinius sandorius rinkoje ir vienodas sąlygas, ypač šalims, kuriose valiutos kursas vis dar pernelyg reguliuojamas.

3.9. Šis reglamento pakeitimas atliekamas reaguojant į itin didelę sistemine riziką. Sutartys, kurias paveiks plačiai naudojamo palūkanų normų lyginamojo indekso teikimo nutraukimas, yra:

- a) prižiūrimų subjektų skolos vertybinių popierių emisijos;
- b) prižiūrimų subjektų balansuose įrašyta skola;
- c) paskolos;
- d) indėliai ir
- e) išvestinių finansinių priemonių sutartys.

Didelės dalies finansinių sutarčių, susietų su plačiai naudojamais palūkanų normų lyginamaisiais indeksais, šalys yra prižiūrimi subjektai, patenkantys į Lyginamųjų indeksų reglamento taikymo sritį.

⁽⁴⁾ Europos finansų priežiūros institucijų sistema (EFPIS). Reformos (OL C 227, 2018 6 28, p. 63), Tvarus finansavimas: taksonomija ir lyginamieji indeksai (OL C 62, 2019 2 15, p. 103) ir Europos finansų priežiūros institucijų sistema (EFPIS). Iš dalies pakeistas pasiūlymas dėl kovos su pinigų plovimu (OL C 110, 2019 3 22, p. 58).

⁽⁵⁾ Tarpbankinės palūkanų normos (*Interbank offer rates*, IBOR) yra sisteminės svarbos lyginamieji indeksai, kuriais grindžiama dauguma finansų sektoriaus sutarčių.

3.10. Teisinis netikrumas ir galimas neigiamas ekonominis poveikis, kurį gali lemti sunkumai užtikrinti dabartinių sutartinių įsipareigojimų vykdymą, kels pavojų Sąjungos finansiniam stabilumui:

- vartotojams, mažosioms, vidutinėms ir didelėms įmonėms ir investuotojams gali būti suteikta didesnė apsauga ir šiuo pasiūlymu nustatoma įvairių priemonių siekiant užtikrinti, kad laipsniškas plačiai naudojamos tarpbankinės normos panaikinimas nedarytų netinkamo poveikio bankų sektoriaus gebėjimui teikti finansavimą ES įmonėms ir taip nekeltų pavojaus pagrindiniam kapitalo rinkų sąjungos tikslui,
- todėl EESRK mano, kad taip pat reikėtų išnagrinėti šiuos Komisijos pasiūlymo aspektus:
 - i) konstatuojamosiose dalyse ir aiškinamajame memorandume atsižvelgiama į platų spektrą sutarčių, kuriose naudojami finansiniai lyginamieji indeksai, įskaitant kredito sutartis (ar panašias skolinimo priemones), sudarytas su juridiniais ar panašiais asmenimis (o ne tik su vartotojais); šiuo klausimu nurodysime skyrių „Teisės aktais nustatytos pakaitinės normos taikymo sritis“;
 - ii) Komisijos pasiūlymo, kuriuo nustatomas pakeitimas įstatymų nustatyta tvarka, 23 a straipsnio 2 dalyje pateikiama nuoroda į sąvoką „finansinės sutartys“, kurios apibrėžtis Lyginamųjų indeksų reglamente (3 straipsnio 1 dalies 18 punktas) taikoma tik kredito sutartims, sudarytoms su fiziniais asmenimis (vartotojais), atsižvelgiant į nuorodas į direktyvas 2014/17/ES ir 2008/48/EB;
 - iii) siekiant užtikrinti aiškinamajame memorandume išreikšto pageidavimo ir pasiūlymo teksto nuoseklumą, EESRKmano, kad būtų naudinga išanalizuoti nuorodas į finansines sutartis taikymo sritį ir apibrėžti, kad ji apimtų ne tik su vartotojais sudarytas kredito sutartis, bet ir veiksmingą įstatymų nustatyta tvarka pakeitimo mechanizmą, kai sutartys sudaromos su kitais rinkos dalyviais;
- EESRK mano, kad pakeitimo įgaliojimai turėtų būti taikomi visoms sutartims, sudarytoms pagal ES valstybės narės teisę, taip pat sutartims, sudarytoms tarp ES įsisteigusiu subjektų, kuriems taikoma ne ES teisė, kai toje trečiosios šalies teisėje nenumatyta teisės aktais nustatyta pakaitinė norma nebeteikiamam lyginamajam indeksui,
- siūlomomis priemonėmis turi būti prisidedama prie žmonėms tarnaujančios ekonomikos (2020 m. Komisijos darbo programa). Ši iniciatyva naudinga bankų teikiamam skolinimui (indeksuojamam pagal tarpbankines palūkanų normas) mažmeniniams klientams, o tai yra svarbus žmonių reikmėms tarnaujančios ekonomikos elementas.

3.11. Atsižvelgdamas į tai, kad pasiūlymo dėl pakeitimo 10 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad reikėtų atsižvelgti į darbo grupių pasiūlymus, ir kad bet jau perėjimo nuo EONIA (euro vienos nakties palūkanų vidurkio indeksas, angl. *Euro Overnight Index Average*) prie €STR (euro trumpalaikio skolinimosi normos, angl. *Euro short-term rate*) atveju susijusi darbo grupė rekomendavo šį perėjimą orientuoti į €STR pridėdant skirtumo koregavimą, EESRK mano, kad būtų naudinga patvirtinti, jog „pakaitinis lyginamasis indeksas“ turėtų būti suprantamas kaip naujas indeksas pridėdant skirtumo koregavimą.

3.12. EESRK mano, kad būtų naudinga patikslinti, ką reiškia teiginys „smarkiai sutrikdytų Sąjungos finansų rinkų veikimą“. Šiuo klausimu, remiantis 4 konstatuojamosios dalies nuostatomis, galima daryti išvadą, kad LIBOR teikimo nutraukimas atitinka tokią padėtį, tačiau atsižvelgiant į ateities perspektyvą ir darant prielaidą, kad tam tikru metu EURIBOR nutraukimas gali tapti problema, tikslinga rekomenduoti apibrėžti šią sąvoką.

3.13. EESRK mano, kad taip pat būtų naudinga nurodyti sąlygas, pagal kurias Europos Komisija įgyvendins šį teisės aktą, t. y. per kokį laikotarpį, įvykdžius numatytas sąlygas, bus nustatytas pakaitinis lyginamasis indeksas.

3.14. Be to, būtų naudinga patikslinti šios priemonės taikymo eksteritorialumo laipsnį arba, kitaip tariant, nurodyti, kad ji taikoma, kai vieno iš prižiūrimų subjektų buveinė yra vienoje iš valstybių narių, neatsižvelgiant į sutartį reglamentuojančius teisės aktus; šiuo klausimu EESRK ypač atkreipia dėmesį į sutartis, sudarytas pagal Anglijos, kuri 2021 m. sausio 1 d. taps už Europos Sąjungos ribų esančios trečiosios šalies teritorija, teisę.

3.15. Todėl Lyginamųjų indeksų reglamento reforma yra tinkama priemonė siekiant teisės aktais nustatyti pakaitinę normą, sumažinsiančią teisiniam tikrumui ir finansiniam stabilumui kilsiančius neigiamus padarinius, kurių gali atsirasti, jei LIBOR ar kuris kitas lyginamasis indeksas, kurio teikimo nutraukimas smarkiai sutrikdytų Sąjungos finansų rinkų veikimą, būtų nebeteikiamas nenustačius tokios pakaitinės normos, kuri būtų tiek prieinama, tiek įtraukta į likusias sutartis, kurių šalis yra pagal Lyginamųjų indeksų reglamentą prižiūrimas subjektas.

3.16. Šis sprendimas atitinka Finansinio stabilumo tarybos rekomendacijas ir EESRK svarsto, ar, žvelgiant į pasaulinę veiklą, Europos Sąjunga tikrai yra vienintelė jurisdikcija, bandanti sureguliuoti veikiančią neatidėliotinų užsienio valiutų kursų mechanizmą.

3.17. Žinoma, EESRK rekomenduoja stebėti šio reglamento įgyvendinimą ir jo įtraukimą į finansų rinkas. Komitetui svarbu, kad siūlomos taisyklės konkrečiai ir tiesiogiai padėtų įgyvendinti tikslus ir duotų teigiamų rezultatų visiems susijusiems subjektams visose valstybėse narėse.

Bruselis, 2020 m. spalio 29 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos įgūdžių darbotvarkė, kuria siekiama tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo“

(COM(2020) 274 final)

„Pasiūlymas dėl Tarybos rekomendacijos dėl profesinio mokymo siekiant tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo“

(COM(2020) 275 final)

(2021/C 10/07)

Pranešėja **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2020 8 12
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2020 9 9
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	218 /0 /5
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK primena, kad turinti įgūdžių ir kvalifikuota darbo jėga yra vienas iš pagrindinių Europos socialinio ir ekonominio modelio privalumų ir kad paramą jaunimo ir suaugusiųjų mokymui reikia naudoti kaip svertą **ilgalaikiam ir tvariam ekonomikos augimui** skatinti, nes ši parama padeda **didinti inovacijas, našumą ir konkurencingumą**, be to, ją gaunantys darbuotojai gali geriau prisitaikyti įgyvendinant teisingą pertvarką, kilti karjeros laiptais bei gauti didesnę darbo užmokestį.

1.2. EESRK palankiai vertina tai, kad Įgūdžių darbotvarkė ir pasiūlyta Rekomendacija dėl profesinio mokymo buvo parengtos remiantis **Europos socialinių teisių ramsčio** nuostatomis ir tai, kad Įgūdžių darbotvarkė grindžiama pirmuoju Europos socialinių teisių ramsčio principu.

1.3. Komitetas mano, kad **profesinio meistriškumo centrų** projektų vykdymas ir lėšų skyrimas šalių dalyvavimui „EuroSkills“ konkursuose yra viena iš priemonių visos profesinio mokymo sistemos padėčiai pagerinti, todėl padidės profesinio mokymo kokybė, patrauklumas ir įtraukumas visiems asmenims. Šį tikslą reikėtų įgyvendinti bendradarbiaujant su **atitinkamais socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės organizacijomis**, įskaitant šeimas, tėvus ir mokinius.

1.4. EESRK primena, kad į „tinkamų įgūdžių“ ugdymo procesą reikia įtraukti **bendruosius gebėjimus ir gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos menų ir matematikos (STEAM)** ⁽¹⁾ **įgūdžius**, siekiant patenkinti neatidėliotinus jaunimo ir suaugusiųjų poreikius, kad jie galėtų sėkmingai gyventi visuomenėje, ir darbo rinkos poreikius įgyvendinant skaitmeninę ir žaliąją pertvarką.

1.5. EESRK pabrėžia, kad **svarbu daug dėmesio skirti socialiniams ir pilietiškumo gebėjimams, kurie yra labai svarbūs demokratiniam piliečiui ugdyti**. Pilietiškumo ugdymas turėtų būti prieinamas visiems asmenims, ypač nepalankioje padėtyje esančioms grupėms ⁽²⁾. EESRK ragina valstybes nares įgyvendinti Tarybos rekomendaciją dėl bendrų vertybių propagavimo ⁽³⁾ ir **profesinio mokymo sistemose bei suaugusiųjų švietimo sektoriuose** stiprinti mokymąsi apie **Europos vertybes ir tapatybę**.

⁽¹⁾ Gamtos mokslai, technologijos, inžinerija, menai ir matematika.

⁽²⁾ EIGE.

⁽³⁾ Tarybos rekomendacija dėl bendrų vertybių, įtraukaus švietimo ir europinio mokymo aspekto propagavimo (OL C 195, 2018 6 7, p. 1).

1.6. Komitetas palankiai vertina pasiūlymą dėl **Igūdžių pakto, susijusio su darbuotojų perkvalifikavimu ir kvalifikacijos kėlimu**, ir ragina, įtraukiant atitinkamus **socialinius partnerius**, pilietinės visuomenės organizacijas ir kitus svarbius suinteresuotuosius subjektus, nustatyti įgyvendinamus tikslus ir suderintus **bendrus kokybės principus**, siekiant pateikti **veiksmingus sprendimus visiems**.

1.7. EESRK ragina daugiau dėmesio skirti su darbo rinkos žaliąja ir skaitmenine pertvarka susijusiai **orientavimo ir konsultavimo politikai** šiuo tikslu išplečiant paramos mechanizmus, kuriuos siūlo skirtingi informacijos teikėjai, pavyzdžiui, profesinių sąjungų mokymo ambasadorių programos, parama įmonėms žmogiškųjų išteklių srityje, ir pilietinės visuomenės darbui, siekiant **motyvuoti suaugusiuosius ir darbuotojus kelti kvalifikaciją ir persikvalifikuoti**. EESRK primena, kad įgyvendinant teisingą skaitmeninę ir žaliąją pertvarką pagalba mokymuose dalyvaujantiems asmenims pirmiausia bus pradėta nuo **neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo** bei užtikrinant, kad būtų **pripažinti ir sertifikuoti ir mokymo kursai**, kad būtų galima juos laikyti visos įgytos kvalifikacijos dalimi.

1.8. EESRK primena savo nuomonę „Tvarus mokymosi visą gyvenimą ir igūdžių ugdymo finansavimas atsižvelgiant į kvalifikuotos darbo jėgos trūkumą“⁽⁴⁾ ir pažymi, kad ekonomikos gaivinimo plano, priemonės „Next Generation EU“ ir kitų **ES fondų** (pvz., ESF+, teisingos pertvarkos fondų ir pan.) lėšas reikia naudoti veiksmingai ir nuosekliai, siekiant užtikrinti efektyvią paramą švietimo ir mokymo politikai.

1.9. Komitetas ragina ES lygmeniu vykdyti mokslinius tyrimus dėl **Europos individualiųjų mokymosi sąskaitų iniciatyvos**, kuri būtų įgyvendinama kaip bendroji iniciatyva arba konkreti parama valstybių narių poreikiams patenkinti. EESRK ragina Komisiją užmegzti socialinį dialogą dėl individualiųjų mokymosi sąskaitų ir dėl **pagrindinių Europos profilių** rengimo **profesinio mokymo srityje**, siekiant atsižvelgti į sektorių poreikius, kolektyvinių sutarčių nuostatas atitinkančius nacionalinius profesinio rengimo specialistų reikalavimus, besikeičiančius profesinius ir darbo veiklos profilius ir įmonių poreikius, taip pat siekiant konsultuotis su atitinkamomis pilietinės visuomenės organizacijomis.

1.10. EESRK ragina, gavus daugiau duomenų apie **COVID-19 krizės poveikį, persvarstyti ir dar kartą atnaujinti rodiklius ir lyginamuosius standartus**. Duomenis ir informaciją apie profesinį mokymą, igūdžius ir darbo rinkos poreikius reikia tobulinti atsižvelgiant į ES švietimo ir mokymo tikslus, ir, vadovaujantis naujais rodikliais, reikėtų užtikrinti **JT darnaus vystymosi tikslų (DVT) ir Europos semestro įgyvendinimą**. Tam, kad iki 2025 m. siūlomi rodikliai būtų pasiekti, reikėtų nustatyti tokį stebėsenos dažnumą, kad **kasmet būtų atnaujinama informacija apie įvairius duomenis siekiant geriau stebėti profesinio mokymo sektoriaus pažangą** ir kvalifikacijos kėlimą bei perkvalifikavimą.

1.11. EESRK prašo, kad visiems profesinio mokymo programose dalyvaujantiems asmenims būtų užtikrinta teisė ir galimybė naudotis **kokybiškomis ir įtraukiomis profesinio mokymo ir pameistrystės programomis**, tinkamai atsižvelgiant į kokybišką ir veiksmingą pameistrystės europinę sistemą⁽⁵⁾. Be pasiūlytoje Rekomendacijoje dėl profesinio mokymo nustatyto mokymosi darbo vietoje rodiklio, būtų galima apibrėžti mokymosi įmonėse rodiklį ir skatinti įmones įgyvendinti **bendradarbiavimu grindžiamą pameistrystę**.

1.12. EESRK atkreipia dėmesį į savo nuomonę „ES žaliųjų igūdžių ir kompetencijų visiems stiprinimo strategijos kūrimas“⁽⁶⁾ ir ragina Komisiją, dalyvaujant **vyriausybėms, socialiniams partneriams ir pilietinės visuomenės organizacijoms**, parengti ES lygmens žaliųjų igūdžių ir kompetencijos strategiją laikantis Europos žaliojo kurso ir nustatyti **kompetencijos sistemos dėl žaliųjų igūdžių poreikių** rodiklius.

1.13. Komitetas ragina parengti politiką, kurią įgyvendinant būtų **didinamas profesinio mokymo pedagogų ir instruktorių profesijos patrauklumas**, sudarant galimybę gauti strategiškai svarbią atnaujintą informaciją apie jų pirminį ir tęstinį profesinį tobulėjimą, kad jie būtų gerai pasirengę žaliajai ir skaitmeninei profesinio mokymo pertvarkai, gerinant jų statusą, sveikatą, saugą ir darbo sąlygas ir, vykdam tikrą socialinį dialogą, įtraukti juos kuriant profesinių mokyklų ir švietimo įstaigų mokymo programas skaitmeninės ir žaliosios pertvarkos srityse.

⁽⁴⁾ OL C 232, 2020 7 14, p. 8.

⁽⁵⁾ 2018 m. kovo 15 d. Tarybos rekomendacija dėl kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos.

⁽⁶⁾ Nuomonė SOC/636 (rengiama), pavadinimas keisis.

1.14. EESRK pageidautų, kad **Skaitmeninio švietimo veiksmų plane** ⁽⁷⁾ būtų pasiūlyta **praktinė parama mokyklų bendruomenėms**, siekiant gerinti skaitmeninius įgūdžius ir investicijas į skaitmenines priemones ir prieigą prie interneto, taip pat teikti tokią paramą, kad **visi asmenys galėtų įgyti tiek socialinių (socialinio ir asmeninio gyvenimo), tiek dalykinių (su technologijomis ir darbu susijusių) skaitmeninių įgūdžių**. Raginame Komisiją pateikti atitinkamus su priemone SELFIE susijusius duomenis apie prieigą prie skaitmeninių priemonių ir prieigą prie interneto mokyklose ⁽⁸⁾. Svarbu kelti darbuotojų kvalifikaciją ir juos perkvalifikuoti, kad jie įgytų reikiamų skaitmeninių įgūdžių.

1.15. EESRK rekomenduoja atlikti **ES lygmens tyrimą siekiant nustatyti** įvairių paslaugų teikėjų **turimus mikrokredencialus**, kad būtų galima nustatyti tikruosius Europos įmonių, darbdavių, darbuotojų ir darbo ieškančių asmenų poreikius, susijusius su mikrokredencialais, ir jų **poveikį kvalifikacijai** bei kolektyvinėms sutartims.

1.16 EESRK rekomenduoja patobulinti „Europass“ **platformą**, suteikiant darbo ieškantiems asmenims, besimokantiems asmenims, darbdaviams ir politikos formuotojams patikimą informaciją ir užtikrinti, kad informacija taip pat būtų prieinama neįgaliesiems ir teikiama įvairiomis kalbomis, įskaitant pagrindines migrantų, pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų kalbas.

1.17. Komitetas ragina, įgyvendinant nacionalinius su įgūdžiais susijusius veiksmus, daugiausia dėmesio skirti **paramai studentėms, darbuotojoms ir bedarbėms, užtikrinant** joms pritaikytą mokymą, taip pat veiksmingai paramai COVID-19 krizės metu didelių sunkumų patyrusioms šeimoms.

1.18. EESRK ragina Komisiją, **laikantis ES pagrindinių teisių chartijos** nuostatų, parengti veiksmus, kuriais būtų užtikrinta, kad **kiekvienam pabėgėliui ir prieglobsčio prašytojui būtų suteikta galimybė patvirtinti savo įgūdžius ir kompetencijas** ir kad jis galėtų būti pameistriui, persikvalifikuoti arba pakelti savo kvalifikaciją, siekiant integracijos į darbo rinką.

1.19. EESRK siūlo su vyriausybėmis, atitinkamais socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės organizacijomis toliau aptarti su aukštuoju mokslu ir moksliniais tyrimais susijusių Įgūdžių darbotvarkės iniciatyvų idėjas ir tolesnius politikos veiksmus. **Verslo ir aukštojo mokslo partnerystės** turėtų būti vienodai naudingos abiem šalims ir dėl jų nereikėtų mažinti valstybinių aukštojo mokslo institucijų biudžetų.

1.20. EESRK ragina, įgyvendinant Europos semestrą, užtikrinti **tvarias nacionalines viešąsias investicijas į aukštąjį mokslą ir mokslinius tyrimus** ir jas remti ES lėšomis, kad aukštasis mokslas ir moksliniai tyrimai būtų visiškai įtraukūs ir prieinami studentams ir būsimiems mokslo darbuotojams, taip pat kad būtų užtikrinta palanki akademikų ir mokslo darbuotojų darbo aplinka. EESRK prašo pasiūlymus dėl **mokslo darbuotojų įgūdžių ir kompetencijos** ugdymo toliau svarstyti su numatytais iniciatyvų naudos gavėjais.

1.21. EESRK ragina valstybes nares įgyvendinti Paryžiaus komunikatą (2018 m.) ir būsimą Romos komunikatą (2020 m.) ir užtikrinti, kad būtų gerbiama **akademine laisvė ir sąžiningumas, institucinė autonomija, studentų ir darbuotojų dalyvavimas aukštojo mokslo valdyje** ir viešoji atsakomybė – tai turėtų sudaryti Europos aukštojo mokslo erdvės pagrindą. EESRK ragina valstybes nares gerbti pagrindines Bolonijos proceso vertybes, įgyvendinti socialinio aspekto, kokybiško mokymosi ir mokymo principus ir prašo tolesnės veiklos, susijusios su Bolonijos procesu, darbo grupės užtikrinti, kad būtų toliau įgyvendinami bendrai suderinti Bolonijos tikslai. EESRK taip pat pabrėžia, kad svarbu įgyvendinti 1997 m. JT rekomendaciją dėl aukštojo mokslo mokymo įstaigų personalo statuso ⁽⁹⁾.

2. Aplinkybės

2.1 Komunikate „Europos įgūdžių darbotvarkė, kuria siekiama tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo“ nustatomi politikos prioritetai ir veiksmai, kuriais siekiama, kad būtų dažniau mokoma daugiau žmonių, be kita ko, lavinant **darbui reikalingus įgūdžius**, visų pirma tam, kad būtų galima įgyvendinti **žaliąją ir skaitmeninę pertvarką**.

⁽⁷⁾ Komisijos svetainė, skirta naujam Skaitmeninio švietimo veiksmų planui.

⁽⁸⁾ Priemonė SELFIE.

⁽⁹⁾ Rekomendacija dėl aukštojo mokslo mokymo įstaigų personalo statuso.

2.2. Naujasis pasiūlymas grindžiamas komunikatu „Nauja Europos įgūdžių darbotvarkė. Drauge dirbant didinti žmogiškąjį kapitalą, išdarbinimo galimybes ir konkurencingumą“ (2016 m.)⁽¹⁰⁾. Atnaujintoje Įgūdžių darbotvarkėje (2020 m.) siūloma **12 iniciatyvų ir keturi kiekybiniai tikslai, kuriuos reikia pasiekti iki 2025 m.** Pasiūlyme dėl Tarybos rekomendacijos dėl profesinio mokymo siekiant tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo siūlomi **papildomi tikslai** profesinio mokymo programose dalyvaujantiems asmenims. Šioje nuomonėje aptariamos abi iniciatyvos.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Dėl COVID-19 pandemijos Europos ekonomika patiria didelį nuosmukį ir nuolat didėjantį nedarbo lygį. Nors, Eurostato duomenimis, **nedarbo lygis**, palyginti su ekonominio aktyvumo sumažėjimu, pastaruoju metu padidėjo nežymiai, numatoma, kad ES 27 valstybėse narėse jis nuo 6,7 proc. 2019 m. padidės iki 9 proc. 2020 m.⁽¹¹⁾. Kita vertus, COVID-19 krizė paspartino **skaitmeninę pertvarką švietimo, darbo ir kasdienio gyvenimo srityse**. Todėl Komisijos politikos dokumentų rinkinys paskelbtas **tinkamu metu**, siekiant paskatinti diskusijas dėl **veiksmingos švietimo ir mokymo politikos**.

3.2. EESRK palankiai vertina tai, kad Įgūdžių darbotvarkė ir pasiūlyta Rekomendacija dėl profesinio mokymo buvo parengtos remiantis **Europos socialinių teisių ramsčio** nuostatomis, siekiant prisidėti prie jo pirmojo principo dėl teisės į kokybišką ir įtraukų švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą. Iš tiesų, vykdamas teisingą pertvarką ir atsižvelgiant į **demografinius pokyčius**, visi europiečiai turėtų turėti teisę į **kokybišką ir įtraukų mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą**. Pabrėžiame, kad reikia spręsti **menko išsilavinimo** problemą, kuri pagilėjo per COVID-19 krizę dėl nevienodų galimybių gauti švietimo paslaugas ir dalyvauti mokymo programose.

3.3. Manome, kad bendrieji gebėjimai ir socialiniai emociniai įgūdžiai yra ne mažiau būtini darbo rinkai nei „tinkami įgūdžiai“. Šiuos **bendruosius gebėjimus** sudaro **socialiniai ir pilietiniai gebėjimai**, kurie yra labai svarbūs demokratiniam piliečiui, ypač kai dėl padidėjusios **socialinės ir ekonominės nelygybės** gali išsivirti radikalizmas, populizmas ir padidėti nusikalstamumo lygis. Įgūdžių darbotvarkėje daugiau dėmesio turėtų būti skiriama bendrųjų kompetencijų ugdymui privalomojo švietimo ciklą ir (arba) mokymo programų metu, taip pat jaunimo ir suaugusiųjų mokymuisi. Labai palankiai vertintina tai, kad Įgūdžių darbotvarkėje daug dėmesio skiriama **gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos**⁽¹²⁾ **studijoms ir verslumo gebėjimams** ir kartu visuomenei ir darbo rinkai reikiamų plačių kompetencijų suvokimui, taip pat dėmesys socialiniams ir universaliesiems įgūdžiams. Reikia toliau gerinti mokslo, technologijų, inžinerijos, menų ir matematikos⁽¹³⁾ įgūdžius, nes menai, humanitariniai mokslai, socialiniai mokslai ir profesinės žinios labai prisideda prie šalies BVP.

3.4. Atkreipiame dėmesį, kad EESRK savo nuomonėje⁽¹⁴⁾ dėl **Europos švietimo erdvės (EAA)** (2018 m.) palankiai įvertino tai, kad EAA iniciatyva buvo pasiūlyta daugiau įtrauktis į būsimas švietimo sistemas, ir pabrėžė, kad mokymasis apie ES, demokratines vertybes, toleranciją ir pilietiškumą turėtų būti laikomas visuotine teise, taikant holistinę švietimo koncepciją, ypatingą dėmesį skiriant **nepalankioje padėtyje esančioms žmonių grupėms**⁽¹⁵⁾ ir įgyvendinant **Europos socialinių teisių ramsčio** nuostatas. Labai svarbu skatinti valstybes nares įgyvendinti *Tarybos rekomendaciją dėl bendrų vertybių propagavimo*⁽¹⁶⁾. Atsižvelgdami į EESRK nuomonę dėl švietimo apie Europos Sąjungą⁽¹⁷⁾, pažymime, kad profesinį rengimą ir mokymą bei suaugusiųjų mokymąsi taip pat reikėtų orientuoti į **bendrų Europos vertybių ir ES tapatybės stiprinimą**.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK palankiai vertina pasiūlymą dėl **Įgūdžių pakto dėl darbuotojų perkvalifikavimo ir kvalifikacijos kėlimo**. Labai svarbu, kad paktas būtų parengtas dalyvaujant atitinkamiems **socialiniams partneriams, pilietinės visuomenės organizacijoms ir kitiems svarbiems suinteresuotiesiems subjektams** pagal tikslines grupes, kad būtų galima nustatyti tikslus tokio pakto adresatams ir užtikrinti, kad šie tikslai būtų pasiekti. Pakte reikėtų numatyti **veiksmingus sprendimus**

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 381 final.

⁽¹¹⁾ Eurostato pranešimas spaudai *Euro area unemployment at 7,8 %, 2020 m. liepos mėn.*

⁽¹²⁾ Angl. *Science, technology, engineering, mathematics*, STEM.

⁽¹³⁾ Angl. *Science, technology, arts, engineering, mathematics*, STEAM.

⁽¹⁴⁾ OL C 62, 2019 2 15, p. 136.

⁽¹⁵⁾ EIGE.

⁽¹⁶⁾ Tarybos rekomendacija (OL C 195, 2018 6 7, p. 1).

⁽¹⁷⁾ OL C 228, 2019 7 5, p. 6.

jaunimui ir suaugusiems, bedarbiams, žemos kvalifikacijos asmenims ir darbuotojams, ypatingą dėmesį skiriant palankių socialinių ir ekonominių sąlygų neturinčių asmenų grupių galimybėms dalyvauti kokybiškame ir įtraukiamame profesiniame rengime ir mokyme, suaugusiųjų mokyme ir perkvalifikavimo bei kvalifikacijos kėlimo mokymuose, kuriuos rengia įvairūs paslaugų teikėjai, pavyzdžiui, valstybinės užimtumo tarnybos, bendrovės bei profesinio rengimo ir mokymo institucijos.

4.2. Vienas iš šių mokymo nuostatų kokybės kriterijų turėtų būti susijęs su **neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatais**, įgytų prieš pradedant mokytis, **patvirtinimu**. Mokymą reikėtų pripažinti ir sertifikuoti, aiškiai nurodant kvalifikacijos lygį arba kvalifikacijos vienetą (dalį), dėl kurios išduodamas pažymėjimas. Taikant šį reikalavimą būtų geriau įgyvendinama Tarybos rekomendacija dėl įgūdžių tobulinimo kryptių – naujų galimybių suaugusiems įgyvendinimo ⁽¹⁸⁾ ir Tarybos rekomendacija dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo ⁽¹⁹⁾.

4.3. Atsižvelgdami į ankstesnę EESRK nuomonę „Tvarus mokymosi visą gyvenimą ir įgūdžių ugdymo finansavimas atsižvelgiant į kvalifikuotos darbo jėgos trūkumą“ ⁽²⁰⁾, raginame veiksmingai ir nuosekliai naudotis ekonomikos gaivinimo planu, programa „Next Generation EU“ ir kitais **ES fondais** (pvz., ESF+, Teisingos pertvarkos fondais), siekiant užtikrinti, kad įmonės ir socialinės įmonės išgyventų krizę, galėtų pasiūlyti ir išlaikyti kokybiškas darbo vietas, o darbuotojai ir bedarbiai gautų veiksmingą paramą, susijusią su kokybiškų įgūdžių įgijimu. ESF+ kaip papildomu fondu galima lengviau įgyvendinti Europos semestre nustatytas švietimo ir mokymo reformas, be to, turėtų būti paprasčiau siekti tvarios Europos pramonės strategijos ir MVĮ įgūdžių ugdymo politikos tikslų.

4.4. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad savo pasiūlyme Komisija pripažįsta, jog valstybėse narėse laikomasi skirtingo požiūrio, kuriuo remiantis žmonėms suteikiama galimybė visą gyvenimą ugdyti įgūdžius, ir kalbama apie sąskaitas, o ne apie vieną „sąskaitą“. Nepaisant to, **Europos iniciatyvos dėl individualaus mokymosi sąskaitų**, kaip bendros iniciatyvos arba specialios paramos valstybėms narėms, idėją reikia toliau nagrinėti atliekant tinkamus mokslinius tyrimus, siekiant užtikrinti, kad ji iš tiesų galėtų būti veiksmingas sprendimas norint paremti kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą ir kad ji būtų pagrįsta neformaliojo mokymosi ir savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimu – taip būtų galima suteikti individualių mokymosi galimybių. Todėl dėl tolesnės politikos veiksmų turėtų būti sprendžiama kartu su atitinkamais socialiniais partneriais, įskaitant sektorių partnerius.

4.5. Įgūdžių pakte daugiausia dėmesio galėtų būti skiriama **pramonės sektoriams**, kuriuose, remiantis praktinėmis rekomendacijomis ir konsultacijomis, svarbu teikti paramą kvalifikacijos kėlimui ir perkvalifikavimui ir didinti darbuotojų motyvą, kad jie galėtų dalyvauti mokymuose, kuriais prisidedama prie jų profesinio tobulėjimo ir karjeros bei įmonės interesų. Kalbant apie **sektorių bendradarbiavimo plano** ⁽²¹⁾ **iniciatyvą** ir idėją sukurti **pagrindinį Europos profilį profesinio rengimo ir mokymo srityje**, verta pažymėti, kad galima tam tikrų profesijų sektorių įgūdžių profilių sinergiją reikia toliau aptarti su atitinkamais sektorių socialiniais partneriais. Reikia atsižvelgti į visa apimančius požiūrius, įskaitant konkurencingumą, įmonių mokslinių tyrimų ir inovacijų strategijas ir verslo paslaptis.

4.6. Laikantis 2018 m. Tarybos rekomendacijos dėl kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos ⁽²²⁾ nuostatų, visi profesinio rengimo ir mokymo įstaigose besimokantys asmenys turėtų turėti teisę į **kokybišką ir įtraukų profesinį rengimą ir mokymą bei pameistrystę**. Nustatant profesinio mokymo programų absolventų įsidarbinamumo rodiklius reikėtų atsižvelgti į COVID-19 krizės poveikį pramonei ir į teisingus bei kokybiškus absolventų darbo reikalavimus. Būtų galima toliau skatinti įmones įgyvendinti bendrą pameistrystę. **Profesinio meistriškumo centrų** projektuose galėtų būti skiriama daugiau dėmesio socialinei įtraukčiai ir vienodoms galimybėms dalyvauti aukštos kokybės ir patraukliame mokyme. Svarbu apsvarstyti profesinio mokymo paslaugų teikėjų vaidmenį atsižvelgiant į nacionalines

⁽¹⁸⁾ OL C 484, 2016 12 24, p. 1.

⁽¹⁹⁾ 2012 m. gruodžio 20 d. Tarybos rekomendacija dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo.

⁽²⁰⁾ Žr. 4 išnašą.

⁽²¹⁾ Sektorių bendradarbiavimo įgūdžių srityje planas.

⁽²²⁾ 2018 m. kovo 15 d. Tarybos rekomendacija dėl kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos.

aplinkybes ir į jų sąveiką su socialiniais partneriais mokymo programų pritaikymo prie gebėjimų poreikių klausimais. Be to, pasiūlymas, susijęs su šalių dalyvavimo konkurse „EuroSkills“ finansavimu, gali padidinti profesinio mokymo patrauklumą. Tačiau išskirtinis atrinktų profesinio mokymo įstaigų studentų parengimas bus pavyzdys vyriausybėms, kaip pagerinti bendrą profesinio mokymo įstaigų kokybę taikant veiksmingas priemones.

4.7. EESRK primena Rygos išvadas dėl 2015–2020 m. profesinio mokymo strategijos, kuriose pritariama, kad mokymasis darbo vietoje apima praktinį mokymąsi mokyklose ir įmonėse⁽²³⁾. Kadangi galimybė mokytis darbo vietoje turėtų būti norma visiems profesinio mokymo įstaigų studentams, dalyvavimo mokymėsi darbo vietoje rodikliai tikrai nėra plataus užmojo ir sunkiai gali būti taikomi tobulinant pameistrystės nuostatas.

4.8. Be to, siekiant apibrėžti ir stebėti su suaugusiųjų mokymosi ir profesinio mokymo rodikliais susijusius valstybių narių laimėjimus, labai svarbu stiprinti **su įgūdžiais susijusios informacijos rinkimą** remiantis neseniai Europos profesinio mokymo plėtros centro (CEDEFOP)⁽²⁴⁾ atliktu darbu. Siekiant užtikrinti geresnį įgūdžių strategijų valdymą, vykdant veiksmingą socialinį dialogą ir konsultuojantis su atitinkamomis pilietinės visuomenės organizacijomis ir suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant bendroves, svarbu **prognozuoti ir (arba) numatyti įgūdžių poreikius**, susijusius su socialiniais ir darbo rinkos pokyčiais. Sveikintina būtų tai, jei, atlikus COVID-19 krizės poveikio švietimui, mokymui ir darbo jėgai mokslinius tyrimus, būtų persvarstyti ir atnaujinti Įgūdžių darbotvarkėje ir pasiūlytoje Rekomendacijoje dėl profesinio mokymo pateikti rodikliai.

4.9. Kalbant konkrečiau, duomenis ir informaciją apie profesinį mokymą, įgūdžius ir darbo rinką reikia tobulinti atsižvelgiant į ES švietimo ir mokymo tikslus ir naujus rodiklius, kurie siūlomi siekiant užtikrinti **JT darnaus vystymosi tikslų**, visų pirma 4-ojo DVT (švietimas), 5-ojo DVT (lygybė), 8-ojo DVT (deramas darbas) ir 13-ojo DVT (klimato kaita) ir **Europos semestro**, įgyvendinimą. Kad siūlomus rodiklius būtų galima pasiekti iki 2025 m., reikėtų kasmet atnaujinti Eurostato ir kitų agentūrų, pavyzdžiui, CEDEFOP ir EUROFOUND, vykdomos stebėsenos dažnumą. Naudojantis papildomais rodikliais įmonėms ir darbuotojams būtų paprasčiau nustatyti savo investicijas, mokymo ir įgūdžių poreikius, daugiausia dėmesio skiriant rodikliams „įmonių, **teikiančių mokymo paslaugas** pagal programos tipą procentinė dalis“ ir „įmonių mokymo kursų išlaidos, išreikštos visų darbo sąnaudų procentine dalimi“. Šiuos duomenis Eurostatas jau renka kas penkerius metus, tačiau toks laikotarpis nėra pakankamas siekiant sudaryti palankesnes sąlygas **socialiniams partneriams aktyviai dalyvauti numatant ir (arba) prognozuojant įgūdžius ir rengiant reikiamus mokymus** – šį Įgūdžių darbotvarkėje siūlomą klausimą reikėtų sustiprinti. Suderėtose kolektyvinėse sutartyse nustatomos mokamos mokymosi atostogos gali būti priemonė, kurią būtų galima įtraukti į rodiklius, kartu įtraukiant informacijos darbuotojams teikimą ir orientavimą.

4.10. EESRK nuomonėje dėl ES žaliųjų gebėjimų ir kompetencijų visiems stiprinimo strategijos kūrimo⁽²⁵⁾ pabrėžiama, kad **atsakomybė už aplinkos apsaugą yra kiekvieno asmens pareiga**. Visi darbuotojai, o ypač nuosmukį patiriančių sektorių darbuotojai, turėtų turėti galimybę **aktyviai kelti savo kvalifikaciją ir persikvalifikuoti**, kad būtų lengviau įgyvendinti teisingą pertvarką siekiant sukurti žaliąją ekonomiką. Remiantis aiškiu rodikliu, kuris svarbus ne tik suaugusiesiems, bet ir visiems europiečiams, būtina stebėti, kaip organizuojami mokymai, skirti socialiniams (kasdieniam gyvenimui ir visuomenei) ir dalykiniais (techniniams ir profesiniams) **žaliesiems įgūdžiams ir gebėjimams** ugdyti. Tokių rodiklių ir ES žaliųjų įgūdžių ir gebėjimų strategiją reikėtų grįsti išsamiu **ES lygmens tyrimu ir nacionalinių žaliųjų įgūdžių ir gebėjimų strategijų vertinimu**. Su žaliaisiais įgūdžiais susijusių rodiklių ir kompetencijos sistemos **nustatymą** reikia grįsti atviruoju bendradarbiavimo metodu. **Profesinio mokymo pedagogai ir instruktoriai** turėtų dalyvauti tęstiniame profesiniame tobulėjime, taip pat ir įmonėse⁽²⁶⁾, ir jie turi dalyvauti rengiant su skaitmenine ir žaliąją pertvarkomis susijusio mokymo programas.

⁽²³⁾ Mokymosi darbo vietoje apibrėžtis pateikiama 2015 m. Rygos išvadų 6 išnašoje.

⁽²⁴⁾ CEDEFOP interneto svetainė, skirta su įgūdžiais susijusios informacijos rinkimui.

⁽²⁵⁾ Žr. 6 išnašą.

⁽²⁶⁾ CEDEFOP Pagrindiniai profesinio mokymo pedagogų profesinio tobulėjimo principai, 2014 m., ir *ETUCE Policy Paper on VET in Europe*, 2012 m. (ETUCE politikos dokumentas dėl profesinio rengimo ir mokymo Europoje).

4.11. Pabrėžiame, kad **mokyklos atlieka svarbų socialinį vaidmenį**, o mokymo metodus reikėtų papildyti skaitmeniniu kaip priemone, o ne tikslu. Labai svarbu veiksmingai remti mokyklas, studentus, mokytojus, tėvus ir šeimas siekiant gerinti skaitmeninius įgūdžius ir investicijas į įrangą. Šią paramą reikėtų aptarti Europos semestre ir **Skaitmeninio švietimo veiksmų plane**. Kadangi pramonė ir ekonomika nuolat skaitmeninamos, svarbu kelti darbuotojų kvalifikaciją ir juos perkvalifikuoti, kad jie įgytų reikiamų skaitmeninių įgūdžių, šiuo tikslu vykdant socialinį dialogą. Raginame Komisiją pateikti atitinkamus duomenis apie prieigą prie skaitmeninių priemonių ir interneto mokyklose, susijusius su priemone SELFIE ⁽²⁷⁾.

4.12. Konsultuojantis su socialiniais partneriais būtina rasti bendrą Europos lygmens **mikrokredencialų** apibrėžtį ir suprasti, kas tai yra. EESRK rekomenduoja atlikti ES lygmens tyrimą siekiant nustatyti esamus mikrokredencius, kuriais naudojasi įvairių sektorių įmonės, mokymo paslaugų teikėjai ir švietimo įstaigos (profesinio mokymo ir aukštojo mokslo įstaigos), ir išsiaiškinti Europos įmonių, darbdavių, darbuotojų ir darbo ieškančių asmenų poreikius ir interesus, susijusius su mikrokredencialų gavimu ir prašymu. Mikrokredencius būtų galima laikyti vienu, tačiau ne vieninteliu pripažinimo procedūrų ir kvalifikacijos kėlimo ar perkvalifikavimo sprendimu ir rezultatu. Jais turėtų būti aiškiai apibrėžta, kaip pažymėjimas siejamas su visa kvalifikacija. Su socialiniais partneriais būtina aptarti ES lygmens standartų ir tolesnių politikos veiksmų, susijusių su mikrokredencialais, nustatymą, visų pirma užtikrinant kokybę ir skaidrumą, kartu apsvaustant galimybę atlikti tokio pobūdžio ES lygmens tyrimą ir išsamų poveikio vertinimą, kartu įvertinant šių politikos veiksmų poveikį kvalifikacijoms ir kolektyvinėms sutartims.

4.13. Pradėjus veikti naujai „Europass“ platformai, pasitikėjimą pažymėjimų ir kvalifikacijų informacija būtų galima užtikrinti pasitelkiant skaitmeninius kredencius, kartu laikantis pripažinimo ir patvirtinimo procedūrų. Taip pat reikėtų, kad informacija būtų prieinama neigaliesiems ir teikiama įvairiomis kalbomis, įskaitant pagrindines migrantų, pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų kalbas. Reikėtų išsamiau išnagrinėti idėją dėl skaitmeninių mokymosi ženklelių, skirtų spartesniam pripažinimui užtikrinti.

4.14. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymus remti strateginius nacionalinius veiksmus įgūdžių srityje, daugiausia dėmesio skiriant **įtraukumui ir lyčių lygybei** profesinio mokymo srityje. Remiantis naujausiomis JT ⁽²⁸⁾, Europos Tarybos ir Europos lyčių lygybės instituto (EIGE) ⁽²⁹⁾ ataskaitomis, COVID-19 krizė labiausiai **paveikė šeimas turinčias moteris**. Moterys susiduria su „padidėjusiu smurtu šeimoje, seksualiniu smurtu ir smurtu dėl lyties“ ir „taip pat reikia atkreipti dėmesį į galimą ilgalaikį pandemijos poveikį profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrai ir moterų ekonominei nepriklausomybei, nes dėl krizės daugelis jų gali būti priverstos priimti sudėtingus sprendimus ir pereiti prie nemokamo darbo“ ⁽³⁰⁾. Todėl EESRK siūlo, įgyvendinant nacionalinius su įgūdžiais susijusius veiksmus, daugiausia dėmesio skirti paramai studentėms, darbuotojoms ir bedarbėms, suteikiant joms pritaikytą mokymą. Įgyvendinant šiuos veiksmus taip pat reikėtų skirti dėmesį veiksmingai paramai šeimoms, kurios susidūrė su dideliais sunkumais per COVID-19 krizę.

4.15. EESRK primena, kad **su pabėgėliais turi būti elgiama vienodai, nepaisant jų įgūdžių lygio**, ir kad, laikantis ES pagrindinių teisių chartijos nuostatų, kiekvienam pabėgėliui ir prieglobsčio prašytojui turėtų būti suteikta galimybė patvirtinti savo įgūdžius ir kompetencijas, dalyvauti pameistrystės programose, persikvalifikuoti ir kelti savo kvalifikaciją. **Migracijos ir prieglobsčio pakte** turėtų būti pripažįstama, kad pabėgėliai turi įgūdžių ir jų kvalifikacijų lygiai yra skirtingi, todėl jie gali sukurti pridėtinės vertės priimančiosioms šalims ir patenkinti jų vietos darbo rinkos bei įmonių poreikius.

4.16. Siekiant didinti **aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų kokybę ir įtraukumą** visiems studentams, neatsižvelgiant į jų amžių ar socialinę ir ekonominę padėtį, svarbu glaudčiau susieti Europos aukštojo mokslo erdvę ir Europos mokslinių tyrimų erdvę. Įgyvendinant Europos universitetų iniciatyvą daug dėmesio reikėtų skirti universitetų studijų kokybės gerinimui ir pripažinimui. Nors aukštasis mokslas priklauso nacionalinei kompetencijai, atrodo, kad Komisijos pasiūlymai dėl Europos mokslinio laipsnio, Europos universitetų tinklų iniciatyvos statuto ir Europos pripažinimo ir kokybės užtikrinimo sistemos yra žingsnis aukštojo mokslo studijų suderinimo link. Todėl EESRK prašo su šiomis iniciatyvomis susijusias idėjas ir tolesnius politinius veiksmus toliau aptarti su vyriausybėmis, atitinkamais socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės organizacijomis.

⁽²⁷⁾ Priemonė SELFIE.

⁽²⁸⁾ UN Policy Brief: The Impact of COVID-19 on Women, 2020 (JT politikos santrauka: COVID-19 poveikis moterims).

⁽²⁹⁾ Žr. susijusią EIGE interneto svetainę.

⁽³⁰⁾ <https://www.coe.int/en/web/genderequality/women-s-rights-and-covid-19>.

4.17. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad dėl COVID-19 krizės kilo labai neigiamų padarinių priėmimo į universitetus, jų lankomumo, socialinio vaidmens ir investicijų srityse. Reikia užtikrinti tvarias nacionalines viešąsias investicijas į aukštąjį mokslą ir mokslinius tyrimus ir geriau skirstyti ES lėšas siekiant, kad švietimas ir moksliniai tyrimai būtų visiškai įtraukūs ir prieinami studentams bei būsimiems mokslo darbuotojams, taip pat kad akademinė bendruomenei ir mokslo darbuotojams būtų užtikrinta palanki darbo aplinka.

4.18. Verslo ir aukštojo mokslo partnerystė turėtų būti naudinga abiem šalims, sudaroma nepatiriant išorės spaudimo ir subalansuota, siekiant užtikrinti, kad būtų nepriklausomai vykdomi įmonių moksliniai tyrimai ir su inovacijomis susijęs darbas, bet kartu savo ruožtu būtų siekiama valstybinio aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų tikslų. Rengiant pasiūlymus dėl Igūdžių darbotvarkės reikia atsižvelgti į 48-į Bolonijos procese dalyvaujančių šalių įsipareigojimus: „Europos aukštojo mokslo erdvės pagrindas – **akademinė laisvė ir sąžiningumas, institucinė autonomija, studentų ir darbuotojų dalyvavimas aukštojo mokslo valdyme ir viešoji atsakomybė** už aukštąjį mokslą“. EESRK taip pat atkreipia dėmesį į 1997 m. JT rekomendaciją dėl aukštojo mokslo mokymo įstaigų pedagogų statuso ⁽³¹⁾.

4.19. ES pagrindinių teisių chartijos 13 straipsnyje teigiama, kad „Menai ir moksliniai tyrimai neturi būti varžomi. Akademinė laisvė turi būti gerbiama“ ⁽³²⁾. Pasiūlymai sukurti mokslo darbuotojams skirtą Europos kompetencijų sistemą, **mokslo darbuotojų** igūdžių taksonomiją ir parengti mokslo darbuotojams skirtas atvirojo mokslo ir mokslo valdymo sričių mokymo programas yra plataus užmojo idėjos, tačiau kelia abejonių dėl aukštojo mokslo institucijų akademinės laisvės rengiant būsimus mokslo bendruomenės narius ir mokslo darbuotojus siekiant padidinti žinių ir mokslinių tyrimų laisvę.

2020 m. spalio 29 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG*

⁽³¹⁾ JT rekomendacija dėl aukštojo mokslo mokymo įstaigų personalo statuso, 1997 m.

⁽³²⁾ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Jaunimo užimtumo rėmimas. Tiltas jaunai kartai į darbo rinką“

(COM(2020) 276 final)

Pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijos „Tiltas į darbo rinką. Sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva“, kuria pakeičiama 2013 m. balandžio 22 d. Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos nustatymo

(COM(2020) 277 final – 2020/132(NLE))

(2021/C 10/08)

Pranešėja **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Bendrapranešėjis **Michael McLOUGHLIN**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2020 8 12
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2020 9 9
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	220 / 0 / 2
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina tai, kad pagal sustiprintą Jaunimo garantijų iniciatyvą valstybėms narėms pateikiamas kovos su jaunimo nedarbu priemonių rinkinys, apimantis skirtingas priemones, įskaitant pameistrystę, stažuotes, švietimą ir darbo pasiūlymus, ir ragina imtis tolesnių veiksmų, kad ši priemonė taptų nuolatine. Tačiau jis apgailestauja, kad priemonės nėra subalansuotos ir jose daugiausia dėmesio skiriama švietimui ir įgūdžiams, o mažiau – aktyviai darbo rinkos politikai. Krizės po COVID-19 laikotarpiu ES jaunimas – labiausiai nuo nedarbo kenčianti visuomenės dalis – turėtų turėti galimybę gauti kokybišką darbą.

1.2. Komitetas ragina valstybes nares imtis tolesnių veiksmų siekiant sustiprinti ketvirtąjį ir pirmąjį Europos socialinių teisių ramsčio principus, kad būtų skatinamas tarpsektorinis ir daugiapakopis bendradarbiavimas siekiant įgyvendinti **holistinį ir integruotą požiūrį į paramą jaunimui**, susiduriančiam su įvairiomis **švietimo, socialinės įtraukties ir patekimo į darbo rinką** kliūtimis.

1.3. EESRK ragina jaunuolius, užsiregistravusius pagal Jaunimo garantijų iniciatyvą, įdarbinti nedelsiant. **Kokybišką sprendimą, pavyzdžiui, kokybišką darbą arba galimybę mokytis**, reikia pasiūlyti greitai arba per 4 mėnesius. Taip pat reikėtų atsižvelgti į kartais ilgai trunkančias neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimo procedūras, kurios tam tikrą laikotarpį gali būti derinamos su esamais mokymo pasiūlymais.

1.4. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad paramą jaunimui reikia pradėti teikti nuo **neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimo**, kuris idealiau atveju turėtų baigtis kvalifikacijos, aiškiai apibrėžiančios Europos kvalifikacijų sandaros (EKS) ir (arba) nacionalinės kvalifikacijų sandaros (NKS) lygį, nustatymu ir profesine kvalifikacija arba sertifikatu. Siekiant įgyvendinti keturių mėnesių tikslą ir teikti individualią paramą, patvirtinimo ir mokymų rengimo sistemos turėtų būti **lankstesnės** ir gyvybingesnės.

1.5. Komitetas ragina parengti iniciatyvą siekiant stiprinti **kokybiško ir įtraukaus orientavimo ir konsultavimo užtikrinimą pradedant ankstyvuju mokykliniu ugdymu**, kad jaunimas gautų daugiau informacijos apie tolesnį švietimą ir galiausiai – apie karjeros galimybes, atsižvelgiant į darbo rinkoje vykstančią žaliąją ir skaitmeninę pertvarką.

1.6. EESRK pažymi, kad nesimokančio, nedirbančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo (NEET) įdarbinimas turi atitikti darbo teisės aktus, kolektyvines sutartis ir mokesčių taisykles, kad būtų jauniems darbuotojams, remiamiems pagal Jaunimo garantijų iniciatyvą, netektų ilgalaikis mažų garantijų darbas. Įdarbinant jaunimą kaip darbuotojus, turi būti laikomasi **deramo darbo užmokesčio ir darbo sąlygų, darbovietės prieinamumo, darbuotojų sveikatos ir saugos reikalavimų, demokratijos darbe**, kaip apibrėžta nacionaliniuose teisės aktuose, kolektyvinėse ir (arba) sektorių sutartyse. EESRK rekomenduoja valstybėms narėms vykdyti aktyvią darbo rinkos politiką siekiant kurti darbo vietas jaunimui viešajame ir privačiąjame sektoriuose ir užtikrinti ilgalaikius sprendimus. Trumpalaikės ir laikinos sutartys gali padėti išspręsti aktualias problemas, tačiau ilgalaikis mažų garantijų darbas vienodai kenkia ir jaunimui, ir įmonėms, ir ekonomikai.

1.7. Komitetas siūlo kartu su **atitinkamais socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės veikėjais ES, nacionaliniu ir vietos lygmenimis** sukurti jaunimo garantijų **kokybės sistemą**, taikomą kuriant, įgyvendinant ir vertinant šią iniciatyvą, kad būtų užtikrinta, jog teikiami pasiūlymai atitiktų tam tikrus standartus. Kadangi Jaunimo garantijų iniciatyvai skirta daugiau viešųjų lėšų, remiant ES fondams, itin svarbu stebėti **pasiūlymų kokybę taikant kokybės kriterijus ir sąlygas**⁽¹⁾ jaunimo įdarbinimui. Komitetas palankiai vertina Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC) ir Europos jaunimo forumo darbą šioje srityje.

1.8. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą **užtikrinti grįžtamosios informacijos teikimą po įdarbinimo ir Jaunimo garantijų iniciatyvos stebėseną** siekiant toliau gerinti paramos veiksmingai jaunimo politikai stebėseną ir vertinimą. EESRK ragina valstybes nares vykdyti **kokybinę ir kiekybinę** nacionalinių Jaunimo garantijų iniciatyvos programų **stebėseną**, grindžiamą bendrai sutarta rodiklių sistema, vykdomą kasmet ir tobulinamą pateikiant kokybinį sąrašą. **Stebėsenos ir vertinimo** mechanizmai taip pat turėtų būti orientuoti į kokybę, juos taikant turi dalyvauti pilietinės visuomenės subjektai, įskaitant jaunimo organizacijas, ir jais reikia siekti tiesioginio jaunimo indėlio.

1.9. EESRK ragina Europos ir nacionaliniu lygmeniu **bendradarbiauti dėl veiksmingos socialinės, užimtumo, švietimo ir mokymo politikos**, užtikrinant ministerijų, viešųjų užimtumo tarnybų, socialinių partnerių, jaunimo organizacijų, nacionalinių jaunimo tarybų ir kitų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų partnerystę siekiant rasti geriausių sprendimų jaunimui ir užtikrinti geresnį **informavimą tų, kuriems reikia pagalbos**, ypatingą dėmesį skiriant **palankių socialinių ir ekonominių sąlygų neturinčių asmenų įtraukčiai ir lyčių lygybės užtikrinimui**.

1.10. Komitetas rekomenduoja Komisijai atlikti ES lygmens tyrimą dėl **COVID-19 krizės** poveikio **mokyklos nebaigusiems asmenims** ir išaugusiam NEET skaičiui. Jis taip pat rekomenduoja **peržiūrėti Eurostato duomenis, susijusius su jaunimo nedarbo lygiu**, kad jie apimtų ir amžiaus grupę nuo nacionalinio privalomojo švietimo įstaigos baigimo iki 30 metų amžiaus (taigi ne tik nuo 18 iki 25 metų amžiaus), ir užtikrinti **tinkamas paramos priemones ir tinkamą ES finansavimo lygį bei galimybes gauti finansavimą** pagal Jaunimo garantijų iniciatyvą.

1.11. EESRK ragina ES valstybes nares užtikrinti veiksmingas švietimo, mokymo ir darbo rinkos priemones, kad būtų teikiama veiksminga parama jaunimui. Svarbu užtikrinti, kad a) tinkamu amžiumi baigiant švietimo įstaigą ir b) tvariomis viešosiomis investicijomis į kokybišką ir įtraukų švietimą ir mokymą būtų sumažintas **jaunimo ir NEET asmenų, turinčių nedaug įgūdžių ir žemą kvalifikaciją**, skaičius.

1.12. EESRK ragina veiksmingai remti **valstybines užimtumo tarnybas (VUT)**, kad jos padėtų žmonėms toliau mokytis ir gauti kokybišką darbą. Jis nurodo, kad dėl **amžiaus grupės**, kuri gali naudotis Jaunimo garantijų iniciatyva, **išplėtimo** neturėtų sumažėti VUT teikiamų galimybių kokybė ar dar labiau padidėti spaudimas VUT arba švietimo ir mokymo sistemoms, kurios susiduria su padidėjusia paklausa. EESRK prašo toliau remti **VUT gebėjimus** ir užtikrinti, kad žmonės gautų **daugiau informacijos** apie esamas pameistrių vietas, stažuotes ir kokybiškus darbo pasiūlymus įmonėse.

1.13. Komitetas rekomenduoja patobulinti **Europass platformą** ją papildant patikima informacija darbo ieškantiems jaunuoliams, įskaitant neigaliuosius, įvairiomis kalbomis, įskaitant pagrindines migrantų, pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų kalbas.

⁽¹⁾ Žr. ETUC pasiūlymus dėl kokybės kriterijų ETUC jaunimo rezoliucijoje „Kitokia kova su jaunimo nedarbu“, 2020 m.

1.14. EESRK ragina valstybes nares toliau bendradarbiauti, kad visos esminės Jaunimo garantijų iniciatyvos reformos atspindėtų **teisines priemones, kuriomis reglamentuojamas atitinkamas finansavimas**. EESRK ragina Komisiją **padidinti** Jaunimo garantijų iniciatyvai skiriamas **ES lėšas**, atsižvelgiant į visas **ES investicijas į Jaunimo garantijų iniciatyvą, visas esamas ES programas** ir ES lėšų panaudojimo vertinimą. Tuos, kurie padeda jaunimui, reikėtų geriau informuoti apie turimas, Jaunimo garantijų iniciatyvai skirtas ES lėšas, o valstybės narės turi gauti gaires savo kalba. EESRK palankiai vertina tai, kad tikslinė parama jaunimui bus įtraukta į **Europos semestrą**.

1.15. EESRK ragina socialinius partnerius ir kitus atitinkamus suinteresuotuosius subjektus įtraukti į **„Europos socialinio fondo +“ (ESF+)**, numatyto Europos struktūrinių ir investicijų fondų partnerystės elgesio kodekse, **įgyvendinimą**. Toks dalyvavimas turi būti išplėstas, kad apimtų ES finansinę priemonę, kuria pagal kitą daugiametę finansinę programą (DFP) (2021–2027 m.) remiama sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva. Tokiu būdu būtų užtikrintas dalyvaujamas programavimas ir veiksminga jo įgyvendinimo stebėseną, kad lėšos iš tikrųjų pasiektų tuos, kuriems reikia pagalbos.

1.16. EESRK palankiai vertina Komisijos ketinimą sukurti **socialinės apsaugos galimybių stebėsenos sistemą** ir pateikti sprendimų, kaip užtikrinti tinkamas darbo sąlygas skaitmeninėse platformose dirbantiems žmonėms, nes priešingu atveju visuomenės patalka ir darbas platformose nebūtų geriausias ilgalaikis sprendimas užtikrinant kokybišką jaunimo įdarbinimą pagal Jaunimo garantijų iniciatyvą.

1.17. EESRK siūlo susieti būsimą **Europos vaikų garantijų iniciatyvą su Jaunimo garantijų iniciatyva**, kad būtų teikiama veiksmingesnė parama vaikų turintiems jauniems žmonėms, nesvarbu, ar jie dirba, ar ne.

1.18. EESRK ragina **Komisiją** parengti **socialinės ekonomikos veiksmų planą**, pagal kurį būtų veiksmingai remiami **jauni verslininkai ir startuoliai** ir didinami žalieji igūdžiai vietos lygmeniu, ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamoms grupėms ir dalyvaujant atitinkamiems socialiniams partneriams ir pilietinės visuomenės organizacijoms.

1.19. Komisija siūlo valstybėms narėms skatinti įmones samdyti jaunus bedarbius ir pasiūlyti jiems **kokybiškų darbo vietų**. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad **užimtumo paskatos, darbo užmokesčio subsidijos ir įdarbinimo priemonės, taip pat mokesčių paskatos įmonėms** iš tiesų gali būti puikus sprendimas siekiant šio tikslo. Be to, reikėtų užtikrinti prieigą prie tinkamų mokymosi galimybių. Paskatos įmonėms turėtų suteikti veiksmingų sprendimų, kurie atitiktų jų vidutinės trukmės ir ilgalaikius verslo planus.

1.20. EESRK rekomenduoja atlikti ES lygmens tyrimą siekiant nustatyti jau **išduodamus mikrokredencius** ir Europos įmonių, darbdavių, darbuotojų ir darbo ieškančių asmenų poreikius ir interesus, susijusius su mikrokredencialų gavimu ir prašymu, ypatingą dėmesį skiriant jaunimui.

1.21. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą stiprinti socialinį dialogą dėl pameistrystės rengimo gerinimo ir **ragina veiksmingai stebėti, kaip nacionaliniu ir įmonių lygmenimis įgyvendinama Tarybos rekomendacija dėl kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos** ⁽²⁾. Svarbu įvertinti ir tobulinti pameistrystės programas pagal kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos kriterijus.

1.22. EESRK ragina Komisiją remti **Europos pameistrių tinklą** nustatant aiškius įgaliojimus remti pameistrus pagal kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinę sistemą.

2. Bendrosios aplinkybės ir pastabos

2.1. Tarybos rekomendacija dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos buvo priimta 2013 m. balandžio mėn., kai ekonominiai ir finansiniai sutrikimai ir ekonomikos krizė buvo nulėmę **aukščiausią** Europos žmonių, iš kurių daug jaunimo, **nedarbo lygį**

⁽²⁾ OL C 153, 2018 5 2, p. 1..

2.2. Dėl COVID-19 pandemijos Europos ekonomika vėl patiria gilų nuosmukį ir kyla nedarbo lygis. 2020 m. birželio mėn. ES darbo neturėjo 3 mln. jaunesnių nei 25 metų amžiaus jaunuolių (17,1 % visų aktyvių tos grupės gyventojų) ⁽³⁾, ir numatoma ⁽⁴⁾, kad iki metų pabaigos šis skaičius išaugs iki 4,8 mln. (26,2 %). Be to, numatoma, kad NEET asmenų skaičius padidės nuo 4,9 mln. iki 6,7 mln. Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo stiprinimas yra **savalaikis** uždavinys siekiant XXI amžiuje išvengti aukščiausio nedarbo lygio ES istorijoje ⁽⁵⁾. Pasiūlyme dėl sustiprintos Jaunimo garantijų iniciatyvos valstybėms narėms pateikiamas kovos su jaunimo nedarbu priemonių rinkinys, kuriame numatytos įvairios priemonės, įskaitant pameistrystę, stažuotes, švietimą ir darbo pasiūlymus. Pasiūlyme daugiausia dėmesio skiriama **perėjimui iš švietimo sistemos į darbo rinką ir jaunuolių iki 30 metų amžiaus integracijai į darbo rinką per 4 mėnesius nuo užsiregistravimo valstybinėje užimtumo tarnyboje (VUT) arba Jaunimo garantijų iniciatyvą įgyvendinančiame subjekte**.

2.3. Kaip parodė paskutinė ekonomikos krizė, jaunimui krizė smogia stipriau. **Darbo rinkoje** jie yra **labiau pažeidžiami** ir jiems trūksta socialinės apsaugos arba ji yra silpna. Daugelis jų turi **studentų paskolas, neturi išteklių savo igūdžiams lavinti ir susiduria su didele psichikos ligų rizika** dėl neveiklumo. Jaunimo nedarbas turi ilgalaikių asmeninių pasekmių, todėl tokie jaunuoliai tampa „prarastąja karta“. EUROFOUND apskaičiavo ⁽⁶⁾, kad Europos ekonomika didžiojo nuosmukio laikotarpiu prarasdavo apie 162 mlrd. EUR per metus, nes nebuvo imamasi veiksmų jaunimo integracijos srityje. Jaunimo nedarbas gali daryti neigiamą poveikį **ne tik ekonomikai, bet ir visai visuomenei**, nes jaunimas gali atsisakyti demokratinio ir socialinio dalyvavimo.

2.4. NEET jaunuoliai yra **nevienalytė grupė**. Jie turi skirtingų igūdžių, skirtingą oficialią kvalifikaciją ir skirtingą asmeninę patirtį. Kai kurios švietimo sistemos nėra pakankamai lanksčios, kad būtų galima užtikrinti skirtingų švietimo sektorių **pralaidumą**. Jaunuoliams reikėtų pasiūlyti veiksmingų sprendimų, atsižvelgiant į jų kvalifikaciją ir igūdžių lygį. **Tikslinę socialinę, užimtumo ir švietimo paramą** visų pirma reikėtų teikti pažeidžiamiems asmenims, kilusiems iš nepalankios socialinės ir ekonominės aplinkos. Reikia užtikrinti **lyčių lygybę ir lygias galimybes** migrantams ir pabėgėliams, mažumoms, romams ir neigaliams jaunuoliams. Žemos kvalifikacijos ir mokyklos nebaigusiems jaunuoliams, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes, reikėtų teikti pagalbą siekiant **pagerinti jų igūdžius ir gebėjimus, kad jie pasiektų „EKS 3 arba 4 lygio“ kvalifikaciją**. Tai suteiktų galimybę juos integruoti į darbo rinką, laikantis Tarybos rekomendacijos dėl igūdžių tobulinimo kryptį ⁽⁷⁾.

2.5. Kalbant apie paramą jauniems suaugusiems, būtina apibrėžti, kad jų amžiaus grupė yra **nuo privalomojo švietimo baigimo amžiaus** ⁽⁸⁾ **iki 30 metų**. Pagal peržiūrėtą Jaunimo garantijų iniciatyvą paramos gavėjų amžiaus grupė išplečiama iki 30 metų amžiaus ir numatoma veiksminga parama žmonėms, kad jie galėtų gauti **deramą darbą, kelti kvalifikaciją ir persikvalifikuoti**. Tai, kad jaunuoliai baigia mokslus ankstyvame amžiuje, ir viešųjų investicijų į įtraukų švietimą visiems trūkumas prisideda prie **jaunuolių, turinčių mažai igūdžių ir žemą kvalifikaciją**, skaičiaus augimo. Todėl auga poreikis imtis priemonių juos integruoti į tolesnio švietimo sistemą ir į darbo rinką.

2.6. Dėl dabartinės krizės įvairiose pramonės šakose gali išnykti sukurtos darbo vietos. Pagal Europos socialinių teisių ramsčio (ESTR) ketvirtą principą „jaunimas turi **teisę** per keturis mėnesius nuo darbo netekimo arba mokslų baigimo **gauti kokybišką pasiūlymą toliau mokytis, dalyvauti pameistrystės programoje, stažotis arba dirbti**“. Be to, teikiant paramą jauniems žmonėms reikia taikyti ir pirmąjį ESTR principą, kad jie persikvalifikuotų bei keltų kvalifikaciją ir būtų kovojama su mokyklos nebaigimo problema siekiant užtikrinti jaunimo **„teisę į kokybišką ir įtraukų švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą“**. Valstybės narės turėtų užtikrinti šias teises skatindamos tarpsektorinį ir daugiapakopį bendradarbiavimą siekiant įgyvendinti integruotą požiūrį į jaunimo rėmimą, kai kyla daug kliūčių **socialinei įtraukčiai ne tik užimtumo srityje**, ⁽⁹⁾.

⁽³⁾ Eurostatas, 2020 m. rugpjūčio mėn. gauti duomenys.

⁽⁴⁾ *Intereconomics*, straipsnis „COVID-19 Crisis: How to Avoid a ‘Lost Generation’“, 2020 m.

⁽⁵⁾ 2013 m. rugsėjo mėn. 23,5 % – 5,5 mln. jaunuolių (jaunesnių nei 25 metų) neturėjo darbo (Eurostatas).

⁽⁶⁾ EUROFOUND (2015 m.), *Social inclusion of young people*.

⁽⁷⁾ OL C 484, 2016 12 24, p. 1.

⁽⁸⁾ Europos švietimo informacijos tinklas „Compulsory Education“ 2018/19. Privalomojo švietimo baigimo amžius yra 15 metų 7 ES šalyse, 16 metų – 16 šalių, 17 metų – 1 šalyje ir 18 metų – 3 šalyse, o 5 Vokietijos žemėse šis amžius yra 16 metų ir 18 metų likusiose 11 žemių.

⁽⁹⁾ Europos jaunimo forumas, „Updated position on the Implementation of the Youth Guarantee“, 2018 m.

3. Konkrečios pastabos

3.1. Kaip savo 2014 m. Jaunimo užimtumo tyrime jau nurodė EESRK Darbo rinkos observatorija⁽¹⁰⁾, įgyvendinant Jaunimo garantijų iniciatyvą ES valstybėse narėse susidurta su **daugybe kliūčių**, pavyzdžiui, prasta pagal šią programą siūlomų paslaugų kokybe, intervencija vėliau nei per žadėtą keturių mėnesių laikotarpį ir netinkamomis informavimo strategijomis, skirtomis labiausiai nuo darbo rinkos nutolusiems jaunuoliams (pvz., NEET). Siekiant užtikrinti geresnį Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimą, reikalingos veiksmingesnės **valdymo** struktūros. Finansavimas turėtų būti tinkamai orientuotas į didesnę jaunų žmonių užregistravimo lygį. Todėl **rengiant, įgyvendinant ir vertinant Jaunimo garantijų iniciatyvą, kuri gali padėti užtikrinti pritarimą reformoms ir sklandų jų įgyvendinimą, reikia užtikrinti geresnį atitinkamų suinteresuotųjų subjektų, pavyzdžiui, jaunimo organizacijų, nacionalinių jaunimo tarybų ir kitų atitinkamų NVO bei socialinių partnerių, dalyvavimą Europos, sektorių, nacionaliniu ir, jei reikia, įmonių lygmenimis.**

3.2. Reikia sustiprinti **padėties vertinimo sistemą**, kad būtų galima geriau suprasti **NEET asmenų įvairovę**. Paramos jaunimui stebėseną turėtų būti derinama su **intensyvesniais moksliniais tyrimais**, atsižvelgiant į NEET asmenų grupės, ypač pažeidžiamų jaunimo grupių, nevienalytiškumą vykdant įrodymais grindžiamą politiką, kartu laikantis teisės aktų dėl duomenų apsaugos nuostatų. NEET asmenis sudėtinga pasiekti, todėl, remiantis patikimais įrodymais ir duomenimis, būtinas integruotas socialinių ir užimtumo paslaugų – tiek viešųjų, tiek privačių – teikimas.

3.3. Reikėtų išplėsti socialinių partnerių ir atitinkamų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą naudojantis „**Europos socialiniu fondu +**“ (ESF+), kuriam sąlygas sudarė Europos struktūrinių ir investicijų fondų partnerystės elgesio kodeksas, kad šis dalyvavimas apimtų ES finansinę priemonę, kuria pagal kitą DFP (2021–2027 m.) remiama sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva. Tokiu būdu būtų užtikrintas dalyvaujamas programavimas ir veiksminga jo įgyvendinimo stebėseną, kad iššios iš tikrųjų pasiektų tuos, kuriems reikia pagalbos.

3.4. Šiuo požiūriu veiksminga socialinė, užimtumo, švietimo ir mokymo parama iš tiesų turi prasidėti nuo **atitinkamų ministerijų ir paramos tarnybų bendradarbiavimo**. Siekiant rasti geriausią sprendimą jaunimui, reikėtų užmegzti ministerijų, VUT, jaunimo organizacijų, nacionalinių jaunimo tarybų ir kitų atitinkamų NVO, socialinių partnerių ir kitų suinteresuotųjų subjektų partnerystę. Svarbiausias persvarstyto redakcijos klausimas turėtų būti tai, kad ankstesnėje Jaunimo garantijų iniciatyvoje nebuvo pasiektas **keturių mėnesių tikslas**. Reikia stiprinti ir remti **viešųjų užimtumo tarnybų vaidmenį ir gebėjimą** žmones įdarbinti kokybiškose darbo vietose. Jaunimui taip pat gali padėti NVO ir socialinės įmonės, siūlydamos laikiną darbą ir stažuotes. Reikėtų pateikti daugiau informacijos apie **laisvas darbo vietas** įmonėse, nes VUT negali padėti, jei nėra laisvų vietų arba informacijos apie jas. Kalbant apie privačių užimtumo tarnybų dalyvavimą, būtina užtikrinti, kad Jaunimo garantijų iniciatyvos parama, kaip ir viešoji parama, jaunimui būtų teikiama nemokamai.

3.5. Svarbu toliau gerinti ryšius su bendruomenėmis, jaunimo organizacijomis ir kitomis socialinėmis grupėmis ir jų informavimą, atsižvelgiant į keletą pavyzdžių, pateiktų Komisijos tarnybų darbiname dokumente, pridedamame prie pasiūlymo dėl Tarybos rekomendacijos „Tiltas į darbo rinką. Sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva⁽¹¹⁾“. Svarbu tai, kad komunikate „Jaunimo užimtumo rėmimas. Tiltas jaunajai kartai į darbo rinką“⁽¹²⁾ teigiama, jog pažeidžiamiausių asmenų informavimas tebėra nepakankamas, o tai dar labiau išryškina šios ir kitų **informavimo veiklos** formų svarbą.

3.6. Komitetas pažymi, kad remiantis Tarptautinės darbo organizacijos atlikta Jaunimo garantijų iniciatyvos analize⁽¹³⁾, **nacionalinių išteklių trūkumas** daro neigiamą poveikį šalių gebėjimui per keturis mėnesius visiems NEET asmenims suteikti galimybę dirbti arba dalyvauti mokymuose. **Didelis Jaunimo garantijų iniciatyvai skiriamas biudžetas** vertinamas palankiai, nes išplečiama žmonių, kuriems skirta ši iniciatyva, amžiaus grupė. Tačiau EESRK apgailestauja, kad nors ES ekonomikos gaivinimo plane numatyta 750 mlrd. EUR Europos ekonomikos gaivinimui, Jaunimo garantijų iniciatyvai skiriama tik 22 mlrd. EUR ir ši suma, pasak Europos Komisijos⁽¹⁴⁾, apima Europos socialinio fondo ir Jaunimo

⁽¹⁰⁾ EESRK Darbo rinkos observatorijos tyrimas dėl jaunimo užimtumo, 2014 m.

⁽¹¹⁾ SWD/2020/124 final.

⁽¹²⁾ COM/2020/276 final.

⁽¹³⁾ TDO, darbinis dokumentas „The European Youth Guarantee: A systematic review of its implementation across countries“, 2017 m.

⁽¹⁴⁾ COM/2020/276 final.

užimtumo iniciatyvos investicijas, įskaitant **nacionalinį bendrą finansavimą**. Komisija taip pat pristatė **papildomų fondų** naudojimą: tai apima 55 mlrd. EUR 2020–2022 m. laikotarpiu iš iniciatyvos „REACT-ES“ ir 86 mlrd. EUR iš ESF+, kuriais, be keleto kitų fondų, šalys taip pat gali naudotis remdamos jaunimo užimtumą. Moksliniai tyrimai ⁽¹⁵⁾ rodo, kad veiksmingą paramą pagal peržiūrėtą Jaunimo garantijų iniciatyvą būtų galima teikti turint **ne mažiau kaip 50 mlrd. EUR per metus**. EESRK ragina Komisiją pateikti valstybėms narėms aiškius skaičiavimus ir gaires dėl visos ES lygmens investicijų sumos Jaunimo garantijų iniciatyvai ir veiksmingo jos panaudojimo vertinimą. Kadangi reikia užtikrinti paramos mechanizmo, sustiprinto viešosiomis investicijomis, tvarumą, Komitetas palankiai vertina tikslinės paramos jaunimui įtraukimą į Europos semestrą.

3.7. EESRK palankiai vertina tai, kad šia politikos iniciatyva siūloma taikyti tikslinį požiūrį į pažeidžiamus asmenis, remiantis platesne partnerystė su socialiniais partneriais ir jaunimo organizacijomis, ir daugiausia dėmesio skiriama lyčių aspektui. Tokia partnerystė turi veikti **ir už nacionalinių sostinių ribų, vietos bendruomenėse, taip pat tiesiogiai gauti grįžamosios informacijos iš jaunimo**. Svarbu, kad jaunimas būtų remiamas, kai jis pradeda kurti šeiminių gyvenimą, o į būsimą **Europos vaikų garantijų iniciatyvą** reikėtų įtraukti nuostatų dėl vaikų turinčių dirbančių ar darbo neturinčių jaunų žmonių, tokiu būdu susiejant šią politiką su Jaunimo garantijų iniciatyva.

3.8. EESRK palankiai vertina pasiūlymus dėl paramos jaunimo verslumui **Komisijos socialinės ekonomikos veiksmų plane**, taip pat jo nuostatas dėl žaliųjų įgūdžių vietos lygmeniu, ypatingą dėmesį atkreipiant į pažeidžiamas grupes. EESRK prašo Europos Komisijos į tokio veiksmų plano rengimą įtraukti atitinkamus socialinius partnerius ir pilietinės visuomenės organizacijas, ypač jaunimo organizacijas, kad būtų atsižvelgta į jaunimo, pameistrių, stažuotojų ir jaunų darbuotojų patirtį. **Reikia skatinti jaunimo startuolius ir propaguoti verslumo ugdymą**. Savarankiškos veiklos galimybės skaitmeninėje ir žaliojoje ekonomikoje, suteikiamos **diskriminuojamoms ir pažeidžiamoms grupėms**, turi būti derinamos su tiksline informacija šioms grupėms ir joms turi būti teikiama konkreti parama. Šioje srityje svarbų vaidmenį atlieka **tarpiniai organai**, pavyzdžiui, VUT, jaunimo organizacijos, nacionalinės jaunimo tarybos, kitos atitinkamos NVO ir profesinės sąjungos.

3.9. Siekiant parengti **veiksmingas strategijas** visoms jaunimo grupėms, kurioms reikia pagalbos, svarbu aiškiai apibrėžti jaunimo, kuriam taikoma Jaunimo garantijų iniciatyva, amžiaus grupę. **Privalomojo švietimo amžiaus mažinimas** šalyse gali daryti neigiamą poveikį ir padidinti NEET asmenų skaičių. EESRK palankiai vertina Jaunimo garantijų iniciatyvoje numatytą amžiaus grupės išplėtimą; jis dar 2013 m. ⁽¹⁶⁾ rekomendavo Jaunimo garantijos programa galinčių pasinaudoti jaunuolių **amžiaus ribą** padidinti iki 30 metų, ypač šalyse, kuriose jaunimo nedarbas yra didžiausias. Tačiau šiuo atžvilgiu jis išpėja dėl kokybės ir gebėjimų. Gali prireikti užtikrinti, kad **valstybės narės** galėtų **lanksčiai** apibrėžti amžiaus grupę, kurią jos turi remti. Padidinta amžiaus grupė turėtų apimti ir jaunuolius, kurie jau turi tam tikros darbo patirties ir teisę gauti **bedarbio pašalpą**. Tačiau svarbu aiškiai apibrėžti amžiaus grupės ribas.

3.10. Komisija siūlo valstybėms narėms skatinti įmones samdyti jaunus bedarbius ir pasiūlyti jiems **kokybiškų darbo vietų**. Turime kuo geriau suderinti darbo vietas su jaunų bedarbių **kvalifikacija ir interesais** ir motyvuoti juos kokybiškais ir **įtraukiais kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo** pasiūlymais, kad išlaikytume juos atitinkamose darbo vietose. Tačiau EESRK mano, kad valstybėms narėms turėtų būti suteikta galimybė lanksčiai spręsti, ar jos nori išplėsti Jaunimo garantijų iniciatyvos taikymo sritį, atsižvelgiant į jaunimo nedarbo pobūdį ir mastą nacionaliniu, regionų ir vietos lygmenimis.

3.11. Vien tik Jaunimo garantijų iniciatyvos stiprinimo dabartinės krizės sąlygomis nepakanka, todėl norint padėti jaunimui reikia imtis **neatidėliotinių priemonių**. Vykdam **aktyvią darbo rinkos politiką** valstybėse narėse reikia užtikrinti, kad teikiama pasiūlymais būtų galima **jaunimui pasiūlyti ilgalaikių sprendimų**, užtikrinti **kokybiškas darbo vietas**, kokybiškas darbo sąlygas ir sąžiningas įdarbinimo ir darbo vietos išsaugojimo galimybes. Reikėtų laikytis darbo teisės ir kolektyvinių sutarčių nuostatų ir jas propaguoti, ypač kiek tai susiję su kvalifikacijos lygio ir darbo užmokesčio sąsaja, taip pat su demokratija darbe. Darbo rinkoje jaunimui turėtų būti užtikrintos tokios pat sąlygos kaip ir suaugusiems, būtent tokio pat minimalaus darbo užmokesčio, teisės į pensijas ir apsaugos nuo nesaugių darbo sutarčių (nenustatytos apimties darbo sutarčių), neapmokamų stažuotojų ir fiktyvaus savarankiško darbo požiūriu. Trumpalaikės ir laikinos sutartys su jaunimu gali padėti išspręsti aktualias problemas, tačiau ilgalaikis mažų garantijų darbas vienodai kenkia ir jaunimui, ir įmonėms, ir ekonomikai.

⁽¹⁵⁾ Intereconomics, straipsnis „COVID-19 Crisis: How to Avoid a ‘Lost Generation’“, 2020 m.

⁽¹⁶⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 101.

3.12. Kalbant apie Jaunimo garantijų iniciatyvos **keturių mėnesių terminą** po registracijos Jaunimo garantijų iniciatyvą įgyvendinančiame subjekte, kuris paprastai yra VUT, labai svarbus lankstumas. Darbo arba švietimo pasiūlymas arba mokymosi galimybė turėtų būti pasiūlyti **nedelsiant** ⁽¹⁷⁾, tačiau tai turėtų būti **kokybiškas sprendimas ir kokybiška darbo vieta arba švietimo pasiūlymas/mokymosi galimybė**. Taip pat reikėtų atsižvelgti į kartais ilgai trunkančias neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimo procedūras, kurios tam tikrą laikotarpį gali būti derinamos su siūlomomis mokymo galimybėmis. Siekiant įgyvendinti keturių mėnesių tikslą ir teikti individualią paramą, patvirtinimo ir mokymų rengimo sistemos turėtų būti **lankstesnės** ir gyvybingesnės.

3.13. Jaunimo garantijų iniciatyva turi prasidėti **kokybišku jaunuolių profesiniu orientavimu ir konsultavimu** ankstyvojo mokyklinio ugdymo metu. Idealiu atveju **neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų patvirtinimas** turėtų baigtis kvalifikacijos, aiškiai apibrėžiančios Europos kvalifikacijų sandaros (EKS) ir (arba) nacionalinės kvalifikacijų sandaros (NKS) lygį, nustatymu ir profesine kvalifikacija arba sertifikatu, kuriame aiškiai nurodytos užduotys ir įgūdžiai, kurie yra patvirtinami, ir tai, kaip šis sertifikatas yra susijęs su bendra kvalifikacija. Naujoji **Europass sistema** turėtų sudaryti sąlygas į *Europass* gyvenimo aprašymą aiškiai ir praktiškai įtraukti visų rūšių sertifikatus ir kvalifikacijas.

3.14. Mikrocredencialai yra alternatyvus papildomų įgūdžių, kurių suteikia įmonės arba profesinio rengimo ir mokymo bei aukštojo mokslo įstaigos, dokumentavimo sprendimas. Kadangi nėra bendros Europos **mikrocredencialų** apibrėžties ar supratimo, būtų galima apsvarstyti tolesnės mikrocredencialų politikos galimybę siekiant padėti jaunimui, kai jais papildoma bendra kvalifikacija, ir laikytis su darbuotojų sąjungomis ir darbdaviais sutartos Europos **mikrocredencialų** apibrėžties ir supratimo.

3.15. COVID-19 krizė turėjo įtakos pameistrystės programų rengimui; daugelyje ekonomikos sektorių, kuriems darė poveikį karantinas, pameistriai turėjo atidėti savo pameistrystę arba net jos atsisakyti; kituose sektoriuose pameistriai tęsė savo pameistrystę įgyvendindami projektus arba pasitelkdami modeliavimą, dirbdami iš namų. **Pameistrystės vietų įmonėse derinimas su PRM studentų skaičiumi** iš tiesų yra problema. Daugiau informacijos iš įvairaus dydžio privačių ir viešųjų įmonių visų pirma turėtų gauti VUT, kad būtų remiamos PRM mokyklos ir mokytojai, bandantys rasti praktinio mokymosi vietų būsimiems pameistriams.

3.16. EESRK pabrėžia, kad pameistrystė skirta ne tik jaunimui, nes pačioje pirmoje kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos pastraipoje pabrėžiamas dviguba pameistrystės nauda – tiek **jaunimui**, tiek **suaugusiesiems**. Tai, kad pameistrystė buvo įtraukta į Paramos jaunimo užimtumui politikos dokumentą, prisideda prie klaidingo supratimo, kad pameistrystė yra skirta tik jaunimui. EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija pasiūlė valstybėms narėms pateikti daugiau mokymosi pasiūlymų ir sustiprinti perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką **rengiant kokybiškas pameistrystės ar stažuotčių programas**. Tai taip pat gali veiksmingai padėti mažinti mokyklos nebaigusių asmenų skaičių ir užtikrinti geresnę migrantų ir pabėgėlių integraciją į darbo rinką, kartu laikantis Europos socialinių teisių ramsčio, kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos ir stažuotčių kokybės sistemos.

3.17. Komisija siūlo atnaujinti **Europos pameistrystės aljansą** ir suteikti jam naują postūmį. Nors Europos pameistrystės aljansas užtikrino didelį dėmesį pameistrystės programų srityje padidindamas įmonių įsipareigojimų skaičių, to nepakanka. Labai mažos ir mažosios įmonės, siūlydamos vietas pameistriams, vis dar susiduria su dideliais sunkumais. Todėl būtų galima skatinti keletą bendrovių siūlomą **bendradarbiaujamąją** pameistrystę. Atsižvelgiant į kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos nustatytus kriterijus, reikėtų užtikrinti visų pameistrystės programų kokybę ir veiksmingumą, o pagal kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinę sistemą Komisija turėtų įmones pripažinti ir apdovanoti.

3.18. Komitetas palankiai vertina tai, kad Komisija daugiau dėmesio skiria **pameistrystės užtikrinimui skaitmeniniame ir žaliajame sektoriuose**, tačiau pažymi, kad sąlygas kokybiškai pameistrystei reikėtų sudaryti ir visuose kituose sektoriuose, kuriuose vyksta skaitmeninė ir žalioji pertvarka.

3.19. Sėkmingoms profesinio rengimo ir mokymo ir pameistrystės sistemoms, kurios suteikia galimybę gauti kokybišką darbo vietą, reikalingas **veiksmingas socialinis dialogas su profesinėmis sąjungomis ir darbdavių atstovais**. EESRK palankiai vertina Komisijos teiginį, kad reikia stiprinti socialinį dialogą Europos ir nacionaliniu lygmenimis, o Komisijos pameistrystės rėmimo tarnybos galėtų padidinti papildomas gebėjimų stiprinimo galimybes. Nors keletas sektorių socialinių

⁽¹⁷⁾ OL C 161, 2013 6 6, p. 67.

partnerių jau įsipareigojo remti Europos pameistrystės aljansą, EESRK pabrėžia Europos sektorinio socialinio dialogo komitetų, kurie savo darbo programą sudaro pagal sutartus bendrus prioritetus, savarankiškumą.

3.20. Darbo neturintiems jaunuoliams, kuriems jau suteikta kvalifikacija, Jaunimo garantijų iniciatyva taip pat turėtų būti darbo garantija ⁽¹⁸⁾, t. y. jaunuoliai įgytų pirmosios darbo patirties viešajame arba ne pelno sektoriuje.

Briuselis, 2020 m. spalio 29 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė*
Christa SCHWENG

⁽¹⁸⁾ Pavlina R. Tcherneva, *Levy Economics Institute, Working Papers Series No. 902*, „The Job Guarantee: Design, Jobs, and Implementation“, 2018 m.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „2020–2025 m. ES strategija dėl nusikaltimų aukų teisių“

(COM(2020) 258 final)

(2021/C 10/09)

Pranešėjas **Ionuț SIBIAN**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2020 8 12
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2020 9 9
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	226 /1 /4
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK labai palankiai vertina Europos Komisijos 2020–2025 m. ES strategiją dėl nusikaltimų aukų teisių, kuria remiamas ilgalaikis planavimas ir tinkamas koordinuotas politikos įgyvendinimas įvairiuose sektoriuose, kad nė viena auka nebūtų pamiršta.

1.2. EESRK mano, kad norint, jog strategija būtų veiksminga, reikalingas **aiškus veiksmų planas**, kuriame būtų išsamiai aprašyta, kaip ir kada imtis veiksmų ir kokių rezultatų tikimasi.

1.3. Siūloma strategija turėtų būti suprantama ir įgyvendinama kartu su kitomis ES strategijomis: Lyčių lygybės strategija, ES veiksmingesnės kovos su vaikų seksualiniu išnaudojimu strategija, LGBTI asmenų lygybės strategija, ES romų integracijos nacionalinių strategijų bendraisiais principais ir Jungtinių Tautų neigaliųjų teisių konvencija (JT NTK).

1.4. Siūlomoje strategijoje turėtų būti pateikta daugiau gairių ir išsamiai apžvalga, kaip valstybės narės galėtų įgyvendinti aukštos kokybės standartus ir įdiegti prieinamas, sąžiningas ir veiksmingas priemones, skirtas padėti aukoms naudotis tokiomis atkuriamosiomis paslaugomis.

1.5. Europos Komisija turėtų naudoti šią strategiją tam, kad paskatintų valstybes nares remti duomenų rinkimą ir konsultavimąsi su bendruomenėmis, aukomis ir potencialiomis aukomis bei atlikti poreikių vertinimus, kuriais būtų vadovaujama formuojant politiką ir institucinį atsaką. Vieninga vizija dėl duomenų apie nusikaltimų aukas rinkimo, kurią būtų galima užtikrinti įgyvendinant šią strategiją, leistų reaguoti geriau ir tikslingiau.

1.6. EESRK taip pat rekomenduoja išplėsti strategijoje nurodyto siūlomo ES smurto dėl lyties ir smurto šeimoje prevencijos tinklo vaidmenį, kad jis apimtų tikslus ir rezultatus, susijusius su šios rūšies nusikaltimų nustatymu ir švelninimu, ypač kai šie nusikaltimai turi tarpvalstybinį komponentą.

1.7. Kalbant apie pagrindinius Europos Komisijos strategijoje pasiūlytus veiksmus, EESRK mano, kad kai kuriuos strategijos aspektus būtų galima paaiškinti išsamiau, įskaitant tai, kad:

- a) mokymo skatinimas neturėtų apsiriboti teisminėmis ir teisėsaugos institucijomis; būtinybė užtikrinti tęstinį profesinį mokymą, susijusį su darbu su nusikaltimų aukomis, pirmiausia, su neapykantos nusikaltimų aukomis, yra vienodai aktuali socialiniams darbuotojams ir medikams. Toks mokymas turėtų aiškiai apimti kursus apie šališkumą ir stereotipus ir būti organizuojamas bendradarbiaujant su PVO, teikiančiomis paramą įvairioms pažeidžiamoms grupėms;
- b) ES finansavimo teikimas nacionalinėms paramos aukoms organizacijoms ir bendruomeninėms organizacijoms turėtų būti papildytas **tvirtesniu** pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) ir vietos ar nacionalinių valdžios institucijų **bendradarbiavimu** ⁽¹⁾. Apskritai, pagal šią strategiją turėtų būti nustatytos aiškos gairės, kaip bendradarbiauti valstybių valdžios institucijoms ir bendrauti su PVO ir ekspertais, kad būtų galima nustatyti bendruomenių poreikius, rengti tikslines kampanijas, pranešimo apie nusikaltimus ir paramos sistemas, kurios būtų visiškai prieinamos, sąžiningos ir veiksmingos;
- c) nacionalinės kampanijos, skirtos didinti informuotumą apie aukų teises, turėtų būti pritaikytos prie ypač pažeidžiamų bendruomenių, įskaitant ne ES piliečių, pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų, poreikių ir specifinių savybių ir turėtų būti grindžiamos poreikių, tendencijų, gerosios patirties ir problemų įvertinimu vietos lygmeniu.

1.8. Su COVID-19 susijusi patirtis dar kartą parodė, kad kai kurių valstybių narių valdžios institucijos neturi pakankamai galimybių suteikti skubios ar trumpalaikės pastogės, ypač už sostinių ribų. Skubios pastogės, saugių namų ir paramos centrų kūrimas bei integruotų paramos paslaugų teikimas yra būtinybė, todėl tam būtinas nacionalinių valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės veikėjų bendradarbiavimas bei ES finansavimas.

1.9. Europos Komisija turėtų aukų darbotvarkę įtraukti į visas ES finansavimo programas, įskaitant ES lėšas, valdomas nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis.

2. Nuomonės rengimo aplinkybės

2.1. Per pastaruosius trisdešimt metų su aukų teisių apsauga susijusios teisės ir politika išplėtotos tarptautiniu ir Europos lygmenimis. Didelė pažanga, be kita ko, padaryta dėl to, kad buvo priimta daugybė aukoms naudingų ES teisės aktų, pavyzdžiui, 2012 m. Nusikaltimų aukų teisių direktyva ir 2004 m. Kompensacijos direktyva, o dabar – dokumentas „Rengiant naują 2020–2025 m. ES aukų teisių strategiją“.

2.2. Priimdama savo pirmąją ES strategiją dėl nusikaltimų aukų teisių, Komisija siekia užtikrinti, kad visos nusikaltimų aukos galėtų būti tikros, kad bus visiškai gerbiamos jų teisės, neatsižvelgiant į tai, kurioje ES šalyje nusikaltimas buvo padarytas.

2.3. Strategijoje numatomi keli ateinančių penkerių metų veiksmai, sutelkiant dėmesį į du tikslus: pirma, įgalinti aukas pranešti apie nusikaltimą, reikalausti kompensacijos ir galiausiai atsigauti nuo nusikaltimo padarinių; antra, bendradarbiauti su visais susijusiais nusikaltimų aukų teisių subjektais.

2.4. Strategijoje taip pat išdėstyta daugybė Komisijos, valstybių narių ir pilietinės visuomenės veiksmų ateinantiems penkeriems metams.

2.5. Strategijoje nustatyti penki pagrindiniai prioritetai: 1. Veiksmingas bendravimas su aukomis ir saugios aplinkos aukoms pranešti apie nusikaltimus užtikrinimas. 2. Paramos pažeidžiamiausioms aukoms ir jų apsaugos gerinimas. 3. Palankesnės sąlygos aukoms gauti kompensaciją. 4. Suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimo ir veiklos koordinavimo stiprinimas. 5. Tarptautinio aukų teisių aspekto stiprinimas.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Apskritai, tikėtina, kad penki strategijos prioritetai duos teigiamą poveikį ir veiksmingai prisidės prie paramos valstybėms narėms, įgyvendinančioms atitinkamą ES sistemą. Tačiau galima pažymėti ir keletą svarbių dalykų, taip pat kompleksinius klausimus.

⁽¹⁾ Kalbama, *inter alia*, apie duomenų rinkimo ir dokumentų priėmimo bei pranešimo apie nusikaltimus mechanizmus ir prieigą prie lėšų, bet ir apie tvirtų vietinių paramos paslaugų sistemų diegimą.

3.2. Strategijoje nedaug kalbama apie pranešimo mechanizmų (oficialių ar neoficialių) sukūrimo arba, atsižvelgiant į konkretų atvejį, jų aprėpties ir veiksmingumo didinimo svarbą. Tokie mechanizmai turėtų būti supaprastinti ir jais turėtų galėti pasinaudoti visų grupių aukos, neatsižvelgiant į jų statusą atitinkamoje ES valstybėje narėje, taip pat jie turėtų būti pritaikyti ir lankstūs, kad atitiktų pažeidžiamiausių asmenų poreikius. Tam reikėtų išsamesnio poreikių vertinimo, dokumentų priėmimo, duomenų rinkimo ir konsultavimo procesų, kaip nurodyta kitose toliau pateiktose pastabose.

3.3. Nors strategijoje minima nemažai problemų, su kuriomis susiduria pažeidžiamos grupės, joje taip pat turėtų būti minimi pabėgėliai ir prieglobsčio prašytojai, pripažįstant padidėjusį jų, kaip grupės, pažeidžiamumą dėl islamofobinių, rasistinių, ksenofobinių ir kitų neapykantos nusikaltimų rūšių.

3.4. Strategijoje bendrai pabrėžiama, kad „nusikaltimų aukos, norėdamos pasinaudoti teise kreiptis į teismą, dažniausiai susiduria su sunkumais dėl informacijos trūkumo, nepakankamos paramos ir apsaugos“. Verta pabrėžti, kad į strategiją turėtų būti įtraukta papildoma informacija, atsižvelgiant į būtinybę padaryti esamas nuostatas ir mechanizmus ne tik geriau žinomus, bet ir apskritai labiau prieinamus (pradedant pranešimo apie nusikaltimus ir tapatybės pasirinkimo, baigiant paramos ar teisių gynimo mechanizmais). Šiuo atžvilgiu dažnai gali prireikti paramos paslaugų, pavyzdžiui, bendruomenės darbuotojų, vaikų apsaugos darbuotojų, kurie rūpinasi nelydimų migrantų ar prieglobsčio prašytojų vaikais ar į vaikų apsaugos sistemas įtrauktais vaikais, medicinos darbuotojų, psichikos sveikatos srities darbuotojų, vertėjų žodžiu tiems, kurie nemoka vietinės kalbos, ir kt. paslaugų. Tokioms paramos paslaugoms teikti taip pat turėtų būti skirtas mokymas, tačiau šiuo metu mokymas apie aukų teises daugiausiai minimas kalbant apie teisėsaugos ir teismines institucijas.

3.5. Nors aišku, kad pirmasis strategijos prioritetasis yra užtikrinti veiksmingą bendravimą su nusikaltimų aukomis ir saugią aplinką aukoms pranešti apie nusikaltimus, vis dar esama didelė nerimą keliančio klausimo, kaip užtikrinti pranešimo apie nusikaltimus ir registravimo sistemų, ypač neoficialių, **būvimą, veiksmingą veikimą ir prieinamumą**, nes pačioje strategijoje pabrėžiama, kad daugelis pažeidžiamiausių bendruomenių ir aukų dažnai nenori bendrauti su valdžios institucijomis, nesugeba to padaryti arba susiduria su kitomis kliūtimis siekdami (valdžios institucijoms) pranešti apie nusikaltimus oficialiai. NET jei tokios sistemos nepadėtų pradėti baudžiamosios veikos tyrimo, jomis vis tiek galima užtikrinti galimybes gauti konkrečių rūšių paramą ir jos gali būti svarbios teikiant duomenis vietos ar nacionaliniu lygmeniu (tai turėtų būti svarbiausia formuojant politiką) ir sudarant paslaugų biudžetą bei jas planuojant.

3.6. Be to, atrodo, kad strategijoje yra mažai arba visai nėra nuorodų į dokumentų priėmimą ar duomenų rinkimą. Norint tinkamai reaguoti į aukų poreikius ir sukurti sistemą, kurią taikant užtikrinamos aukų teisės, ypač kai tai susiję su tam tikrų rūšių nusikaltimų – neapykantos nusikaltimų, seksualinio smurto ir smurto dėl lyties ir kt. – aukomis, reikia gerai suprasti su konkrečia vieta ir bendruomene susijusias aplinkybes, turėti galimybę susipažinti su bendruomene, įvertinti poreikius ir tobulinti tikslingą politiką bei praktinius sprendimus. Todėl strategija iš esmės turėtų paskatinti valstybes, galbūt taikant kompleksinį požiūrį, remti duomenų rinkimą ir konsultavimąsi su bendruomenėmis, aukomis ir potencialiomis aukomis, atlikti poreikių vertinimus ir, bendradarbiaujant su PVO, nustatyti geriausios praktikos pavyzdžius, kuriais būtų vadovaujama formuojant politiką ir institucinį atsaką.

3.7. Paskutinis aspektas, susijęs su duomenų rinkimu, kurį reikia pabrėžti, yra poreikis, kad pagrindinės valdžios institucijos (policija / teisminės / baudžiamojo persekiojimo institucijos) įdiegtų veiksmingas sistemas, leidžiančias išsamiai ir sistemškai rinkti **informaciją apie nusikaltimų aukas**, ją analizuoti ir naudoti kuriant tikslingas atsakomąsias priemones. Pavyzdžiui, šiuo metu tik kelios ES valstybės narės renka išskaidytą informaciją, susijusią su nusikaltimų aukų profiliais. Tokia informacija būtų naudinga analizuojant tendencijas ir modelius, ji prisidėtų kuriant prevencijos veiklą, informavimo kampanijas, pranešimo apie nusikaltimus priemones, identifikavimo ir reagavimo mechanizmus ar paramos paslaugas.

3.8. Be to, daugelyje ES valstybių narių sunku įvertinti tokių reiškinių kaip neapykantos nusikaltimai mastą, nes trūksta prieinamų pranešimo apie nusikaltimus sistemų, incidentų ir (arba) skundų registravimo sistemos (kuriomis gali naudotis tik policija ir (arba) prokuratūra) yra pernelyg formalios ir trūksta tam tikrų duomenų rinkimo apie aukas kriterijų ir gairių. Vieninga vizija dėl duomenų apie nusikaltimų aukas rinkimo, kurią būtų galima užtikrinti įgyvendinant šią strategiją, leistų reaguoti geriau ir tikslingiau. Tai taip pat siejasi su kitomis Komisijos iniciatyvomis ir tuo, kaip jos gali būti įgyvendinamos (pavyzdžiui, susijusios su rasizmu ir ksenofobija), nes tikėtina, kad jas taip pat neigiamai veikia duomenų ar tinkamos jų analizės trūkumas.

3.9. Turint omenyje pranešimą apie nusikaltimus, svarbu paaiškinti, kad strategijoje nagrinėjami visi trys ramsčiai, susiję su aukų teisių užtikrinimu: a) (nusikaltimo aukų) identifikavimas, kuris gali būti atliekamas pasitelkiant oficialius ir neoficialius pranešimo mechanizmus, kaip minėta ankstesnėje pastaboje; b) prevencija ir c) atsakas.

3.10. Sveikintina, kad strategijoje yra kelios nuorodos į atitinkamų specialistų bendravimo su aukomis svarbą, kad jie atsižvelgtų „į konkrečius aukų poreikius“. Tačiau siekiant tinkamai įgyvendinti šį konkretų aspektą, turėtų būti sukurtas mechanizmas ir atitinkamų specialistų gebėjimų stiprinimo programos, leidžiančios tinkamai nustatyti ir suprasti šiuos konkrečius poreikius. Jų nesukūrus, tikslo užtikrinti atsaką, tenkinantį konkrečius poreikius, pasiekti neįmanoma. Toks mechanizmas priklausytų nuo valdžios institucijų, pilietinės visuomenės organizacijų ir visuomeninių arba bendruomenės organizacijų veiklos koordinavimo. Dėl to ne tik padaugės konkrečių pažeidžiamų bendruomenių narių pranešimų apie nusikaltimus, išaugs tokių užregistruotų pranešimų skaičius ir bus prisidedama prie bylų parengimo; dėl to taip pat padidės bendros nacionalinių sistemų galimybės nustatyti aukų poreikius ir teikti atitinkamas nuorodas ir individualizuotus atsakus. Todėl strategijoje dėmesys turėtų būti sutelktas į nusikaltimų aukų konkrečių poreikių nustatymą arba aiškiau apibrėžtos priemonės, kuriomis siekiama geriau juos nustatyti.

3.11. Atsižvelgiant į tai, kas minėta anksčiau, strategijoje yra keletas nuorodų į „specialių poreikių“ turinčias aukas, kurios „turėtų turėti galimybę gauti specializuotą paramą“. Šiuo atžvilgiu nacionalinio lygmens suinteresuotieji subjektai turėtų būti, naudojantis šia strategija, skatinami diegti specialiųjų poreikių nustatymo ir įvertinimo mechanizmus, kurie taip pat apima **reguliarius mainus su kitais esamais atitinkamais identifikavimo mechanizmais**, tokiais kaip kovos su prekyba žmonėmis mechanizmas. Tai leistų keistis patirtimi kelioms įstaigoms, taip pat būtų galima geriau, išsamiau ir visapusiškiau reaguoti, tinkamai atsižvelgiant į nustatytus specialiuosius poreikius.

3.12. Bet kurios paslaugos, taip pat informavimo kampanijos apie aukų teises, turi būti grindžiamos poreikių vertinimais ir konsultacijomis su bendruomenėmis. Rengiant tokias informavimo kampanijas, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas ne tik aukoms vaikams, pagyvenusiems žmonėms ar aukoms su negalia, bet ir, pavyzdžiui, pabėgėlių, prieglobsčio prašytojų ir aukų migrantų, kurie taip pat gali susidurti su didelėmis kliūtimis, įskaitant tarpsektorinę diskriminaciją, norėdami gauti informacijos, pranešti apie nusikaltimą arba gauti paramos paslaugas, poreikiams.

3.13. Dėmesys mokymui atspindi visoje strategijoje – ir tai iš tikrųjų yra labai svarbu užtikrinant sklandų sistemų veikimą ir aukų teises. Tačiau, jei pripažintume tam tikrų rūšių nusikaltimų, visų pirma, neapykantos nusikaltimų, kibernetinių nusikaltimų, smurto dėl lyties ar nusikaltimų, turinčių poveikį vaikams, poveikį, mokymo veikla turėtų būti prieinama ne tik teisminėms institucijoms ir policijai. Be to, dėmesį reikėtų sutelkti į pirmųjų reaguotojų, kurie gali būti bendruomenės darbuotojai, mokytojai, vaiko apsaugos darbuotojai, priėmimo ar imigrantų sulaikymo darbuotojai arba pasienio policija, igūdžių gerinimą. Tai ypač būdinga atvejams, susijusiems su mišriu migracijos srautu, įskaitant neteisėtus mišrius migracijos srautus tarp ES valstybių narių, rizika tapti išnaudojimo auka ir vis dažnėjančiais pranešimais apie smurtą pasienyje ir prieglobsčio prašytojų priėmimo įstaigose.

3.14. Nors palankiai vertiname tai, kad 2012 m. Nusikaltimų aukų teisių direktyvoje dėmesys sutelkiamas į atkuriamojo teisingumo paslaugas ir daroma išvada, kad teikiant tokias paslaugas pirmiausia turėtų būti atsižvelgiama į aukų interesus ir poreikius, strategijoje turėtų būti pateikta daugiau gairių ir išsami apžvalga, kaip valstybės galėtų įgyvendinti aukštos kokybės standartus ir diegti prieinamas, sąžiningas ir veiksmingas priemones, skirtas padėti aukoms naudotis tokiomis atkuriamosiomis paslaugomis.

3.15. Dėl smurto lyties pagrindu aukų: nors strategijoje yra keletas smurto dėl lyties pavyzdžių, turėtų būti pripažintos ir nurodytos ir kitos seksualinio smurto ir smurto dėl lyties rūšys, pavyzdžiui, žalingos tradicinės praktikos, tokios kaip moterų lyties organų žalojimas, vaikų santuoka ir kt. Išplėtus šį sąrašą būtų galima didinti teisėsaugos ir kitų susijusių specialistų informuotumą apie tokią praktiką.

3.16. Strategijoje nurodyto siūlomo ES tinklo, kuriuo siekiama užkirsti kelią smurtui dėl lyties ir smurtui šeimoje, vaidmuo turėtų būti išplėstas, kad apimtų tikslus ir rezultatus, susijusius su šios rūšies nusikaltimų nustatymu ir jų padarinių švelninimu (ypač kai šie nusikaltimai turi tarpvalstybinį komponentą).

3.17. Smurtas dėl lyties ir priekabiavimas darbo pasaulyje yra laikomi žmogaus teisių pažeidimais ir kelia grėsmę žmogaus orumui, deramo darbo skatinimui ir galimybei patekti į darbo rinką bei pažangai joje. Europos socialiniai partneriai 2007 m. pasirašė atskirą susitarimą, kuriuo siekiama svarstyti šį klausimą ir kurį reikia visapusiškai įgyvendinti nacionaliniu lygmeniu valstybėse narėse. 2019 m., TDO šimtmečio proga, buvo priimta Konvencija Nr. 190 – Konvencija

dėl smurto ir priekabiavimo, – kurioje nurodomos smurto prevencijos ir aukų apsaugos priemonės, taip pat veiksmingo vykdymo užtikrinimo priemonės ir teisių gynimo priemonės, kartu su gairėmis, mokymu ir informuotumo skatinimo iniciatyvomis. EESRK ragina Europos institucijas skatinti greitą šios konvencijos ratifikavimą valstybėse narėse ir koordinuoti galimą tolesnę veiklą Europos lygmeniu.

3.18. Kai strategijoje nagrinėjama prekybos žmonėmis problema, taip pat reikia pripažinti prekybos žmonėmis ir išnaudojimo poveikį ne ES piliečiams ir pabėgėliams. Tai taip pat taikoma pagrindiniams strategijoje numatytiems veiksams, kuriais taip pat turėtų būti siekiama įvertinti, koku mastu prekybos žmonėmis aukoms prieinamais mechanizmais gali naudotis ir ne ES piliečiai (pavyzdžiui, migrantai, prieglobsčio prašytojai ir pabėgėliai). Be to, strategija turėtų apimti paramos priemonių, kuriomis didinamas prekybos žmonėmis nustatymo ir reagavimo į ją mechanizmų prieinamumas pabėgėliams, migrantams ir prieglobsčio prašytojams, kurie tampa su prekyba žmonėmis susijusių nusikaltimų aukomis, stiprinamas jų veiksmingumas ir pritaikomumas.

3.19. Kalbant apie galimybę nusikaltimų aukoms gauti kompensaciją, strategijoje turėtų būti geriau atspindėta ir mintis, kad tokia galimybė turėtų būti suteikiama nepriklausomai nuo aukos statuso (arba į ją neatsižvelgiant) ES valstybėje narėje. Deja, nusikaltimo aukomis tapę prieglobsčio prašytojai, pabėgėliai ir migrantai dažnai nenori prašyti kompensacijos, nes trūksta informacijos, nėra žiniomis pagrįstų ir prieinamų paramos paslaugų arba bijo keršto ar neigiamo poveikio jų statusui. Jei strategijos tikslas yra įgalinti aukas, tada joje taip pat turėtų būti atsižvelgiama į šias problemas ir numatyti tiksliniai veiksmai, skirti užpildyti šias spragas, su kuriomis susiduria konkrečių grupių aukos.

4. Konkrečios pastabos dėl penkių strategijos prioritetų

4.1. Veiksmingas bendravimas su aukomis ir saugios aplinkos aukoms pranešti apie nusikaltimus užtikrinimas

4.1.1. Vienas iš pagrindinių Europos Komisijos veiksmų yra teisminių ir teisėsaugos institucijų mokymas. Tačiau poreikis užtikrinti tęstinį profesinį mokymą, susijusį su darbu su nusikaltimų aukomis, pirmiausia, su neapykantos nusikaltimų aukomis, yra nemažiau svarbus socialiniams darbuotojams ir medikams. Toks mokymas turėtų aiškiai apimti kursus apie šališkumą ir stereotipus ir būti organizuojamas bendradarbiaujant su NVO, teikiančiomis paramą įvairioms pažeidžiamoms grupėms.

4.1.2. Kalbant apie pagrindinius veiksmus, kurių turi imtis Europos Komisija, siekdama suteikti ES finansavimą nacionalinėms paramos aukoms organizacijoms ir atitinkamoms bendruomeninėms organizacijoms – visų pirma, finansavimas turėtų būti teikiamas siekiant parengti paramos paslaugų išsamius paketus, apimančius teisinę ir psichologinę paramą padedant, kai reikia, susirasti darbą, laikiną būstą ir sumokėti sveikatos priežiūros išlaidas.

4.1.3. Valstybių narių lygmeniu siūlomi pagrindiniai veiksmai tebėra labai bendro pobūdžio ir gana retoriniai. Veiksmingas direktyvos įgyvendinimas bus užtikrintas, jei nacionalinės valdžios institucijos parengs, priims ir įgyvendins metodines normas, kuriomis teisminėms ir teisėsaugos institucijoms bei socialinėms tarnyboms sudaromos sąlygos atpažinti nusikaltimų aukas (pirmiausia, neapykantos nusikaltimų aukas) ir joms suteikti tinkamą paramą.

4.1.4. Ten, kur nacionalinės valdžios institucijos dar nerenka išskaidytų duomenų apie nusikaltimų aukas, tai turėtų tapti prioritetu, galbūt tam skiriant ES finansavimą.

4.1.5. Valstybės narės turėtų būti įtrauktos į siūlomus pagrindinius veiksmus, susijusius su informuotumu apie teises ir galimybes pranešti apie nusikaltimus, pradedant pilietiniu ugdymu mokyklose. Nacionalinės valdžios institucijos turėtų užtikrinti, kad į privalomas nacionalines mokymo programas būtų įtraukiama informacija apie teises, nacionalines žmogaus teisių institucijas ir apie veikiančius apsaugos mechanizmus, pritaikytus moksleivių supratimo lygiui.

4.1.6. Tam, kad NVO galėtų dalyvauti mokymo veikloje kartu su valdžios institucijomis, tuo pat metu pasitelkdamos vertingą paramos gavėjų ir nusikaltimų aukas remiančių ekspertų patirtį, svarbu, kad šis įnašas būtų pripažintas ir atlygintas per institucines partnerystes ⁽²⁾.

4.2. Paramos pažeidžiamiausioms aukoms ir jų apsaugos gerinimas

4.2.1. Dėl Europos Komisijos pasiūlyto pagrindinio veiksmo, skirto padėti aukoms, turinčioms specialiųjų poreikių, tokioms kaip vaikai aukos, smurto dėl lyties ar smurto šeimoje aukos, rasistinių ir ksenofobinių neapykantos nusikaltimų aukos, LGBTI+ neapykantos nusikaltimų aukos, vyresnio amžiaus aukos ir aukos neįgalieji – teikiant paramą ypač pažeidžiamoms grupėms, reikėtų pradėti nuo jų ir konkrečių jų statuso ypatumų, dėl kurių jos dažnai tampa aukomis, pripažinimo. Tai reikėtų, kad reikėtų priimti antrinės teisės aktus ir parengti mokymo rinkinius, kuriuose būtų paaiškinti įvairių pažeidžiamiausių grupių ypatumai, jų apklausos metodus, kuriuos taikant būtų padedama išvengti pakartotinės traumos, ir patarimus, kaip palaikyti ryšius su bendruomenėmis, kur vyksta tokie nusikaltimai.

4.2.2. Europos Komisijos siūlomi pagrindiniai veiksmai, kuriais siekiama įgyvendinti pagrindinius neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančių kalbų aukų apsaugos ir paramos užtikrinimo principus, turėtų būti papildyti sukuriant ES mechanizmą, skirtą veiksmingo reagavimo į neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančių kalbų stebėjimui per ES pagrindinių teisių agentūrą (FRA), kuri galėtų toliau tobulinti savo dabartinį duomenų rinkimo mechanizmą ir apimti nacionalines pranešimo apie nusikaltimus ir ankstyvojo perspėjimo funkcijas.

4.2.3. Dėl valstybės narės pasiūlytų pagrindinių veiksmų, grindžiamų COVID-19 pandemijos metu įgyta patirtimi, visų pirma, veiksmų, kuriais siekiama užtikrinti, kad smurto dėl lyties ir smurto šeimoje aukos turėtų prieigą prie paramos ir apsaugos, ir sukurti integruotas ir tikslines specialistų paramos paslaugas pažeidžiamiausioms aukoms, įskaitant saugius namus vaikams, šeimoms, moterims, patyrusioms smurtą dėl lyties, ir LGBTI+ asmenims – su COVID-19 susijusi patirtis dar kartą parodė, kad kai kurių valstybių narių valdžios institucijos neturi pakankamai galimybių suteikti skubios ar trumpalaikės pastogės, ypač už sostinių ribų. Skubios pastogės, saugių namų ir paramos centrų kūrimas bei integruotų paramos paslaugų teikimas yra būtinybė, todėl tam būtinas nacionalinių valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės veikėjų bendradarbiavimas bei ES finansavimas.

4.3. Palankesnės sąlygos aukoms gauti kompensaciją

4.3.1. Vienas iš atitinkamų suinteresuotųjų subjektų yra ES pagrindinių teisių agentūra, kuri per savo nepriklausomų valstybių narių ekspertų tinklą (FRANET) atlieka metinę teisės aktų ir politikos, priimtą siekiant užtikrinti aukų teisių apsaugą, analizę, ir kuri taip pat gali rengti temines ataskaitas. Naudodamasi savo įgaliojimais, FRA gali skatinti perspektyvią praktiką ir organizuoti renginius, kuriuose kompensavimo institucijos gali keistis idėjomis ir stiprinti bendradarbiavimą.

4.4. Visų atitinkamų suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimo ir veiklos koordinavimo stiprinimas

⁽²⁾ Pavyzdžiui, remiantis EŽTT 2016 m. sprendimu byloje MC ir AC prieš Rumuniją (homofobinio neapykantos nusikaltimo byla) ir šiuo metu atidžiai prižiūrint ES Ministrų Tarybai, NVO „ACCEPT Romania“, kuri rėmė bylos ieškovus, reguliariai rengia nemokamus mokymus Rumunijos viešosios tvarkos tyrimų institutui (ISOP). Tokiuose mokymuose pristatomi kovos su diskriminacija teisės aktai, nuostatos dėl neapykantos nusikaltimų ir ką reiškia seksualinė orientacija ir lytinė tapatybė, taip pat vyksta praktinės sesijos, situacijų modeliavimas ir kuriamos „gyvosios“ bibliotekos, kuriose valandą per dieną dalyvauja trys ar keturi LGBTI bendruomenės nariai ir dalijasi savo patirtimi su teisėsaugos institucijomis. Tam reikia didžiulių žmogiškųjų ir logistinių pastangų, kurias nemokamai suteikia NVO savanoriai ir su NVO susiję ekspertai. Tačiau tikroji problema yra tvarumo stoka ir ribotas užsiėmimų poveikis. Iš šimtų naujų darbuotojų arba tūkstančių Vidaus reikalų ministerijos darbuotojų šiuose mokymuose dalyvauja tik nedidelė 20–30 dalyvių grupė. Problemą būtų galima išspręsti pirmenybę teikiant nacionalinių teismų ar teisėsaugos institucijų vidinių pajėgumų vykdyti tokius kursus, kurie būtų integruoti į tęstinį profesinį mokymą, kūrimui.

4.4.1. Dėl valstybių narių pasiūlytų veiksmų, skirtų kurti atsparesnes visuomenes skatinant aktyvesnę pilietinės visuomenės dalyvavimą nacionalinėse priemonėse: „pilietinės visuomenės dalyvavimo“ sąvoka yra tikrai per plati – policininkų, sulaikymo centrų apsaugos darbuotojų asociacijos, civilinės saugos, gynybos asociacijos arba bažnyčios irgi yra pilietinė visuomenė. Svarbus aktyvus pilietinės visuomenės grupių, tiesiogiai dirbančių su nusikaltimų aukomis, dalyvavimas.

4.4.2. Nors ES pasirašė Europos Tarybos konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo (Stambulo konvencija), kai kuriose valstybėse narėse nacionaliniu lygmeniu puolama Stambulo konvencija, reiškiama abejonė ir teikiamos interpretacijos reaguojant į kylančią „tradicinių vertybių“ retoriką, apibūdinančią lytį, smurtą dėl lyties ir lytinę tapatybę kaip konstruktus, griaušančius nacionalinę tapatybę, ir traktuojančią smurtą šeimoje kaip privatų klausimą. ES tenka pagrindinis vaidmuo apsaugant Stambulo konvenciją. Nors nacionalinių teisės aktų kūrimas ir gerinimas priklauso nuo valstybių narių, ES gali skatinti informuotumą, susijusį su supratimu apie apsaugos nuo smurto dėl lyties svarbą. Tai taip pat gali būti pasiekta skiriant finansavimą profesinių modulių, skirtų teisinių profesijų atstovų mokymui, kūrimui, palengvinant mainus ir teikiant paramą NVO, kurios rengia kampanijas ir užsiima propagavimo veikla, taip pat teikdamos paramą smurto dėl lyties aukoms.

4.5. Tarptautinio aukų teisių aspekto stiprinimas

4.5.1. Kad ES galėtų imtis vadovauti Europos Tarybai ir JT aukoms skirtai veiklai, labai svarbu įgyvendinant šią strategiją koordinuoti visų ES institucijų ir agentūrų veiklą.

4.5.2. ES, siekdama finansuoti už ES ribų vykdomą veiklą, turėtų naudoti tarptautines programas, remdama teisės aktų, politikos ir paslaugų kūrimą, be kita ko, naudodamasi įgūdžių ugdymo veiklos, kuri apima visų nusikaltimų aukas, finansavimu.

5. Finansavimas iš ES lėšų

5.1. Tik nedidelė dalis ES biudžeto išleidžiama aukų klausimams spręsti. Tai nepalyginama su tuo, kokia yra nusikaltimų kaina aukoms ir visuomenei. Turėdama omenyje aukų klausimų svarbą ir kompleksinį pobūdį, Europos Komisija turėtų išplėtoti strateginį požiūrį į aukų finansavimą, nurodydama sritis, kuriose tikėtina, kad ES finansavimas bus naudingas, ir kuriuo remiantis koordinuojamas aukų prioritetų įtraukimas į įvairias ES finansavimo programas, įskaitant tas, kurios veikia nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis⁽³⁾.

5.2. Finansavimas yra nepaprastai svarbus ir turėtų būti teikiamas laikantis su projektais nesusieto požiūrio, gana ilgą laiką ir derinant ES ir nacionalinį finansavimą.

Bruselis, 2020 m. spalio 29 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG

⁽³⁾ „Victim Support Europe“, 2020–2024 m. aukų teisių strategijos gairės.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl laikinos nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/58/EB nuostatų dėl su numeriu nesiejamo asmenų tarpusavio ryšio paslaugų teikėjų naudojamų technologijų naudojimo asmens ir kitiems duomenims tvarkyti kovos su seksualine prievarta prieš vaikus internete tikslais

(COM(2020) 568 final – 2020/0259 (COD))

(2021/C 10/10)

Pagrindinis pranešėjas **Ionuț SIBIAN**

Prašymas pateikti nuomonę	Europos Parlamentas, 2020 9 17 Europos Sąjungos Taryba, 2020 9 18
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnio 1 dalis ir 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	246 /1 /3
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK mano, kad siekiant apsaugoti visų piliečių privatumą būtina kruopščiai apsvarstyti bet kokią nuo Direktyvos 2002/58/EB nukrypti leidžiančią nuostatą. Vis dėlto šiuo atveju, atsižvelgiant į nusikaltimo mastą ir žalą, **išimtis pateisinama**.

1.2. EESRK iš esmės pritaria siūlomam reglamentui dėl **laikinos ir griežtai ribotos** nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo Direktyvos 2002/58/EB 5 straipsnio 1 dalies ir 6 straipsnio, kuriais saugomas ryšių ir srauto duomenų konfidencialumas.

1.3. Mūsų nuomone, **laikinojo veiksnys** (taikomas iki 2025 m. gruodžio 31 d.) **nėra pagrįstas** ir Komisija turėtų užtikrinti, kad tinkamos vaikų privatumo apsaugos priemonės būtų parengtos ir įgyvendintos greičiau nei po penkerių metų.

1.4. Kalbant apie siūlomo reglamento 3 straipsnio e punkte numatytus sektoriaus **ataskaitų teikimo ir skaidrumo standartus**, EESRK mano, kad būtų naudinga, jei trečioji šalis atliktų reguliarius tikrinimus ir (arba) auditą, naudodama lyginamąsias imtis be seksualinės prievartos prieš vaikus medžiagos, panašias į Europos kompiuterių antivirusinių programų tyrimo instituto (EICAR) bandomąsias rinkmenas, naudojamas kompiuterių antivirusinių programų srityje.

1.5. Mūsų nuomone, Komisija turėtų surengti atvirą konkursą ir skirti vertingą apdovanojimą⁽¹⁾, kad paskatintų ne tik kurti atvirojo kodo priemones ir sektoriaus standartus, bet ir ieškoti galimų naujų sprendimų, kaip nustatyti ir pranešti apie seksualinę prievartą prieš vaikus ištisinio užšifravimo elektroniniuose ryšiuose.

1.6. EESRK mano, kad atėjo laikas Europos Sąjungai turėti savo **Europos seksualinės prievartos prieš vaikus prevencijos ir kovos su ja centrą** ir ragina Komisiją paspartinti tokio centro įsteigimą ir plėtojimą. Mūsų nuomone, centras turėtų remtis Europolo darbu, bendradarbiauti su įmonėmis ir teisėsaugos institucijomis, nustatyti nukentėjusiuosius ir baudžiamojon atsakomybėn patraukti nusikalstamą veiką padariusius asmenis.

⁽¹⁾ Kaip, pavyzdžiui, įgyvendinant ES finansuojamus projektus NESSIE ir ECRYPT (eSTREAM) arba organizuojant konkursą, pavyzdžiui, NIST konkursas kriptografijos srityje.

2. Bendrosios pastabos

2.1. Naujausi Europolo ⁽²⁾ duomenys rodo, kad COVID-19 pandemija padarė didžiulį poveikį nusikalstamoms veikoms internete. Karantino laikotarpiu gerokai padaugėjo seksualinės prievartos prieš vaikus medžiagos dalijimosi internete atvejų.

2.2. 2019 m. iš visų 16,9 mln. pranešimų apie seksualinės prievartos prieš vaikus medžiagos naudojimą, įskaitant 45 mln. nustatytų seksualinės prievartos prieš vaikus medžiagos naudojimo atvejų, kuriuos gavo Jungtinių Valstijų nacionalinis dingusių ir išnaudojamų vaikų centras (NCMEC), 16,8 mln. pranešimų pateikė elektroninių paslaugų teikėjai. Iš jų beveik 3 mln. seksualinės prievartos prieš vaikus medžiagos vaizdų ir vaizdo įrašų buvo laikoma Europos Sąjungoje.

2.3. Siūlomas reglamentas yra būtinas, nes nuo 2020 m. gruodžio 21 d., kai visapusiškai įsigalios Europos elektroninių ryšių kodeksas, tam tikroms internetinėms ryšių paslaugoms ⁽³⁾ bus pradėta taikyti E. privatumo direktyva (Direktyva 2002/58/EB). Šioje direktyvoje nėra aiškaus teisinio pagrindo savanoriškam turinio arba srauto duomenų tvarkymui siekiant nustatyti seksualinės prievartos prieš vaikus atvejus internete, todėl paslaugų teikėjai būtų priversti nutraukti savo veiklą, nebent valstybės narės priimtų konkrečias nacionalines priemones.

2.4. Reaguodama į tai, Komisija nusprendė pirmumo tvarka parengti tiksliai orientuotą reglamentą, kad telekomunikacijų reguliavimo sistemoje nebūtų teisės aktų spragos.

2.5. Siūlomu reglamentu suteikiamos privatumo ir asmens duomenų apsaugos garantijos:

- duomenų tvarkymas turi būti proporcingas ir apsiriboti pripažintomis technologijomis, kurias su numeriu nesiejamo asmenų tarpusavio ryšio paslaugų teikėjai tuo tikslu reguliariai naudojo iki šio reglamento įsigaliojimo,
- naudojamos technologijos turi atitikti sektoriuje naudojamų technologijų pažangos lygį ir turi kuo mažiau pažeisti privatumą,
- naudojamos technologijos pačios savaime turi būti pakankamai patikimos ir maksimaliai apriboti klaidų lygį, o klaidos, kurių gali pasitaikyti, turi būti nedelsiant ištaisytos,
- ryšių su vaikais mezgimui nustatyti turi būti naudojamos tik „pagrindinių rodiklių“ technologijos,
- tvarkomi tik tie duomenys, kurie yra tikrai būtini šiam tikslui pasiekti,
- duomenys nedelsiant sunaikinami, išskyrus atvejus, kai nustatyta seksualinė prievarta prieš vaikus internete,
- paslaugų teikėjas privalo kasmet skelbti ataskaitą apie susijusių duomenų tvarkymą.

2.6. Tiesą sakant išimtimi tiesiog siekiama išlaikyti dabartinę praktiką.

2020 m. spalio 29 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG

⁽²⁾ Exploiting isolation: sexual predators increasingly targeting children during COVID pandemic, Europol, 2020 m. birželio mėn.

⁽³⁾ Tai, pavyzdžiui, žiniatinklio pašto arba pranešimų mainų paslaugos.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos ir taip nustatomas kovos su sukčiavimu pridėtinės vertės mokesčiu greitojo reagavimo mechanizmas

(COM(2020) 360 final – 2020/0165 (CNS))

(2021/C 10/11)

Tarybos prašymas pateikti nuomonę 2020 8 28

Teisinis pagrindas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 113 straipsnis

Atsakingas skyrius Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius

Priimta plenarinėje sesijoje 2020 10 29

Plenarinė sesija Nr. 555

Balsavimo rezultatai 209 /0 /9

(už / prieš / susilaikė)

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymo turinys yra visiškai priimtinas ir kad savo nuostatą dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos jau išdėstė ankstesnėse nuomonėse dėl PVM reformos dokumentų rinkinio (I) ir dėl PVM reformos dokumentų rinkinio (II) atitinkamai priimtose 2018 m. kovo 14 d.⁽¹⁾ ir 2018 m. gegužės 18 d.⁽²⁾, 555-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2020 m. spalio 27–29 d. (spalio 29 d. posėdis), 209 nariams balsavus už ir 9 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomų dokumentų.

Bruselis, 2020 m. spalio 29 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ OL C 237, 2018 7 6, p. 40.

⁽²⁾ OL C 283, 2018 8 10, p. 35.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 1313/2013/ES dėl Sąjungos civilinės saugos mechanizmo

(COM(2020) 220 – 2020/0097 (COD))

(2021/C 10/12)

Konsultavimasis	Taryba, 2020 6 24
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 196 straipsnis ir 322 straipsnio 1 dalies a punktas
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	209 /0 /9
(už / prieš / susilaikė)	

Kadangi Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymo turinys yra priimtinas ir kad savo požiūrį šiuo klausimu yra išdėstęs savo ankstesnėse nuomonėse *ES reagavimo į nelaimės pajėgumų stiprinimas – rescEU* ⁽¹⁾ ir *Sąjungos civilinės saugos mechanizmas (pakeitimas)* ⁽²⁾, priimtose 2018 m. spalio 18 d. ir 2019 m. birželio 19 d., jis savo 2020 m. spalio 27 d., 28 d. ir 29 d. vykusioje 555-ojoje plenarinėje sesijoje (2020 m. spalio 29 d. posėdis), 209 nariams balsavus už ir 9 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomų dokumentų ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtuose dokumentuose.

Bruselis, 2020 m. spalio 29 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė*
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ OL C 62, 2019 2 15, p. 231.

⁽²⁾ OL C 282, 2019 8 20, p. 49.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamento (ES) 2018/848 dėl ekologinės gamybos nuostatos dėl taikymo pradžios datos ir tam tikrų kitų tame reglamente nurodytų datų

(COM (2020) 483 final – 2020/0231 (COD))

(2021/C 10/13)

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2020 9 14 Taryba, 2020 9 14
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalis ir 304 straipsnis
Atsakinga komisija	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	209 /0 /9
(už / prieš / susilaikė)	

Komitetas, manydamas, kad pasiūlymo turinys yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo nėra pastabų, savo 555-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2020 m. spalio 27–29 d. (2020 m. spalio 29 d. posėdis), 209 nariams balsavus už ir 9 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

Bruselis, 2020 m. spalio 29 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo 2021–2027 m. leidžiama naudoti tam tikrų į Kanarų salas importuojamų žuvininkystės produktų autonomines Sąjungos tarifines kvotas ir numatomas jų administravimas

(COM(2020) 437 final – 2020/0209 (CNS))

(2021/C 10/14)

Konsultavimasis	Taryba, 2020 9 16
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 349 straipsnis
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	209 /0 /9
(už / prieš / susilaikė)	

Komitetas, manydamas, kad pasiūlymo turinys yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo nėra pastabų, savo 555-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2020 m. spalio 27–29 d. (2020 m. spalio 29 d. posėdis), 209 nariams balsavus už ir 9 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

Bruselis, 2020 m. spalio 29 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma poveikio klimatui neutralizavimo sistema ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2018/1999 (Europos klimato teisės aktas)

(COM(2020) 563 *final* – 2020/0036 (COD))

(2021/C 10/15)

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2020 10 6 Taryba, 2020 10 5
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 straipsnio 1 dalis ir 304 straipsnis
Atsakinga komisija	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	209 / 0 / 9
(už / prieš / susilaikė)	

2020 m. rugsėjo 17 d. Europos Komisija nusprendė pateikti Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui konsultacijoms iš dalies pakeistą pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma neutralizuoto poveikio klimatui sistema ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2018/1999.

Komitetas, remdamasis tuo, kad savo nuostatą dėl pirminio pasiūlymo turinio jis jau išdėstė nuomonėje dėl *Europos klimato teisės akto*⁽¹⁾, priimtoje 2020 m. liepos 15 d., savo 555-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2020 m. spalio 27–29 d. (2020 m. spalio 29 d. posėdis), 209 nariams balsavus už ir 9 susilaikius, nusprendė naujos nuomonės šiuo klausimu nerengti ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtame dokumente.

Bruselis, 2020 m. spalio 29 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ OJ C 364, 2020 10 28, p. 143.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Sąjungos Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „2020 m. metinė tvaraus augimo strategija“

(papildoma nuomonė)

(COM(2019) 650 final)

(2021/C 10/16)

Pranešėjas **Philip VON BROCKDORFF**

Biuro sprendimas	2020 5 28
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 32 straipsnio 1 dalis ir Darbo tvarkos taisyklių įgyvendinimo nuostatų 29 straipsnio a punktas
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2020 9 8
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	250 /0 /6
(už / prieš / susilaikė)	

Preambulė

Ši nuomonė priklauso dviejų su tolesne veikla susijusių nuomonių dėl metinės tvaraus augimo strategijos [COM(2019) 650 final] ir dėl rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos [COM(2019) 652 final] rinkiniui. Siekiama atnaujinti ir išplėtoti ankstesnius EESRK pasiūlymus⁽¹⁾ atsižvelgiant į naujausius pokyčius, COVID-19 poveikį ir ekonomikos gaivinimą, taip pat į įvairias dabartinio Europos semestro metu paskelbtas ataskaitas ir rekomendacijas. Šis nuomonių rinkinys yra bendras ES pilietinės visuomenės indėlis į ekonomikos, socialinę ir aplinkos politiką, skirtą kitam Europos semestro ciklui, kurį numatoma pradėti 2020 m. lapkričio mėn. EESRK ragina Europos Komisiją ir Tarybą atsižvelgti į šį indėlį rengiant būsimą Europos semestro rudens dokumentų rinkinį ir po to vykstant susijusiam tarpinstituciniam sprendimų priėmimo procesui.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK teigiamai vertina tai, kad metine tvaraus augimo strategija žengiamas svarbus žingsnis į priekį siekiant labiau socialiai atsakingo, įtraukesnio ir tvaresnio ekonomikos modelio, DVT ir ypač išsipareigojimo dabartinį ekonomikos augimo modelį pakeisti žaliuoju ekonomikos augimo modeliu. Atsižvelgiant į COVID-19 ekonominį ir socialinį poveikį, šis išsipareigojimas išlieka itin aktualus ir turi būti parodytas būsimame rudens semestro dokumentų rinkinyje, kuriame Europos Komisija išdėstys ES ekonominius ir socialinius prioritetus.

1.2. EESRK mano, kad siekiant veiksmingai reaguoti į COVID-19 poveikį, būtina atlikti ir ekonominio, ir socialinio poveikio vertinimus. Tokie vertinimai padės valstybėms narėms visapusiškai suvokti COVID-19 poveikį ekonomikai ir asmenų, prekių ir paslaugų judėjimui visoje ES. Be to, Vyriausybės turi veikti greitai ir ryžtingai, kad įveiktų COVID-19 ir jo padarinius, o tai galima padaryti tik tuo atveju, jei jos aiškiai supras, koks tas poveikis yra.

1.3. Vyriausybės turi reaguoti vykdydamos palankią makroekonominę politiką, kad padėtų atkurti pasitikėjimą ir paremtų paklausos atsigavimą. Tačiau tam, kad tai įvyktų, EESRK rekomenduoja peržiūrėti Stabilumo ir augimo pakto taisykles, kad būtų remiamas ekonomikos atsigavimas ir suteikiama pakankamai veiksmų laisvės Vyriausybėms, taip pat pajėgumų vykdyti labai reikalingas investicijas į infrastruktūrą, visų pirma klimato kaitos srityje. Valstybės pagalbos taisyklių

⁽¹⁾ OL C 120, 2020 4 14, p. 1 ir OL C 120, 2020 4 14, p. 7.

lankstumas taip pat laikomas būtinu veiksmu siekiant remti visų dydžių verslą pereinant prie skaitmeninės ir žaliosios ekonomikos. Galimybė gauti finansavimą, ypač MVĮ, taip pat labai svarbi, kaip ir MVĮ strategijos peržiūra.

1.4. Tokia pat logika vadovaujamasi ir socialinėje srityje, kurioje Vyriausybėms reikia imtis veiksmingų ir pakankamai finansuojamų visuomenės sveikatos priemonių, kad būtų užkirstas kelias tolesniam viruso plitimui. Be to, ne mažiau svarbu įgyvendinti tikslingą politiką socialinės apsaugos sistemoms remti ir pažeidžiamų socialinių grupių, kurios labiausiai nukentėjo dėl per ekonomikos nuosmukį sumažėjusių pajamų, pajamoms apsaugoti. Reikėtų skatinti ir narystę profesinėse sąjungose siekiant Europos socialinių teisių ramsčio, kuris yra būtinas šiuo krizės laikotarpiu, tikslų.

1.5. Dėl COVID-19 didesnę svarbą įgijo teisingas apmokestinimas, nes Vyriausybės patiria didžiulį finansinį spaudimą, kad paremtų neatidėliotinas priemones. Tačiau EESRK taip pat mano, kad COVID-19 sukeltas ekonomikos nuosmukis atskleidė Europos pinigų sąjungos pažeidžiamumą ir neužbaigtumą. ES ilgai diskutavo dėl fiskalinės sąjungos, o 750 mlrd. EUR vertės ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonių rinkinys, nepaisant jo trūkumų, rodo, kad ES žengia keletą didelių žingsnių integracijos link. Dar neaišku, ar tai priartins valstybės nares prie fiskalinės sąjungos, tačiau nekyla abejonių, kad būtina persvarstyti ES mokesčių politiką, visų pirma siekiant remti viešąsias investicijas į infrastruktūrą, švietimą, sveikatos priežiūrą ir socialinę apsaugą.

1.6. EESRK pabrėžia politinių lyderių vaidmens svarbą šiuo krizės laikotarpiu. Derybos dėl ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonių rinkinio atskleidė susiskaidymą ES viduje, o tai nėra geras ženklas siekiant institucinės ir konstitucinės pertvarkos, kuri yra būtina, kad ES užimtų tvirtesnę poziciją, jei ji nori išlaikyti tokį pat svarbų ir nuoseklų vaidmenį kaip iki šiol Europoje ir visame pasaulyje.

1.7. EESRK mano, kad naujos kartos ES planas yra sveikintinas ir savalaikis. Tačiau siekiant šį planą įgyvendinti tuo pat metu, kai taikomas 2021–2027 m. eilinis bendrasis ES biudžetas, reikės didelių valstybių narių ir Komisijos pastangų. Vis dar kyla klausimų dėl gebėjimų skirtumų ES, todėl Komisijai gali prireikti toliau remti gebėjimų stiprinimą ir projektų nustatymo procesą. Kalbant apie 2021–2027 m. DFP, Komitetas apgailestauja, kad Taryba sumažino pradinio Komisijos pasiūlymo apimtį. Europos Parlamentas ir EESRK savo nuomonėje „Daugiametė finansinė programa po 2020 m.“ šį Komisijos pasiūlymą jau pripažino nepatenkinamu⁽²⁾.

1.8. Be to, labai svarbus veiksnys yra laikas; bet koks nepagrįstas vėlavimas patvirtinti ir įgyvendinti sutartą planą smarkiai pakenks ES ekonomikos gaivinimui ir metinės tvaraus augimo strategijos tikslų įgyvendinimui, kartu keldamas grėsmę tūkstančių darbuotojų ir mažųjų įmonių savininkų pragyvenimui ir gerovei visoje ES.

1.9. EESRK mano, kad metinė tvaraus augimo strategija suteikia galimybę ES pereiti prie ekonomikos modelio, pagal kurį tiek ekonominiai, tiek socialiniai ir (arba) įtraukūs tikslai būtų vienodai svarbūs. Dėl COVID-19 sukeltų ekonominių sunkumų nereikėtų nukrypti nuo metinės tvaraus augimo strategijos tikslų. Bet kuriuo atveju, COVID-19 parodė, kad socialinis aspektas mūsų gyvenime yra ne mažiau svarbus nei ekonominis.

1.10. Nors EESRK remia pastangas didinti našumą visoje ES, šio tikslo nereikėtų siekti ekonominio tvarumo ar darbo sąlygų sąskaita. Ekonomikos klestėjimas yra gyvybiškai svarbus ir jį galima pasiekti, jei augimas sukurtų pridėtinės vertės ekonomikai ir visuomenei ir užtikrintų realius pokyčius žmonių gyvenime, kartu didindamas atsparumą būsimiems išorės sukrėtimams ir padėdamas užtikrinti šalių ir regionų konvergenciją.

2. 2020 m. metinė tvaraus augimo strategija ir COVID-19

2.1. 2019 m. gruodžio 17 d. Europos Komisija priėmė rudens dokumentų rinkinį, į kurį įtraukta 2020 m. metinė tvaraus augimo strategija ir bendra užimtumo ataskaita. Pagrindinė metinės tvaraus augimo strategijos mintis yra ta, kad ekonomikos augimas pats savaime nėra tikslas ir kad ekonomika turi tarnauti žmonėms ir planetai. Perėjimas prie naujo ekonomikos augimo modelio atitinka Europos žaliąjį kursą, taigi ir ekonomiką, kuria atsižvelgiama į ribotus mūsų gamtinius išteklius. Naujasis ekonomikos augimo modelis taip pat atitinka bendroje užimtumo ataskaitoje nustatytus užimtumo tikslus, pagal kuriuos ilgalaikę gerovę ES visų pirma lemia darbo vietų kūrimas.

⁽²⁾ OL C 440, 2018 12 6, p. 106.

2.2. Europos žaliąjį kursą galima apibrėžti kaip ES tvarų naują ekonomikos augimo modelį, kuris padeda siekti darnaus vystymosi tikslų (DVT), kaip matyti iš poslinkio, kuris iš dalies atsispindi keturiuose naujuose metinės tvaraus augimo strategijos prioritetuose: a) aplinkos tvarumo, b) našumo augimo, c) teisingumo ir d) makroekonominio stabilumo. Šiais prioritetais pakeistas ankstesnės metinės tvaraus augimo strategijos vertybių trikampis, kurį sudarė investicijos, fiskalinis tvarumas ir struktūrinės reformos.

2.3. Apskritai metinėje tvaraus augimo strategijoje žengtas svarbus žingsnis siekiant sukurti labiau socialiai atsakingo, įtraukiesnio ir tvaresnio ekonomikos modelio retoriką, įtraukti DVT ir ypač išipareigojamą dabartinį ekonomikos augimo modelį pakeisti žaliuoju ekonomikos augimo modeliu. EESRK tai vertina teigiamai. Metinėje tvaraus augimo strategijoje taip pat patikslinta, kad terminas „tvarumas“ joje vartojamas ne tik kalbant apie aplinką, bet ir visomis prasmėmis. Iš tiesų Europos Komisija (EK) aplinkai, našumui, teisingumui ir stabilumui teikia vienodą reikšmę.

2.4. EK taip pat mano, kad naujajai ekonomikos darbotvarkei reikės pereinamojo laikotarpio, kuris turi būti „teisingas ir įtraukus ir kad pirmenybė būtų teikiama žmonėms“ ir kad „išlaidos neturėtų būti užkrautos ant pažeidžiamiausių asmenų pečių“, ir pripažįsta, kad „klimato kaita ir gretutinė politika turi reikšmingų pasiskirstymo pasekmių“. Šiuo pertvarkos laikotarpiu bus neišvengiamai reikalingi svarbūs kompromisai, pavyzdžiui, didėjančios išlaidos transportui ir galimas darbo vietų praradimas. EESRK mano, kad reikės atlikti tokių kompromisų socialinio poveikio vertinimus ir imtis tinkamų atsakomųjų veiksmų socialinės ir fiskalinės politikos srityje visoje ES. Tokie vertinimai šiuo metu įgavo naują aspektą dėl COVID-19 ekonominio, socialinio ir mažesniu mastu klimato poveikio.

2.5. COVID-19 ekonominis poveikis iš esmės buvo trejopas: protrūkis tiesiogiai paveikė gamybą, sukėlė tiekimo grandinių ir rinkos sutrikimų, taip pat darė finansinį poveikį įmonėms ir finansų rinkoms. Tačiau šiuo etapu neįmanoma įvertinti visapusiško poveikio Europos ekonomikai – tai iš esmės priklausys nuo to, ar šiais metais Europa dar sulauks antrosios pandemijos bangos. Vis dėlto akivaizdu, kad COVID-19 ekonomikai sudavė stiprų smūgį. Laikas, per kurį ekonomika atsigauna, tebėra neaiškus, o nepastovios sąlygos ir COVID-19 poveikis rinkoms lėmė ekonomikos sąstingį visoje ES. Nors buvo tikimasi, kad bendras ES-27 BVP 2020 m. išaugs 1,2 %, dabar prognozuojama, kad dėl COVID-19 jis sumažės 7,4 % Palyginti su 2009 m. finansų krize, dėl tuomet patirto ekonomikos nuosmukio 28 ES valstybių narių BVP sumažėjo 4,5 % Dabartinė krizė įstūmė ES į giliausią nuosmukį per visą jos istoriją, o nedarbo lygis, palyginti su 6,7 % 2019 m., kaip prognozuojama, turėtų padidėti iki 9 %

2.6. COVID-19 taip pat turėjo įtakos socialinės apsaugos sistemoms – sveikatos priežiūros, nedarbo draudimo, pensijų ir kitos sritys patyrė spaudimą dėl pandemijos padarinių ir finansinių sunkumų, visų pirma susijusių su finansavimu pagal skubios paramos priemones ir mokesčių mokėjimo atidėjimu. Kadangi pavieniai asmenys ir šeimos praranda pajamas arba jos yra sumažėjusios, numatoma, kad santykiniai skurde gyvenančių žmonių skaičius ES didės. Taigi lygiai taip pat svarbu įvertinti ne tik COVID-19 poveikį ekonomikai, bet ir socialinį poveikį.

2.7. Dėl socialinio poveikio taip pat reikės iš naujo apvarstyti, kiek dėmesio metinėje tvaraus augimo strategijoje reikia skirti ES socialiniam aspektui. Metinėje tvaraus augimo strategijoje nustatant teisingumo tikslą konkrečiai nurodomos socialinės teisės, įskaitant pareiškimą, kad tam „kad pagerintų savo ekonominės ir socialinės veiklos rezultatus, ES turi visiškai įgyvendinti Europos socialinių teisių ramsčio principus“. COVID-19 pandemijos metu įgyta patirtis parodė, kad Europos nedarbo draudimo išmokų perdraudimo sistema (SURE) galėtų atlikti svarbų vaidmenį, kaip nurodyta metinėje tvaraus augimo strategijoje, ir kad išorinių ekonominių sukrėtimų atveju darbuotojai galėtų gauti paramos. Tačiau COVID-19 greičiausiai padidins esamą nelygybę ES darbo rinkoje, o didesnę neigiamą poveikį, atrodytų, patiria žemesnės kvalifikacijos ir menkai apmokamą darbą dirbantys darbuotojai, taip pat jaunesnio amžiaus darbuotojai ir moterys⁽³⁾. Metinėje tvaraus augimo strategijoje, kokia ji yra dabar, nepasiekta vienoda socialinio, aplinkos ir ekonominio aspektų pusiausvyra ES. Todėl ypač dėl COVID-19 poveikio daugiau dėmesio reikėtų sutelkti į žemos kvalifikacijos suaugusių asmenis, skaitmeninių įgūdžių trūkumą ir kvalifikacijos kėlimą bei perkvalifikavimą.

2.8. Kalbant apie ekonomikos gaivinimo scenarijų, EESRK mano, kad žaliasis kursas turėtų būti ir ekonominis bei socialinis kursas, kuriuo įmonėms ir vartotojams būtų suteikta paskatų pereiti prie tvarių produktų ir būtų pagerinta ES piliečių gyvenimo kokybė išvengiant klimato kaitos ir pertvarkos nulemtos žalos, kaip siūloma Europos žaliajame kurse, taikant Teisingos pertvarkos mechanizmą. Šiomis aplinkybėmis būtina kuo lanksčiau aiškinti valstybės pagalbos taisykles,

⁽³⁾ M. Fana, S. Tolan, S. Torrejón, C. Urzi Brancati, E. Fernández-Macías, *The COVID-19 confinement measures and ES labour markets*, Nr. JRC120578, Jungtinis tyrimų centras, 2020 m.

kad būtų galima skatinti investicijas ir tiesioginį visuomenės dalyvavimą įmonėse, siekiant atgaivinti ekonominę veiklą ir optimizuoti kokybiškų darbo vietų kūrimą regionuose, kuriems taikomas pertvarkos reikalavimas. Vykdam pertvarką taip pat reikėtų aktyviai siekti mažinti nelygybę ir kovoti su skurdu įgyvendinant integruotą socialinio ir tvaraus ekonomikos augimo strategiją.

2.9. Tvarus ir socialiniu požiūriu naudingas našumas ir ekonomikos augimas kartu su pritaikomais struktūriniais pokyčiais taip pat yra būtini siekiant remti tinkamą socialinę apsaugą, visų pirma adekvačias pensijas, deramas pajamas, kokybiškas darbo vietas ir viešąsias paslaugas – pirmiausia sveikatos priežiūrą ir būstą.

2.10. Metinėje tvaraus augimo strategijoje nurodomas teisingas apmokestinimas ir nekyla jokių abejonų, kad mokesčių slėpimas ir vengimas, pinigų plovimas ir kartais nepaliaujamos lenktynės dėl žemesnių standartų pakenkė mokesčių institucijų gebėjimui rinkti mokesčius, būtinus ekonomikos ir žmonių poreikiams patenkinti. Šioje strategijoje taip pat patvirtinamas mokesčių vaidmuo finansuojant gerovės valstybes ir nurodoma, kad tam „kad būtų sustiprintos paskatos dalyvauti darbo rinkoje, padidintas teisingumas ir skaidrumas ir užtikrintas gerovės sistemų finansinis tvarumas bei adekvatumas, reikėtų optimizuoti nacionalines mokesčių ir išmokų sistemas“. COVID-19 akivaizdoje, teisingas apmokestinimas vėlgi tapo svarbesnis ne tik todėl, kad būtų remiamos neatidėliotinos priemonės, bet ir tam, kad būtų finansuojami vidutinės trukmės ir ilgalaikiai nacionaliniai ir ES ekonomikos gaivinimo planai, visų pirma vykdam viešąsias investicijas į infrastruktūrą, švietimą, sveikatos priežiūrą ir socialinę apsaugą.

2.11. Makroekonomikos politika tebėra pagrindinė tvaraus ekonomikos augimo užtikrinimo priemonė, tačiau praėjusiais metais paskelbtoje metinėje tvaraus augimo strategijoje atkreiptas dėmesys į nerimą keliančią ekonomikos augimo perspektyvą. Dabar dėl COVID-19 padėtis pablogėjo ir tai dar kartą pabrėžia valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų vaidmenį, kaip apibrėžta fiskalinėje politikoje, kuri yra ne mažiau svarbi nei pinigų politika. Grįžimas prie griežtų taupymo priemonių nėra išeitis, atsižvelgiant į ilgai trunkantį šio žingsnio poveikį po finansų krizės. Šiuo metu atrodo, kad daugelyje ar netgi visose valstybėse narėse neįmanoma priimti subalansuoto biudžeto, bent trumpuoju ar vidutinės trukmės laikotarpiu. Vis dėlto ekonomikos gaivinimui labai svarbus makroekonominio stabilumo tikslas. Tačiau jo neįmanoma pasiekti, jei nebus peržiūrėtas Stabilumo ir augimo paktas neapsiribojant neseniai laikinai dėl COVID-19 pradėta taikyti bendrąja nukrypti leidžiančia nuostata. Be to, taip pat būtina peržiūrėti valstybės pagalbos reglamentus siekiant remti, *inter alia*, žaliąsias investicijas.

2.12. Semestro procesas, kurio svarbi sudedamoji dalis – konkurencingas tvarumas, taps dar svarbesnis atidžiai stebint ir vertinant būtinus politikos ir reformų veiksmus. Tačiau dėl COVID-19 ir dėl didelio dėmesio ekonomikos gaivinimui, makroekonomikos augimo tikslo neįmanoma pasiekti neužtikrinant socialinės sanglaudos ir tvarumo. Taigi svarbu, kad būtų sukurtas tvirtesnis teisinis pagrindas pilietinės visuomenės, kaip lygiavertės partnerės, dalyvavimui Semestro procese. EESRK taip pat pabrėžia, kad laikotarpis po COVID-19 pandemijos Europos Sąjungai bus labai svarbus. Visa jo svarba žmonėms priklauso nuo ES ekonomikos gaivinimo plano ir jos metinės tvaraus augimo strategijos veiksmingumo, kuris iš tiesų reiškia jos gebėjimą stipriai pagerinti eilinių žmonių gyvenimą.

3. ES atsakas į COVID-19 ir jo svarba metinei tvaraus augimo strategijai

3.1. COVID-19 krizė ES ir pasaulio ekonomikai sudavė stiprų smūgį. Šiuo metu daugeliui valstybių narių gresia nuosmukis ir sunkios pasekmės bei didžiausias istorijoje nedarbo lygis. Dėl priemonių, kurių reikėjo ligos plitimui sustabdyti, smarkiai sumažėjo pasiūla ir paklausa. Ekonominė veikla vežimo, mažmeninės prekybos, gamybos, laisvalaikio, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų, pramogų, amatų bei kultūros srityse buvo sužlugdyta. Taip pat akivaizdu, kad visuomenės pasitikėjimas sveikatos sektoriaus atsaku į COVID-19 turi tiesioginių ir neatidėliotinių ekonominių padarinių.

3.2. COVID-19 poveikį ekonomikai dar labiau padidino tiekimo grandinės sutrikimai, darantys poveikį gamybos pramonei, ir mažėjančios prekių kainos, taip pat smarkiai didėjančios sveikatos priežiūros ir IRT produktų kainos. Be to, precedento neturintis valstybių narių skolinimosi lygis siekiant finansuoti pradinį reagavimą į pandemiją apsunkino galimybes teikti reikiamo masto fiskalines paskatas, kurių reikia stabilizuoti ekonomikai ir kovoti su sveikatos ir humanitarine krize, jau nekalbant apie spartų ekonomikos gaivinimą po krizės.

3.3. Mažosios ir vidutinės įmonės⁽⁴⁾, laisvai samdomi darbuotojai ir sutarčių neturintys darbo užmokestį gaunantys asmenys nukentėjo labiausiai. Krizė iš esmės pakeitė MVĮ verslo aplinką ir šis pokytis daro didžiulį neigiamą poveikį šimtams tūkstančių MVĮ visoje ES. Pokyčiai taip pat kelia grėsmę esminiam MVĮ vaidmeniui mūsų kasdieniame gyvenime. MVĮ užtikrina socialinį stabilumą vietos ir regionų lygmeniu, kur jos yra visuomenės ekonominės veiklos pagrindas. Jos yra Europos socialinės gerovės modelio pagrindas – MVĮ savininkus vadovus labiau domina jų įmonių ir vietos ekonomikos vidutinės trukmės ir ilgalaikis vystymasis, o ne trumpalaikis pelnas ir apyvarta⁽⁵⁾. Be to, amatai ir MVĮ visada buvo visos Europos kultūros raidos priešakyje ir atlieka svarbų vaidmenį skatinant tvarius pokyčius ir išsaugant paveldą, vertybes ir praktinę patirtį. Dabar labiau nei bet kada anksčiau MVĮ yra itin svarbios miestų centrų gyvybingumui ir neblėstančiam kaimo vietovių patrauklumui, nes jos tenkina kasdienius gyventojų poreikius ir užtikrina socialinį stabilumą ir sanglaudą.

3.4. Dabartinė krizė daro poveikį visiems, tačiau dėl jos kyla pavojus, kad iki šiol padaryta pažanga lyčių lygybės srityje nueis veltui ir padidės skurdo feminizacija, smurto grėsmė, ir bus pakenkta lygiaverčiam moterų dalyvavimui darbo rinkoje⁽⁶⁾. Nors pernelyg sudėtinga įvertinti visapusišką COVID-19 poveikį, tačiau galima teigti, kad dėl krizės poveikio kelis dešimtmečius daryta pažanga kovojant su skurdu gali nueiti veltui ir gali išaugti nelygybė visoje ES. Be to, norint laikytis nustatytų DVT tikslų įgyvendinimo terminų, valstybėms narėms gali tekti skirti daugiau finansinių ir žmogiškųjų išteklių nei planuota.

3.5. Mokyklų ir aukštojo mokslo įstaigų uždarymas turėjo įvairios neigiamos įtakos vaikams ir jaunimui, įskaitant pertrauktą mokymąsi. Visa tai galėtų pakenkti igūdžių lavinimui, karjeros galimybėms ir galimoms viso gyvenimo pajamoms. Todėl ekonomikos gaivinimo pastangomis taip pat reiktų remti plačiajuosčio ryšio prieigą mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams ir kompiuterių aparatinės įrangos teikimą mokiniams švietimo tikslais.

3.6. Gera žinia ta, kad per šią krizę skaitmeninės technologijos tapo teigiamu veiksnium, padėjusiu užtikrinti verslo tęstinumą, mokymąsi internetu ir labiau nei bet kada anksčiau užtikrinti žmonių ryšius bei kartu išsaugoti gerą psichikos sveikatą. Vis dėlto nevienodos galimybės naudotis plačiajuosčiu ryšiu ir IRT nepasiekiamumas kenkia veiksmingam nuotoliniam dalyvavimui ir nuotolinio mokymosi prieinamumui.

3.7. Rengiant 2020 m. metinę tvaraus augimo strategiją svarbu neužmiršti, kad COVID-19 krizė gali turėti didelių ir neigiamų padarinių veiksams, kuriais siekiama tvaraus ekonomikos augimo. Užsitęsęs ekonomikos sulėtėjimas galėtų turėti neigiamos įtakos metinės tvaraus augimo strategijos ir Paryžiaus susitarimo dėl klimato kaitos išipareigojimų ir DVT įgyvendinimo terminui. Skaudi tiesa tokia, kad galėjome būti pasirengę šiai krizei, jeigu valstybės narės iki krizės būtų patvirtinusios tvaresnes ir ekonominiu požiūriu atsparesnes strategijas. COVID-19 iš esmės atskleidė ES šalių ekonomikos trūkumus, visų pirma pernelyg didelį jos kliovimąsi iš esmės procikliška ekonomikos politika ir ekonomikos sektoriais, kuriems išorės ekonominiai sukrėtimai daro itin didelį poveikį.

3.8. Politiniu lygmeniu šiai krizei valdyti reikia politinių lyderių, turinčių gebėjimų priimti sprendimus ir tikinčių solidarumu, skaidrumu ir bendradarbiavimu. Dabar ne laikas asmeniniams interesams, abipusiams kaltinimams arba politizavimui. Svarbiausia, krizės metu neleisti atlaidžiau taikyti teisinės valstybės principo. Visuotinai manoma, kad ekonomikos augimui⁽⁷⁾ būtinas teisinės valstybės principas, tačiau akivaizdu, kad teisinė valstybė – daugialypė sąvoka, apimanti įvairius atskirus elementus, pradedant asmenų saugumu ir nuosavybės teisėmis ir baigiant Vyriausybės veiklos patikrinimais ir korupcijos kontrole. Tai, EESRK nuomone, suderinama su ekonomikos tvarumu, taigi ir metine tvaraus augimo strategija.

3.9. ES pateikė plataus masto atsaką į COVID-19, kuriuo siekiama sušvelninti COVID-19 krizės smūgį. Šių iniciatyvų santrauka pateikta 1 paveiksle.

⁽⁴⁾ EKKP, *European SMEs and the Impact of COVID-19*, Europos inovacijų grupių bendradarbiavimo forumas, 2020 m.

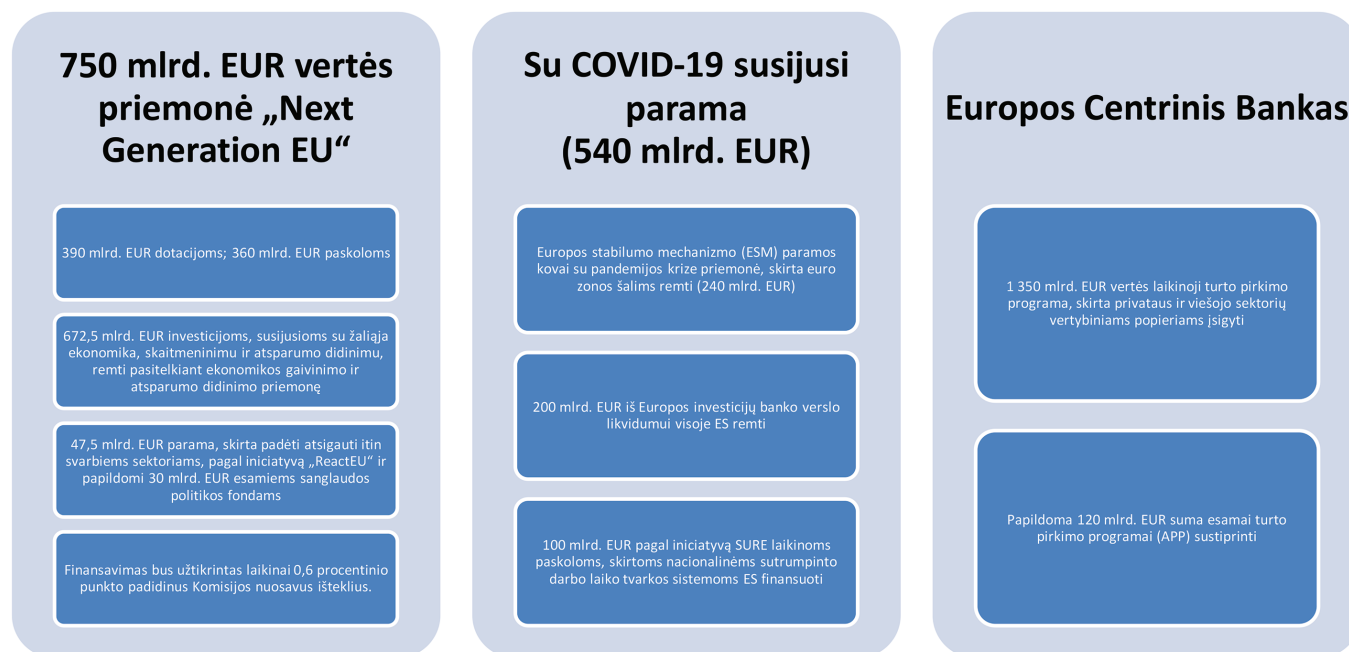
⁽⁵⁾ SMEunited, *Exit & Recovery Strategy – COVID-19 crisis: Proposals from SMEunited*, politikos dokumentas, 2020 m.

⁽⁶⁾ S. K. Pouliakas ir J. Branka, *ES Jobs at Highest Risk of COVID-19 Social Distancing: Will the Pandemic Exacerbate Labour Market Divide?*, IZA Discussion Paper Nr. 13281, (2020 m.).

⁽⁷⁾ K. W. Dam, *The law-growth nexus: The rule of law and economic development*, Brookings Institution Press, 2007 m.

1 paveikslas

Europos atsakas į COVID-19 pandemiją

3.10. Visos pirmiau nurodytos priemonės suteiks didelį postūmį ES ekonomikos gaivinimui. Pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (toliau – priemonė) bus teikiama didelio masto finansinė parama viešosioms investicijoms ir itin reikalingoms reformoms, dėl kurių valstybių narių ekonomika taps atsparesnė ir geriau pasirengusi atečiai. Ši priemonė padės valstybėms narėms spręsti ekonomines ir socialines problemas, kurių po krizės kyla svarbiose srityse, pavyzdžiui, socialinėje, užimtumo, igūdžių, švietimo, mokslinių tyrimų, inovacijų ir sveikatos priežiūros srityse, taip pat spręsti su verslo aplinka, įskaitant viešąjį administravimą ir finansų sektorių, susijusius klausimus. Tačiau būtina spręsti atskirų valstybių narių gebėjimo įgyvendinti reformas ir skatinti investicijas į infrastruktūrą klausimą. Įvairių valstybių gebėjimai skiriasi, todėl siekiant užtikrinti investicijų veiksmingumą ir efektyvumą gali prireikti koordinuoto atsako ES lygmeniu.

3.11. Labai svarbu, kad priemonė taip pat užtikrintų, jog investicijos būtų sutelktos į iššūkius ir investicijų poreikius, susijusius su perėjimu prie žaliosios ekonomikos ir skaitmenine pertvarka, ir taip būtų užtikrintas tvarus ekonomikos gaivinimas, atitinkantis metinę tvaraus augimo strategiją. Investicijos į žaliąsias ir skaitmenines technologijas padės padidinti energijos vartojimo efektyvumą įvairiuose svarbiuose ekonomikos sektoriuose, kurti darbo vietas ir užtikrinti tvarų ekonomikos augimą. Taikant šią priemonę ES galėtų įgyti pradininko pranašumą pasauliniu mastu lenktyniaujant dėl ekonomikos gaivinimo ir taip pat galėtų padėti Sąjungai tapti atsparesnei ir mažiau priklausomai įvairinant pagrindines tiekimo grandines.

3.12. Šios priemonės sėkmė daugiausia priklausys nuo to, ar bus nustatyti ir parengti atitinkamų projektų orientavimo procesai, atitinkantys Europos semestro pateiktus prioritetus. Taip pat labai svarbu glaudžiai suderinti ekonominę ir socialinę politiką su Semestro procese pateiktomis rekomendacijomis. EESRK pritaria požiūriui, kad ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planai, kurie turi būti finansuojami pasitelkiant šią priemonę, yra neatsiejama proceso, kuriuo siekiama spręsti Europos semestru nurodytą konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų klausimą, dalis. Taigi šiomis priemonėmis bus didinamas proceso veiksmingumas ir bus remiamas 2020 m. metinės tvaraus augimo strategijos įgyvendinimas.

3.13. EESRK taip pat mano, kad šiomis priemonėmis stiprinamos atitinkamų valstybių narių ekonomikos augimo galimybės ir ekonomikos bei socialinis atsparumas, ir tokiu būdu prisidedama prie didesnės socialinės sanglaudos. Šiomis priemonėmis taip pat remiamas ekonomikos tvarumui ir atsparumui didinti būtinas perėjimas prie žaliosios ekonomikos ir skaitmeninė pertvarka. EESRK dar kartą pabrėžia, koks svarbus Vyriausybės vaidmuo rengiant bendruomenėms ir visai ekonomikai naudingus projektus. EESRK taip pat palankiai vertina Komisijos ketinimą stebėti visą procesą, t. y. reikalavimus atitinkančių projektų nustatymą, vystymą ir vykdymą, siekiant užtikrinti, kad viskas vyktų skaidriai. Vis dėlto EESRK mano, kad Komisija turėtų užtikrinti, kad skaidrumas, be kita ko, reikštų, kad procese dalyvautų visi susiję suinteresuotieji subjektai.

3.14. Atsižvelgiant į tai, labai svarbu, kad finansavimas pagal priemonės „Next Generation ES“ ekonomikos gaivinimo planą būtų teisingas, prieinamas ir juo galėtų naudotis tie, kuriems labiausiai jo reikia (ypač MVĮ), laikantis metinėje tvaraus augimo strategijoje nustatytų tikslų. Tai reiškia, jog reikia užtikrinti, kad tokiems tikslams skirtas finansavimas ir parama būtų išmokėti tinkamais kanalais, pavyzdžiui, per nacionalines plėtros agentūras, nes MVĮ paprastai pačios gauna finansavimą iš bankų sektoriaus⁽⁸⁾. MVĮ labai svarbios galimybės gauti finansavimą, nes taip užtikrinamas reikiamas likvidumas tiek krizės etapu, tiek jai pasibaigus ir po jos atsigaunant, sudarant joms sąlygas investuoti į tolesnę skaitmeninės ir žaliosios ekonomikos pertvarkos plėtrą. Tokios investicijos padeda MVĮ veiksmingai spręsti pavėluotų mokėjimų klausimą ir taip užtikrina pakankamą MVĮ likvidumą.

3.15. Dėl precedento neturinčių iššūkių, su kuriais susiduria MVĮ, EESRK ragina Komisiją atnaujinti MVĮ strategiją, kad ji atspindėtų naujas aplinkybes, susiklosčiusias dėl COVID-19. EESRK taip pat ragina užtikrinti daugiapakopį ir daugiašalį MVĮ politikos įgyvendinimo valdymą. Labai svarbu suderinti įvairių valdymo lygmenų – Europos, nacionalinio, regioninio ir vietos – veiksmus ir biudžetus ir į sprendimų priėmimo procesą veiksmingai įtraukti verslo paramos organizacijas.

3.16. MVĮ taip pat reikės nacionalinių darbuotojų sveikatos ir saugos (DSS) inspekcijų ir išorės specializuotų DSS tarnybų paramos, kad jos galėtų įvertinti naują su COVID-19 susijusią riziką, tinkamai įgyvendinti reikiamas priemones ir sumažinti susijusią naštą bei išlaidas. Be to, MVĮ reikės paramos aprūpinant darbuotojus reikalingomis asmeninėmis apsaugos priemonėmis darbo vietoje. Tiekėjams, subrangovams ir klientams labai svarbus skaidrumas ir veiksminga komunikacija.

4. ES ekonomikos atstatymas ir metinė tvaraus augimo strategija

4.1. EESRK mano, kad naujos kartos ES planas yra sveikintinas ir savalaikis. Tačiau akivaizdu, kad siekiant šį planą įgyvendinti tuo pat metu, kai taikomas 2021–2027 m. eilinis bendrasis ES biudžetas, reikės didelių valstybių narių ir Komisijos pastangų. Vis dėlto svarbus veiksnys yra laikas; bet koks nepagrįstas vėlavimas patvirtinti ir įgyvendinti sutartas priemones gali pakenkti ES ekonomikos gaivinimui ir metinės tvaraus augimo strategijos tikslų įgyvendinimui, kartu keldamas grėsmę tūkstančių darbuotojų ir mažųjų įmonių savininkų pragyvenimui ir gerovei visoje Europoje. Ne mažiau svarbu, kad dėl ekonominių sunkumų ir trumpalaikių politinių sumetimų nebūtų sužlugdytas bendras tikslas įgyvendinti metinės ekonomikos augimo strategijos tikslus. Kalbant apie 2021–2027 m. DFP, Komitetas apgailestauja, kad Taryba sumažino pradinio Komisijos pasiūlymo apimtį. Europos Parlamentas ir EESRK savo nuomonėje „Daugiametė finansinė programa po 2020 m.“ šį Komisijos pasiūlymą jau pripažino nepatenkinamu⁽⁹⁾.

4.2. Tai reiškia, kad reikia nuosekliai pereiti prie ekonomikos augimo modelio, pagal kurį neekonominiai ir integraciniai tikslai laikomi tokiais pat svarbiais, kaip ir ekonominiai tikslai. Atėjo laikas ES veikti ryžtingiau ir siekti įtraukesnio tikslo – patenkinti kuo didesnio ES piliečių skaičiaus poreikius, pradedant būstu ir baigiant sveikatos priežiūra, kartu apsaugant mūsų ekosistemas – nuo stabilaus klimato ir derlingo dirvožemio iki gyvybinių vandenynų ir apsauginio ozono sluoksnio. Kitaip tariant, reikia įvertinti ekonominę pažangą kaip priemonę pereiti nuo netvaraus ir neįtraukaus ekonomikos augimo prie tvaresnio ir įtraukesnio ekonomikos augimo modelio.

4.3. EESRK taip pat mano, kad krizės sukeltas ekonomikos sutrikdymas paskatins persvarstyti išteklių naudojimą ir tiekimo linijų pažeidžiamumą. Tuo pat metu ES turi plėtoti metodus, kuriais didinamas atsparumas ir veiksmingumas, pavyzdžiui, žiedinė ekonomika, veiksmai klimato kaitos srityje ir galbūt didinami nacionaliniu lygmeniu nustatyti įpareigojančių veiksmų užmojai – numatomas išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimas.

4.4. Tokioje pinigų sąjungoje, kaip euro zona, būtina taikyti koordinavimo ir veiksmingo rizikos pasidalijimo mechanizmus, kurie turėtų sudaryti galimybę suteikti didelį patikimą fiskalinį postūmį, kartu mažinant skirtumus pinigų sąjungos viduje. EESRK manymu, tai itin svarbu siekiant atstatyti ir atgaivinti ekonomiką ir remti pažeidžiamiausias visuomenės grupes. Būtina atstatyti ir atgaivinti ekonomiką, kad būtų kuriamos darbo vietos ir gerovė ES, tačiau taip pat būtina teikti didelio masto fiskalinę paskatą su tikslinėmis priemonėmis, kurios suteiktų pagalbą labiausiai nuo COVID-19 nukentėjusiems asmenims. Į priemones gali būti įtraukti įvairūs būdai, padedantys išsaugoti galimybę gauti sveikatos priežiūrą ir pagrindines gyvenimo sąlygas.

⁽⁸⁾ A. Bénassy-Quéré, R. Marimon, J. Pisani-Ferry, L. Reichlin, D. Schoenmaker ir B. W. di Mauro, *COVID-19: Europe needs a catastrophe relief plan. Europe in the Time of Covid-19*, 2020 m., p. 103.

⁽⁹⁾ OL C 440, 2018 12 6, p. 106.

4.5. Taikant persvarstytą Stabilumo ir augimo paklą būtų paprasčiau teikti pirmiau nurodytą fiskalinę paskatą. Persvarstytame Stabilumo ir augimo pakte mažiau dėmesio turėtų būti skiriama valstybių narių pagal ciklą pakoreguoto biudžeto deficito nustatymui. Vietoje to daugiau dėmesio reikėtų skirti didėjančių viešųjų išlaidų stebėsenai. Kalbant konkrečiai, kiekviena Vyriausybė išpareigotų padengti išlaidas, atitinkančias ekonomikos augimo perspektyvą ir numatomas mokestines pajamas bei vidutinės trukmės skolos tikslą. Tai valstybėms narėms suteiktų daugiau fiskalinės erdvės ir didesnę laisvę priimti nacionalinius sprendimus (bendradarbiaujant su suinteresuotaisiais subjektais), kad būtų įgyvendinti ekonomikos gaivinimo po COVID-19 planai didesnį dėmesį skiriant Vyriausybės vaidmeniui stiprinant ekonomikos gaivinimą. Žinoma, makroekonominio stabilumo išsaugojimas yra būtina tvaraus ir įtraukaus ekonomikos gaivinimo sąlyga. EESRK taip pat mano, kad makroekonomikos politikos tikslas – teisingai ir suderintai užtikrinamas tvarus ekonomikos augimas, aplinkos išsaugojimas ir socialinė gerovė. Kalbant konkrečiau, kadangi nedarbas ir nepakankamas užimtumas yra pagrindinės skurdo priežastys, labai svarbu, kad ekonomikoje būtų užtikrintas kuo didesnis užimtumas.

4.6. Ekonomikos atstatymo ir atkūrimo etapu socialiniam aspektui reikėtų skirti tiek pat dėmesio, kiek ir ekonominiam aspektui. Tvari ekonominė veikla apima artimą šių dviejų aspektų ryšį. Ekonomikos tvarumas, įskaitant kapitalo investicijas, labai glaudžiai susijęs su ekologiniais aspektais, pavyzdžiui, taupiu išteklių ir energijos naudojimu, tačiau jis taip pat susijęs ir su socialiniu aspektu, kuriuo vadovaujantis darbo vietų, kuriose mokamas teisingas darbo užmokestis ir sudaromos geros darbo sąlygos, kūrimas ir apsauga ne mažiau svarbūs nei kapitalo investicijos. EESRK taip pat mano, kad reikia atnaujinti ES užimtumo gaires, atsižvelgiant į COVID-19 krizę, ir kad pradėti reikėtų nuo poveikio darbo rinkai vertinimo.

4.7. Kaip nurodyta 4.6 punkte, tvaria ekonomine veikla remiamas ekologinis aspektas, o Europos žaliasis kursas gali būti laikomas galimybe teikti ekonominę (privačią ir socialinę) naudą ir kurti darbo vietas. EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad Europos žaliasis kursas turėtų būti svarbus ekonomikos atstatymo ir atkūrimo aspektas ir jį vykdant reikėtų atsižvelgti į bet kokią neigiamą socialinį perėjimo prie tvarios ekonominės veiklos poveikį.

4.8. Šis argumentas taikomas konkrečiai skaitmeninio atveju, daugiausia dėmesio skiriant efektyvumui, kartu mažinant bet kokią neigiamą perėjimo prie paslaugų skaitmeninio poveikį. COVID-19 pandemija pabrėžė skaitmeninės pertvarkos svarbą užtikrinant įmonių veiklos tęstinumą. Reikia spartinti ir plėsti visų sektorių MVĮ skaitmeninio skatinimą, o iniciatyvomis daugiausia dėmesio turi būti skiriama į praktiką orientuotam MVĮ skaitmeninių verslo procesų propagavimui ir plėtrai, IT saugumui ir skaitmeninių įgūdžių lavinimui. Be to, skaitmeninių inovacijų centrai turi būti atviri technologijoms ir jais turi būti siekiama skaitmeninti vietos MVĮ. E. valdžia taip pat atlieka svarbų vaidmenį sudarant sąlygas internetinėms administracinėms procedūroms, kad būtų pašalintos kliūtys ir pagreitinoti procesai. Naudodamasi skaitmeninėmis priemonėmis, e. valdžios iniciatyvomis ir mažindamos biurokratinės kliūtis ir reglamentavimo našta MVĮ, valdžios institucijos sukurtų verslininkams prieinamesnę skaitmeninę aplinką.

4.9. Teisinės valstybės principas ir ypač ekonomikos valdymas labai svarbūs siekiant tvaraus ekonomikos augimo. Ekonomikos valdymas – labai svarbi priemonė, kuria užtikrinama socialinė ir ekonominė lygybė, tačiau siekiant tvarumo reikia suprasti ir gerbti skirtingų visuomenės interesų grupių nuomones ir pozicijas, taip pat stengtis suderinti šiuos skirtumus. Šiuo atžvilgiu reikia imtis skubių priemonių siekiant remti narystės profesinėse sąjungose plėtimą ir vis didesnio darbuotojų grupių skaičiaus, kurioms šiuo metu nėra atstovaujama, dalyvavimą šiose struktūrose.

4.10. Didesnis našumas yra labai svarbus siekiant kompensuoti demografinės tendencijas ir remti didėjančią šalių ir regionų konvergenciją, ypač tų ES šalių ir regionų, kuriuose būtinas didesnis nei vidutinis vystymasis ir našumas, kad būtų pasiektas toks lygis, kuris padėtų užtikrinti tvarų ekonomikos augimą. Kad ekonomikos augimas ir ateityje būtų tvarus, reikia stiprinti jos pajėgumą augti, tačiau tiek, kiek toks augimas ekonomikai, visuomenei ir žmonėms suteikia pridėtinės vertės. Todėl našumas yra priemonė tikslui pasiekti, o tikslas – tai geresnės gyvenimo, aplinkos ir darbo sąlygos, proporcingos konkrečiam darbui reikalingiems įgūdžiams ir kvalifikacijoms. Atsižvelgiant į tai, būtina įgyvendinti strategijas, skirtas didinti įmonių konkurencingumą vidaus ir pasaulinėse rinkose, aktyviai dalyvaujant patiems darbuotojams, siekiant remti palankią darbo santykių aplinką.

4.11. COVID-19 krizė – lemtingas įvykis ES ir tik laikui bėgant bus įvertintas mūsų atsako veiksmingumas. Jis bus vertinamas ne pagal tiesiogines priemones, skirtas izoliacijos ekonominių ir socialinių padarinių paveiktiems asmenims ir namų ūkiams remti, o pagal tai, kaip sėkmingai vidutinės trukmės ir ilgalaikis atsakas leis atstatyti ir atkurti ekonomiką, nes būtent tai iš tiesų svarbu milijonams ES piliečių.

2020 m. spalio 29 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė*
Christa SCHWENG

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Rekomendacijos dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos

(papildoma nuomonė)

(COM(2019) 652 final)

(2021/C 10/17)

Pagrindinė pranešėja **Judith VORBACH** ⁽¹⁾

Biuro sprendimas	2020 5 28
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 32 straipsnio 1 dalis ir Darbo tvarkos taisyklių įgyvendinimo nuostatų 29 straipsnio a punktas
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2020 9 8
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 10 29
Plenarinė sesija Nr.	555
Balsavimo rezultatai	148 /9 /21
(už / prieš / susilaikė)	

Preambulė

Ši nuomonė yra dviejų su tolesne veikla susijusių nuomonių – dėl Rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos (COM(2019) 652 final) ir dėl 2020 m. metinės tvaraus augimo apžvalgos (COM(2019) 650 final) – rinkinio dalis. Siekiama atnaujinti ir išplėtoti ankstesnius EESRK pasiūlymus ⁽²⁾ atsižvelgiant į naujausius pokyčius, COVID-19 poveikį ir ekonomikos gaivinimą, taip pat į įvairias dabartinio Europos semestro metu paskelbtas ataskaitas ir rekomendacijas. Šis nuomonių rinkinys yra bendras ES pilietinės visuomenės indėlis į ekonomikos, socialinę ir aplinkos politiką, skirtą kitam Europos semestro ciklui, kurį numatoma pradėti 2020 m. lapkričio mėn. EESRK ragina Europos Komisiją ir Tarybą atsižvelgti į šį indėlį rengiant būsimą Europos semestro rudens dokumentų rinkinį ir po to vykstant susijusiam tarpinstituciniam sprendimų priėmimo procesui.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Simetrinis išorės sukrėtimas, kurį sukėlė COVID-19, daro didelį poveikį euro zonos ekonomikai. Europos Komisijos 2020 m. pavasario ekonominėje prognozėje paminėta, kad „ES prasidėjo giliausias ekonomikos nuosmukis per visą jos istoriją“ ⁽³⁾, o 2020 m. vasaros ekonominėje prognozėje ⁽⁴⁾ numatomas „dar gilesnis nuosmukis ir dar didesni skirtumai“.

1.2. Bendrosios rinkos sukūrimas ir greitas jos atgaivinimas bei visapusiškas veikimas turėtų išlikti vienas svarbiausių prioritetų. Tai apima 20 Europos socialinių teisių ramsčio principų vykdymo užtikrinimą.

⁽¹⁾ Šią nuomonę 2015–2020 m. EESRK kadencijos metu parengė Mihai Ivașcu, einantis pranešėjo pareigas, ir Judith Vorbach, einanti bendrapranešėjos pareigas. Nuomonę per pirmąją EESRK 2020–2025 m. kadencijos plenarinę sesiją 2020 m. spalio mėn. pristatė pagrindinė pranešėja Judith Vorbach.

⁽²⁾ Žr. EESRK nuomos „2020 m. metinė tvaraus augimo apžvalga“ (OL C 120, 2020 4 14, p. 1) ir „2020 m. euro zonos ekonominė politika“ (OL C 120, 2020 4 14, p. 7).

⁽³⁾ 2020 m. pavasario ekonominė prognozė (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_20_799).

⁽⁴⁾ 2020 m. vasaros ekonominė prognozė (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/IP_20_1269).

1.3. Prognozuojama, kad labai išaugs nedarbas, skurdas ir socialinė bei ekonominė nelygybė ir bankrutuos daug įmonių. Be to, nuo pandemijos nukentėjo visos euro zonos valstybės narės, tačiau ekonominės ir socialinės pasekmės nevienodos. Baimindamiesi didelio ekonomikos nuosmukio, tiek Europos piliečiai, tiek investuotojai veikia atsargiai ir laukia patikimesnių prognozių. EESRK taip pat išpėja apie sisteminę riziką ir su ja susijusį didžiulį ekonomikos nuosmukį, pavyzdžiui, finansų sektoriaus nestabilumą ar defliacijos tendencijas.

1.4. EESRK ragina siekti solidarumo tarp euro zonos valstybių narių ir piliečių, kad visuomenėse būtų sumažinta pajamų ir turto nelygybė. Numatoma, kad pandemija padarys didelį poveikį euro zonos darbo rinkai ir socialinėms sąlygoms, todėl išaugs nedarbas, pajamų nelygybė, skurdas ir socialinė atskirtis. Prognozuojama, kad nedarbo lygis euro zonoje 2020 m. padidės iki 9,6 proc. ir tik šiek tiek (iki 8,6 proc.) nukris 2021 m., bet vėlgi šie rodikliai valstybėse narėse, regionuose ir piliečių grupėse labai skirsis. Taip pat numatoma, kad smarkiai pakils jaunimo nedarbo lygis, o šią problemą būtų galima spręsti veiksmingai įgyvendinant Jaunimo garantijų iniciatyvą. Be to, pajamų ir turto nelygybė yra glaudžiai susijusi su nevienoda tikėtina gyvenimo trukme ir galimybe gauti aukštos kokybės švietimo ir sveikatos priežiūros paslaugas. Būsimoje ES politikoje taip pat turi būti atidžiai atsižvelgiama į krizės poveikį, daromą nepalankioje padėtyje esančioms grupėms ir neįgaliesiems.

1.5. EESRK tikisi, kad dėl pandemijos pasikeis mūsų ekonomikos struktūra ir kad bus sukurta naujų verslo modelių. Europa jau yra žiedinės ekonomikos, perėjimo prie žaliosios ekonomikos ir kovos su klimato kaita lyderė. Greitas ir veiksmingas skaitmeninimas turėtų paspartinti perėjimą prie pažangaus žaliojo augimo. ES turi išnaudoti šį postūmį siekdama sustiprinti mūsų konkurencinį pranašumą ir užtikrinti, kad Europa pirmautų ir atliktų vadovaujančią vaidmenį gyvybiškai svarbiose srityse: skaitmeniniame sektoriuje, dirbtinio intelekto, technologijų, priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo ir tvaraus žiedinio augimo srityse. EESRK pabrėžia, kad veiksmų reikia imtis dabar, o ne tada, kai COVID-19 pandemija pasibaigs.

1.6. EESRK palankiai vertina Tarybos sprendimą dėl ES ekonomikos gaivinimo plano, kuris turi atlikti pagrindinį vaidmenį gaivinant Europos ekonomiką ir padėti valstybėms narėms kovoti su pandemija, taip pat užtikrinti greitą ir tvarų ekonomikos atsigavimą. Gaivinimo planai turėtų būti susieti su Europos socialinių teisių ramsčio ir DVT įgyvendinimu, kartu skatinant tvarų ir integracinį augimą.

1.7. Komitetas mano, kad kitoje daugiametėje finansinėje programoje (DFP) turėtų būti numatytos būtinos priemonės tvariam ir integraciniam augimui užtikrinti ir ES strateginiams tikslams pasiekti. Todėl EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad Europos Vadovų Taryba nustatė mažesnę DFP apimtį nei prašė Europos Parlamentas ir EESRK. Be to, priemonėje „Next Generation EU“ numatytos sumos, skirtos sumažintoms DFP lėšoms kompensuoti, buvo panaikintos arba smarkiai sumažintos. EESRK yra itin susirūpinęs dėl sumažintų lėšų investicijoms į inovacijas ir mokslinius tyrimus, skaitmeninimui ir Teisingos pertvarkos fondui, taip pat dėl to, kad atsisakoma teisinės valstybės principo laikymosi kriterijų.

1.8. Dėl pandemijos padidėjo spaudimas viešiesiems biudžetams ir numatoma, kad išskolinimo lygis išaugs visoje euro zonoje. Taip pat buvo priimti išpareigojimai kovoti su klimato kaita ir pasinaudoti skaitmeninimo teikiamomis galimybėmis, o aukštos kokybės investicijos, kuriomis skatinama pridėtinė vertė ir kuriamos kokybiškos darbo vietos, yra labai svarbios siekiant užtikrinti ekonomikos gaivinimą ir socialinį atsigavimą. EESRK laikosi nuomonės, kad didinti poreikį įveikti klimato krizę, skatinti gerai apmokamų darbo vietų kūrimą ir kovoti su skurdu reikia ne tik siekiant įgyvendinti pačius tikslus, bet ir norint užtikrinti ekonomikos gaivinimą.

1.9. EESRK mano, kad iniciatyva pradėti taikyti bendrąją nukrypti leidžiančią išlygą buvo būtina, ir išpėja, kad nereikėtų grįžti prie taisyklių, galiojusių prieš pandemiją, nes dėl to labiausiai nukentėjusiose šalyse būtų nustatytos griežtos taupymo priemonės ir sumenkinta visa nauda, kurią suteiks priemonė „Next Generation EU“. Be to, EESRK mano, kad atnaujintos fiskalinės taisyklės neturėtų būti taikomos tol, kol smarkiai nesumažės nedarbas. Be to, EESRK primygtinai ragina pereiti prie į gerovę orientuoto ir solidarumu pagrįsto ekonomikos valdymo, pavyzdžiui, taikant subalansuoto biudžeto taisyklę.

1.10. Tai, kad į ES fondų naudojimo taisykles buvo greitai įtraukta lankstumo nuostata, taip sudarant sąlygas valstybėms narėms perskirstyti lėšas tarp fondų, regionų ir politikos tikslų, yra būtinas ir naudingas požiūris. Tačiau EESRK išpėja, kad valstybės narės turi labai pagerinti savo programavimo gebėjimus, kartu užtikrindamos, kad visos skirtos lėšos būtų visiškai įsisavintos ir veiksmingai panaudotos, ypač investicijoms, darančioms tiesioginį teigiamą poveikį siekiant įveikti nuosmukį, ir (arba) investicijoms į perėjimą prie tvarios, įtraukios, skaitmeninės ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos.

1.11. Europos semestras neseniai tapo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės pagrindu. Tačiau EESRK pažymi, kad politinės institucijos, pavyzdžiui, Europos Parlamentas ir kai kurie nacionaliniai parlamentai, šiame procese dalyvauja pernelyg vangiai arba išvis nedalyvauja ir dėl šios priežasties nevykdoma demokratinė priežiūra. Socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmuo taip pat turėtų būti toliau stiprinamas.

1.12. EESRK tikisi, kad euro zonos bankai veiks kaip krizės sukeltų sukrėtimų švelnintojai, leisdami asmenims pasinaudoti būtinomis likvidumo ir kredito lėšomis. Turėtų būti nedelsiant baigta kurti bankų sąjungą, įskaitant Europos indėlių garantijų sistemos įgyvendinimą. Kapitalo rinkų sąjungos sukūrimas darbotvarkėje turėtų būti ne mažiau svarbus klausimas. Atsižvelgdamas į tai, EESRK pabrėžia, kaip svarbu užtikrinti veiksmingą finansų rinkos reguliavimą, kad būtų pasiektas finansų sektoriaus stabilumas.

1.13. Siekiant pašalinti rinkos trūkumus ir remti rinkos pokyčius nacionaliniu lygmeniu, gyvybiškai svarbu ES lygmeniu ir pasitelkiant Europos semestrą įgyvendinti socialinę politiką. EESRK pabrėžia, kad norint pasiekti ekonominį ir socialinį atsparumą, būtina panaikinti didelius skirtumus tarp valstybių narių ir jų viduje.

1.14. EESRK mano, kad didelės ir greitos viešosios ir privačios investicijos į MTTP ir įgūdžius turi tapti svarbiausiu prioritetu, jeigu ES ketina spręsti mažėjančio gyventojų skaičiaus ir visuomenės senėjimo problemą ir išnaudoti skaitmeninimą. Vyriausybės turėtų būti pasirengusios skatinti naujas novatoriškas idėjas ir finansuoti eksperimentus sektoriuose, kuriuose yra didelis augimo potencialas.

1.15. Turi būti remiamos nacionalinės socialinės apsaugos sistemos. Norint sukurti atsparias ir solidarumu pagrįstas struktūras, kurios kilus krizei stabilizuotų euro zoną, turėtų būti įgyvendinta Europos nedarbo perdraudimo sistema siekiant sustiprinti nacionalines sistemas, užtikrinant, kad jos dotacijos būtų išmokamos tik tuo atveju, jeigu nacionalinėms sistemoms skiriamas patikimas finansavimas.

1.16. EESRK svarsto, kaip euro zonos valstybės narės reaguotų į kitokią, asimetrinę sukrėtimą pasibaigus dabartinei situacijai, jeigu nuo kitos krizės nukentėtų tik viena ar dvi valstybės narės. EESRK mano, kad euro zonos valstybėms narėms reikalingas didesnis bendradarbiavimas ir specialiai parengtos priemonės, kuriomis užtikrinamas didesnis jų atsparumas ir gebėjimas amortizuoti simetrinius ir asimetrinius sukrėtimus.

1.17. Mokesčių slėpimas, mokesčių bazės erozija, pelno perkėlimas, pinigų plovimas ir kova su korupcija daugelyje valstybių narių tebėra opios ir politiškai sudėtingos temos. EESRK ragina ryžtingai ir sparčiai įgyvendinti mokesčių politikos reformas, kurios padėtų pašalinti spragas ir kovoti su mokesčių vengimu visoje Sąjungoje, nes dabar šis klausimas tapo dar svarbesnis. Šiuolaikinė ES mokesčių darbotvarkė turi būti formuojama siekiant spręsti ekonomines, socialines ir ekologines ateities problemas ir kartu užtikrinant demokratiškesnę požiūrį. Iš tiesų jau pernai Komitetas visiškai pritarė pasiūlymui nedelsiant surengti diskusijas dėl laipsniško perėjimo prie balsavimo kvalifikuota balsų dauguma ir įprastos teisėkūros procedūros mokesčių srityje, kartu pripažindamas, kad visos valstybės narės ir Europos institucijos ir įstaigos visada turi turėti tinkamų galimybių dalyvauti sprendimų priėmimo procese. EESRK prašo kuo skubiau imtis veiksmų dėl Komisijos pasiūlymų, atsižvelgiant į ankstesnėse EESRK nuomonėse pateiktas rekomendacijas⁽³⁾.

2. Įžanga ir bendrosios pastabos

2.1. 2020 m. vasario mėn. EESRK didele balsų dauguma priėmė savo nuomonę dėl 2020 m. *euro zonos ekonominės politikos*. Nors euro zonoje augimo laikotarpis dar tęsėsi, atsirado nerimą keliančių ekonomikos sulėtėjimo ir išorinių ir vidinių pusiausvyros sutrikimo problemų. Nuo to laiko ekonominės ir socialinės aplinkybės dėl greitai plintančios COVID-19 pandemijos, nuo kurios nukentėjo visos valstybės narės, Europoje ir visame pasaulyje drastiškai pasikeitė. Šis ekstremalus simetrinis išorės sukrėtimas daro neigiamą poveikį euro zonos ekonomikai, todėl didėja skurdas ir pajamų nelygybė. Europos Komisijos 2020 m. pavasario ekonominėje prognozėje nurodyta, kad 2020 m. „ES prasidėjo giliausias ekonomikos nuosmukis per visą jos istoriją“. 2020 m. vasaros ekonominėje prognozėje ši niūri prognozė dar kartą patvirtinama numatant „dar gilesnį nuosmukį ir didesnius skirtumus“.

⁽³⁾ Žr. EESRK nuomones „Apmokestinimas – balsavimas kvalifikuota balsų dauguma“ (OL C 353, 2019 10 18, p. 90) ir „Tvaraus ekonomikos augimo skatinimas visoje ES“ (OL C 364, 2020 10 28, p. 29).

2.2. Europos Sąjungos bendroji rinka yra didžiausia pasaulyje, be to, joje atsiskaitoma antra labiausiai naudojama valiuta. Vis dėlto visą bendros valiutos potencialą bus galima išnaudoti tik tuo atveju, kai ji bus įvesta visose valstybėse narėse ir kai bus užbaigta kurti ekonominė ir pinigų sąjunga (EPS). Nors Komisija yra vis labiau suinteresuota stiprinti euro vaidmenį pasaulyje, šį tikslą galima pasiekti tik kuo labiau sumažinus ekonomikos nuosmukį ir iškart po jo užtikrinus dinamišką ir tvarų integracinį augimą. Todėl taip pat būtina remti valstybes nares taikant nuoseklią ir tikslią bendrą ES strategiją. Euro grupės pirmininkas savo birželio 11 d. pasakymo kalboje pripažino, kad „[k]oordinavimas, ypač euro zonoje, yra pagrindinis aspektas siekiant išvengti skirtumų ir besikaupiančių pusiausvyros sutrikimų. Bendros valiutos apsauga yra tokia pat svarbi kaip ir bendrosios rinkos apsauga. Tiesą sakant, šie aspektai yra tarpusavyje susiję“⁽⁶⁾.

2.3. Bendroji rinka – vienas nuostabiausių ES projekto laimėjimų. Joje valstybėms narėms sudarytos sąlygos laisvai ir sklandžiai vykdyti prekybą ir taip prisidėti prie ekonominės gerovės, klestėjimo ir vieno aukščiausių gyvenimo lygių pasaulyje užtikrinimo. Bendrosios rinkos kūrimo užbaigimas ir greito jos atgaivinimo bei visapusiško veikimo užtikrinimas turėtų išlikti pagrindiniais prioritetais, atsižvelgiant į derybas dėl „Brexito“ ir galimą jo poveikį. Tai apima socialinę darbotvarkę, įskaitant aukštynkryptės socialinės konvergencijos priemones, kuriomis siekiama užtikrinti sąžiningas ir geresnes darbo sąlygas ir vienodesnį pajamų bei turto paskirstymą. Siekiant įgyvendinti socialinės konvergencijos priemones ir sudaryti geresnes darbo sąlygas, reikia tinkamai įgyvendinti 20 Europos socialinių teisių ramsčio principų, pavyzdžiui, „vienodo užmokesčio už vienodą darbą toje pačioje darbo vietoje“ principą. Taip pat turėtų būti įvertintas neigiamas pandemijos poveikis DVT plano įgyvendinimo pažangai, o ES turėtų stengtis laikytis pradinių terminų.

2.4. Pavasario prognozėje Komisija pažymėjo, kad „pandemija labai paveikė vartotojų išlaidas, pramonės produkciją, investicijas, prekybą, kapitalo judėjimą ir tiekimo grandines“, be to, spėjama, kad stipriai nukentės ir darbo rinka. Komisija taip pat pažymėjo, kad „kyla pavojus, kad pandemija gali paskatinti drastiškesnius ilgalaikius požiūrio į pasaulines vertės grandines ir tarptautinį bendradarbiavimą pokyčius“. Yra ir papildomų neigiamų rizikos veiksnių, pavyzdžiui, pandemijos rimtumas, bankrotas, finansų sektoriaus krizė, likvidumo problemos ir sudėtingos derybos. Gali būti, kad darbo rinkoje bus jaučiamos ilgalaikės pasekmės. Vasaros ekonominėje prognozėje spėjama, kad euro zonos ekonomika 2020 m. susitrauks 8,75 proc., o visa ES ekonomika, manoma, susitrauks 8,3 proc.

2.5. Atsižvelgiant į beprecedentį COVID-19 pandemijos sukeltą simetrinį išorės sukrėtimą, prognozuojama, kad smarkiai išaugs nedarbas, skurdas ir socialinė bei ekonominė nelygybė ir daug įmonių bankrutuos. Nuo pandemijos nukentėjo visos euro zonos valstybės narės, tačiau ekonominės ir socialinės pasekmės nevienodos. Kai kuriose ES šalyse šis poveikis dar labiau paaštrins iki tol egzistavusias socialines problemas. 2020 m. BVP prognozės svyruoja nuo 4,6 proc. nuosmukio Lenkijoje iki 11,2 proc. sumažėjimo Italijoje, be to, spėjama, kad ekonomikos nuosmukio 2021 m. mastai valstybėse narėse ir regionuose gerokai skirsis. Valstybių narių skolinimosi galimybių ir susijusių išlaidų skirtumai ir nepakankamas ekonominės, socialinės ir aplinkos politikos koordinavimas Europos lygmeniu gali turėti įtakos valstybių narių gebėjimui įveikti krizę. Nevienodi gebėjimai finansuoti būtinas investicijas, siekiant atgaivinti ekonomiką, taip pat gali iškraipyti vienodas sąlygas euro zonoje. Be to, nuolatiniai dideli skirtumai tarp valstybių narių ir regionų gali padidinti migraciją iš skurdesnių šalių į turtingesnes valstybes ir taip sukelti susirūpinimą keliantį protų nutekėjimą ir kitas socialines problemas.

3. COVID-19 pasekmės

3.1. Net ir šiandien, praėjus keletui mėnesių po pandemijos, padėtis yra nepastovi, prognozės keičiasi kas mėnesį ir susiduriama su vis rimtesne rizika. Kol kas niekas negali prognozuoti, ar susidursime su pasikartojančia dviguba nuosmukio banga, po kurios ekonomika atsigauna, ar tai bus dar sudėtingesnis ilgalaikis nuosmukis, po kurio atsigavimas bus vėlesnis ir lėtesnis. Baimindamiesi didelio ekonomikos nuosmukio, tiek Europos piliečiai, tiek investuotojai veikia atsargiai ir laukia patikimesnių prognozių. EESRK atkreipia dėmesį į svarbų lūkesčių vaidmenį formuojant makroekonominę paklausą. Europos fiskalinė valdyba jau pareiškė, kad 2021 m. reikės didesnės ir ilgai trunkančios fiskalinės paramos, nes izoliavimo

⁽⁶⁾ Mário Centeno pastabos, pateiktos po 2020 m. birželio 11 d. surengtos Euro grupės vaizdo konferencijos <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/06/11/remarks-by-mario-centeno-following-the-eurogroup-videoconference-of-11-june-2020/>.

priemonių švelninimas vyks lėčiau nei tikėtasi iš pradžių ir tikėtina, kad vartotojai taupys lėšas atsargumo sumetimais. Kai privatūs namų ūkiai ir vietos bei užsienio įmonės sumažina išlaidas, valdžios sektoriaus išlaidos, kartu vykdamas skatinamąją pinigų politiką, yra vienintelis būdas paklausiai palaikyti ⁽⁷⁾. EESRK aiškiai pritaria šiai nuomonei ir įspėja apie sisteminių riziką ir su ja susijusį didžiulį ekonomikos nuosmukį, pavyzdžiui, finansų rinkos nestabilumą ir defliacijos tendencijas.

3.2. Dėl pandemijos padidėjo spaudimas viešiesiems biudžetams ir numatoma, kad išiskolinimo lygis išaugs visoje euro zonoje, tačiau valstybėse narėse jis vėlgi bus labai skirtingas. Kai kurios šalys su pandemija susidūrė labai išiskolinusios. Tai pat buvo prisiimti išipareigojimai kovoti su klimato kaita ir pasinaudoti skaitmeninio teikiamomis galimybėmis, o aukštos kokybės investicijos, kuriomis skatinama pridėtinė vertė ir kuriamos kokybiškos darbo vietos, atliks labai svarbų vaidmenį siekiant ekonomikos gaivinimo ir socialinio atsigavimo. ES turėtų stengtis išnaudoti teigiamą viešųjų ir privačių investicijų sinergijos poveikį ir koordinuoti būsimą struktūrinių programų įgyvendinimą.

3.3. Po sveikatos krizės visoje ES pastebima gerokai sumažėjusi pasiūla ir paklausa. „Iš pradžių pandemija sukėlė pasiūlos sukrėtimą, tačiau antrojo etapo pasekmės dabar lėmė masinį bendrą paklausos sukrėtimą. Bendras poveikis [...] priklausys nuo to, kuris iš šių sukrėtimų taps dominuojantis [...]“. ⁽⁸⁾ Mažosios ir vidutinės įmonės (MVI) per pandemiją nukentėjo labiausiai ir, nepritaikius jokių konkrečių ir realių MVI gelbėjimo planų, dauguma jų bankrutuos. ES jau ėmėsi veiksmų centriniu lygmeniu, tačiau būtent valstybės narės turi skubiai panaudoti ir koordinuotai nukreipti turimas lėšas ten, kur jų labiausiai reikia. Todėl Europos Komisija turėtų atidžiai stebėti susijusį turimų lėšų panaudojimą.

3.4. Daugumai valstybių narių nustačius izoliavimo priemones, išaiškėjo ilgų tiekimo grandinių trūkumai ir neigiamos pasekmės dėl ypatingos svarbos sektorių priklausomybės nuo išorės tiekėjų. Todėl reikalingas aiškus ir kruopščiai parengtas ES lygmens strateginis planas, pagal kurį viešosios investicijos skatintų privačias investicijas. Privatusis sektorius gali dideliu mastu nulemti savo priklausomybės lygį, pasirinkdamas žaliavų pristatymo vietą, žmogiškuosius išteklius, logistiką ir pan. Naujoji pramonės strategija turėtų padėti sumažinti šią priklausomybę. Be to, ES ir valstybių narių lygmeniu reikėtų pradėti diskusiją dėl nacionalinės gamybos tam tikruose svarbiuose sektoriuose, ypač sveikatos.

3.5. EESRK jau nurodė, kad „būtina (at)kurti integruotas pramonės vertės grandines ES viduje, kad būtų padidintas Europos strateginis savarankiškumas ir ekonominis atsparumas“ ⁽⁹⁾. Birželio 13 d. Europos Centrinio Banko (ECB) pirmininkas pareiškė, kad „postūmis sukurti atsparesnės tiekimo grandinės galėtų būti būtent tas katalizatorius, kurio mums reikia siekiant galutinai sukurti bendrąją rinką“ ⁽¹⁰⁾. Taip pat būtų naudinga išsaugoti deramas ir efektyvias darbo vietas, padėti įmonėms kurti pridėtinę vertę, didinti konkurencingumą, mažinti priklausomybę, šalinti nepalankias demografinės tendencijas ir pasiekti aukštynkryptę konvergenciją.

3.6. Pandemija taip pat sukels rimtų padarinių euro zonos darbo rinkai ir socialinėms sąlygoms. Numatoma, kad dėl COVID-19 krizės gerokai išaugs nedarbas, pajamų nelygybė, skurdas ir socialinė atskirtis. Remiantis 2020 m. pavasario prognoze numatoma, kad nedarbo lygis euro zonoje 2020 m. padidės iki 9,6 proc. ir tik šiek tiek (iki 8,6 proc.) nukris 2021 m., bet vėlgi šie rodikliai valstybėse narėse, regionuose ir piliečių grupėse labai skirsis. Kai kuriems sektoriams, pavyzdžiui, turizmo, gastronomijos, aviacijos ir kultūros, gali būti padarytas ilgalaikis poveikis. Nepaisant taikomų masinių stabilizavimo priemonių, tikėtina, kad daugumos žmonių pajamos išliks nestabilios. Gali būti, kad labiausiai nukentės tie, kurie pažeidžiami buvo jau iki krizės. Dauguma darbų, kurie, kaip paaiškėjo per krizę, buvo gyvybiškai svarbūs, iš esmės yra nepakankamai apmokami ir per mažai vertinami darbo rinkoje. Būsimoje ES politikoje reikia atidžiai atsižvelgti į krizės poveikį, daromą nepalankioje padėtyje esančioms grupėms ir neįgaliesiems. Be to, numatoma, kad smarkiai pakils jaunimo nedarbo lygis, todėl akivaizdu, kad reikia veiksmingų ir sustiprintų jaunimo garantijų ir užimtumo rėmimo programų.

⁽⁷⁾ 2021 m. euro zonos fiskalinės krypties vertinimas: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020_06_25_efb_assessment_of_euro_area_fiscal_stance_en.pdf.

⁽⁸⁾ *The European Central Bank in the COVID-19 crisis: whatever it takes, within its mandate.*

⁽⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę „Pramonės strategija“ (OL C 364, 2020 10 28, p. 108).

⁽¹⁰⁾ *The path out of uncertainty.*

3.7. EESRK tikisi, kad dėl pandemijos mūsų ekonomikos struktūra pasikeis ir kad bus sukurta naujų verslo modelių. Iš konkrečių sektorių analizės matyti, kad skirtumai jau yra daugiau ar mažiau pastebimi. Jeigu kiekviena krizė suteikia galimybių, tuomet privalome pasinaudoti šia krize ir sustiprinti savo konkurencinį pranašumą bei užtikrinti, kad Europa siektų pirmauti ir taptų lydere gyvybiškai svarbiose srityse, t. y. skaitmeniniame sektoriuje, dirbtinio intelekto, technologijų, priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo, tvaraus žiedinio augimo ir įtraukios ekonomikos srityse. Todėl reikia daug dėmesio skirti investicijoms į mokslinius tyrimus ir inovacijas, taip pat gebėjimų ir įgūdžių ugdymui. Konkreti, nuspėjama ir konkurencinga politikos sistema yra svarbi privačioms investicijoms palankios aplinkos dalis. Apskritai ES turėtų sudaryti įmonėms tinkamas sąlygas valdyti perėjimą prie žaliosios ekonomikos ir skaitmeninių technologijų taip, kad būtų kuriamos naujos įmonės ir darbo vietos, taip kartu gaunant įvairialypės naudos.

3.8. Dėl pandemijos didėjantis mirčių skaičius ir socialiniai bei ekonominiai padariniai tampa rimtu iššūkiu Europos projektui. Dabar labiau nei bet kada anksčiau euro zonoje raginama rodyti solidarumą ir dar labiau stiprėti. EESRK ragina imtis ryžtingų veiksmų siekiant nacionaliniu lygmeniu sumažinti pajamų ir turtinės padėties skirtumus visuomenėje, nes šie aspektai yra tiesiogiai susiję su tikėtinos gyvenimo trukmės skirtumais ir galimybe gauti kokybišką švietimą ir sveikatos priežiūrą.

3.9. Svarbus veiksnys kovojant su pandemija būtų gerai koordinuojama Europos sveikatos politika, sudarant sąlygas valstybėms narėms bendradarbiauti tarpusavyje ir teikti paramą. Vienodas medicinos produktų, kurie laikomi naudingais ir tinkamais kovojant su COVID-19 plitimu, paskirstymas turėtų būti Europos sveikatos politikos prioritetas ir valstybių narių solidarumo įrodymas. Jei pandemija nebus įveikta, nesitikėjime stipraus ir tvaraus ekonomikos atsigavimo.

4. Ekonomikos gaivinimas ir socialinis atsigavimas

4.1. EESRK pabrėžia, kad veiksmų reikia imtis dabar, o ne tada, kai COVID-19 pandemija pasibaigs. Didelio netikrumo laikotarpiu turi būti tęsiami politiniai veiksmai ir vykdomi reformų procesai. Tai reiškia, kad reikia skubiai tęsti uždelstas diskusijas, pavyzdžiui, dėl ekonomikos valdymo peržiūros, Europos semestro pertvarkos ir Konferencijos dėl Europos ateities pradžios, ir įgyvendinti svarbius politikos veiksmus, pavyzdžiui, įtraukti DVT į reguliavimo sistemą. COVID-19 krizę taip pat galima vertinti kaip galimybę, jeigu ES bus pakankamai drąsi ja pasinaudoti.

4.2. EESRK palankiai vertina Tarybos sprendimą dėl ES ekonomikos gaivinimo plano. Nors makroekonominiu požiūriu numatytos sumos yra nedidelės, tai yra nepaprastai svarbus žingsnis, nes juo sustiprinama ECB pozicija, pagal kurią siekiama padaryti viską, ko reikia, ir kuriai šiuo metu atstovauja visa ES. Priemonė „Next Generation EU“, įgyvendinama pagal DFP, turi atlikti pagrindinį vaidmenį gaivinant Europos ekonomiką ir padėti valstybėms narėms kovoti su pandemija, taip pat užtikrinti greitą ir tvarų ekonomikos atsigavimą. Tačiau vis dar yra keletas trūkumų, kuriuos reikia pašalinti. Turi būti užtikrinta, kad konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose ir Europos semestre, kurie iš tikrųjų tampa labiau įpareigojantys dėl jų vaidmens įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, nebūtų neigiamų sąlygų rizikos. Ekonomikos gaivinimo planais turėtų būti siekiama didinti tvarų ir integracinį augimą, daugiau dėmesio skiriant DVT ir Europos socialinių teisių ramsčio tikslams. Taip pat reikėtų atsižvelgti į kiekvienos valstybės narės socialinę ir ekonominę padėtį.

4.3. EESRK palankiai vertina ES ir valstybių narių tiesioginį atsaką į COVID-19 pandemiją. Komitetas mano, kad kitoje daugiametėje finansinėje programoje (DFP) ES turėtų būti suteiktos būtinos priemonės, kad ji galėtų užtikrinti tvarų ir integracinį augimą, sklandžiai veikti ir pasiekti savo strateginius tikslus. Tam būtinas pakankamas mokslinių tyrimų ir plėtros, technologijų ir kovos su klimato kaita finansavimas. DFP taip pat turi būti nustatyti teisingi prioritetai, kad būtų skatinama valstybių narių ir visos ES sanglauda. Todėl EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad per Europos Vadovų Tarybos susitikimą nustatyta DFP apimtis yra 1,05 proc. ES 27 BNP, o tai nesiekia 1,3 proc. BNP, kurio reikalavo Europos Parlamentas ir EESRK, ir net mažiau nei 1,1 proc. ES 27 BNP, kuris buvo siūlytas 2018 m. gegužės mėn. Be to, priemonėje „Next Generation EU“ numatytos sumos, skirtos sumažinti DFP išlaidoms, susijusioms, pavyzdžiui, su sanglaudos politika, kompensuoti, galiausiai buvo panaikintos arba smarkiai sumažintos. EESRK taip pat yra susirūpinęs dėl sumažintų lėšų investicijoms į inovacijas ir mokslinius tyrimus, skaitmeninimui ir Teisingos pertvarkos fondui, taip pat dėl to, kad atsisakoma teisinės valstybės principo. Galiausiai EESRK prašo imtis greitų ir ryžtingų veiksmų papildomiems nuosaviems ištekliams panaudoti.

4.4. EESRK rekomenduoja išlaikyti patikimą su pasiūla ir paklausa susijusių priemonių pusiausvyrą. Kalbant apie paklausą, pažymėtina, kad būtina visiškai atsižvelgti į tai, jog investicijų skatinimas euro zonoje siekiant kovoti su klimato krize, mažinti nedarbą, skatinti gerai apmokamas darbo vietas ir kovoti su skurdu yra ne tik savaiminis tikslas, bet ir turi teigiamo poveikio visuminei paklausai, todėl gali paspartinti ekonomikos gaivinimą.

4.5. Europos stabilumo mechanizme (ESM) numatytos būtinos priemonės, skirtos kovoti su tokiais sukrėtimais kaip COVID-19. 2020 m. balandžio 9 d. Euro grupė nusprendė patvirtinti išsamų 540 mlrd. EUR paketą, įskaitant 240 mlrd. EUR paskolos priemonę (parama kovai su pandemijos krize, angl. PCS), pagrįstą ESM griežtesnių sąlygų kredito linija, kuri turėtų būti prieinama visoms euro zonos šalims. 2020 m. gegužės 15 d. ESM valdytojų taryba sutarė leisti euro zonos valstybėms narėms pasinaudoti parama kovai su pandemijos krize. Valdytojų taryba nuspręš, ar suteikti kiekvienos šalies prašomą paramą, remdamasi Europos Komisijos kartu su ECB ir bendradarbiaujant su ESM atliktu vertinimu ⁽¹¹⁾.

4.6. EESRK taip pat mano, kad greitas Stabilumo ir augimo pakto bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos aktyvavimas buvo būtina iniciatyva. Vis dėlto EESRK atsižvelgia į Europos fiskalinės valdybos rekomendacijas, kad 2021 m. pavasarį turėtų būti pateikti paaiškinimai dėl šios išlygos nebetaikymo ar peržiūros laiko ir sąlygų. Atsižvelgdamas į tai, EESRK įspėja, kad nereikėtų per anksti grįžti prie taisyklių, galiojusių prieš pandemiją, nes dėl to labiausiai nukentėjusiose šalyse būtų nustatytos griežtos taupymo priemonės ir sumenkinta visa nauda, kurią suteiks priemonė „Next Generation EU“. Be to, bet kokios naujos fiskalinės taisyklės neturėtų būti taikomos tol, kol smarkiai nesumažės nedarbas.

4.7. EESRK primygtinai ragina pereiti prie į gerovę orientuoto ir solidarumu pagrįsto ekonomikos valdymo. EESRK sutinka su Europos fiskalinės valdybos teiginiu, kad reikia panaikinti tendenciją mažinti vyriausybės investicijas, kai viešieji finansai patiria spaudimą, ir palankiai vertina jos ketinimą įgyvendinti subalansuoto biudžeto taisyklę, taip pat rekomendacijas pašalinti ankstesnės fiskalinės taisyklės trūkumus siekiant apsaugoti vyriausybės investicijas, įskaitant centrinių fiskalinių pajėgumų įgyvendinimą ⁽¹²⁾. EESRK prašo Komisijos tęsti dabartinę peržiūrą siekiant paspartinti ekonomikos valdymo sistemos atnaujinimą. Pavyzdžiui, nepaisant itin stiprios skatinamosios pinigų politikos, mums vis dar kyla defliacijos grėsmė.

4.8. ES aktyviai stengėsi sutelkti visas turimas lėšas, kad sudarytų sąlygas valstybėms narėms greitai reaguoti į pandemiją. EESRK palankiai vertina tai, kad į ES fondų naudojimo taisykles buvo greitai įtraukta lankstumo nuostata taip sudarant sąlygas valstybėms narėms persikirstyti lėšas tarp fondų, regionų ir politikos tikslų. Be to, EESRK mano, kad valstybės narės turi smarkiai pagerinti programavimo gebėjimus, kartu užtikrindamos, kad visos skirtos lėšos būtų visiškai įsisavintos ir veiksmingai panaudotos. Lėšos turi būti panaudotos investicijoms, darančioms tiesioginį teigiamą poveikį siekiant įveikti nuosmukį, ir (arba) investicijoms į ES valstybių narių perėjimą prie tvarios, įtraukios, skaitmeninės ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos. EESRK prašo Europos Komisijos parengti visų turimų lėšų ir išteklių struktūrinę apžvalgą.

4.9. Europos semestras yra pagrindinė Sąjungos planavimo, stebėjimo ir valdymo priemonė ir neseniai jis tapo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės pagrindu. EESRK atkreipia dėmesį į paskelbtą Europos semestro proceso reformą ir pasiūlytą naują vaidmenį koordinuojant ekonomikos gaivinimo priemones, kartu visapusiškai laikantis Europos žaliojo kurso ⁽¹³⁾ ir Europos socialinių teisių ramsčio ⁽¹⁴⁾ principų ir Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų (DVT) ⁽¹⁵⁾. Tačiau EESRK pažymi, kad politinės institucijos, pavyzdžiui, Europos Parlamentas ir kai kurie nacionaliniai parlamentai, šiame procese dalyvauja pernelyg vangiai arba išvis nedalyvauja ir dėl šios priežasties nevykdoma demokratinė priežiūra. Socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmuo taip pat turėtų būti toliau stiprinamas.

4.10. Komitetas mano, kad būtų nepaprastai naudinga, jeigu ES biudžetas galėtų lanksčiau reaguoti į neigiamus sukrėtimus, ypač tuos, kurie nėra ekonominės kilmės. EESRK rekomenduoja ES toliau vykdyti politiką, kuria būtų gerinamas valstybių narių bendradarbiavimas krizės metu. Geresni protokolai ir glaudesnis bendradarbiavimas leistų Europos lygmeniu greitai ir koordinuotai reaguoti į bet kokias nelaimes.

⁽¹¹⁾ <https://www.esm.europa.eu/content/europe-response-corona-crisis>

⁽¹²⁾ 2021 m. euro zonos fiskalinės krypties vertinimas: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020_06_25_efb_assessment_of_euro_area_fiscal_stance_en.pdf.

⁽¹³⁾ Europos žaliasis kursas.

⁽¹⁴⁾ Europos socialinių teisių ramsis (OL C 428, 2017 12 13, p. 10).

⁽¹⁵⁾ Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslai.

4.11. Kita vertus, bankai buvo geriau pasirengę šiai krizei, palyginti su jų pasirengimu 2008 m. finansų krizei. EESRK tikisi, kad euro zonos bankai veiks kaip krizės sukeltų sukrėtimų švelnintojai, leisdami asmenims ir įmonėms pasinaudoti būtinomis likvidumo ir kredito lėšomis. Turėtų būti kuo greičiau baigta kurti bankų sąjunga, įskaitant Europos indėlių garantijų sistemos įgyvendinimą. Be to, kapitalo rinkų sąjungos sukūrimas ES darbotvarkėje turėtų būti ne ką mažiau svarbus klausimas. EESRK taip pat pabrėžia, kaip svarbu užtikrinti veiksmingą finansų rinkos reguliavimą, kad būtų pasiektas finansų sektoriaus stabilumas.

4.12. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad kova su vidiniais ir išoriniais pusiausvyros sutrikimais ir nelygybe, viena vertus, reiškia socialinės politikos įgyvendinimą ES lygmeniu ir per Europos semestrą, siekiant pašalinti rinkos trūkumus arba remti rinkos pokyčius nacionaliniu lygmeniu. Kita vertus, imantis bet kokių ES ekonominės politikos veiksmų, pradedant finansų rinkos reguliavimu ir baigiant kovos su klimato ir COVID-19 krizėmis priemonėmis, reikia atsižvelgti į jų paskirstomąjį poveikį. Be to, namų ūkių gerovė vis dažniau priklauso nuo Europos veiksmų, pavyzdžiui, vienpusės biudžeto politikos, silpno socialinio aspekto ir vėlavimo stiprinti EPS. EESRK pabrėžia, kad norint pasiekti ekonominį ir socialinį atsparumą, būtina panaikinti didelius skirtumus tarp valstybių narių ir jų viduje.

5. Tolesni veiksmai

5.1. EESRK mano, kad didelės ir greitos viešosios ir privačios investicijos į MTTP ir įgūdžius turi tapti prioritetu, jeigu ES ketina spręsti mažėjančio gyventojų skaičiaus ir visuomenės senėjimo problemą ir išnaudoti skaitmeninimą. EESRK jau nurodė, kad „siekiant visiškai išnaudoti technologinių permainų galimybes, Europos darbuotojams turi būti sudaromos sąlygos naudotis perkvalifikavimo, kvalifikacijos kėlimo ir mokymosi visą gyvenimą programomis“⁽¹⁶⁾. Vyriausybės turėtų būti pasirengusios skatinti naujas novatoriškas idėjas ir finansuoti eksperimentus sektoriuose, kuriuose yra didelis augimo potencialas.

5.2. Norint išvengti didžiulių sunkumų, reikia remti nacionalines socialinės apsaugos sistemas. Siekiant sukurti atsparias ir solidarumu pagrįstas struktūras, padedančias stabilizuoti euro zoną ištikus krizei ir konsoliduoti socialinę apsaugą valstybėse narėse, reikėtų įgyvendinti Europos nedarbo perdraudimo sistemą. Kaip ir kitų nedarbo sistemų atveju, ji veiktų kaip automatinis stabilizatorius ir tuo pat metu padėtų išlaikyti nacionalines nedarbo draudimo sistemas didelių nuosmukių atveju. Be to, ji padėtų sustiprinti nacionalines sistemas, nes jų išmokos priklausytų nuo patikimo ir solidarumu grindžiamo nacionalinių schemų finansavimo. Paramos priemonė nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti (SURE) – tai žingsnis tinkama kryptimi, tačiau šioje srityje reikėtų nuveikti daugiau.

5.3. Remiantis 2020 m. gegužės mėn. pabaigoje atliktais Europos Komisijos skaičiavimais, matyti, kad, siekiant pereiti prie žaliosios ekonomikos ir įgyvendinti skaitmeninę transformaciją, ES kasmet turi investuoti ne mažiau kaip 595 mlrd. EUR⁽¹⁷⁾. EESRK mano, kad ekonomikos gaivinimas turi būti visiškai suderintas su Europos žaliojo kurso ir DVT principais. Europa jau yra žiedinės ekonomikos, perėjimo prie žaliosios ekonomikos ir kovos su klimato kaita lyderė. EESRK mano, kad greitas ir veiksmingas skaitmeninimas turėtų paspartinti perėjimą prie pažangaus ir aplinkos atžvilgiu tvaraus augimo.

5.4. EESRK ne kartą įspėjo, kad „kad kuo ilgiau truks dabartinė taupymo politika nenumatant veiksmingo investicijų plano, tuo didesnė grėsmė kils Europos suklestėjimui“ ir kad „akivaizdžiai trūksta strateginės ateities vizijos ir gebėjimų tinkamai reaguoti į kitas ekonomikos ir finansų krizes“. Be to, 2018 m. pradžioje Komitetas atkreipė dėmesį į tai, kad „reikia kurti naujas finansines priemones, skirtas krizių prevencijai užtikrinti ir prociklinėms priemonėms atsverti“⁽¹⁸⁾. EESRK dar kartą ragina imtis konkrečių priemonių siekiant sumažinti spaudimą viešiesiems finansams, kad būtų suteikta daugiau veiksmų laisvės sprendžiant su išorės sukrėtimais susijusias problemas.

5.5. EESRK įdomu, kaip euro zonos valstybės narės reaguotų į kitokią, asimetrinę sukrėtimą pasibaigus dabartinei situacijai ir tikėtiną sudėtingą atsigavimą, kartu atsižvelgiant į vis dar neužtikrintą padėtį euro zonoje. Ar ES atsakas būtų toks pat staigus ir greitas, jeigu nuo kitos krizės nukentėtų tik viena arba dvi euro zonos valstybės narės? Nors tai labai nepageidautina, EESRK mano, kad toks asimetrinis sukrėtimas būtų lemiamas Sąjungos solidarumo ir viso ES projekto

⁽¹⁶⁾ OL C 228, 2019 7 5, p. 57.

⁽¹⁷⁾ SWD/2020/98 final.

⁽¹⁸⁾ OL C 262, 2018 7 25, p. 28.

išbandymas. Todėl EESRK mano, kad euro zonos valstybėms narėms reikalingas didesnis bendradarbiavimas ir specialiai parengtos priemonės, kuriomis užtikrinamas didesnis jų atsparumas ir gebėjimas amortizuoti simetrinius ir asimetrinius sukrėtimus. Be ekonominio atsparumo stiprinimo, turi būti kuriamas darbo rinkos ir socialinis atsparumas. Vienas iš pagrindinių veiksnių siekiant šio tikslo – aktyvesnis socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimas visuose procesuose nacionaliniu ir ES lygmenimis ⁽¹⁹⁾.

5.6. Atsižvelgdami į visoje Sąjungoje didėjantį deficitą ir išiskolinimo lygį, turime persvarstyti savo požiūrį į mokesčius ir visus kitus įtakos mokesčiams turinčius komponentus. Mokesčių slėpimas, agresyvus mokesčių planavimas, mokesčių bazės erozija, pelno perkėlimas, pinigų plovimas ir kova su korupcija yra politiškai sudėtingos temos daugeliui valstybių narių, tačiau daugiau nebegalime sau leisti apsimesti, kad nieko apie jas nežinome. EESRK ragina ryžtingai įgyvendinti mokesčių politikos reformą, kuri padėtų pašalinti spragas ir kovoti su mokesčių vengimu visoje Sąjungoje. Be to, EESRK ragina vykdyti gerai koordinuotą fiskalinę politiką siekiant pagerinti piniginę padėtį, viešųjų finansų tvarumą ir atsparumą sukrėtimams euro zonoje. EESRK taip pat pakartoja savo valstybėms narėms ir Europos institucijoms skirtas rekomendacijas sparčiau spręsti mokesčių vengimo ir slėpimo klausimą, nes jis šiuo metu tapo svarbesnis. Šiuolaikinė ES mokesčių darbotvarkė turi būti formuojama siekiant spręsti ekonomines, socialines ir ekologines ateities problemas ir kartu užtikrinant demokratiškesnį požiūrį. Iš tiesų jau pernai Komitetas visiškai pritarė pasiūlymui nedelsiant surengti diskusijas dėl laipsniško perėjimo prie balsavimo kvalifikuota balsų dauguma ir įprastos teisėkūros procedūros mokesčių srityje, kartu pripažindamas, kad visos valstybės narės ir Europos institucijos ir įstaigos visada turi turėti tinkamų galimybių dalyvauti sprendimų priėmimo procese. EESRK prašo kuo skubiau imtis veiksmų dėl atitinkamų Komisijos pasiūlymų, atsižvelgiant į ankstesnėse EESRK nuomonėse rekomenduotas sąlygas ⁽²⁰⁾.

Bruselis, 2020 m. spalio 29 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG*

⁽¹⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę „Atsparesnės ir tvaresnės Europos ekonomikos kūrimas“ (OL C 353, 2019 10 18, p. 23).

⁽²⁰⁾ Žr. 5 išnašą.

PRIEDAS

Toliau pateikiami diskusijų metu atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota daugiau kaip 1/4 balsų.

1.17 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

1.17. Mokesčių slėpimas, mokesčių bazės erozija, pelno perkėlimas, pinigų plovimas ir kova su korupcija daugelyje valstybių narių tebėra opios ir politiškai sudėtingos temos. EESRK ragina ryžtingai įgyvendinti mokesčių politikos reformą, kuri padėtų pašalinti spragas ir kovoti su mokesčių vengimu visoje Sąjungoje. ~~Be to, EESRK pritaria Komisijos iniciatyvai dėl balsavimo kvalifikuota balsų dauguma ir mano, jog svarbu, kad ji būtų įgyvendinta laipsniškai, tačiau nedelsiant.~~

Paiškinimas

Balsavimas kvalifikuota balsų dauguma mokesčių klausimais yra labai opi tema, turinti didelį poveikį šalių suverenumui ekonomikos reikalų srityje. ES sutartyje buvo tinkamai pagrįstų priežasčių, dėl kurių apmokestinimas gali priklausyti nacionalinei kompetencijai. Šių priežasčių svarba nesumažėjo. Suvereniteto pokyčiai taip pat galėtų būti kliūtis siekiant ekonominio ir socialinio atsparumo. Atsižvelgiant į klausimų sudėtingumą, nauja EESRK pozicija dėl balsavimo kvalifikuota balsų dauguma čia neturėtų būti išdėstyta keliais sakiniais.

5.6 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

5.6. Atsižvelgdami į visoje Sąjungoje didėjantį deficitą ir įsiskolinimo lygį, turime persvarstyti savo požiūrį į mokesčius ir visus kitus įtakos mokesčiams turinčius komponentus. Mokesčių slėpimas, agresyvus mokesčių planavimas, mokesčių bazės erozija, pelno perkėlimas, pinigų plovimas ir kova su korupcija yra politiškai sudėtingos temos daugeliui valstybių narių, tačiau daugiau nebegalime sau leisti apsimesti, kad nieko apie jas nežinome. EESRK ragina ryžtingai įgyvendinti mokesčių politikos reformą, kuri padėtų pašalinti spragas ir kovoti su mokesčių vengimu visoje Sąjungoje. Be to, EESRK ragina vykdyti gerai koordinuotą fiskalinę politiką siekiant pagerinti piniginę padėtį, viešųjų finansų tvarumą ir atsparumą sukrėtimams euro zonoje. ~~Todėl EESRK pritaria Komisijos iniciatyvai dėl balsavimo kvalifikuota balsų dauguma ir mano, jog svarbu, kad ji būtų įgyvendinta laipsniškai, tačiau nedelsiant.~~

Paiškinimas

Balsavimas kvalifikuota balsų dauguma mokesčių klausimais yra labai opi tema, turinti didelį poveikį šalių suverenumui ekonomikos reikalų srityje. ES sutartyje buvo tinkamai pagrįstų priežasčių, dėl kurių apmokestinimas gali priklausyti nacionalinei kompetencijai. Šių priežasčių svarba nesumažėjo. Suvereniteto pokyčiai taip pat galėtų būti kliūtis siekiant ekonominio ir socialinio atsparumo. Atsižvelgiant į klausimų sudėtingumą, nauja EESRK pozicija dėl balsavimo kvalifikuota balsų dauguma čia neturėtų būti išdėstyta keliais sakiniais.

Dėl šių dviejų pakeitimų buvo balsuojama bendrai ir jie buvo atmesti 81 nariui balsavus už, 135 – prieš ir 29 susilaikius.

ISSN 1977-0960 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-521X (popierinis leidimas)

Europos Sąjungos
leidinių biuras
L-2985 Liuksemburgas
LUXEMBURGAS

LT